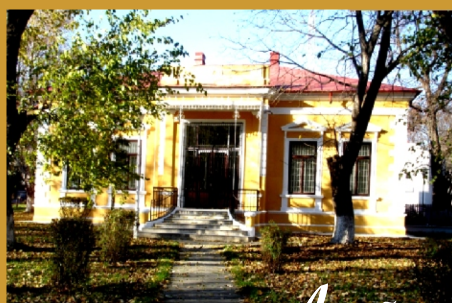
Melidonium

REVISTĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA CULTURALĂ
George Radu Melidon, Roman
Anul 1, nr.2, iulie-decembrie 2009

Istorie

Artă

Credință

Cultură

Educație

Melidonium

REVISTĂ FONDATĂ DE SOCIETATEA CULTURALĂ „George Radu Melidon“ Roman

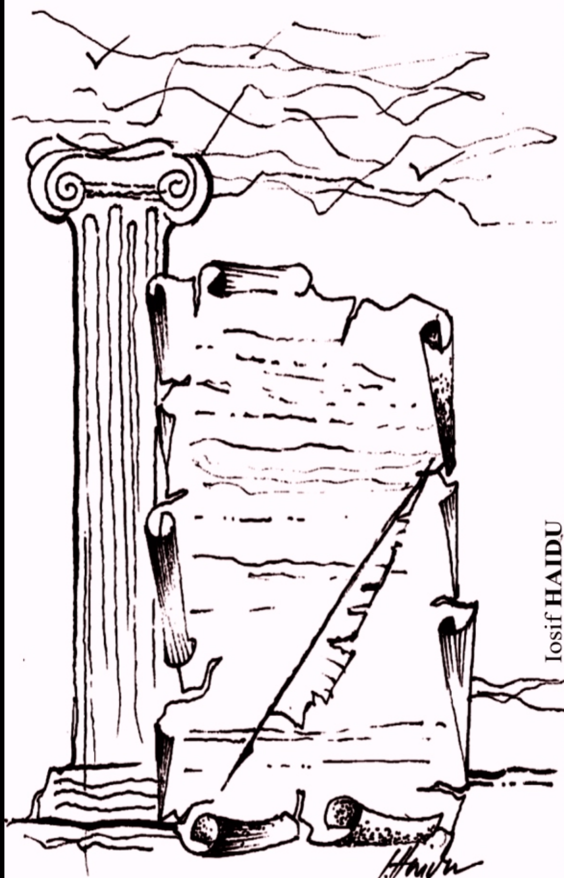
Director fondator-realizator Emilia Țuțuianu DOSPINESCU

Director Marketing: **Cristina PANAITE**

Director tehnic: **arhid. Ciprian Ioan IGNAT**

Secretar: **ing. Felicia DUMBRAVĂ**

Corectori: prof. Cecilia **PAL**
prof. dr. Elena **BĂLTOI**

Grafică: **Iosif Haidu**
Constantin Bârjoveanu

Secretariat tehnic:
Doina **ENEA**
Silvia **MAYERHOFFER**

ISSN 2066-0585

"Apele repezi ale istoriei macină oameni și vetre, asemeni șuvoaielor tinere, care cu răbdare și har geologic, dăltuiesc în rocă amețitoare trecători. Cu atât mai mult trebuie ca noi, în fața acestor eroziuni, să înălțăm tectonic terase de viețuire. Să le răspundem acestor ape cu munți și piscuri de permanență și atunci ferăstruirile lor vor deveni columne, pe care generații să-și încrusteze, an de an însemnele dăinurii noastre".

Gheorghe A.M. Ciobanu

SUMAR

ROMAN - CORTONA:
un pas mic în Europa, un pas mare pentru romaşcani

profesor Laurenţiu Dan LEOREANU
primarul municipiului Roman

Cu 2000 de ani în urmă, Marc Aureliu spunea: "Doamne, Dumnezeul meu, dă-mi seninătatea de a accepta ce nu se poate schimba, curajul de a schimba ce se poate schimba şi înţelepciunea de a putea distinge între aceste două lucruri, să ştiu ceea ce nu se poate şi nu trebuie schimbat şi ceea ce se poate şi trebuie schimbat."

Chiar dacă trăiesc în locuri diferite, chiar dacă sunt despărţiţi de mii de kilometri, oamenii au simţit întotdeauna nevoia să comunice. Pentru cultivarea sentimentului de identitate europeană şi apreciind importanţa cunoaşterii istoriei, culturii şi civilizaţiei altor oraşe, pentru dumneavoastră, romaşcanii mei, am avut curajul de a schimba ceva.

Astfel, în ziua de 4 octombrie 2009, zi de profundă rezonanţă creştină, fiind ziua în care creştinii de confesiune catolică îl sărbătoresc pe Sf. Francisc de Asissi, am marcat deschiderea unei importante pagini din istoria urbei noastre muşatine: înfrăţirea municipiului Roman cu oraşul Cortona din Italia.

Cortona, oraş situat în provincia Arezzo, este o localitate veche, etruscă, plină de istorie, fiind supranumită "mama Troiei şi bunica Romei".

Ceremonia de semnare a "Pactului de amiciţie" a avut loc în Biserica monumentală cu hramul Sf. Francisc de Asissi şi a fost precedată de o slujbă religioasă la care a participat un sobor de 7 preoţi, alături de pr.Vincenzo Coli vice-ministru al Provinciei Franciscane, din Toscana, şi de superiorul Conventului Franciscan din Cortona, pr.Eugen Răchiteanu, cel care ne-a susţinut în demersul de înfrăţire şi a dat o amploare deosebită vizitei noastre în oraşul italian.

Înfrăţirea dintre cele două oraşe vizează, în principal, domeniile cultural, ştiinţific, artistic, creându-se, de asemenea, premise pentru promovarea de iniţiative turistice şi de dezvoltare economică.

Primul pas l-am făcut acum, într-o frumoasă toamnă a anului 2009.

Doresc ca prin acest "Pact de amiciţie" să se concretizeze obiectivele propuse, astfel încât să realizăm o legătură frumoasă şi durabilă între cele două oraşe..

Preot dr. Eugen RĂCHITEANU

Scriind acest articol, am mai multe trăiri când mă gândesc cât de emoţionant este să vezi cum doi primari din ţări diferite se îmbrăţişează în semn de prietenie şi de colaborare. Aş vrea să relatez acest fapt istoric mai pe larg, dar nu este destul spaţiu şi ar trebui să umplem multe pagini, pagini memorabile, cu multe cuvinte care înalţă sufletul fiecărui romaşcan, însă vă voi prezenta discursul pe care l-am rostit cu această ocazie:

Din parte Conventului Sf. Francisc de Assisi şi din partea mea personal, vreau să mulţumesc Vice Ministrului Provinciei Franciscane Conventuale din Toscana, Pr. Vincenzo Coli, pentru că a acceptat să prezideze celebrarea Sf. Liturghii în sărbătoarea închinată Sf. Francisc de Assisi.

În această zi deosebită, salut pe toţi cei prezenţi cu semnificativele cuvinte ale Sf. Francisc: Domnul să vă dăruiască pacea sa!

Astăzi, primarul oraşului Cortona, Dr. Andrea Vignini şi primarul oraşului Roman, Prof. Laurenţiu Dan Leoreanu au semnat PACTUL DE AMICIŢIE. În aceste timpuri tulburi, când multe persoane sunt în duşmănie, când caută „diferenţe" de orice fel, noi suntem aici prezenţi pentru a spune într-un singur glas: sa se termine ura şi violenţa din lume.

Eu, ca responsabil al acestui centru religios din Cortona, mulţumesc într-un mod deosebit celor doi primari din Cortona şi din Roman şi nu în ultimul rând autoritaţilor locale din ambele oraşe pentru că au acceptat semnarea acestui Pact oficial de Amiciţie.

Ne-am adunat în prezenţa Domnului, în această biserică închinată Sf. Francisc, pentru a promite că voim să participăm la construirea unei societăţi mai bune, bazată pe valori creştine, valori care stau şi la baza constituţiei europene.Azi, cu acest Pact de Amiciţie, am realizat mult şi în acelaşi timp puţin, pentru că mai rămâne foarte mult de realizat, dar întorcându-ne la casele noastre, la locul nostru de muncă, vom încerca să propunem semenilor noştri această minunată experienţă de pace şi iubire.

Primaria orasului Cortona

Acum, în mod special, vreau să mulţumesc D-lui primar al oraşului Cortona, Dr. Andrea Vignini şi D-lui primar al oraşului Roman, Prof. Laurenţiu Dan Leoreanu pentru semnarea actului de prietenie. Dumnezeu să binecuvânteze munca şi devotamentul domniilor voastre... Fie ca acest Pact de Amiciţie să fie începutul unei deschideri către o lume mai bună. Tuturor vă doresc: Pace şi bine!

Romanul - gazda primei Conferinţe Naţionale de Antropologie Urbană

Marius NECULAI
deputat de Roman

Conferinţa Naţională de Antropologie Urbană va aparţine pentru totdeauna oraşului Roman.
Ideea antropologului dr. Adrian Majuru şi a lui Florin Filip, consilier în cadrul Ministerului Culturii, Cultelor şi Patrimoniului Cultural Naţional, a prins rădăcini tocmai aici, în cetatea muşatina încărcată de istorie.

Beneficiind de o aşezare geografică excelentă, la contactul unor unităţi fizico-geografice variate, oraşul Roman a constituit, din cele mai vechi timpuri, un loc prielnic pentru vieţuirea omenească, atât prin condiţiile de apărare, cât, mai ales, pentru posibilităţile economice pe care le oferă: teren pentru agricultură, bogate resurse de vânat, pescuit, precum şi una din cele mai de seamă căi de comunicaţie dintre nord şi sud.

Prima menţiune documentară o aflăm dintr-o „*listă a oraşelor ruseşti îndepărtate şi apropiate*", alcătuită prin 1388-1391, unde este menţionat cu numele de „Târgul lui Roman pe Moldova".

Primul document local care aminteşte de Roman este *Uricul* din 30 martie 1392, dat în „*cetatea noastră a lui Roman Voievod*", unul din cele mai frumoase documente din sec. al XIV-lea, cu pecete atârnată, aflat la Arhivele Statului Bucureşti.

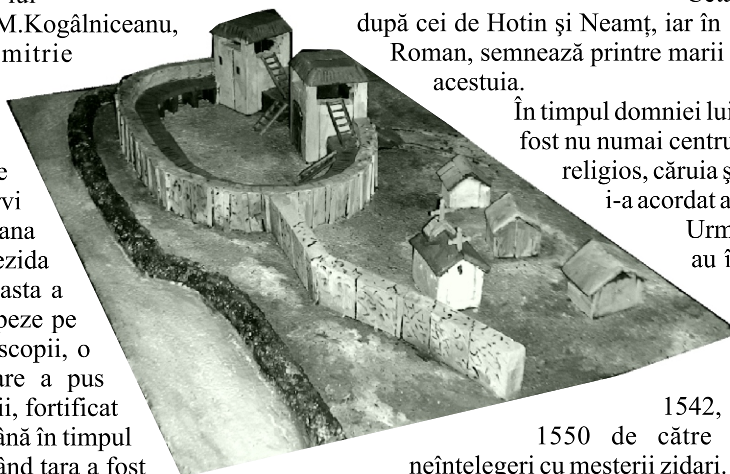
Oraşul Roman a fost unul dintre primele oraşe româneşti a cărui cronică s-a scris în vreme modernă, prin osârdia emoţionantă şi devotată a episcopului Melchisedec Ştefănescu. A fost un loc al deschiderilor încă de la începuturi, în vremea părintelui lui Alexandru cel Bun, întemeietorul anonim al oraşului, Roman I, „*stăpânitor al Ţării Moldovei de la munte până la mare*".

Repere istorice - cele două cetăţi muşatine

Romanul este unul din puţinele oraşe din Moldova care se poate mândri cu existenţa a două cetăţi ce au jucat un rol important în istoria acestei ţări.Una dintre ele este cetatea ridicată în timpul domniei voievodului Petru I Muşat, ce şi-a căpătat numele de *Cetatea Muşatină* şi cealaltă, *Cetatea Nouă a Romanului*, construită de Ştefan cel Mare la locul de confluenţă a râurilor Moldova şi Siret. Despre aceste cetăţi vorbesc mai multe izvoare istorice cum ar fi: *Letopiseţul* lui Grigore Ureche, Însemnările lui Nicolae Costin publicate de M.Kogălniceanu, *Descrierea Moldovei* de Dimitrie Cantemir şi altele.

Cetatea Muşatină a determinat concentrarea în jurul ei a unui număr considerabil de meşteri şi negustori, pentru a deservi pe constructori, precum şi garnizoana ce se află aici, domnitorul care rezida în acest loc şi anturajul său. Aceasta a făcut ca în timp scurt să se înfiripeze pe platoul din jurul actualei Arhiepiscopii, o aşezare în continuă creştere, care a pus bazele unui târg la marginea cetăţii, fortificat şi el. Cetatea Muşatina a dăinuit până în timpul domniei lui Alexandru cel Bun, când ţara a fost consolidată şi cetatea nu-şi mai avea rostul, pe locul ei construindu-se locuinţe ce au putut fi datate cu monede precum şi cu ceramică specifică începutului veacului al XV-lea.

În biserica Sf. Vineri, sau Preacuvioasa Parascheva, devenită dupa 1408 biserica episcopală, a fost înmormântată soţia lui Roman-Vodă şi mama lui Alexandru cel Bun, doamna Anastasia. Alexandru cel Bun ridică biserica de aici la „*rangul de episcopie*", prima creată de acest domnitor, căreia îi face numeroase danii.

Romanul... a doua mitropolie a "Ţării de Jos"

Într-o anumită perioadă, după moartea lui Alexandru cel Bun şi până în sec. al XVI-lea oraşul este cunoscut şi sub numele de „Târgul de Jos", el fiind şi reşedinţa „Ţării de Jos". Tot de atunci, Arhiepiscopia din Roman devine o a doua mitropolie a „Ţării de Jos", denumire folosită şi de Ştefan cel Mare în documentele pe care le emite.

În primii ani ai domniei, când pregătea ţara pentru atacurile pe care avea să le susţină cu turcii, Ştefan cel Mare zideşte Cetatea Nouă a Romanului, denumită de unii "*Smederova*" sau "*Smedorava*". Construcţia, realizată în trei etape, iniţial în 1466, a fost refăcută în 1476 şi mărită la 1483, este de fapt singura cetate din piatră construită în întregime de marele voievod, care se mai află pe teritoriul românesc de azi al Moldovei.

Importanţa deosebită ce o acordă domnia acelei zone fortificate poate fi observată şi din faptul că pârcălabul de Roman semna printre primii dregători actele domneşti. Astfel, după 1500, pârcălabul de Cetatea Nouă semna al treilea după cei de Hotin şi Neamţ, iar în 1539 Zbierea, pârcălabul de Roman, semnează printre marii dregători, după Rareş şi fiul acestuia.

În timpul domniei lui Ştefan cel Mare, Romanul a fost nu numai centru militar puternic, dar şi unul religios, căruia şi din acest punct de vedere el i-a acordat aceeaşi atenţie.

Urmaşii lui Ştefan cel Mare nu au încetat să acorde importanţă factorului religios. Astfel, Petru Rareş începe zidirea unui nou locaş de cult la Roman, în anul 1542, care a fost terminat abia în 1550 de către fiii săi din cauza unor neînţelegeri cu meşterii zidari. Mai târziu, la 1568, domniţa Ruxandra, soţia lui Alexandru Lăpuşneanu va construi biserica Precista Mare, iar Ştefan Tomşa îşi va lega numele de Roman prin ctitoria sa, biserica „Sfinţii Voievozi".

Prin poziţia sa geografică, Romanul constituia un principal nod comercial unde se întâlneau cele mai diverse mărfuri specifice atât zonelor muntoase cât şi celor de dealuri şi de şes. Romanul este cunoscut cu numele de târg încă din 1408, dintr-un document al lui Alexandru cel Bun. Începând cu această dată, Romanului nu i se mai dă denumirea de „gorod” sau „fortăreaţă”. Se face trecerea de la o stare simplă militar-administrativă, la alta mai avansată economică şi social-politică, aceea de târg.

În a doua jumătate a sec. al XVI-lea, Romanul ocupa primele locuri în ceea ce priveşte numărul de negustori. În 1845, figura printre primele 5 oraşe ale Moldovei (al patrulea în ordinea importanţei economice, având populaţia alcătuită în proporţie de 30% familii de meşteşugari şi 34% familii de negustori).

Trama stradală s-a păstrat aproape aceeaşi de la sfârşitul sec. al XVIII-lea. Au dispărut doar câteva străzi înghiţite de blocurile din zona Ştefan cel Mare, Piaţă şi N. Titulescu. Multe din ele au fost distruse definitiv, aşa cum s-a întâmplat odată cu construirea pietonalului Ştefan cel Mare, o stradă cu o configuraţie cu totul inedită, care poate constitui o recompensă pentru dispariţia unei străzi cu semnificaţii istorice, care mai păstra multe elemente de arhitectură din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea. Deşi aceste elemente, în special subterane, nu au fost construite la aceeaşi dată şi de un singur antreprenor sau de conducerea târgului, ele reprezintă, din punct de vedere constructiv, un sistem care caracterizează o epocă plină de evenimente, mai ales comerciale, ce aduceau prosperitate acestui oraş, demonstrând, totodată rolul său de centru de schimb al Moldovei.

Nu întâmplător în epoca în care au fost amenajate galeriile subterane, Romanul se situa pe locul 4 între oraşele din Moldova în ceea ce priveşte numărul de negustori şi volumul mărfurilor vândute.

Personalităţi romaşcane

Multe din personalităţile culturale ale evului mediu românesc sau ale epocii moderne s-au născut, au trăit ori au făcut popas în oraşul Roman, ramânând încrustaţi în memoria culturală a locului.

Printre aceştia menţionez pe episcopul Macarie (1531 şi 1558), cunoscutul miniaturist, ctitorul Dragomirnei, Anastasie Crimca(1606-1612), episcopul Dosoftei, cel ce a tradus şi versificat la Roman *Psaltirea* (1665-1671), marele nostru cronicar, Miron Costin, episcopul Leon Gheuca, posesorul uneia din cele mai bogate biblioteci ale vremii. De Roman este legată şi o parte a activităţii marelui cărturar Veniamin Costachi, care a fost episcop la Roman între 1796 şi 1803.

La 24 iun. 1818 s-a născut şi a copilărit la Roman marele om de ştiinţă şi cultură, primul inginer agronom român, Ion Ionescu de la Brad. La 31 mai 1831 s-a născut la Roman George Radu Melidon, fost profesor la Academia Mihăileană, care în ultima parte a vieţii a revenit la Roman ca profesor la Gimnaziul Roman-Vodă.

Într-o casă de pe strada Smirodava s-a născut la 5 sept. 1850 celebrul chimist Costantin I. Istrati.

Între 1879 şi 1892 a fost episcop la Roman Melchisedec Ştefănescu, membru al Academiei Române.

Strânse legături cu Romanul au avut şi cunoscuţii scriitori: Garabet Ibrăileanu, Calistrat Hogaş, ce a aparţinut oraşului muşatin, fiind director al Gimnaziului Roman Vodă , Cezar Petrescu, al cărui roman „*Apostol*” îşi are ca model pe fostul profesor de la Gimnaziul „*Roman-Vodă*” Nicolae Apostol, cel care a îndrumat primii paşi în literatură şi lui Mihail Sadoveanu, scriitorul Ion Agârbiceanu, poeta Otilia Cazimir, născută la Cotu-Vameş, peste apa Moldovei în 1894. Şi nu în cele din urmă, menţionez aici pe Haralamb Zincă ce a pornit din urbea muşatină în anul 1923.

Romanul a dăruit muzicii naţionale şi universale doi reprezentanţi de seamă care, la o jumatate de secol distanţă unul de altul, fac legământ fără întoarcere cu arta sunetelor: marele compozitor Paul Ciuntu (1866- 1958) şi inegalabilui dirijor Sergiu Celibidache(1912-1996).

De Romanul nostru îşi leagă viaţa şi Jean Mihail, pionier al cinematografiei româneşti; Alexandru Zirra (1883- 1946)-folclorist, muzicolog, pedagog, publicist, dar mai ales compozitor. Mihail Jora, compozitor, dirijor şi academician s-a născut la Roman in1891 şi va ramâne pentru eternitate în istoria muzicii alături de Dumitru Demostene Botez, un alt muzician de seamă ce aparţine întrutotul oraşului Roman.Nu mai puţin importanţi sunt Achim Stoia, muzicianul complex ce şi-a găsit jumătatea la Roman, Virgil Gheorghiu, compozitor şi pianist, George Pascu, poposit în anii tinereţii în Cetatea Romanului, Grigore Buica, Richard Stein, Emil Klein, mesageri ai artei româneşti ce şi-au intersectat existenţa cu oraşul Roman.

Dezvoltarea oraşului

Sec. al XIX-lea dă o nouă faţă Romanului, în special după Regulamentul Organic când, prin legea din 1834, a fost împărţit în patru cvartale şi devine judeţul Roman. Oraşul începe să fie luminat cu felinare. Unirea Principatelor a imprimat oraşului o activitate febrilă. În rândul celor care au luptat cu toată ardoarea pentru unire au fost: Ion Ştefănescu-Românul, Alexandru Teodori, Alecu Russo, C-tin Brăiescu. Alegerea lui Cuza în Moldova şi Muntenia a produs un entuziasm deosebit în rândul romaşcanilor. Stejarul Unirii din Roman stă mărturie luptelor pentru marele act înfăptuit la 24 ian. 1859.

Oraşul şi judeţul Roman au adus o contribuţie însemnată prin donaţii băneşti şi materiale la *Războiul pentru Independenţă* din 1877-1878. La aceasta adăugăm faptul că primul detaşament care atacă reduta Griviţa a fost din *Regimentul 14 Dorobanţi Roman.*

Există un mare număr de monumente, majoritar religioase, în zona Romanului. Predomină construcţiile de zid, capabile a servi la nevoie şi în scopuri defensive. *Bisericile* din oraş sunt concepute la proporţii impresionante, cu multe accesorii constructive şi tendinţe de eclectism stilistic.

Se evidenţiază:

1.Complexul Arhiepiscopal Roman, înalţat pe locul ctitoriei lui Roman I Muşat, de către domnitorul Moldovei, Petru Rareş -1542;

2.Biserica “Precista mare” înalţată pe locul vechii biserici a târgoveţilor din Roman, de către Doamna Ruxandra Lăpuşneanu cu fiul său Bogdan al IV-lea -1569;

3.Biserica “Precista Mică”;

4.Biserica Albă (“Sf. Voievozi”) ridicata de Ştefan Tomşa al II-lea -1695,

5.Biserica Armeană -1609,

6. Biserica “Sf. Nicolae”1752.

Edificiile laice sunt reprezentate mai ales de reşedinţele unor foste personalităţi ale vechiului oraş, de unele construcţii civile de interes public şi de cele două cetăţi medievale: Casa *Johann Simeon Brukner*, datată din secolul XIX, *Casa Nevruzzi*, azi *Muzeul de Istorie*, datată din secolul XIX, Casa *vornicului Done*, datată din 1828, *Spitalul vechi* din Roman. Există şi alte monumente istorice aflate in evidenţa Ministerului Culturii si Cultelor printre care Seminarul teologic „*Sf. Gheorghe*, Casa *Veniamin Costachi*, Şcoala *Armenească* fostul sediu al clubului copiilor, *Vila Hogaş*, Casa *Romaşcană*, Casa *Brănişteanu* azi Cercul Militar Roman, Spitalul Militar, azi Clubul Petrotub, Gara Roman, Liceul Roman Vodă corp B, Casa *Cantacuzino* şi încă multe altele.

Prima întreprindere industrială mai însemnată a luat fiinţă în anul 1900, când îşi începea producţia Fabrica de Zahăr, construită cu capital belgian. În preajma *Primului Război Mondial* a luat fiinţă un atelier pentru reparaţii cu caracter militar, transformat ulterior în Arsenalul Armatei.

Industria oraşului, între cele două războaie mondiale, se limita la întreprinderi de proporţii mici, cu caracter meşteşugăresc, care fabricau produse alimentare: ulei, bomboane, marmeladă; industria pielăriei şi blănăriei precum şi câteva ateliere pentru fabricarea săpunului, articole din sârmă, fabrici de teracotă, cărămidă etc.

În perioada dintre cele două războaie mondiale îşi fac apariţia numeroase publicaţii, în majoritate cu caracter politic, literar şi cultural, care au atras multe din condeiele iscusite ale epocii.

Dintre romaşcani, o activitate publicistică şi ştiinţifică demnă de remarcat a avut-o profesorul Alexandru Epure, precum şi poetul George Voevidca, care editează în 1932 revista „Analele Romanului".

Evoluţia demografică a Romanul

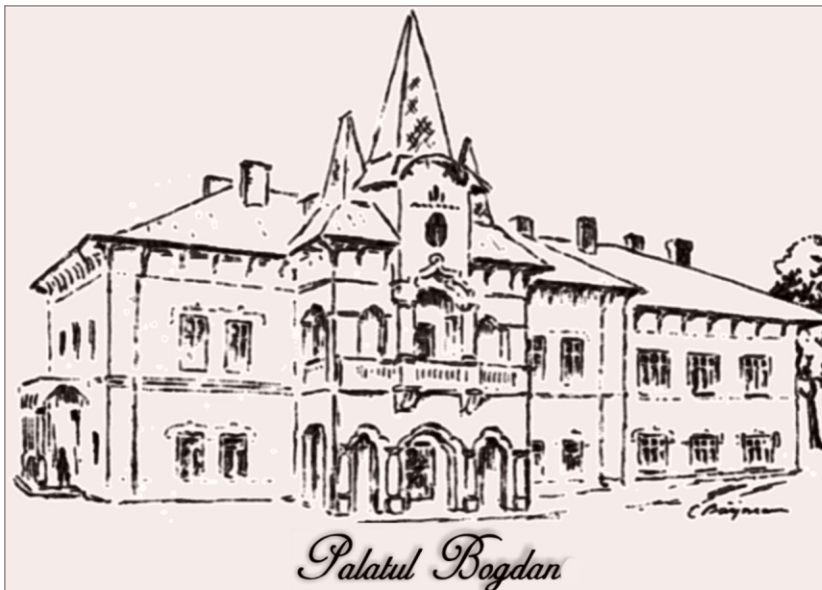
Din datele păstrate în unele documente din sec. al XVI- XVII-lea, precum şi prin catagrafiile din sec. XIX când sunt consemnate unele date mai precise din acest punct de vedere şi din relatarea episcopului catolic Bernardino Quirini la 1599, Romanul avea circa 2400 locuitori.

Date mai sigure sunt abia după 1800. În a doua jumătate a sec. al-XIX-lea numărul locuitorilor cunoaşte o creştere accentuată, datorită atât negoţului şi meşteşugurilor cât, mai ales, apariţiei unor forme industriale care necesitau un număr sporit de muncitori. La începutul sec. al-XX-lea, Romanul se situa printre cele mai mari oraşe din Moldova.

În timpul şi după *Primul Război Mondial*, evoluţia demografică cunoaşte o creştere foarte mică, chiar o scădere ca efect al distrugerilor celui de al *Doilea Război Mondial* şi al secetei din 1945-1946, fenomen valabil pentru toate oraşele Moldovei.

Odata cu dezvoltarea economică a oraşului constatăm o creştere continuă a numărului locuitorilor, ajungând la 80000 în 1989. Astăzi populaţia Romanului este de aproximativ 70000 locuitori, în scădere, în principal din cauza migraţiei populaţiei spre centre ce oferă locuri de muncă mai bine plătite.

Numărul persoanelor care s-au declarat români la Recensamântul din anul 2002 reprezintă 97,03% din populaţia stabilă. În afară de rromi, care sunt într-un procent de 2,31%, celelalte etnii au o pondere în totalul populaţiei de sub 0,7%. Cu aproximativ 2000 de femei mai multe decât bărbaţi, populaţia Romanului este structurată pe confesiuni religioase astfel: 83% ortodocşi, 14% catolici, restul de 3% fiind greco-catolici, adventişti, penticostali, baptişti şi alte culte. Apartenenţa la o anumită naţionalitate sau la o anumită confesiune religioasă nu constituie un factor de diferenţiere şi incompatibilitate în planul convieţuirii şi ataşamentului faţă de urbe, îndeosebi la locuitorii cu mare vechime în municipiu.

Palatul Bogdan

Perspective... viitorul oraşului

Prezentând evoluţia oraşului Roman, doresc să evidenţiez faptul că ne aflăm într-o zonă fierbinte, cu multe evenimente ce descriu procesul continuu al devenirii umane. Aşa cum afirma reputatul antropolog Ştefan Milcu, "*cultura nu trebuie să fie o improvizaţie*", tot ce se întâmplă, clipă de clipă, comunică ceva posterităţii, "*totul este vorbitor în jurul nostru*" şi acest limbaj trebuie făcut cunoscut cu ajutorul antropologiei. A urmări devenirea de la un punct până la un moment dat, a înţelege ce s-a întâmplat, a pune în evidenţă sensurile devenirii şi eventual, a putea anticipa, pe această bază la ce ne putem aştepta, înseamnă studiu de antropologie. Ţinta antropologiei este cunoaşterea omului, iar cunoaşterea presupune înţelegere şi totodată perspective.

Despre perspective vreau să vă vorbesc în continuare, căci ele reprezintă viitorul oraşului nostru.

Principalele obiective strategice ale dezvoltării Romanului sunt:

1.Consolidarea unui mediu economic competitiv care să asigure creşterea susţinută a economiei locale;

2. Reabilitarea infrastructurii de bază şi asigurarea accesului populaţiei şi agenţilor economici la servicii continue şi de calitate;

3. Conservarea si protecţia mediului înconjurător;

4. Relansarea coeziunii şi incluziunii sociale.

Pentru atingerea obiectivelor strategice s-au iniţiat mai multe proiecte, o parte dintre acestea sunt în desfăşurare, unele dintre ele pe termen lung, altele pe termen scurt. În vederea creşterii gradului de confort urban şi transformarea municipiului Roman într-un oraş modern, european, trebuie amintite:

–imaginea de **oraş verde, oraş sănătos**, apare ca centrală în viziunea de ansamblu a actualei administraţii, aflându-se în derulare un amplu program de plantări pe toată aria municipiului;

-rutele ocolitoare, segmentul est şi segmentul vest vor proteja oraşul şi populaţia de traficul de tranzit, prin această zonă, spre nord sau sud;

-cantina socială, amenajată în spaţiul fostului cinematograf „*Victoria*" renovat şi utilat corespunzător;

-înfiinţarea unui **Cămin pentru bătrâni**, la standarde europene. Construcţia unui astfel de obiectiv va degreva o altă zonă problematică din spectrul social al comunităţii. Instituţia va dispune de 18 camere şi va fi dotată cu spălătorie, călcătorie, sală de mese, bucătărie, vestiare, sala-club pentru activităţi sociale, cabinet medical;

-a II-a sală polivalentă, cu o tribună de 288 de locuri**,** urmează a fi construită la Roman;

-baie Publică amenajată în spaţiul reamenajat al unei centrale termice dezafectate**.** Publicul va avea acces la 5 cabine de baie**,** prevăzute cu grup sanitar propriu, 2 săli de duşuri comune, 2 camere–pentru masaj medical şi întreţinere, cabinet medical, 1 baie de abur uscat, 1 baie de abur umed, spălătorie dotată cu maşini de spălat rufe şi uscătoare;

–**microhidrocentrala** pe râul Moldova, un proiect ambiţios. Realizarea acestui

proiect va aduce beneficii materiale directe, prin acoperirea unei mari părţi din consumul iluminatului public, dar şi din punct de vedere al zonei de agrement create;

–**reabilitarea, modernizarea şi dotarea instituţiilor de învăţământ** romaşcane şi anume: Colegiul Naţional "Roman Vodă", Seminarul Teologic „Sfântul Gheorghe", Şcoala Nr. 1, Şcoala Nr. 5, Grupul Şcolar "Vasile Sav ", Colegiul Tehnic "Miron Costin" ;

–**ştrandul Municipal** va fi modernizat şi adus la cerinţele standardelor actuale;

–**piscina didactică** un proiect mult aşteptat de romaşcani, care pentru prima dată vor avea condiţii de practicare a înotului în mod organizat;

–**Roman Metropolitan** este un proiect ambiţios, s-a dovedit a fi un concept atractiv şi pentru comunităţile din zonă, astfel încât suntem în etapele finale ale creării acestei asociaţii intercomunitare. Romanul va putea accesa şi beneficia de fondurile europene nerambursabile, necesare dezvoltării infrastructurii;

–la capitolul fond locativ, se continuă construcţia de blocuri ANL**,** fiind un pas absolut necesar spre scoaterea de sub presiune a spaţiului locativ deficitar în Roman, în zona categoriilor sociale submedii din punct de vedere al resurselor financiare;

-privind **managementul integrat al deşeurilor** din Roman şi zonă, s-a hotărât închiderea actualei gropi de gunoi, până în anul 2012. Terenul, situat lîngă groapa de gunoi a oraşului, va fi concesionat unui investitor dispus să realizeze o uzină de reciclare a deşeurilor. Uzina va trebui să transforme deşeurile în energie, materii prime şi combustibili lichizi;

–**relaţia** demarată cu reprezentanţii oraşului Cortona **Italia,** va continua. De asemenea, se intenţionează continuarea relaţiilor culturale iniţiate cu Conventul Franciscan din Cortona, Arezzo. Aprofundarea relaţiilor cu administraţia din Tielt **Belgia** este un alt obiectiv prezent, schimburile culturale, dar şi posibilitatea unei colaborări la nivel intercomunitar fiind extrem de importante pentru oraşul nostru;

–Romanul va deveni **pol universitar** de interes local şi regional, în acest sens fiind demarate discuţii cu reprezentanţi ai unor universităţi din Moldova (Galaţi, Iaşi).

Având în vedere perspectivele urbane propuse de Primaria Municipiului Roman şi Planul Integrat de Dezvoltare Urbană asumat de către aceasta, concentrate pe zonele Favorit si Centru, vă propun să ne gândim şi la o dezvoltare durabilă, care să cuprindă o generoasă extindere a oraşului nostru şi peste râul Moldova, aşa după cum, comuna Horia este cuprinsă în preconizata viitoare zonă metropolitană.

Această perspectivă provocatoare poate genera şi construi diverse subiecte edilitare ce pot reconfigura şi îmbunătăţi marca identitară şi comunitară a vechii Cetăţi a Romanului.

Din istoria urbană avem câteva exemple care pot fi menţionate în sprijinul propunerii de extindere a oraşului Roman:

-Buda-Pesta, unirea a două oraşe situate pe malurile alăturate ale unui fluviu;

-Londra pe malurile Tamisei;

-Parisul pe Sena;

-Sankt Petesburgul dezvoltat pe Neva.

Putem să ne imaginăm un cartier sau mai multe, în sudul oraşului, peste râul Moldova, cu poduri necesare şi suficiente pentru a asigura dezvoltarea şi întregirea urbei noastre, a Romanului. Podurile construite şi malurile amenajate vor aduce urbea noastră pe un palier competitiv, european.

Perspectivele dezvoltării urbane ale municipiului Roman pot să urmeze exemple apropiate, din aceeaşi regiune de dezvoltare, Nord-Est, astfel este vorba de Suceava, care în perioada antedecembristă a înghiţit, dacă putem să spunem aşa, Burdujenii, un sat de la est de oraş, de peste râul Suceava, care a fost înglobat în Municipiul Suceava.

Bacăul, foarte apropiat şi la fel de vechi precum Cetatea Romanului, s-a extins tot spre est cuprinzând şi actualul cartier Şerbăneşti de peste râul Bistriţa.

Dezvoltarea oraşelor peste râuri mari, provoacă o efervescenţă, dacă putem să spunem aşa, a vieţii urbane şi duce indiscutabil la o dezvoltare intensă.

Mult mai ambiţioasă ar fi şi o altă perspectivă urbană, de dezvoltare a Municipiului Roman, şi anume gândirea unuia sau mai multor cartiere şi spre estul urbei şi anume spre râul Siret. Venind ca o completare a urbanizării comunei Horia, aflată peste râul Moldova, spre sud, dezvoltarea spre răsărit a municipiului nostru ar putea da, cu adevărat , o perspectivă metropolitană Romanului.

În acest fel, vechiul Judeţ Roman ar putea renaşte şi prin dezvoltarea fostei reşedinţe de judeţ, ca receptacul urban, vizând toate ariile rurale arondate.

Dezvoltarea oraşului nostru necesită cointeresarea civică a cetăţenilor, aceştia având un puternic motiv, şi anume, regăsirea prosperităţii vechii vieţi urbane a Romanului de dinainte de ultimul război mondial.

Şi populaţia acestui oraş muşatin, încărcat de istorie, gândeşte, proclamă şi acţionează la unison spre refacerea şi ridicarea oraşului la nivelul la care se afla în perioada interbelică, când şi-a dovedit din plin validitatea istorică, economică, juridică, administrativă, socială, culturală, etnografică şi politică.

Cetatea lui Roman voievod, "*marele singur stapânitor*", a lui Alexandru cel Bun, a lui Ştefan cel Mare şi Sfânt, Petru Rareş şi a atâtor alţi domnitori - scrutându-şi trecutul - priveşte, cu încredere în viitor.

Decupaje

bibliotecar Doina ENEA

Viaţa e o taină şi un dar. Chiar dacă uneori credem că-i doar banalitate, deşertăciuni, nimicuri, himere sau amăgiri este imposibil ca în tot acest amestec ciudat de năluciri să nu zărim şi momentele de glorie.

E o luptă, o "junglă", o succesiune de contraste şi. . . totuşi e mai tare decât mizeriile ei. Şi asta pentru că în sufletul fiecăruia dintre noi (îmi place să cred) stau ascunse sentimente minunate a căror temperatură transformă uneori gândurile în cenuşă.

Dac-am reuşi s-adunăm din această cenuşă câteva cuvinte, adăugându-le o fărâmă de suflet, sigur am câştiga toate bătăliile vieţii.

Aspecte inedite din biografia lui Max Blecher

„Cred că realitatea e decorată de la sine, răspunse acesta, şi că noi nu conţinem nimic destul de obiectiv, de sigur şi de inteligibil pentru a o anima. Suport ce se petrece în jurul meu ca o acţiune gravă şi obişnuită de care sunt făcut direct responsabil pentru simplul fapt că trăiesc, şi care responsabilitate, te rog dă-mi voie să-ţi spun că o declin cu totul. Îmi lipseşte credinţa aceea organică şi matură că realitatea îşi aparţine, că e solidă şi că nu trebuie să am eu grijă de ea...” Max BLECHER

Doris MIRONESCU

Max L. Blecher se naşte la 8 septembrie 1909 la Botoşani, într-o Moldovă împânzită de oraşe aflate în plină dezvoltare, multe având puternice comunităţi evreieşti.

Familia sa aparţinea de burghezia mai degrabă mijlocie şi avea o bună stare economică. Mama sa, Bella, născută Vital, fiica lui Efraim şi a Rozei, era originară din Botoşani, unde comunitatea evreiască era majoritară la începutul secolului al XX-lea. După relatările Dorei Wechsler-Blecher, sora scriitorului, bunicul matern ar fi fost evreu de rit sefard („de origine spaniolă”[1]), venit de mai multe generaţii în România, deşi comunitatea botoşăneană era, se pare, în mare parte aşkenadă, venită din Polonia şi Bucovina în secolele al XVII-lea şi al XVIII-lea. Familia tatălui, Lazăr Blecher, era stabilită în Roman de cel puţin două generaţii. Lazăr Blecher şi Bella Vital s-au căsătorit în 1908, la Roman, naşterea primului lor fiu la Botoşani explicându-se prin dorinţa mamei sale de a fi aproape de părinţi cu ocazia acestui eveniment.

În cinci ani, familia avea să sporească cu încă doi copii (Dora, născută în 1912, şi Frida, alintată Friddy, născută în 1914).

Romanul copilăriei lui Blecher

În anii '20, oraşul Roman, unde M. Blecher îşi va petrece copilăria şi adolescenţa alături de întreaga sa familie, se bucura de o viaţă economică şi culturală deja destul de bogate. Romanul era reşedinţa unui judeţ mărunt, dar orgolios, situat în centrul Moldovei, la răscrucea drumurilor comerciale importante.

Chiar dacă aspectul oraşului era modest, provincial, „bacovian”, el nu putea fi în niciun caz confundat cu pitoreştile şi sărăcăcioasele *shtetl*-uri galiţiene despre care au scris Shalom Alehem sau, mai târziu, Isaac Bashevis-Singer. Ca şi Camil Baltazar sau Mihail Sebastian, Blecher provine din rândurile micii burghezii evreieşti de provincie, destul de bogate, nutrind ataşament pentru oraşul în care locuieşte şi împărtăşind tentaţia asimilismului.

Dar începând să dea credit şi mişcării sioniste în urma destabilizării climatului politic şi a expansiunii antisemitismului în anii '20, rude ale lui M. Blecher au emigrat în Palestina la jumătatea anilor '30, dând scriitorului ocazia să le felicite, într-un avânt mai mult retoric, pentru activitatea energică pe care urmau să o înfăptuiască pe acel tărâm al făgăduinţei.

La începutul interbelicului, Romanul are trăsăturile „*oraşului patriarhal*” al lui Cezar Petrescu, dacă nu chiar ale „locului unde nu s-a întâmplat nimic” sadovenian. Viaţa economică este relativ prosperă, la scara măruntă a lucrurilor dintr-un oraş de provincie şi capitală de judeţ în ultracentralizatul stat român de atunci.

Viaţa culturală se concretiza mai mult în cabaret şi cinematograful mut, iar bâlciul de vară rămânea o atracţie mult aşteptată.

Mai multe publicaţii apar între 1920 şi 1938 în oraş, în succesiune: „Cuvântul Romanului”, „Curentul Romanului”, „Gazeta Romanului”, „Liberalul”, „Liga poporului”, „Săptămâna”, „Solia”, „Ritmul vremii”, dar şi câteva efemeride culturale, redactate de obicei de studenţi şi liceeni, dar participând activ la viaţa literară a provinciei moldovene, uneori cu remarcabile dovezi de gust şi informaţie contemporană: „Foc tânăr” (1934), „Peisaj literar, artistic, ştiinţific” (1935), „Vers şi proză” (1937) etc.

Articolul cu care se deschidea primul număr al „Gazetei Romanului”, în noiembrie 1923, semnat de redactorul acesteia, H. Soreanu, se anunţa apocaliptic încă de la titlu: *Un oraş mort!*

“Da, susţinem: Romanul e un oraş mort! El prezintă toate aspectele de provincie retrogradă şi refractară progresului: iar oamenii lui, patriarhali, liniştiţi, apărători vajnici a unor obiceiuri şi mentalităţi trecute, inaccesibili oricării idei şi activităţi noui, contribuiesc singuri la scoborârea oraşului, care le oferă cu atâta dărnicie ospitalitate. Însăşi viaţa târgului se târâie, monotonă, lichnită, fără vitalitate, fără perspective.

Examinaţi mişcarea lui, fie politică, fie economică, fie culturală, convingeţi-vă de lipsa de interes a massei pentru cei care îi conduc destinele”[2].

Retorica antiprovincială, mereu la modă şi mereu ineficientă, era încercată de către gazetarul de provincie H. Soreanu (din 1927, acesta se va muta, de altfel, la Bucureşti, unde va lucra la ziarele „Azi" şi „Dimineaţa", colaborând ocazional şi cu Mihail Sebastian sau Geo Bogza), care o va fi transmis şi mai tânărului său prieten, M. Blecher.

Aceeaşi nemulţumire faţă de amorţeala burgheză a vieţii de provincie se va regăsi în unele pagini ale romanelor sale de mai târziu sau din corespondenţa anilor '30, însă altfel pusă în pagină, la un cu totul alt nivel de elevaţie intelectuală.

Poate că şi adolescentului Blecher oraşul său natal i-a apărut „burghez" în sens negativ, limitat ca orizont şi ridicol în aspiraţii. Este vorba de o inflamare clişeistică, mai mult retorică, moştenită cumva „din aer" şi atestată, iată, în scrisul unuia dintre apropiaţii de la acea dată ai viitorului scriitor. Rânduri asemănătoare se vor regăsi în *Întâmplări în irealitatea imediată*, unde provincia devine mai mult decât un topos pitoresc, cu specific etnico-regional, şi anume o realitate interioară, aptă să producă fervori metafizice şi un sentiment acut de frustrare existenţială: „vedeam bine oamenii din jurul meu, vedeam bine inutilitatea şi plictiseala cu care îşi consumau viaţa, fetele tinere în grădină râzând stupid; negustorii cu priviri şirete şi pline de importanţă; necesitatea actoricească a tatălui meu de a-şi juca rolul de tată; oboseala cruntă a cerşetorilor adormiţi în unghere murdare"[3]. Vituperările cu privire la îngustimea universului de provincie din scrisorile către Geo Bogza ţin de o epocă ulterioară, a dezamăgirilor, însă ele sunt adesea contrapunctate de semne de înţelegere şi veselă îngăduinţă pentru burghezii caraghioşi şi inofensivi din Romanul paşnic şi patriarhal: „aici e mahala, nu glumă!"[4].

Lazăr Blecher era un negustor respectat la Roman[5], unde avea un magazin de sticlărie şi ceramică pe strada comercială a oraşului, Ştefan cel Mare, la Nr. 151-153. Sticla era importată din străinătate, iar ceramica era produsă la „*fabrica de teracotă Lazăr Blecher*", de unde au ieşit mai multe vase de un gust deosebit, trimise regulat de către Max Blecher prietenilor săi din ţară, mai ales lui Geo Bogza şi lui Saşa Pană. Fabrica avea în 1930 un capital de 300.000 lei[6], ceea ce e destul de puţin chiar şi pentru situaţia economiei locale de atunci. Ea nu putea avea mai mult de 10 angajaţi, în condiţiile semimanufacturiere ale epocii, aşa că poate fi liniştit socotită mai mult un atelier de producţie. Industria romaşcană de ceramică şi sticlărie era una de familie. Alături de „vechiul magazin de sticlărie *Lazăr Blecher*"[7], în oraş se mai găsea şi „cunoscutul magazin de sticlărie *Saul Blecher*"[7], aparţinând probabil unui unchi al viitorului scriitor. Contemporanii[8] îşi amintesc că peste drum de porţelanurile lui Lazăr Blecher se găsea reprezentanţa firmei Singer, magazin de maşini de cusut, amănunt care ne ajută să înlăturăm aluzia suprarealistă identificată de unii critici în prăvălia de profil a lui Paul şi a Clarei din *Întâmplări în irealitatea imediată*, unde tânărul narator îşi află iniţierea erotică.

Se vede că magazinul de maşini de cusut al lui Blecher nu descinde direct din faimoasa definiţie a hazardului suprarealist lansată de Lautréamont şi apoi popularizată de către Max Ernst: „întâlnirea dintre o umbrelă şi o *maşină de cusut* pe o masă de operaţie" (s.n.). A vedea în magazinul lui Eugen din *Întâmplări* o aluzie literară ar echivala cu identificarea descrierii oceanului văzut la Berck de Emanuel în *Inimi cicatrizate* cu o simplă reminiscenţă din acelaşi Lautréamont.

Romanul avea, în perioada interbelică, o importantă comunitate evreiască, compusă din peste 5000 de membri la recensământul din 1941 cifra era de 5287 de membri, adică 1519 familii , ceea ce reprezenta 20% din populaţia oraşului. (Astăzi, în Roman mai trăiesc doar 50 de evrei.).

Comunitatea avea două sinagogi şi o şcoală primară confesională, pe care e posibil ca tânărul Blecher s-o fi frecventat. După unii comentatori, scriitorul cunoştea idiş, limbă deprinsă din familie, şi în plus urmase şcoala confesională pregătitoare, Talmud Tora, unde învăţase alfabetul ebraic şi bazele religiei ebraice cu un cunoscător mai vîrstnic al tradiţiei[9]. Strada pe care locuia şi unde tatăl său îşi avea prăvălia era locuită în mare majoritate de comercianţi evrei; este deci de bănuit că tovarăşii de joacă ai micului Blecher au fost de aceeaşi naţionalitate, lucru făcut limpede şi de onomastica utilizată în *Întâmplări*: Ozy, Walter, Edda.

Însă cercul activităţilor sale nu se reduce la un perimetru etnic izolaţionist. Adolescentul urmează liceul „Roman Vodă" între anii 1920 şi 1928, fiind unul dintre elevii cei mai buni. Face sport şi, asemenea tuturor copiilor, preferă fotbalul. Merge la bâlciul local din luna august şi vâsleşte pe lacul din parc. Se plimbă prin oraş cu prietenii şi se ţine după fete. Vara scrie poezii în cerdacul casei, privind, pentru inspiraţie, florile plantate de mama sa în grădină. Sora scriitorului, Dora Wechsler-Blecher, îşi aminteşte că liceanul Max colabora cu cronici cinematografice la „Vocea Romanului"[10], cu al cărei redactor şef, Soreanu, se împrietenise.

ARS POETICA

MENAJERIE

**Iată-mă-s câinele tău cu blană de franjuri
Şi dinţi de săbii ca să te muşc, să te latru
Iată-mă-s şarpele tău ca să te ispitesc
Cu mărul soarelui să te otrăvesc
Iată-mă-s rinocerul tău în tunică de clown
Jonglând cu popice ca să te fac să râzi
Iată-mă-s girafa ta. Majusculă
În textul zilei, citeşte-mă A
Iată-mă-s vulturul din asfinţit
Cu inima în cioc aprinsă ca un lampion.**

ETERNITATE

**Paşii ne cunosc abisul
Trupul ne plimbă cerul
Furtuna pierde bucăţi de carne
Tot mai vagă tot mai slabă
Este un început albastru
În acest peisaj terestru
Şi altul răzbunător
Ca un deget tăiat
Vezi doar ce femeia se rostogoleşte
Ca un fus
Şi copiază delta ei
Pe delta apelor.**

CÂND

**Mâinile tale pe piano ca doi cai
Cu copita de marmură
Mâinele tale pe vertebre ca doi cai
Cu copita de trandafiri
Mâinile tale în azur ca două păsări
Cu aripi de mătase
Mâinile tale pe capul meu
Ca două pietre pe un singur mormânt.**

Max Blecher

Radu G. Ţeposu crede că gazeta lui Soreanu era „Ecoul Romanului". Dar „Vocea Romanului", organ al Partidului Liberal, apăruse pentru câţiva ani înainte de sfârşitul secolului al XIX-lea, în vreme ce „Ecoul Romanului", ziar conservator, dispăruse prin 1916. Publicaţia la care colaborează din poziţia de redactor H. Soreanu (pseudonimul lui H. Schor) în anii '20 este „Gazeta Romanului".

Din păcate, colecţia revistei nu permite identificarea de texte care ar fi fost scrise de către viitorul prozator.

Cinematograful

„Gazeta Romanului" nu-şi propunea nicăieri o dare de seamă critică cu privire la filme, ci oferea cel mult câteva casete de reclamă, recomandând ultimele pelicule care rulau la cele două cinematografe din oraş, „Brand" (să fie acesta „cinematograful B." din *Întâmplări*?) şi „Cobzaru". În plus, prin regulamentul Liceului „Roman-Vodă", elevilor nu le era permis „a publica articole în foile publice, fie politice, fie altă natură, afară de cele pur ştiinţifice şi literare"[11]. Eventualele articole ale tânărului Blecher despre cinematografe trebuia deci semnate cu pseudonim. În baza aceluiaşi regulament, „*este interzis elevilor frecventarea cinematografelor publice*"[12].

Probabil că adolescentul vizita, totuşi, destul de des cinematografele de pe strada Ştefan cel Mare, vizionând atât filme la modă, precum acelea cu Francisca Bertini evocate în *Întâmplări*, cât şi spectacolele cuminţi, loialiste, îngăduite de autoritatea şcolară. Astfel, „Cuvântul Romanului" recomanda „elevilor şi elevelor" proiecţiile dintre 7 aprilie şi 11 aprilie 1926 ale „mult aşteptatului film *Trăiască Regele* cu Jackie Coogan", deoarece era „autorizat de direcţiune"[13]. Filmele erau de toată mâna: atât producţii „serioase", după izvoare literare celebre („*Fantoma*, senzaţionala dramă în 6 acte după romanul lui Gerard Hauptmann"; „în curând *Manasse* de Ronetti Roman, film românesc"), cât şi pelicule submediocre, precursoare ale filmelor hollywoodiene după reţetă („irezistibila comedie *Amor în zăpadă*"; „*Trecătoarea Morţei* cu cel mai deştept câine din lume, Rin-Tin-Tin"; sau pur şi simplu „la ambele programe se va rula câte O Comedie Hazlie"). Între acestea, evidenţiem o reclamă cinematografică pentru umorul ei involuntar: „*Războiul pentru Întregirea Neamului*. Filmul are o montare desăvârşită: Mitraliere artificiale, Tunuri artificiale, Clopote şi Cor"[14] evocând viitoarea apoteoză a artificialului din proza blecheriană. Paginile de mai târziu despre haimanalele care comentau filmul cu voce tare din primul rând sau despre jalnica orchestră care furniza ilustraţia sonoră ridicolă a filmelor au astfel un izvor cert:

„*În sală domnea o căldură puturoasă şi acidă ca de baie publică.*

Podeaua era cimentată şi scaunele când se mişcau scoteau nişte scârţâituri ca nişte ţipete scurte şi disperate. În faţa ecranului o galerie de covrigari şi puşlamale pocnea seminţe şi comenta cu voce tare filmul.Titlurile erau silabisite de zeci de guri în acelaşi timp, ca nişte texte la o şcoală de adulţi. Chiar sub ecran cânta orchestra compusă dintr-o pianistă, un violonist şi un bătrân ovreu care trăgea de zor contrabasul. Bătrânul acesta mai avea şi misiunea de a emite diferite zgomote corespunzătoare acţiunilor de pe ecran. El striga «cucurigu» când la începutul filmului apărea cocoşul firmei cinematografice, iar odată, îmi amintesc, când se reprezenta viaţa lui Iisus, în momentul învierii începu să bată cu arcuşul frenetic în cutia contrabasului pentru a imita trăsnetele cereşti"[15].

Faptul cel mai neobişnuit pentru comentatorii operelor blecheriene este acela atestat de familia sa şi de cei care l-au cunoscut pe scriitor în tinereţe: M. Blecher nu era un introvertit maladiv, iar din copilăria sa a lipsit stigmatul suferinţei. Dora Wechsler spune:

„*A avut o copilărie fericită. Părinţii îl adorau pe Maniu, care era un băiat frumos şi inteligent, prietenos şi un elev eminent. A fost întotdeauna primul la învăţătură şi bacalaureatul l-a luat în mod strălucit*"[16]. Tânărul era energic şi sportiv, plin de proiecte literare, doritor de prieteni cultivaţi („Întotdeauna avea prieteni mai mari decât el. [...] Maniu era bun prieten şi cu redactorul şef al ziarului «Vocea Romanului», Soreanu")[17]. Adolescent sănătos, el face sport şi se dedă tuturor teribilismelor benigne ale vârstei, dând un portret complet, cu atât mai adevărat cu cât e mai stereotip, al junelui cu ambiţii literare:

„*Îl revăd palid, auriu, cu ochii albaştri, elev de liceu şi poet, căutând mereu, de atunci, din copilărie, noutatea. Îşi caricatura profesorii, mânuia un Kodak Baby Box, umbla pe bicicletă «fără mâini» şi, la 16 ani, era directorul unui jurnal şapirografiat*"[18], îşi amintea S. Hay, viitorul pictor (cubanez!) Sandu Darie, prieten din copilărie.

O fire deschisă, curioasă, poate şi introspectă, dar cu măsură, pe care boala nu a reuşit s-o schimbe. Târziu de tot, aproape de sfârşit, un vizitator la patul bolnavului scria: „ce mă bucură şi mă emoţionează în el sunt resursele lui, încă neatacate, de copilărie, de umor, de exuberanţă"[19]. Imaginea autorului pe care poate să o proiecteze opera sa de acute interogări şi îndelungi autoobservări trebuie să suporte această corecţie din partea omului Blecher: literatura sa nu porneşte din frustrarea unui „neînţeles", ci exprimă elanurile către cunoaştere ale unui spirit viu. M. Blecher nu avea „vocaţia suferinţei": au spus-o deja Nicolae Balotă şi Radu G. Ţeposu.

O adolescenţă romaşcană

E greu de crezut că M. Blecher putea încerca sentimentele de tipul *amor et odium* descrise în *Întâmplări în irealitatea imediată* faţă de târgul în care trăia, pe vremea când nu era decât un licean „înalt, slab, palid, cu gâtul subţire ieşind din gulerul prea larg al tunicei"[20]. Probabil că el a început totuşi, de la o vreme, să resimtă o anumită insatisfacţie faţă de „orăşenismul subţiatelor simţiri" din provincie. Astfel că s-a decis să studieze medicina la Paris, şi nu la Iaşi, optând astfel pentru metropola vieţii moderne, de unde veneau multe dintre filmele semnalate în „Gazeta Romanului" şi destule dintre cărţile şi revistele de unde începuse să deprindă deja un fel de a scrie ciudat, care stârnea uimire în familie. Din adolescenţă datează începuturile literare ale lui Blecher, fixate de către sora scriitorului în jurul vârstei de 12 ani. El scria atunci poeme şi eseuri, pentru care căuta îndrumarea expertului aflat cel mai la îndemână, profesorul său de literatură de la liceu, Alexandru Epure[21].

Ceva mai târziu, trebuie să consemnăm şi probabilele încercări lirice moderniste, după moda de la Paris.

Protestele familiei[22] prea puţin educate la şcoala noii sensibilităţi anarhice l-au umput, probabil, de satisfacţie.

- poate şi în germană (în 1934, el consulta cu interes un periodic medical numit „Deutsche Medizinische Wochenschrift"). Engleza o va învăţa mai târziu de la iubita sa, Maria Ghiolu, şi apoi de la Lucia Demetriade Bălăcescu, în sanatoriul din Techirghiol. Ultimele noutăţi ale librăriilor franceze vor trona ani de-a rândul alături de patul său de bolnav, iar lecturile sale din literaturi străine îl aduc la zi şi îl aşază, din acest punct de vedere, în rând cu cei mai informaţi colegi români. Opţiunea tânărului pentru o studenţie pariziană se datorează în bună măsură dorinţei de a se afla aproape de capitala literaturii moderne de la acea dată[23].

Lecturile tânărului Blecher erau foarte serioase, fapt dovedit de nişte documente ale acelei vârste, înregistrate de ediţia *Vizuina luminată* din 1970. Este vorba de tezele la filosofie din „clasa a VII-a R." din anul şcolar 1926-1927, lucrări în care izbitoare este nu vehicularea de cunoştinţe filosofice provenite, măcar parţial, din manuale, ci ştiinţa de a le plasticiza prin imagini concrete.

E adevărat că şi temele oferite îl îndeamnă în acest sens: o dată trebuie să argumenteze raportul realitate-conştiinţă-senzaţii, altădată să explice locul şi structura inconştientului. În primul caz va folosi, pe urmele eminescianului Dionis, exemplul unor animale cu mai puţine simţuri decât oamenii (ne amintim: „...şi tot astfel, dacă-nchid un ochi"). În ultimul, citează „dintr-un filosof modern" imaginea creării insulei de corali prin depunerea de organisme vii deasupra organismelor moarte. Unii dintre chinuiţii reflexivi din proza blecheriană de mai târziu descind direct din adolescentul romaşcan care se străduia prin 1926, la o teză trimestrială, să dovedească faptul „că nu cunoaştem lumea externă aşa cum este"[24]. Emanuel sau Ernest din *Inimi cicatrizate*, după ce au învăţat lecţia suferinţei şi au aprofundat mirările vârstei tinere, se vor adresa altfel, de la un alt nivel, aceleiaşi probleme: „Cred că realitatea e decolorată de la sine, răspunse acesta, şi că noi nu conţinem nimic destul de obiectiv, de sigur şi de inteligibil pentru a o anima. Suport ce se petrece în jurul meu ca o acţiune gravă şi obişnuită de care sunt făcut direct responsabil pentru simplul fapt că trăiesc, şi care responsabilitate, te rog dă-mi voie să-ţi spun că o declin cu totul. Îmi lipseşte credinţa aceea organică şi matură că realitatea îşi aparţine, că e solidă şi că nu trebuie să am eu grijă de ea..."[25].

Trebuie să notăm ca moment sigur şi marcant al adolescenţei lui Blecher moartea unei tinere femei faţă de care acesta nutrea sentimente tandre. Fără ca astfel să facem din ea o „*iubită de la Ipoteşti*" romaşcană, este cert că moartea acesteia l-a impresionat puternic pe adolescent. Cea numită în roman „Edda" va fi fost o prietenă de familie, făcând parte din cercul de cunoştinţe al familiei Blecher, sau o prietenă din oraş, pe care adolescentul a socotit nimerit s-o facă obiectul afecţiunii sale. După-amiezile petrecute în casa cu etaj din *Întâmplări* par să pornească de la evenimente reale. Nu s-a vorbit destul despre caracterul autobiografic al *Întâmplărilor* şi al celorlalte două cărţi. Iniţial (adică prin anii '70, când autorul a revenit în discuţia criticii), autobiografismul a fost respins deoarece permitea confuzii neplăcute purismului estetic regăsit după „obsedantul deceniu", când exista spaima că oricând factologia se poate colora ideologic şi poate înstrăina opera de la o judecată competentă.

În cartea sa din 1996, Radu G. Ţeposu aduce în discuţie posibilele identificări ale unor fiinţe şi locuri din romane cu unele incidenţe reale din viaţa autorului, impunând ideea „romanului autobiografic", după Phillippe Lejeune, sau, cu o vorbă ce va deveni monedă curentă, a „autoficţiunii".

De ce scrie însă Blecher un roman în care cuprinde multe dintre experienţele sale reale, ficţionalizându-le pe altele? Gradul până la care pot merge identificările unor personaje şi episoade din romane nu a fost bănuit până recent, atunci când au fost publicate scrisorile lui Blecher către Geo Bogza.

Deşi era vorba despre un prieten întâlnit târziu, cu care nu împărtăşeşte nicio amintire din copilărie sau adolescenţă, tânărul romaşcan îi face din când în când confidenţe oblice cu privire la modelele reale ale personajelor sale:

„*Zilele trecute răscolindu-se acasă în nişte saltare vechi s-au găsit lucruri care îmi aparţin şi între ele şi o placă de patefon «Kismet» care este chiar placa despre care vorbesc în Întâmplări la pagina 113. Când a murit «Edda» am luat din etaj mai multe lucruri mărunte. Îţi voi da ţie această placă s-o păstrezi ca amintire*"[26].

Iată deci un obiect (placa de patefon) socotit de Radu Ţeposu în cartea sa din 1981 o metaforă a lumii rotitoare, a incoerenţei ameţitoare a acesteia, devenit realitate.

Edda, eroină considerată ficţională, se vădeşte a fi trăit cu adevărat, murind pe când Blecher era adolescent, asemenea eroului din *Întâmplări*.

Un alt element cultural iudaic, prezent în romanul din 1936: înmormântarea Eddei se face după ritualul evreiesc, prin înhumarea corpului învelit în giulgiu[27].

Bacalaureatul şi plecarea la studii

Blecher îşi trece bacalaureatul în sesiunea iunie 1928, în Fălticeni, în faţa unei comisii prezidate de prof. univ. Ar. Grădinescu, obţinând media 7,40, prima din serie. Nota este atestată prin diploma ministerială nr. 14611, eliberată la 8 august 1928[28].

În toamnă, tânărul pleacă la Paris, unde este admis ca student la Facultatea de Medicină.

Cunoaşte îndeaproape marele oraş, iar un poem târziu, *Paris*, publicat în 1934, reconstituie o perioadă de lungi deambulări pe străzi anonime, mărginaşe şi pe bulevarde şi prin grădini pustii. În poem, autorul proiectează o atmosferă pe care literatura lui o va urmări pasionat:

„*cerul se înnourase, acelaşi cer uzat*
acelaşi cer strâmt al dimineţilor tale
provinciale, acelaşi cer de stofă".

În ritualuri mortificante (dar e vorba de un efect al privirii retrospective, în memorie, după anii petrecuţi prin sanatorii), tânărul venit „*din fundul Moldovei" se complace în concupiscenţă* („*Ai intrat într-o casă iluminată ca de sărbătoare; era un bordel*"), amăgindu-se că astfel recâştigă confortul familial:

„*Era Paris Paris ai adormit tîrziu,*
O! Cufundarea-n perne
în somnul tău de-acasă,
în somnul tău autentic,
în somnul tău de ceară".

Vagile mărturii de epocă ne lasă, totuşi, să întrevedem şi un alt portret, mai „studenţesc", al tânărului, angajat în excursii în împrejurimi, vizitînd lăcaşurile de cultură şi căutând „aventura" pentru ea însăşi, şi nu pentru potenţialul său de iniţiere în suferinţă, ca în poema mai sus citată.

Împreună cu prietenul său, Sandu Haymovici, viitorul pictor româno-cubanez Sandu Darie, student la Drept, şi cu fratele acestuia Edy, care-i era coleg, cutreieră Franţa. Plimbările lor sunt astfel evocate mai târziu de către Sandu Darie:

„*Cu M. Blecher, studentul în medicină, am hoinărit odată, în noapte, prin străzile tainice ale Rouen-ului, oraşul catolic. Povestindu-se pe el şi locurile ce le îndrăgea atunci, mi-a arătat, la lumina slabă a felinarelor, drumul de la catedrala brodată la uliţele strîmte şi pline de aventură ale portului*"[29].

M. Blecher se îmbolnăvise de tuberculoză osoasă în ultimii ani de liceu, încercând să îndepărteze efectele dureroase ale bolii cu calmante şi sulfamidă şi deplasându-se vara în staţiunile de la Marea Neagră. După câteva săptămâni de la admiterea ca student la medicină, o telegramă de la Paris a anunţat familia că fusese diagnosticat cu morbul lui Pott, tuberculoză osoasă, trebuind să fie internat într-un sanatoriu[30].

Boala se manifesta prin eroziunea corpurilor vertebrale ca urmare a diseminării hematogene la nivelul coloanei.

Probabil abcesele reci despre care vorbesc romanul *Inimi cicatrizate* şi manuscrisul *Berck*, acesta mult mai evident autobiografic, au apărut devreme, poate chiar în toamna lui 1928, hotărând doctorul la o intervenţie rapidă, urmată de necesitatea internării.

Impresiile lăsate de marele oraş au fost repede înăbuşite de grijile pentru boala descoperită.

Poemul *Paris* contaminează complet imaginea marelui oraş cu revelaţiile oferite de noua suferinţă: vântul de toamnă este gata să pătrundă „*în gaura deschisă din piept*”, iar deasupra se întinde:

„*acelaşi cer uzat,*
acelaşi cer strâmt al tristeţilor tale
Provinciale”,

Pe care nici luminile „ca de sărbătoare” ale bordelului, nici singurătatea camerei de hotel nu pot să-l însenineze.

Hotărât, marele oraş rămâne asociat pentru Blecher cu momentul de spaimă al descoperirii bolii, care într-o clipă i-a alterat complet identitatea: tânărul român a devenit un bolnav gata să-şi preia rolul.

Note

[1]Dora Wechsler-Blecher, “M. Blecher era un om delicat şi superstiţios”, interviu luat de Radu G. Ţeposu, “Cuvântul”, an IV (IX), nr. 5, mai 1998, p. 8-9.

[2]H. Soreanu, *Un oraş mort!*, în „Gazeta Romanului”, Roman, noiembrie 1923.

[3]M. Blecher, *Întâmplări în irealitatea imediată*, Craiova-Bucureşti, Aius-Vinea, 1999, p. 75.

[4]*M. Blecher, mai puţin cunoscut*, ed. îngr. de Mădălina Lascu, Bucureşti, Hasefer, 2000, p. 98.

[5]Ca orice negustor cu vază, L. Blecher face parte, în anii '20, din cel puţin o comisie filantropică: „Comisiunea pentru fixarea cotizaţiilor benevole destinate construcţiei localurilor de şcoli din oraşul şi judeţul Roman”. V. *Buletinul Oficial al Judeţului Roman*, nr. 1, iulie 1923, p. 3.

[6]Gh. David, C. Botez, V. Ursachi (coord.), *Istoria oraşului Roman,* Roman, Societatea Culturală „Roman-600”, 1992, p. 268.

[7]Reclame inserate în ziarul „Cuvântul Romanului”, Roman, în numărul din 28 decembrie 1925.

Informaţiile din epocă cu privire la familia lui M. Blecher se datorează domnului Iancu Wexler, preşedintele Comunităţii Evreieşti din Roman.

[8]Carol Iancu, *M. Blecher écrivain juif*, în „Dialogue”, no. 17, 1988, Montpellier, p. 88.

[9]Radu G. Ţeposu, *În căutarea identităţii pierdute*, prefaţă la M. Blecher, *Întâmplări în irealitatea imediată*, ed. cit., p. 8.

[10]Regulamentul Liceului „Roman-Vodă”, în *Anuarul Liceului de Băieţi „Roman-Vodă” din Roman pe anii şcolari 1927-1928 şi 1928-1929*, Roman, Tip. Beram şi Fiul, 1929, p. 158.

[12]Idem, p. 157.

[13]„Cuvântul Romanului”, 6 aprilie 1926, p. 4.

Idem.

[14]M. Blecher, *Întâmplări*, ed. cit., p. 64.

[15]Dora Wechsler, op. cit.

[17]Ibidem.

[18]S. Hay, *M. Blecher: Corp transparent*, în *M. Blecher, mai puţin cunoscut*, ed. de Mădălina Lascu, Bucureşti, Hasefer, 2000, p. 217.

[19]Mihail Sebastian, *Jurnal 1935-1944*, Bucureşti, Humanitas, 1996, p. 103.

[20]M. Blecher, *Întâmplări...*, ed. cit., p. 87.

21Alexandru Epure (1888-1953) a fost un respectat profesor şi un modest benedictin provincial, lucrător intermitent pe terenul arid al factologiei literare, autorul unor *Însemnări critice* în 1934 (despre Neculce, Panait Cerna, Vlahuţă şi Miron Costin) şi furnizor de onorabile *Contribuţii* (despre Hogaş, în 1935, şi despre Ibrăileanu, în 1936) datorită cărora numele său a fost indexat de către G. Călinescu în *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*.

[22]„Şi ce poezii făcea! e drept că nu prea le înţelegea nimeni...”, exclamă bunica lui „Minù” în cartea Mariei Ghiolu, *Serenada zadarnică. Pagini de jurnal*, Bucureşti, Ed. Eminescu, 1970, p. 152.

[23]O altă motivaţie pentru plecarea lui Blecher în Franţa poate fi însă şi aceea că Iaşul, centrul universitar cel mai apropiat de Roman, era dominat la jumătatea anilor '20 de nou-înfiinţata mişcare studenţească antisemită, Legiunea Arhanghelului Mihail. Ipoteza îi aparţine lui Carol Iancu, *art. cit.*, p. 88. Presa romaşcană de la jumătatea deceniului al treilea notează în mai multe rânduri ştiri din Iaşi despre „manifestaţiile studenţeşti patronate de huliganismul liberal” în timpul cărora studenţii evrei sunt „bătuţi şi schiloditi crunt” („Ultima Oră”, în „Cuvântul Romanului”, 14 februarie 1926, p. 4). Semnalul politic antiliberal este evident, însă ştirea funcţionează în primul rând ca o alarmă în faţa antisemitismului vremii.

[24]M. Blecher, *Vizuina luminată*, Bucureşti, Cartea Românească, 1971, p. 303.

[25]M. Blecher, manuscrisul *Berck*, Muzeul Literaturii Române Bucureşti, caiet 4, p. 39.

[26]*M. Blecher, mai puţin cunoscut*, Bucureşti, Hasefer, 2000, p. 109.

[27]Carol Iancu, op. cit., p. 89.

[28]*Anuarul Liceului de Băieţi „Roman-Vodă” din Roman*, ed. cit., p. 65.

[29]S. Hay, *op. cit.*, p. 217.

[30]Sora scriitorului, Dora Wechsler-Blecher, susţine totuşi o ipoteză diferită asupra cauzelor îmbolnăvirii tânărului: „Cred că avea 16 ani când, într-o zi, Maniu a venit acasă cu nişte dureri groaznice în spate, în regiunea lombară a şirei spinării. Jucase fotbal şi unul din băieţi l-a lovit foarte tare, cu bocancul, în spate. Un accident de joc care i-a fost fatal. A stat o vreme în pat, cu comprese şi calmante. [...] Avea perioade când se simţea bine şi ducea o viaţă normală, dar şi momente în care cădea la pat. Făcuse, de fapt, o infecţie microbiană. Dacă ar fi existat antibiotice pe vremea aceea, Blecher ar fi fost salvat”. Dora Wechsler-Blecher, op. cit.

Identitate romaşcană**

(partea a-II-a)

dr. Dan ARVĂTESCU

Dacă până acum am încercat să desluşim structural şi morfologic termenul de identitate spirituală, să încercăm acum să vedem dacă studiul poate fi extins la comunităţi umane mici, care nu pot fi asimilate cu conceptul de civilizaţie ori cultură, în cazul demonstraţiei noastre fiind vorba de un grup uman mic, aşezat pe un teritoriu, de asemenea, redus ca suprafaţă. Ne referim aici la comunitatea umană trăitoare în ţinutul Romanului.

Unii mă vor contrazice. Vor spune, de exemplu, că identitatea romaşcană nu există per se, ci aparţine unui spaţiu mai amplu identitar, cel românesc. Vor spune, apoi, că Romanul nu are o identitate a lui, pentru că e un oraş multietnic şi multireligios, fapt ce a subminat, de-a lungul timpului, cristalizarea unei conştiinţe unitare de grup.

Voi încerca, în cele ce urmează, să răspund acestor contraargumente, arătând că identitatea spirituală romaşcană poate exista, poate fi cunoscută, că modelul socio-uman de evoluţie în acest spaţiu merită a fi studiat, gândind, mai ales, că e obligatoriu pentru viitorul comunităţii noastre să ne cunoaştem elementele identitare bio-psiho-sociale, ceea ce ne va ajuta să răspundem la întrebări fundamentale despre trecutul, prezentul şi viitorul nostru.

Plec în pledoaria mea de la observaţia că analiza critică a istoriei foloseşte în studiul civilizaţiilor modele de dimensiuni mici, dar extrem de relevante pentru analiza parţială a evoluţiei societăţilor umane[11].

Contrar părerii lui Spengler şi societăţile mai mici, rămase în afara marilor culturi, pot oferi modele valabile de studiu. Modificări apărute în dinamica evoluţiei unui grup uman pot fi mult mai bine studiate pe modele mici, chiar dacă analiza se referă sau are relevanţă doar pentru un singur aspect.

Aceste modele de analiză folosite în teoria civilizaţiilor au însă anumite caracteristici care le fac interesante pentru studiu. Să vedem, din această perspectivă, dacă societatea romaşcană poate fi interesantă pentru studiu şi dacă da, pentru care aspecte.

1. Romanul are o istorie în ceea ce priveşte vechimea locuirii neîntrerupte pe acest teritoriu care îl situează pe unul din primele locuri între localităţile Moldovei.

Data considerată ca fiind data întemeierii este 30 martie 1392 , când Roman Vodă dă Uricul în care se vorbeşte clar de “*cetatea noastră, Roman Vodă*”. Această dată e desigur incorectă dacă o privim ca momentul în care aici încep să se stabilească oamenii.

Există documente care arată că înainte ca Roman Vodă să edifice la acea dată o cetate la confluenţa Moldovei cu Siretul, aici exista o mult mai veche aşezare umană. Fac apel întâi la documentul cel mai interesant lăsat nouă de acad. Episcop Melchisedec Ştefănescu “**Cronica Romanului**”[12].

Nu vom lua în considerare istorici ca Fotino sau Andreas Wolf, care afirmă existenţa pe acest teritoriu a unor cetăţi fortificate romane de pe vremea lui Traian (Augusta romanorum) sau Caracala (212 e.n.). Nu există suficiente dovezi şi, apoi, nici nu putem dovedi continuitatea locuirii neîntrerupte pe teritoriul Romanului din antichitate până în sec. al XIV-lea.

Există însă dovezi care pot arăta că încă la mijlocul sec. al XIV-lea aici era o importantă aglomeraţie urbană. Astfel, Hurul, Mare Cancelar al lui Dragoş Vodă, vorbeşte despre existenţa înainte de Dragoş pe teritoriul Moldovei a mai multor republici, una fiind pe teritoriul Romanului. Marele cărturar Dimitrie Cantemir spune că Romanul a fost primul loc unde s-au întors cetele de români pribegi după invazia mongolă a lui Batu-Han (Batie) - 1241.

Nicolae Iorga vorbeşte despre localităţi moldovene existente dinaintea întemeierii statului moldovean, printre care şi Romanul. Cercetări mai noi (Prof. Petru Flenchea, „Interferenţe multietnice şi multiconfesionale în Târgul de jos”, 2006) fac apel la un document al Provinciei franciscane de la Kiev care atestă între localităţile din zonă şi Târgul lui Roman[13].

Oricâte argumente bazate pe dovezi am cita, ele nu înlocuiesc logica simplă a cercetătorului.

Cetatea Romanului ocupă o poziţie privilegiată, pe un pinten de deal, între două ape (care atunci curgeau mult mai aproape una de alta în această zonă).

Acest fapt ne face să credem că aici putea fi cu mult înaintea cetăţii fortificate a lui Roman un punct propice de aşezare a oamenilor, bun prin poziţia strategică pe drumurile comerciale şi pentru negustori.

Nu credem că Roman şi-a clădit cetatea pe un loc pustiu, pentru că avea nevoie de forţa de muncă locală pentru a o edifica, trebuia logic să păzească în primă instanţă ceva (adică o aşezare dezvoltată, cu proprietăţi şi bunuri de apărat). Credem mai degrabă pe istoricul C. Giurăscu care crede că noţiunea de "*cetatea noastră*" nu arată întemeierea ei, ci proprietatea asupra ei.

Dacă ar fi să credem unii istorici că pentru scurt timp capitala statului a fost mutată la Roman, atunci devine clar că nu se putea numi capitală o cetate nou făcută într-un ţinut pustiu, ci doar într-o importantă aglomeraţie urbană. Credem că e posibil ca şi denumirea de Roman să fie o pură coincidenţă cu numele voievodului, dacă plecăm de la premisa că zona putea fi o proprietate muşatină anterioară domniei, iar numele Roman să se refere la un proprietar mai vechi (de ce nu, având în vedere că anumite prenume erau folosite succesiv în generaţii diferite, în familiile domnitoare; chiar la muşatini, prenumele Ştefan sau Petru cu derivatele sale stă argument).

De asemenea, argumentăm şi cu faptul că încă de la 1408, în Roman se ctitoreşte Episcopia şi încă o Episcopie importantă, a doua după Suceava. De ce s-ar fi făcut asta într-o cetate de abia 16 ani vechime, construită brusc pe un loc pustiu (dacă luăm ca dată a întemeierii târgului anul 1392). Multe alte argumente logice pot fi aduse în sprijinul următoarei idei: Romanul este una dintre cele mai vechi vetre urbane din Moldova. Or această afirmaţie susţine faptul că din punct de vedere al vechimii neîntrerupte, Romanul poate fi un model de studiu al dezvoltării urbane în Moldova, această vechime dând timp (alături de alte argumente pe care le vom arata ulterior) apariţiei şi edificării unor elemente (materiale şi spirituale) ce susţin noţiunea de identitate de grup.

Complexitatea etnică a populaţiei Romanului

2. Romanul este, de asemenea, un sistem social complicat de studiat în dinamica lui, datorită complexităţii etnice a populaţiei sale. Sunt puţine localităţi în Moldova unde să se întâlnească atâtea etnii care să aibă pondere semnificativă în totalul populaţiei şi care să convieţuiască atât de mult, ca în Roman. Practic, nu există etnie care să se fi regăsit în populaţia Moldovei şi pe care să nu o întâlnim şi la Roman.

Unii istorici chiar afirmă că Romanul a fost întemeiat de negustori străini (saşi, unguri), înainte chiar de întemeierea statului moldovean medieval[14]. Cert este că, de-a lungul celor şase-şapte secole de existenţă a oraşului, populaţia autohtonă, românească a fost mereu în mod covârşitor majoritară.Ungurii sunt menţionaţi mereu ca prezenţi chiar de la început. Unii îi citeaza ca fiind aşezaţi mai ales în localităţi din jur (Săbăoani, Adjudeni etc.) şi în număr mic în oraş. Numărul lor scade progresiv raportat la populaţia autohtonă. De remarcat ca unii misionari, ca şi unii istorici fac confuzie, denumind cu apelativul unguri toată populaţia catolică, chiar dacă şi saşii erau catolici, de exemplu, sau husiţii trecuţi la catolicism deşi ca origine proveneau din Moravia, erau la fel numiţi unguri. De asemenea, menţionăm şi faptul că unii misionari observă la populaţia catolică pe care o numesc unguri (apelativ despre care am discutat) faptul că vorbesc foarte bine româneşte. Acest fapt ne face să ne gândim, desigur, la procesul de aculturare pe care l-a suferit populaţia originară, dar poate şi la faptul că în timp apare şi o populaţie catolică provenind din convertirea unor elemente ortodoxe locale. Indiferent cum am privi problema este certă influenţa limbii maghiare, asupra unor graiuri locale, cum e cel al ceangăilor, asupra unor nume proprii, toponime etc. Saşii sunt şi ei prezenţi chiar de la începuturi, chiar dacă ulterior, ca şi în cazul ungurilor, rămân puţini. Ei sunt menţionaţi de unii istorici ca fiind veniţi din nord, pe apa Moldovei, fiind întâlniţi în sec. al XIV-lea aproape peste tot în localităţile de pe acest curs de apă. Episcopul Melchisedec apreciază că a existat şi un al doilea val, după 1480, când Ştefan Vodă primeşte grupuri de husiţi moravi să se stabilească în târgurile Moldovei[15].

Biserica Armenească

Armenii sunt prezenţi după unii istorici chiar din sec. al XI-lea în Moldova, iar în Roman la 1355 ei cumpără de la saşi o biserică de lemn[16]. Între sec. al XIX-X-lea se consideră a fi avut loc migraţia armenilor în Moldova. Foarte de timpuriu deci armenii se stabilesc la Roman, aşezare strategică pe drumurile comerciale, fapt ce favoriză ocupaţia lor de bază - comerţul. Armenii sunt prezenţi în viaţa urbei Muşatine de la început până în prezent. Tot timpul organizaţi, ocupând spaţiul din jurul bisericii lor, armenii au fost o prezenţă mereu activă. Deşi independenţi de Episcopie, armenii plăteau acesteia dări, însă comunitatea lor avea o organizare aparte, "şolţuzul armenesc" fiind capul obştei.

Evreii au constituit un segment important al comunităţii urbane romaşcane şi au lăsat şi ei, alături de celelalte etnii, urme adânci în identitatea spirituală de grup. De la limbaj la arhitectura urbană, de la elemente de politeţe la modul de a trai, evreii au influenţat secole de-a rândul evoluţia cetăţeanului romaşcan în ciuda organizării lor închise, puternic dependente de perceptele lor religioase. După unii cercetători[17], evreii ajung în Roman în jurul anului 1400, când se pare a existat o sinagogă de lemn. Oameni ştiutori de carte, ei au la Roman prima şcoală evreiască de Talmud-Tora (la 1680) din Moldova.

Buni negustori şi meşteşugari, evreii au contribuit din plin la dezvoltarea economică a urbei.

Ţiganii sau romii apar în zonă probabil în a doua jumătate a sec. al XV-lea, aduşi ca robi ai episcopiei.

Iniţial aşezaţi dincolo de râul Moldova, cu interdicţie strictă de a intra în oraş, ţiganii devin în timp o componentă etnică

importantă a comunităţii (chiar principală din punct de vedere numeric în prezent). Ruşii lipoveni au venit în zona Romanului în sec. al XVIII-lea, fiind urmaşii staroverilor prigoniţi de autorităţile ţariste după reforma patriarhului Nikon. Aceştia au constituit o componentă importantă a populaţiei oraşului, ocupând o zonă relativ compactă, având ocupaţii specifice ce completau economia urbană, păstrându-şi în timp obiceiurile şi specificul religios. Aceste etnii au constituit principalele comunităţi neromâneşti ale oraşului Roman, din evul mediu până în prezent. Însuşi faptul că a putut exista o atât de lungă convieţuire arată gradul ridicat de toleranţă urbană. Până la 1900, manifestările xenofobe în Roman au fost excepţionale şi cu caracter cvasiindividual.

Poate că această experienţă neîntreruptă a convieţuirii multietnice şi multireligioase a făcut ca toleranţa şi respectul reciproc să fie inculcate în fiinţa noastră interioară, devenind normalitate existenţială. Aceasta e principala moştenire şi contribuţie pe care şapte secole de istorie ne-au dat-o.

Tocmai complexa îmbinare multietnică a sistemului social romaşcan îl face capabil a se constitui într-un model valabil de studiu în ceea ce priveşte noţiunea de identitate de grup.

3. Romanul este un oraş multireligios. Aici s-au regăsit, de-a lungul secolelor, numeroase religii şi culte. Toleranţa religioasă specifică zonelor ortodoxe moldave şi-a găsit aici deplina manifestare. La Roman au convieţuit în bune condiţii biserica ortodoxă cu cea catolică, religia evreiască cu cea armeană, rascolnici şi neoprotestanţi. În puţine locuri din ţară întâlnim într-o arie geografică atât de mică, atât de multe, tipuri de religii.

La 1355 exista o biserică catolică (vândută armenilor). La 1400 se spune că exista o sinagogă de lemn, iar la un moment dat existau cinci sinagogi ce deserveau o populaţie de evrei de multe mii de persoane. Husiţii moravi, după 1450, sunt primiţi în Moldova (şi la Roman) fiind primii dizidenţi catolici, urmaţi apoi de alţi protestanţi, azi putând considera zona noastră ca fiind una din cele mai vechi şi mai bine reprezentate în ceea ce priveşte neoprotestantismul. Armenii au la 1609 biserică de piatră. Toate aceste religii au avut aici o vechime considerabilă, fapt ce a permis o bună cunoaştere şi toleranţă reciprocă, iar dacă cineva ar studia din punct de vedere religios evoluţia antropologică urbană am putea spune, fără să greşim, că fiecare tip religios a lăsat urme adânci în fiinţa noastră interioară nu numai în ceea ce priveşte pe „homo religiosus”, ci şi în ceea ce priveşte morala sau modul de comportament interuman.

Sistemul multietnic şi multireligios, bază a culturii urbane

Fără a intra în amănunte, Romanul a avut şansa, fiind providenţial aşezat pe rute comerciale şi de tranzit ce uneau nordul cu sudul şi estul cu vestul, să-şi formeze un sistem urban multietnic şi multireligios, care pe parcursul a şase-şapte secole s-a constituit într-o cultură urbană specifică, interesantă a fi cunoscută şi studiată.

4. Am mai putea adăuga la cele trei aspecte menţionate mai sus şi alte elemente specifice sistemului social urban romaşcan.

Astfel, evoluţia în timp a sistemului economic urban ne arată că Romanul a fost unul din primele oraşe moldave care în a doua jumătate a sec. al XIX-lea suferă un accentuat proces de industrializare. De la organizarea pe bresle din evul mediu până la primele unitaţi de producţie în accepţiunea modernă, a trecut vreme îndelungată. Faptul că la 1899 se deschide aici a doua fabrică de zahăr din Regat sau că în 1916 apare o importantă întreprindere mecanică producătoare de echipament militar numită „arsenal”, ne arată că la Roman populaţia a fost mereu conectată la modernizare, că de fapt ea s-a aflat mereu în avangarda progresului material.

A doua perioadă de industrializare de după 1950, cu apariţia unor coloşi industriali, a avut însă un alt caracter. Dacă industrializarea din primul val a avut la bază nevoia de valorificare a unor produse agricole locale (sfecla de zahăr) sau continuarea pe un plan superior a unor îndeletniciri specifice (ateliere de reparaţii mecanice), al doilea val a fost forţat, referindu-se la activităţi fără tradiţie şi care foloseau resurse inexistente local sau care erau aduse din zone depărtate.

La 1900 fabricile apăreau fiziologic pe fondul dezvoltării urbane normale, industrializarea ulterioară n-a mai ţinut seama de structura populaţiei, de nevoile ei şi, astfel, prin industrializare forţată a schimbat într-un mod dramatic nu numai structura ocupaţională, ci şi preocupările oamenilor, aspiraţiile lor.

În fine, putem spune că perioada comunistă a constituit un pas înapoi în dezvoltarea spiritualităţii omului interior, a distrus în bună măsură elitele culturale ale societăţii, uniformizând speranţele, aducând pe primul plan aspiraţiile materiale în detrimentul celor morale. În concluzie, aspecte ale dezvoltării economice într-un sistem social urban sunt mai mult decât util a fi analizate când încercăm a desluşi căile subtile ale formării identităţii de grup într-o comunitate.

Creaţia materială de-a lungul secolelor e o mărturie de luat în seamă atunci când dorim să înţelegem evoluţia identitară de grup, de la primele mărturii arheologice ale creaţiei materiale până la formarea unei economii moderne ca bază a susţinerii evoluţiei urbane.

5. Domeniul cultural este poate cel mai nimerit de a fi studiat, dacă vrem să identificăm elemente identitare specifice în spaţiul romaşcan. Romanul cultural are trăsături caracteristice nu numai în spaţiul moldovean, dar şi în spaţiul spiritual românesc.

Pentru cercetătorul identităţii spirituale a unei societăţi, tocmai desluşirea trăsăturilor caracteristice ale producţiilor sale culturale constituie cheia cercetării, aceea care îi poate deschide uşa către fiinţa interioară colectivă, cea care depozitează cele mai ascunse trăsături ale sufletului colectiv.

Apariţia şi evoluţia culturii

Analizând cinci secole de creaţie culturală romaşcană, este greu să identificăm caracteristici generale, care să ne permită concluzii pertinente. Totuşi, putem face următoarele aprecieri:

Vechimea creaţiei artistice culte în zona aceasta e o primă astfel de caracteristică. La 1531, episcopul Macarie începe a scrie „Cronica” sa, operă literară de valoare naţională, el însuşi fiind considerat al patrulea cronicar al Moldovei. Interesant de constatat că fiecare secol de atunci încoace a fost marcat de creaţii literar-artistice, existând o remarcabilă continuitate. Zeci şi sute de creatori romaşcani au îmbogăţit în toate epocile cultura naţională ca şi cum ar fi existat o necesitate interioară de exprimare proprie acestei populaţii. Am putea chiar merge mai departe şi să spunem că până în perioada comunistă, Romanul avea un ambient cultural deosebit, generator de cultură. Acesta era legat fie de precocitatea apariţiei şcolilor (printre primele de acest fel din Moldova), fie de apetenţa pentru a-şi trimite copii la studii ale păturii avute a oraşului, fie de chiar caracteristicile culturale ale familiei. Romanul era odinioară un oraş cu case neînchipuit de frumoase, ascunse în curţi mari, boiereşti, iar în mai toate casele erau biblioteci pline de cărţi, în familii se vorbea curent franceza, exista interes pentru ce se întâmplă în lume. Toate acestea au creat un mediu cultural din care nu se putea să lipsească creaţia artistică. Concluzionând, putem spune că în structura sa interioară, romaşcanul are nativ o înclinaţie artistică cizelată de cinci secole de cultură urbană.

- a doua caracteristică ar putea fi

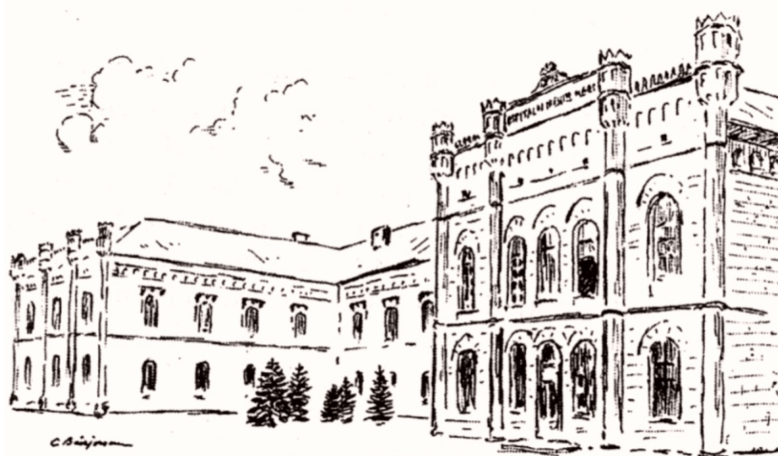

aceea a unei împletiri îndelungate şi armonioase între cultura religioasă şi cea laică. Am putea spune că rădăcinile creaţiei culturale romaşcane sunt două. În primul rând, Episcopia a fost mereu un focar de învăţătură şi cultură. Episcopii cărturari, mari valori naţionale, s-au succedat aproape fără întrerupere, fără lumina răspândită de ei societatea ar fi depăşit foarte greu şi foarte târziu obscurantismul evului mediu. Rând pe rând, episcopii Macarie, Dosoftei, Leon Gheucă, Veniamin Costachi, Gherasim Clipa, Melchisedec Ştefănescu iar în secolul nostru Teodosie Atanasiu sau Ioachim Băcăuanul[18], au luminat secole de-a rândul, iar opera lor, dincolo de valoarea teologică, a avut o valoare intrinsecă inestimabilă. E corect, de asemenea, când vorbim de rădăcina religioasă a culturii romaşcane, să nu uităm de importanţa şcolilor şi a operelor provenite din religia evreiască sau catolică.

A doua rădăcină a culturii romaşcane a fost aşa cum spuneam laică, ea îşi trage seva din creaţia populară atât de variată şi de bogată locală şi din păcate atât de puţin studiată. Deşi creaţia populară nu face obiectul direct al analizei noastre, avem a arăta totuşi că sunt câteva trăsături caracteristice.

Muzicalitatea creaţiei populare cu tonalităţi variate preponderent vesele şi cu dansuri populare orientate spre redarea prin sunet şi mişcare a epicului vieţii obişnuite a influenţat o latură importantă a creaţiei romaşcane baletul. Puţin se ştie şi e amintit faptul că cei mai importanţi compozitori de muzică de balet români au fost romaşcanii: Alexandru Zirra şi Mihail Jora[19]. Putem lărgi aria de legături, dacă luăm în considerare înclinaţia coloristică a creatorului popular anonim, atât în ceea ce priveşte culorile costumului popular, cât şi expresivitatea măştilor antropomorfe şi zoomorfe atât de specifice zonei. Primii pictori-zugravi, Nichita şi Dobre, la 1415 zugrăveau biserica episcopală. Unii cercetători au observat chiar că „pictura Romanului ne apare, din punct de vedere stilistic, ca o insulă cu prea puţine punţi de legătură în ansamblul artei moldoveneşti…”[20]. Fără a mai detalia asupra originalităţii creaţiei populare în ţinutul Romanului, să conchidem că romaşcanul este din punct de vedere al sensibilităţii interioare un suflet profund, ancorat în valorile morale creştine, dar totodată un suflet vesel, muzical, reflectând realitatea vieţii în forme variate de artă.

O altă caracteristică generală a culturii romaşcane pare a fi complexitatea şi multilateralitatea formelor artistice abordate. Nu greşim dacă spunem că aproape nu există formă de artă pe care să nu o regăsim în creaţia romaşcană. Nu e locul în această încercare de sinteză să amintim toate acestea. Două lucruri caracteristice merită a fi amintite. Întâi că spaţiul cultural a fost mereu deschis spre exterior, receptând precoce forme şi curente artistice noi. Romanul are chiar câteva priorităţi în acest sens. Unii critici literari, de exemplu, consideră că episcopul Macarie a fost „ctitorul naraţiunii istorice”, alţii spun (şi pe drept cuvânt) că Dosoftei este „întâiul mare liric românesc… părintele poeziei române”[21]. Amintim şi alte domenii unde Romanul a avut precursori: Filip Brunea Fox a fost părintele reportajului românesc[22], Gavril Muzicescu a fost un pionier al muzicologiei ş.a.m.d. Pe de altă parte au fost şi sunt domenii ale culturii şi artei care au interesat mai mult decât altele pe romaşcani. Poezia, muzica, critica literară şi muzicologia sunt astfel de exemple.

Spitalul Vechi

Şcoala Normală

Un aspect deosebit îl constituie faptul că marii gânditori şi artişti romaşcani au fost aproape mereu spirite complexe, renascentiste, exprimarea lor artistică făcându-se mereu în mai multe forme de artă. Iată exemple: **Virgil Gheorghiu** a fost pianist, poet, eseist; **Eugeniu Speranţia** a fost sociolog, filosof, scriitor, memorialist; **Panaite Donici** a fost scriitor, publicist, inginer; **George Pascu** a fost dirijor, compozitor, estetician, filosof al culturii[23]. Sunt doar câteva din multele personalităţi proteice pe care Romanul le-a dăruit ţării.

Fără să fi analizat toate aspectele esenţiale ale spiritului identitar din perspectiva culturii romaşcane, putem conchide că, la origine, spiritul romaşcan e înclinat spre artă şi cultură sub toate aspectele ei, sensibilitatea lui fiind de sorginte religioasă şi laică, având apetenţă pentru poezie, muzică şi arte plastice, situându-se mereu în avangardă.

Studiul nostru nu poate singur să finalizeze cercetarea, dar poate suscita interesul, pe de o parte pentru că analiza unor culturi „mici” poate duce la o mai profundă cunoaştere a structurii şi dinamicii culturilor mari din perspectiva antropologiei culturii, iar pe de altă parte, pentru societatea romaşcană, e vital să se cunoască şi să se înţeleagă.

Romanul, ca societate, se află la o răspântie istorică importantă.

Fără a cunoaşte propria identitate, o cultură e condamnată la dispariţie.

Fiecare tânăr care pleacă în lume trebuie să ştie că fiinţa lui interioară are o identitate cognoscibilă, pe care e obligat să o cunoască pentru că de ea nu poate scăpa oriunde ar merge şi oricât ar vrea, iar, în plus, cunoscînd-o va putea să o pună în acord cu cea a societăţii în care s-a transplantat, fiindu-i mai uşor să se adapteze şi să evolueze. În fine, pentru cei care trăiesc în spaţiul cultural romaşcan, un astfel de tip de cunoaştere, pe lângă faptul că generează energii spirituale noi, este un exerciţiu perfect de cunoaştere de sine care şi la nivel individual şi la nivel social este generatoare de progres.

Sunt relevante din aceste perspective

cuvintele unui istoric englez - Bryan Ward Perkins: *„Indivizii nu sunt niciodată liberi să aleagă ce vor să fie; vechile identităţi... mor greu. În plus, pentru ca o schimbare de mentalitate să reuşească, este nevoie nu doar de adaptarea mentală şi culturală din partea persoanei care face schimbarea, ci şi de acceptarea acesteia de grupul căruia vrea să i se alăture... Aceasta ia timp, adesea mai multe generaţii*”. Altfel spus, suntem mereu tributari identităţii colective a grupului din care venim şi pe aceasta o purtăm în fiinţa noastră interioară pentru totdeauna.

Cred cu putere că există o identitate colectivă romaşcană. Încă mai există! Ea cuprinde tot ceea ce înaintaşii noştri au migălit cu grijă, tot ceea ce au gândit şi creat în secole aici în oraşul dintre râuri. Totuşi sufletul acesta moştenit este în pericol azi, mai mult ca niciodată. Întâi pentru că devine pe zi ce trece mai necunoscut pentru generaţiile tinere. Acestea, necunoscându-se, nu se mai revendică de la o tradiţie şi de la un tezaur identitar. Apoi la rândul lor devin un soi de apatrizi în propria patrie şi asta duce la disoluţie, la însingurare, la lipsă de creativitate, la anchiloză culturală, la dispariţia unui spaţiu particular, ceea ce e o mică tragedie nu numai pentru noi. Când o cultură îmbătrâneşte, se micşorează diversitatea creativă în interiorul ei, şi asta poate fi un semnal de alarmă chiar pentru societatea românească.

Note

[11]Exemplul dat de Neagu Djuvara în „Civilizaţii...” cu privire la civilizaţia chineză e edificator. Se pare că în condiţii de mediu vitrege o societate umană îşi cristalizează mai rapid o identitate de grup iar necesitatea adaptării permanente la mediu face ca energia spirituală a grupului să fie mult mai vie.

[12]Melchisedec Ştefănescu, „Chronica Romanului şi a Episcopiei de Roman”, Editura Muşatinia, 2008, Roman, p. 68.

[13]Petru Flenchea, „Municipiul Roman şi comunitatea ruşilor lipoveni”, Editura Papirus Media, Bucureşti, 2009.

[14]„Istoria oraşului Roman 1392-1992”, Editura Soc. Culturală Roman -600, 1992. Cu această părere nu putem fi de acord. Atât prin poziţie, cât şi prin importanţă Romanul trebuie să fi fost încă de la început un loc de târg. Aici se ajungea uşor, populaţie locală exista destulă, datorită condiţiilor geografice şi de asemenea locul dintre ape oferea şi protecţie. E mult mai logic ca negustorii să fi venit într-un loc intens populat cu mărfurile lor decât să se fi instalat ei întâi, să-şi construiască o cetate şi apoi populaţia romînească să se adune.

[15]Melchisedec Ştefănescu, op. cit., pp. 78-79.

[16]Pr. Scarlat Porcescu, „Episcopia Romanului”, Editura Filocalia, Roman, 2008, pp. 18-19. Faptul că la 1355, cu mult înainte de data „oficială” a întemeierii urbei, aici exista o biserică săsească e o dovadă că târgul exista cu mult înainte.

[17]Domniţa Hordilă în „Istoria oraşului Roman”, op. cit., p. 58.

[18]Macarie (1531-1548,1551-1558), Dosoftei (1660-1671), Leon Gheucă (1769-1789), Veniamin Costachi (1796-1803), Gherasim Clipa (1803-1826), Melchisedec Ştefănescu (1879-1892), Teodosie Atanasiu (1912-1923).

[19]Alexandru Zirra (1883-1946), Mihail Jora (1901-1971).

[20]Marina Sabados, „Catedrala Episcopiei Romanului”, Editată de Episcopia Romanului şi Huşilor, 1990.

[21] „Istoria oraşului...”, op. cit., p. 132.

[22]Filip Brunea Fox (1898-1977). Despre el Geo Bogza spunea că „a pus piatra de temelie a reportajului românesc”.

[23]Virgil Gheorghiu (1905-1992), Eugeniu Speranţia (1888-1972), Panaite Donici (1854-1919).

Eforturile evreilor romaşcani pentru şcoli proprii

profesor **Iancu WEXLER**

Romanul, oraşul moldovenesc cu trăsături specifice deosebite, a atras de-a lungul timpurilor etnici precum armeni, greci, evrei, saşi, unguri, italieni, ruşi-lipoveni, romi, etc.

Evreii romaşcani au fost meseriaşi, negustori, industriaşi, angrosişti, intelectuali valoroşi. Despre o organizare comunitară a evreilor romaşcani se poate vorbi începând cu anul 1792, deşi documente de arhivă şi tradiţii arată că e vorba de o vechime cu mult mai mare. Trecutul obştii evreieşti romaşcane era legat de instituţiile proprii religioase şi de binefacere pe care şi le-a durat. Învăţământul, mai ales cel religios, a constituit, de asemenea, o preocupare majoră a celor aflaţi la conducerea Comunităţii.

Pe la 1680 fiinţa la Roman **un curs de Talmud Tora**, copiii evrei învăţând limba ebraică, religia mozaică, istoria şi tradiţiile iudaice.

Pe la 1870 erau la Roman **vreo 20 de hedarim,** mici colective de copii, conduse de către un **melamed**, îndrumător, care îi învăţa pe copii în condiţii rudimentare să citească din **sidur**, cartea cu rugăciuni zilnice.

Nu toate minorităţile etnice statornicite la Roman şi-au întemeiat unităţi de învăţământ proprii pentru a asigura instrucţia şi educaţia odraslelor lor. Doar **armenii** au fondat o şcoală primară, iar evreii s-au zbătut pentru întemeierea de **şcoli proprii** pentru copiii lor. Autorităţile locale, conducătorii oraşului au sprijinit eforturile Comunităţii evreieşti în această direcţie, manifestând **înţelegere** faţă de concitadinii de origine evreiască. Documente de arhivă numeroase evidenţiază afirmaţia de mai sus.

Astfel, în 1859, ministrul Cantacuzino a invitat notabili evrei romaşcani la Iaşi, la o consfătuire, cu scopul stabilirii unui program de învăţământ pentru copiii evrei şi pentru înfiinţarea şi administrarea şcolilor evreieşti după **modelul şcolilor primare publice**, întemeiate nu cu mult timp în urmă. Delegaţii romaşcani au încercat să realizeze ceva, dar fără nici un rezultat.

La 18 martie 1865, *Primăria* se adresează conducerii Comunităţii evreieşti locale, prin adresa cu nr. 426, în care se menţionează că şcolile evreieşti existente în oraş sunt „în neregulă”, de netolerat, urmând a se închide dacă nu se respectă legalitatea. Deci, **existau şcoli evreieşti, dar neautorizate**.

În decembrie 1865, primarul Vasile Agarici revine cu o adresă nouă, cu nr. de înregistrare 2929, prin care invită conducerea Comunităţii evreieşti să ia legătura cu arhitectul oraşului, să depună un plan de construire a unei sinagogi şi a unei şcoli, spre a se legaliza. Sunt evidente şi trebuie subliniate **bunele sentimente ale primarului Agarici** faţă de evreii romaşcani şi hotărârea de a-i ajuta în realizarea unor obiective deosebit de importante.

La 7 martie 1866, prin adresa nr. 641, primăria oraşului cere conducerii Comunităţii evreieşti „să prezenteze o nominală listă de toţi profesorii, cărora li se pune în vedere că urmează a se supune unui examen, dând dovezi de moralitate. Epitropia e îndatorată a angaja pentru limba română chiar **profesori români**, căci la din contra *Primăria* va fi silită să închidă şcolile.”

La 6 mai 1866 *Primăria* repetă ordinul de înfiinţare a unei şcoli evreieşti conforme cu legile vremii. Adresa cu nr. 1306 conţine o propunere deosebită: „Până veţi avea o asenea şcoală, acele române primare din oraş fiind deschise pentru orice locuitor din comună, poate oricare a-şi trimite copiii la ele, fiindcă cele ce figurează în contra legii nu mai pot fi admise şi pentru care s-a regulat închiderea lor.” Deci, **nicio discriminare** privindu-i pe copiii evrei dornici să urmeze cursurile şcolilor publice existente în oraş, fapt lăudabil.

Comunitatea evreiască acţionează pentru o şcoală care să respecte recomandările Primăriei, cumpără achitând un acont substanţial o construcţie existentă, *Hanul mungiului*, pe strada Sucedava, actul de vânzare-cumpărare fiind legalizat. Şcoala începe să funcţioneze sub conducerea lui Alfred Ravici, din corpul didactic făcând parte şi românul Vulcu Cucu.

În septembrie 1867, *Primăria* solicită o statistică a elevilor, iar în octombrie Ministerul Instrucţiunii Publice, cu adresa nr. 3265, aprobă programul propus şi cere să se recomande profesorii ceruţi de lege. În noiembrie, *Primăria* se arată ofensată că lista solicitată a fost trimisă direct la Minister, fără intermedierea conducerii oraşului. S-a născut un conflict nedorit, în urma căruia şcoala se închide prin intervenţia Poliţiei, dar se redeschide cu o dispoziţie dată de Minister.

În anul următor, 1868, şcoala se închide din nou, asupra evreilor abătându-se **o aprigă prigoană,** desfăşurată pe mai multe planuri. Foştii proprietari ai clădirii anulează contractul de vânzare-cumpărare al imobilului menţionat, nereturnând acontul achitat. Intervenţia conducerii Comunităţii, printr-un avocat angajat în mod special, a rămas fără rezultat. Era evidentă **o manifestare de antisemitism** fără nici o perdea de camuflare. De aceea evreii romaşcani au reacţionat energic, s-au adresat Ministerului de Justiţie şi au apelat la Consolul U.S.A. în România, Peixotto.

S-a alcătuit un Comitet special care trebuia să rezolve două probleme foarte importante:

1."*A intenta proces pentru desfiinţarea cimitirului evreiesc*

2. *A reînfiinţa zisa şcoală de învăţământ*."

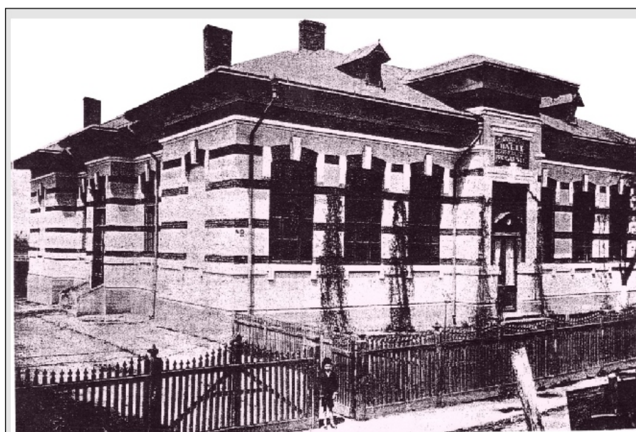
Eforturile nu au dus la niciun rezultat în ce privea cimitirul evreiesc desfiinţat din dispoziţia noului primar, Fundăcescu, dar **şcoala s-a reînfiinţat** şi a funcţionat în diverse spaţii, un timp sub conducerea lui A. Gross.

În 1879, la conducerea şcolii se afla D. Lustgarten. În 1880 s-au cumpărat cu bani strânşi de la locuitorii evrei ai oraşului curtea şi construcţia din strada Mohorăni / Miron Costin, unde vechea Talmud Tora îşi reia activitatea, copiii evrei săraci fiind ajutaţi cu alimente, îmbrăcăminte, etc.

Şcoala a avut un corp didactic competent, cu pregătire temeinică, **programa fiind apropiată de cea a şcolilor primare publice** , dar preventiv urmărind şi învăţarea limbii ebraice şi a religiei mozaice.

În anii următori, până la 1890, şcolile primare publice erau din nou deschise **şi pentru copiilor evrei,** părinţii înstăriţi angajând acasă un melamed pentru educaţie iudaică.

În anul 1893, Parlamentul României a votat legi care arătau o ură deschisă faţă de evrei. A.I.Cuza a reuşit să introducă **un amendament** Legii Învăţământului Primar, iniţiate de **Take Ionescu**, prin care copiii evrei erau excluşi din şcolile primare ale statului. În consecinţă, evreii romaşcani, în frunte cu Moise Stein, au hotărât ca de la 1 noiembrie 1893 să înfiinţeze o şcoală primară superioară, numită **Şcoala Israelito-Română** sub patronajul Comunităţii.

Localul Şcolii Istraelito-Română de băieţi, Roman

Elevii erau numeroşi, peste 200.

În perioada 1893-1898, director a fost Neculai Bellu, conducerea efectivă a şcolii fiind asigurată de un comitet numit de Comunitate.

În anul 1898 directorul şcolii a fost renumitul ebraist I. Goldenthal, susţinut de preşedintele Comunităţii de atunci M. Margulis, din colectivul didactic făcând parte românii Gh. Iosub, Cardaş, Brătescu.

Legea trebuia respectată şi de aceea, în 1896, a fost numit director E. Grădinescu, până în 1899. A fost cumpărat iar imobilul „Hanul mungiului" amintit mai sus.

În perioada 1899-1908, director a fost Naum Paraschiv, profesori de ebraică fiind angajaţi oameni competenţi. În 1906, şcoala era frecventată de 225 de elevi, în 1907 de 270 de elevi, dornici de învăţătură.

S-a pus în discuţie ideea clădirii, cu fonduri proprii, a unui **nou local de şcoală**, modern, bine utilat, absolut necesar pentru desfăşurarea unui învăţământ de calitate, corespunzător cerinţelor vremii.

S-a cumpărat imobilul şi terenul din strada Miron Costin nr. 3 cu bani strânşi de la evrei, persoane fizice şi juridice. În 1909 s-a pus piatra de temelie a noii clădiri în prezenţa autorităţilor locale, în frunte cu prefectul judeţului. S-au transmis telegrame Regelui Carol I şi Ministrului Instrucţiunii Publice - V. Gh. Morţun. Ultimul a răspuns, aducând laude acţiunii evreilor romaşcani, cunoscuţi de dânsul. Iată un fragment:

„*Din toată inima urez ca şcoala aceasta să ajungă un adevărat focar al culturii şi al simţămintelor româneşti*."

În anul 1910, şcoala fiinţa cu autorizaţia oficială nr. 76041, cu un efectiv de 226 de elevi, director fiind Iosef Neulicht.

În 1916, şcoala a fost pusă la dispoziţia Crucii Roşii, care a amenajat aici un spital pentru îngrijirea răniţilor din război, indiferent de apartenenţa etnică.

Elevii evrei au învăţat atunci în clase amenajate în sinagogile din apropiere. Din 1916 director va fi renumitul pedagog Suchard Rivenzon, absolvent al Şcolii Normale Superioare din Paris.

Cadrele didactice erau evrei şi neevrei, cu toţii muncind pentru a obţine rezultatele aşteptate. S-au evidenţiat prin devotamentul manifestat P. Cocea, V. Mancaş, alături de colegii lor evrei Reiza, Rappaport, Naiman, Bloch, Schwartz, Feldstein şi alţii.

Prin decretul nr. 35 din 30 septembrie 1927 şcoala a obţinut dreptul de publicitate în condiţiile Legii de organizare a învăţământului particular şi în urma inspecţiilor efectuate de trimisul Ministerului, Inspectorul general Alex. Gheorghiu.

În cele de până aici am vorbit numai de şcoala pentru băieţi. Din 1901 a început să fiinţeze **Şcoala Istraelito-Română de fete.** În anul 1903 şcoala a fost frecventată de 249 de fete evreice. Şcoala funcţiona în vechiul local al şcolii de băieţi.

În 1933 s-au sărbătorit, în cadru festiv, 40 de ani de existenţă a şcolii de băieţi, preşedinte al Comunităţii fiind av. S. Herşcovici, **un susţinător activ** al acţiunilor de instruire şi de educare a copiilor evrei.

În anii celui de AL DOILEA RĂZBOI MONDIAL, asupra evreilor s-au abătut mari nenorociri.

Evreii au fost îndepărtaţi din şcolile de stat de toate gradele.

De aceea conducerea obştii evreieşti romaşcane nu a rămas indiferentă şi a acţionat energic şi permanent ca să funcţioneze o grădiniţă, o şcoală de băieţi, o şcoală de fete, un gimnaziu devenit liceu în urma intervenţiilor repetate la Ministerul Educaţiunii Naţionale.

(Direcţia Învăţământului Particular şi Confesional, autorizaţiile de funcţionare având numerele 240890/1940 şi 205388/1942).

Cadrele didactice au fost intelectuali evrei îndepărtaţi de la locurile lor de muncă. Director al liceului a fost renumitul profesor Zicman Feider, ajuns universitar la Iaşi. Gimnaziul, liceul s-au desfiinţat imediat după august 1944, grădiniţa, şcolile de băieţi şi de fete au funcţionat ca atare până în 1948, anul reformei în Învăţământ, dar erau frecventate şi de neevrei, numărul elevilor evrei scăzând drastic.

Romaşcanii evrei s-au mândrit permanent cu şcolile lor proprii care au asigurat instruirea şi educarea numeroaselor generaţii de copii evrei, unii dintre ei devenind personalităţi cu renume pe plan local, naţional şi chiar universal.

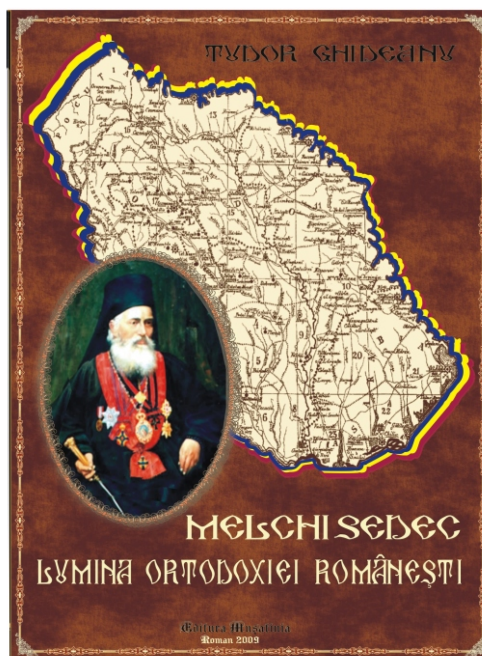
MELCHISEDEC
cu Har ceresc şi Dar teluric

Gheorghe A.M. CIOBANU

Sexacentenarul lăcaş episcopal al urbei noastre muşatine a trăit, în aceste zile, un alt popas sacru, încărcat de rugă şi rememorare: a noua ediţie a „*Zilelor Melchisedec, Episcop de Roman*” , prilejuită de împlinirea a 130 de ani de la înscăunarea Sa ca Ierarh Suprem în fruntea acestui Altar plin de o cerească Sfinţenie.

Programul sărbătoresc a cuprins momente alese de reîntâlniri evocatoare cu Prea Sfânta Sa Personalitate, ca un spiritualic „*Precum în Cer, aşa şi pre Pământ*”, dintre care ne vom opri la Simpozionul la altitudine, patronat de Episcopia Romanului şi Fundaţia „*Episcop Melchisedec*”, coordonat de Preasfinţia Sa, Arhiereul Vicar Dr. Ioachim Băcăuanul şi onorat, printre alţii, de Profesorul Universitar Tudor Ghideanu, cu ultima sa lucrare: „Melchisedec” Lumina Ortodoxiei Româneşti”. Realizată în condiţii excepţionale, ca şi volumul anterior: „Cronica Romanului şi a Episcopiei sale”, amândouă sunt zămislite inegalabil la Editura romaşcană **Muşatinia**, condusă de psiholog Emilia Ţuţuianu Dospinescu.

Ajuns aproape la a cincizecea sa creaţie editorială, filosoful **Tudor GHIDEANU** ne dăruieşte, în această lucrare, un Melchisedec integral ca viziune şi realizare metafizică, însumând într-un Tot filosofico-teologic, concepţia Episcopului muşatin. Prin aceasta, autorul lucrării de mai sus se „consfinţeşte” ca un „melchidolog” hermeneutic, ducând la final analiza uneia din cele mai profunde creaţii creştine.

„*Lumina Ortodoxiei Româneşti*” emană, ca multe altele anterioare, personalitatea demiurgică a filosofului Ghideanu, la care se remarcă prezenţa rodnică a trei atribute: o documentare complexă şi inedită, o împletire simbiotică. Între un verticalism al esenţelor şi un orizontalism al multor corelaţii, precum şi o emanaţie preponderentă de creativitate umană. Pentru autorul nostru, acea de gradul trei, deci a calculatorului, e mai restrânsă. Un triumf al cărturarului Ghideanu, oprindu-şi mereu „condeiul” în lumea genezelor.

Lucrarea sa ultimă, de care ne ocupăm acum, dovedeşte un demiugism, spiritual şi de sinteză, impresionant.

Ne întâlnim aici cu perimetrul larg a sute de pagini, esenţializat la trei părţi. Natura semnalativă a articolului nostru nu ne permite, însă, să-l parcurgem. Ne vom opri, doar la proiecţiile lor ultime.

Prima parte analizează cadrul istoric şi biserico-episcopal al Huşilor. De la existarea sa geografică, se trece la Orizontul Creştin, ajuns la nivel de Episcopie şi la o cronologie a Feţelor Bisericeşti ce au slujit, de-a lungul timpului, Scaunul Episcopal.

În partea a doua, autorul expune, mai întâi, o Cronică a Romanului, trecând intelectual, la Altarul Episcopal.

De remarcat faptul că în primele paragrafe, sumarul său se opreşte la un Melchisedec poetic, comentându-se, ca semnificaţii şi nu neutru, „Psaltirea în versuri” a lui Dosoftei.

Se subliniază aici sensurile cardinale ale Bibliei: mistic, alegoric, istoric şi literar după care se comentează natura tragică a acestor versificări, evidenţiindu-se, de la un psalm la altul, grozăvia cruzimilor războaielor, necesitatea apărării pământului patriei noastre, precum şi ataşamentul său pentru anumite instrumente muzicale româneşti cobză, corn sau tobă.

Această „*Divina Poesie Dosoftei*” poate fi apartenentă Episcopiei muşatine, un ritual sacru, plin de spiritualitate, în urma căruia, acum, „Precum în cer”, rămâne a deveni un nepieritor: „*Aşa şi în al nostru suflet*”.

MELCHISEDEC
Lumina ortodoxiei româneşti

Peste aura episcopului patriot Melchisedec - păstor de ortodoxie românească am coborât şi o rază din lumina marelui Ştefan Voevod, prin coperta cărţii, cu harta Moldovei de la 1500, spre aducere aminte de vremurile în care aceste pământuri moldoveneşti erau la apogeul lor în întindere teritorială şi simţire spirituală creştină ortodoxă.

Dorin DOSPINESCU

La sărbătorirea acum, în anul 2009, a 117 ani de la trecerea la viaţa veşnică a Episcopului de Roman Melchisedec Ştefănescu, cel care a avut contribuţii preţioase în special în literatura religioasă şi teologică, dar şi în istoria românească, Editura Muşatinia, condusă de doamna editor Emilia Ţuţuianu Îmbogăţeşte patrimoniul cultural romaşcan şi românesc cu o nouă apariţie editorială. Sub semnătura domnului **TUDOR GHIDEANU,** prof. univ. dr. emerit la Catedra de Filosofie Creştină şi Dialog cultural a Universităţii Alexandru Ioan Cuza din Iaşi, am avut deosebita plăcere să edităm lucrarea: **Melchisedec Lumina ortodoxiei româneşti**.

Profesorul Tudor GHIDEANU îşi fondează, documentar, informaţiile, pe o amplă şi diversă bibliografie, pe care o desfăşoară în paginile acestui volum: *Melchisedec lumina ortodoxiei româneşti* şi anume se fac referiri şi citări din lucrările de bază ale Episcopului de Roman Melchisedec:

1.*Chronica Huşilor şi a Episcopiei cu asemenea numire* , în care autorul analizează, cu simţ critic, diversele ipoteze cu privire la originea oraşului Huşi;

2.*Chronica Romanului şi a Episcopiei de Roman*, în care Melchisedec se ocupă de originea şi vechimea oraşului Roman, apoi face istoricul Episcopiei, se referă la ierarhii care au păstorit în scaunul episcopal al Romanului, dând unele amănunte în legătură cu viaţa şi înfăptuirile lor, cu starea socială a locuitorilor oraşului, cu organizarea breslelor, cu şcolile şi instituţiile spitaliceşti;

3. *Notiţe istorice şi arheologice adunate de pe la 48 de mănăstiri şi biserici antice din Moldova* . Sunt referiri subtile şi la probleme **istorice,** arheologice şi filologice, de mare valoare pentru cunoaşterea trecutului;

4. *Papismul şi starea actuală a Bisericii ortodoxe române* din Regatul României. Criticând metodele de prozelitism folosite, uneori, de misionarii romano-catolici occidentali, cât şi de cei protestanţi împotriva cărora scrie**,** în 1890, *Biserica ortodoxă în luptă cu protestantismul,* Melchisedec reliefează atitudinea Bisericii ortodoxe române de apărare a patrimoniului ortodox răsăritean;

5. O altă lucrare monografică este *Lipovenismul,* adică schismaticii şi ereticii ruşi, unde autorul studiază specificul cultului ortodox al rascolnicilor, pe baza izvoarelor bibliografice ruseşti şi pe baza informaţiilor dobândite în Eparhia **Dunării** de Jos, unde se aflau adepţi ai acestei *dezbinări religioase*;

6. Biserica Ortodoxă în luptă cu protestantismul, în special cu calvinismul în veacul al XVII-lea şi cele două sinoade din Moldova contra calvinilor;

Ilustrul Episcop de Roman, **Melchisedec Ştefănescu**, personalitate a vremii sale prin activitatea desfăşurată ca profesor la Seminariile de la Socola şi Huşi, mai apoi ca Episcop de Huşi, Ismail şi Roman, dar şi ca membru al Academiei române din 1870, s-a manifestat în plan religios, cultural, istoric, politic. Însufleţit patriot, a luptat pentru unirea Principatelor, fiind ales membru în Divanul Ad-Hoc ; a sprijinit reformele lui Al. I. Cuza şi Războiul de Independenţă, a fost ministru al Cultelor, membru de drept în Senatul României.

Ca membru al Sf. Sinod, a prezentat o serie de memorii pentru prosperarea vieţii bisericeşti, ameliorarea stării materiale a clerului, dar mai ales în legătură cu recunoaşterea autocefaliei. Numeroase lucrări teologice, istorice, manuale, au rămas posterităţii pentru a confirma un om de înaltă ţinută morală şi de competent analist în scrierile sale.

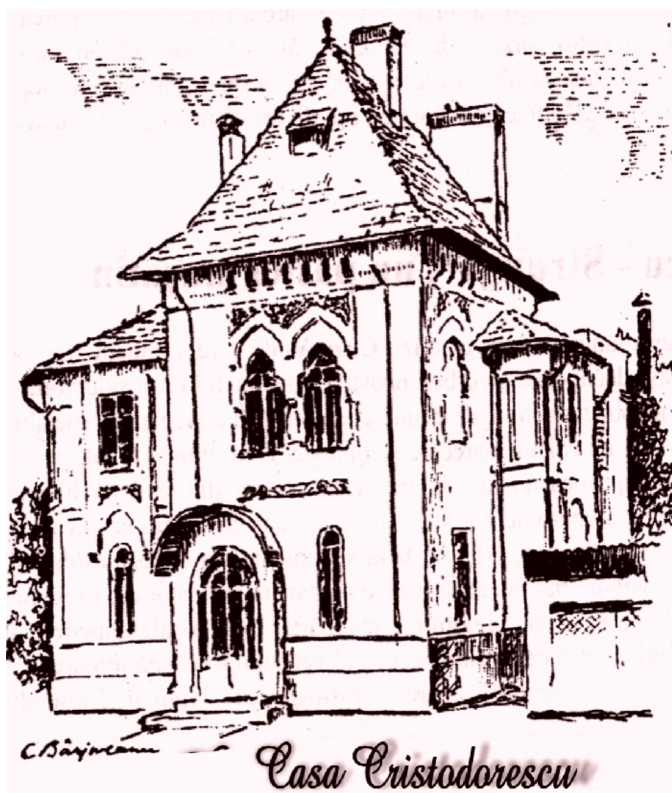
ŞCOALA DE MUZICĂ ŞI ARTE PLASTICE

50 de ani

Cecilia Bănică PAL

Trecutul şi Îndepărtatul se împletesc astăzi cu Prezentul înglobând timpuri, locuri şi fapte. *Acum* şi *Aici*: Acum, când se împlinesc 617 ani de atestare a Romanului şi în Muzeul de Istorie, în care totul este aureolat de strădania generaţiilor de a păstra un oraş durabil material şi spiritual pentru viitorime.

Casa Cristodorescu

Romanul se defineşte ca o cetate a culturii prin conservarea sentimentului de apartenenţă la geografia comunităţii în care aşezările, statuile, clădirile cu arhitectură unică veche sau modernă muzeele, bibliotecile, duc o luptă acerbă, pentru menţinerea şi valorificarea frumosului trăitor, prin oamenii de seamă care l-au creat. În acest context, existenţa unei şcoli ce formează şi dezvoltă principiile estetice necesare unei societăţi cu o puternică bază culturală, a fost şi este mai mult decât benefică.

Pornind de la aceste criterii, cât şi de la necesitatea extinderii diferitelor forme de învăţământ, **la 1 octombrie 1958, a luat fiinţă Şcoala de Muzică şi Arte plastice**.

Despre începuturile ei, voi evoca doar câteva momente.

Venind la Roman, prin transfer, nu mi s-au acordat ore de limba şi literatura română şi nici de istorie conform specialităţii mele. Am solicitat, în consecinţă, un post de învăţătoare pentru că urmasem cursurile Şcolii Normale.

Momentul a fost surprinzător; inspectorul Gh. Dumbravă, un învăţător de elită şi un bun organizator al muncii culturale de care răspundea, asistând la discuţie, îmi oferi imediat un post de profesor suplinitor la Şcoala de Muzică care trebuia să ia fiinţă.

Când am acceptat şi-a manifestat bucuria, deoarece încadraţi erau doar câţiva profesori pensionari, exceptând directorul.

Citez cu pioasă aducere aminte: **Director Grigore Andreescu** prof. de desen, pictor, om de o mare nobleţe sufletească, excepţional gospodar, înţelept, generos şi iubitor de frumos.

Profesori: Pătraşcu Sofia pian - prof. de muzică. Avea o putere de muncă extraordinară, exigentă şi bună pianistă. Peste câţiva ani a fost internată la Azilul de bătrâni. **Moisini Georgeta**, prof. de limba şi literatura română, absolventă de Conservator, soţia fostului primar al oraşului Roman, pedagog şi profesor desăvârşit, comunicativă, cu o mare disponibilitate de a ajuta pe cei din jur.**Apostolescu Petru**, învăţător pensionar, a predat vioara. Tăcut, modest, a îndrumat şi încurajat elevii care i-au fost repartizaţi.Menţionez că cei trei profesori aveau vârsta de peste 70 de ani.**Pal Cecilia** prof. de limba şi literatura română, vioară şi jumătate normă teorie muzicală.

Din punct de vedere administrativ exista următorul personal: contabil **Viorica Gheorghiu,** casier **Chilea Maria**, Femeie de serviciu **Stângu Dorica**, această „mână de oameni" îşi luaseră asupra lor o mare răspundere pentru că orice eşec s-ar fi răsfrânt negativ în activitatea de viitor.

Şcoala avea un număr restrâns de elevi. Numărul lor a crescut pe parcursul chiar al primului an şcolar, datorită publicităţii făcute în şcoli, cât şi atragerii unor elevi care se pregăteau acasă, cu profesori de specialitate.

Dintre profesorii care au luat ore sau au fost încadraţi cu toată norma (în cei doi ani, cât am funcţionat şi eu) amintesc pe **Al. Căpitanu, Chirilă** vioară, **Stupcanu Ileana** violă, **Lozinschi Maria, Gh. A. M. Ciobanu** pian şi alţii.

Clădirea şcolii se afla pe strada Ştefan cel Mare, o casă cu o arhitectură deosebită, care găzduia la parter Muzeul de Istorie condus de oameni competenţi: **prof. I. Teştiban** şi tinerii **prof. Vasile şi Minodora Ursachi**, cei doi soţi, ce-au devenit, prin munca lor, personalităţi marcante ale municipiului Roman.

La etaj, totul a trebuit luat de la capăt. Mobilier aproape inexistent: câteva bănci în sala de teorie, trei table, o masă şi câteva scaune. Cărţi, partituri nimic. Câteva metode de vioară şi alte câteva pentru pian.

Munca poate fi comparată cu cea de apostolat, stăteam ore întregi şi copiam studii muzicale aduse de profesori din diverse biblioteci personale... şi cu toate acestea copiii veneau, descifrau notele muzicale, erau mândri; învăţau ceva nou.

Pentru mine aceşti doi ani mi-au conturat încă o dată, figura dascălului care trăieşte, nu pentru el, ci pentru elevi; am cunoscut omul de la catedră, dăruitorul frumosului, robul artei, omul fără vârstă subordonat idealului de a lăsa ceva în urma lui până în ultima clipă a vieţii.

Ei au constituit un adevărat model de conduită profesională şi morală, demn de urmat de toţi iubitorii de artă.

Ce-a însemnat Şcoala de Muzică şi Arte plastice pentru Roman?

Formarea de pictori, instrumentişti ce au pătruns în tainele muzicii; unii dintre ei devenind specialişti renumiţi în ţară şi în străinătate. În fiecare an, **pictorul Iosif Haidu** şi elevii săi vin cu trofee de la concursuri şi expoziţii, în fiecare an, formaţiile de elevi ale şcolii se întorc din confruntările cu alţi concurenţi cu premiul I.

Şcoala de muzică este, însă, modalitatea prin care se produce contactul direct dintre generaţiile de creatori şi învăţăcei, este sistemul de a evada din obişnuitul muzicii ce ajunge uşor la public (uşoară, populară) la muzica clasică, unică, eternă, este locul în care se face educaţia muzicală, educaţia culorii şi a imaginii.

Şcoala de Artă este punctul de pornire spre înţelegerea artelor, spre educarea esteticului şi a respectului faţă de cultură.

Aici, în sălile de clasă din care răzbat sunetele imprecise ale viorii mânuite cu greu de copii, aici, unde realul se transformă în imaginar prin sunet şi culoare se modelează cei ce vor înţelege şi vor preţui valorile culturii naţionale şi universale.

Viaţa corală romaşcană în secolul al XX-lea

 prof. dr. Ovidiu TRIFAN

Datele privitoare la viaţa muzicală în secolul al XX-lea, în general, şi la cea corală, în special, ne apar integrate în contextul mai larg al dezvoltării culturale şi artistice. Perioada la care ne referim este segmentată în trei etape de evoluţie distincte: prima, incluzând evenimentele petrecute între anii 1900-1945, conţine reperele ce au jalonat traseul ascendent al vieţii culturale romaşcane: şcoli, biserică, presă, societăţi culturale, biblioteci, săli de spectacole, teatru, film, manifestări muzicale, formaţii corale muzicale. Tot aici sunt amintiţi muzicienii de importanţă locală sau naţională, născuţi sau stabiliţi la Roman, temporar sau definitiv, muzicieni care au urmat studiile preuniversitare la Roman, precum şi cei care s-au afirmat ulterior pe plan naţional şi internaţional.

Lucrarea de faţă îşi propune prezentarea unui tablou sintetic al vieţii corale a Romanului secolului al XX-lea, dar nu decupată dintr-un context, ci integrată organic în viaţa socială, politică, economică şi culturală a oraşului.

Romanul oraş cultural (1900-1945)

Viaţa culturală în Romanul primei jumătăţi a secolului al XX-lea ne apare surprinzător de bogată în evenimente culturale, pentru un orăşel de provincie, chiar capitală de judeţ şi cu o populaţie de 21.000 22.000 de locuitori (în 1937). Interesul pentru cultură şi artă al romaşcanilor a fost determinat şi întreţinut de mai mulţi factori care au acţionat convergent, în această direcţie.

Unul dintre aceştia a fost învăţământul, cu rol hotărâtor în formarea şi educarea tineretului.

Pentru cele câteva mii de elevi din Roman exista un număr de 23 de unităţi de învăţământ, incluzând grădiniţe, şcoli primare de băieţi şi de fete, pensionate particulare, o şcoală armenească, una evreiască, o şcoală de agricultură, şcoli de meserii, un liceu comercial, unul industrial, o şcoală normală pentru învăţători, un seminar teologic ortodox, o şcoală de cântăreţi bisericeşti şi două licee teoretice. Existau, de asemenea, cinci săli particulare pentru spectacole şi patru în incintele Seminarului, Şcolii Normale şi ale celor două licee teoretice.

Presa locală, foarte activă, însumează un număr de 64 de ziare şi reviste, apărute între anii 1900-1944, oferind informaţii de interes local şi naţional din diverse domenii de activitate.

În prima jumătate a secolului al XX-lea, în multe oraşe româneşti, intelectuali preocupaţi de propăşirea culturii naţionale şi propagarea ei în rândul populaţiei au luat iniţiativa înfiinţării unor societăţi culturale.

Acestea, mai ales în oraşele mici de provincie, au constituit adevărate focare de cultură. În Roman, oraş în care toată lumea cunoştea pe toată lumea, existau mai multe societăţi culturale, având statute de funcţionare şi obiective asemănătoare:

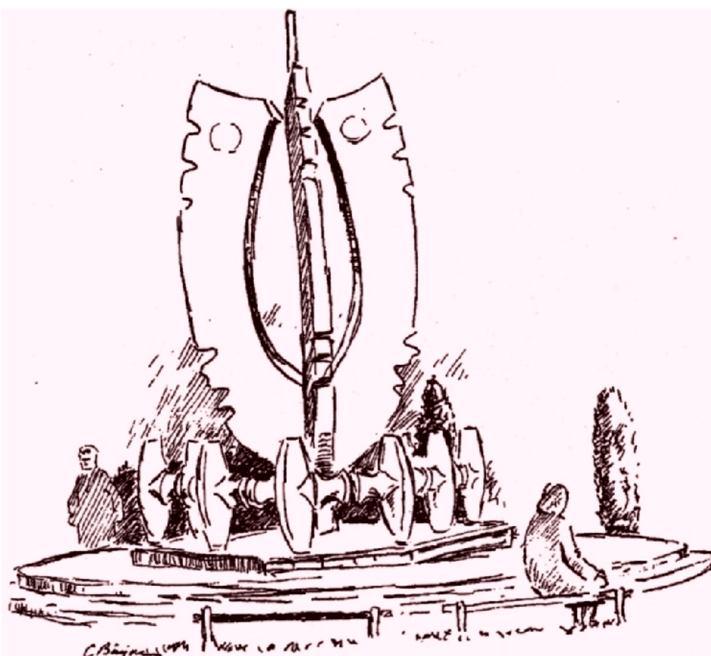
Miron Costin, Alexandru Vlahuţă, D. Cantemir, Principele Mircea, Principele Mihai, Societatea Ortodoxă a Femeilor Române, Tinerimea, Cercul Studenţesc «Roman-Vodă». În aceste societăţi se organizau săptămânal conferinţe pe diferite teme de interes public, şezători literare, serate muzicale, recitaluri, concerte, acţiuni filantropice. Cea mai bogată activitate, derulată de-a lungul a patru decenii, a avut-o societatea culturală Miron Costin. Din iniţiativa unui grup de intelectuali, printre care profesorul N. Apostol şi dr. N. Quinez a luat fiinţă o Şcoală de Adulţi pentru analfabeţii vârstnici sau cu studiile primare incomplete. Încurajate de rezultatele obţinute, cadrele didactice, împreună cu alţi intelectuali, au hotărât constituirea unei societăţi culturale, având ca preşedinte pe medicul M. Burada şi vicepreşedinte pe prof. N. Apostol.

Obiectivele urmărite erau propaganda culturală şi muzicală şi acţiunile filantropice. La sediul societăţii, din incinta Teatrului Modern, au susţinut conferinţe mari personalităţi ale culturii româneşti: A. D. Xenopol, N. Iorga, C. Istrati, C. Hogaş, Th. Speranţia, I. Simionescu, O. Densuşianu, C. Papacostea, G. Galaction, I. Agârbiceanu, M. Sadoveanu, G. Topârceanu, I. Teodoreanu, L. Rebreanu. Publicul meloman a avut ocazia să-i asculte pe: G. Enescu, Enrico Mezzetti şi soţia sa, Th. Burada, M. Burada, Al. Vârgolici, bariton romaşcan, solist al Operei Române, E. Cernescu, Al. Garabet, dar şi formaţiile corale locale dirijate de D. D. Botez, G. Pascu, sau aflate în turneu: Societatea Corală Armonia, din Cernăuţi, Şcoala Normală A. Şaguna, din Sibiu, corul Academiei de Teologie din Sibiu (dirijat de Timotei Popovici), Ateneul Popular I. L. Caragiale, din Bacău, Ateneul Popular din Iaşi, Pelerinii Basarabiei şi Bucovinei.

Pe scenele romaşcane au evoluat actori consacraţi de la teatrele naţionale din Bucureşti şi Iaşi: Agatha Bârsescu, Constantin Ramadan, Ion Iancovescu şi Ion Manolescu, George Calboreanu, Marioara Voiculescu, C. Cosma, C. Moruzan. Regizorul Jean Mihail (Jean Mihailovici), născut la Roman, a fost unul din pionierii cinematografiei româneşti. Autor a peste 30 de pelicule, el a deschis istoria filmului nostru naţional iar, cu Rapsodia rustică a luat premiul al II-lea la Festivalul de la Cannes (1946).

Sălile de spectacol din Roman au cunoscut, ani de-a rândul, tranzitul regulat al multor trupe de teatru din ţară. Cea mai mare frecvenţă au avut-o teatrele de revistă, care promovau şi numere muzicale: Cărăbuş, condus de C. Tănase, cu spectacole semnate şi de Victor Eftimiu, sau cu participarea actorilor M. Fotino, Grigore V. Birlic; Teatrul Alhambra, cu Stroe şi Vasilache; Teatrul de Revistă condus de Ion Vasilescu.

În afară de audiţiile de la Societatea Culturală «Miron Costin», în sălile teatrelor particulare, publicul meloman a avut prilejul să asculte recitalurile unor solişti, dar şi ansambluri de operă şi operetă, mai ales din Bucureşti. În Buletinul Oficial al Primăriei Roman, pe anul 1885, la rubrica *Ştiri şi fapte* este menţionat concertul sopranei Adelina Patti, la 21 noiembrie 1985. La 21 octombrie 1909 la Teatrul Modern, a avut loc un recital susţinut de violonistul I. Drăgulănescu, pianista M. Babic, soprana E. Drăgulănescu şi tenorul M. Octav. Tot la Teatrul Modern au cântat violonistul Ionel I. Barbu, împreună cu pianistul şi compozitorul Th. Fuchs, într-un recital cu piese de Paganini, Ernest, Chopin, Vieniavski, Sarasate. În aceeaşi sală a cântat şi soprana Corina Bahlmi şi au prezentat spectacole trupa israelită de operetă condusă de M. Grossmann, Teatrul de Operetă al lui Leopold Kanner, Opera Română din Bucureşti cu baritonul Jean Athanasiu în Rigoletto şi cu Petre Ştefănescu-Goangă în Tosca. Cercul Studenţesc Roman-Vodă a organizat, în trei ani, festivaluri muzicale la care au participat şi muzicienii romaşcani D. D. Botez (la vioară), N. Marcovici (pian), Tomel Spătaru (voce), Ionel Ghiga (vioară) de la Conservatorul din Iaşi şi scriitorul Al. O. Teodoreanu.

Numărul mare al spectacolelor muzicale şi de teatru este confirmat de un document al Primăriei din Roman, în care se precizează că în perioada 1 aprilie- 2 iulie 1919, la Teatrul Modern avuseseră loc 37 de spectacole, urmând aproximativ o sută, anunţate până la finele anului.

De numele oraşului Roman se leagă şi cel al unor personalităţi de prestigiu ale muzicii româneşti, afirmate pe plan naţional sau internaţional. Născut în 1866 la Roman, unde a urmat şi şcoala primară, Paul Ciuntu (m. la Bucureşti în 1918) a fost un precursor al muzicii simfonice româneşti. A studiat la Conservatorul din Leipzig, formându-se în atmosfera severă şi plină de profunzime a spiritualităţii germane. A fost, pentru scurt timp, director al Conservatorului din Bucureşti, al celui din Braunschweig, dirijor al Operei din Rostock, apoi profesor la Conservatorul din Bucureşti. Creaţia sa, care din punct de vedere estetic ar putea fi încadrată în romantismul târziu, este destul de restrânsă. Ea cuprinde: un Cvintet pentru pian, Trio pentru corzi şi claviatură, o culegere de Coruri laice (pierdută), Lieduri pe versurile unor poeţi români şi germani. Nepotul compozitorului, Mihail Jora, îi caracteriza creaţia ca plină de „o sensibilitate delicată, o bogăţie mare de idei şi o mânuire sigură a formelor”. Scrisă sub influenţa esteticii wagneriene, Simfonia în la minor (1897), este una din primele lucrări de acest gen din literatura noastră muzicală şi rămâne ca „o primă «Eroică» a muzicii româneşti, cu câteva decenii mai înainte ca Enescu să şi-o întruchipeze pe a sa”.

Mai apropiat de spiritualitatea românească a fost Alexandru Zirra, născut în 1883 la Roman (m. la Sibiu 1946). A urmat în paralel cursurile Facultăţii de Litere şi Filozofie şi ale Conservatorul din Iaşi. După absolvire şi-a continuat studiile la Conservatorul G. Verdi din Milano. Revenit în ţară, a funcţionat ca profesor de armonie la Conservatorul din Iaşi.

Creaţia sa, cuprinzând peste 250 de lucrări, având aproape toate un suport epic şi „o largă deschidere spre descriptivismul vizual şi narativul scenic”, are o nuanţă clasică datorită conţinutului echilibrat şi multitudinii de genuri abordate: poemele simfonice Tândală şi Păcală, Ţiganii, Uriel d'Acosta, Pe şesul Moldovei, La Hanul Ancuţei, Luceafărul; sonate pentru violină şi pian, pentru violină şi violoncel, patru cvartete de coarde, Patru Cântece pentru soprană sau tenor şi orchestră, operele Alexandru Lăpuşneanu, Făclia de Paşti, Capra cu trei iezi, Furtuna, Ioan Vodă Potcoavă, impresionantul ciclu de 101 Coruri Mixte.

Mihail Jora, „odrasla de boier moldovean” din „spiţă boierească, mai veche decât domnia lui Ştefan cel Mare”, s-a născut la Roman la 14 august 1891 (m. la Bucureşti 1971). Mama sa, Elena, era sora lui Paul Ciuntu iar o vară directă, Maruca Rosseti, a fost soţia lui G. Enescu. După absolvirea cursurilor Facultăţii de Drept şi ale Conservatorului din Iaşi şi-a continuat studiile la Conservatorul din Leipzig, apoi la cel din Paris. Compozitor, dirijor, critic muzical, profesor apoi rector al Conservatorului din Bucureşti, membru al Academiei Române, Mihail Jora rămâne în istoria muzicii româneşti drept ctitor al liedului vocal şi al baletului, pe care le-a dus până la desăvârşire. Cele şase balete: *La piaţă, Când strugurii se coc, Demoazela Măriuţa, Curtea Veche, Întoarcerea din adâncuri, Hanul Dulcineea*, se constituie *„într-un adevărat compendiu în spaţiu şi timp, al năzuinţelor umane, pornind de la structurile polarizate ale satului şi oraşului şi adăugându-se apoi în lumea mirajului polivalent al mitului*”. Amprenta personalităţii maestrului Jora se extinde şi asupra celor peste 100 de lieduri vocale în care autenticul popular devine principiu estetic, dar şi asupra creaţiei corale în care „a sintetizat diferite elemente ca modalismul cântecului popular, coloritul bogat şi luminos al impresioniştilor francezi, cromatismul neoromanticilor germani şi asperitatea politonalismului unor neoclasici, într-un stil original şi atrăgător”.

Născut în 1912 la Roman, Sergiu Celibidache (m. 1996) a fost un adevărat magician al fenomenului sonor, „unul din regii neîncoronaţi ai neastâmpărului sonor al lumii”, interpret de geniu al capodoperelor simfonice. Compozitor (un Concert pentru pian, patru simfonii, suite pentru orchestră de ex. Grădina de buzunar), matematician, filozof consacrat în fenomenologia culturii, el a făcut un adevărat „cult pentru clipa de perfecţiune sonoră, la el totul fiind nuanţă trecătoare şi nu culoare statornică”.

La Roman s-a născut şi a urmat studiile liceale **Virgil Gheorghiu** (1905-1977), compozitor, pianist, muzicolog, poet, eseist şi autor de literatură SF. Cea mai importantă lucrare muzicală a sa este un Concert pentru pian şi orchestră. A mai compus sonate, suite, variaţiuni, capricii, poeme, fantezii.

La Trifeşti, lângă Roman, s-a născut la 29 noiembrie 1907 pianistul N. Marcovici, fost profesor la Conservatorul din Iaşi. De numele oraşului se leagă şi cel al unor interpreţi de prestigiu ai scenei lirice româneşti: **Edgard Istratty** (1887-1967), născut la Vaslui, dar cu studiile preuniversitare absolvite la Liceul Roman-Vodă, unul din fondatorii Operei Române; baritonul **Alexandru Vârgolici** (n. 1915), **Toma Spătaru** (n. la Săbăoani Roman în 1906), amândoi foşti elevi ai liceului din localitate; **Richard Stein**, (n. 1909) compozitor de muzică uşoară, autor al unor piese de mare succes, printre care şi celebra *Sanie cu zurgălăi* (compusă la Roman în 1936).

Născut la Iaşi, dar devenit romaşcan prin adopţie, medicul **Mihail T. Burada** (1842-1918), a avut şi o bogată activitate muzicală pe plan local. A absolvit, la Paris, cursurile facultăţilor de Medicină, Ştiinţe Naturale, Geografie precum şi ale Conservatorului (Schola Cantorum). A profesat ca medic la spital, dar a predat şi Ştiinţele Naturii la Seminarul Teologic Sf. Gheorghe şi geografia la Liceul Roman-Vodă. A fost membru fondator şi preşedinte al Societăţii culturale Miron Costin (1907-1918) şi a condus un cenaclu muzical la el acasă. A compus peste 50 de lucrări, în majoritate pentru pian, unele fiind adoptate în programa de studiu al Conservatorului parizian. Stilul pieselor camerale este cel galant, de salon: Cinci romanţe fără cuvinte, Patru piese pentru pian, Polka-Mazurka, Gavota, Variaţiuni strălucitoare, Frumoasele Romanului, Marşul Societăţii Vânătorilor din Roman (pentru cor pe patru voci şi acompaniament de pian).

Din datele prezentate până aici rezultă ceea ce am şi vrut să subliniem, anume că viaţa culturală a Romanului din prima jumătate a secolului al XX-lea avea un puls destul de ridicat pentru un târg de provincie. Sălile de spectacol, societăţile culturale, foarte active, bibliotecile publice, parcul mare al oraşului, erau locuri permanent frecventate, mai ales de intelectuali, al căror număr sporise considerabil datorită existenţei celor 23 de unităţi de învăţământ, Spitalului, Prefecturii, Primăriei, Tribunalului. Climatul cultural deosebit de favorabil a constituit un cadru ideal pentru dezvoltarea unei activităţi corale rodnice, fapt ce reiese şi din documentele vremii respective.

Deoarece profesorii de muzică, dirijori de cor, au funcţionat în instituţii diferite, uneori în paralel şi în etape diferite, am urmărit cronologic activitatea lor, oprindu-ne, cu precădere, asupra acelora care au avut o contribuţie mai importantă pe plan local, neuitându-i pe cei ale căror nume s-au impus în viaţa muzicală românească.Începuturile unei tradiţii corale s-au înfiripat în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când s-au constituit mici grupuri vocale în şcolile primare, *Gimnaziul Roman-Vodă* şi *Seminarul Sf. Gheorghe*, proporţional cu numărul elevilor.

La Episcopie cânta un grup de elevi seminarişti. Repertoriile conţineau cântări religioase, patriotice şi populare armonizate tonal. Se cânta la unison, mai ales în şcolile primare şi la două-trei voci egale, mai rar patru, la seminar şi *Gimnaziul de băieţi*. Aici, între 1881-1883, a predat muzica vocală preotul Gh. Radu, urmat de Vucol Dornescu (1883-1889 şi 1901-1908). Acesta a condus şi un mic cor la Episcopie, între 1902-1911. Avocatul Alexandru Mustea, poet şi dramaturg de importanţă locală, fost primar al Romanului, absolvent al Facultăţii de Drept şi al Conservatorului din Iaşi, a fost şi profesor muzică la *Gimnaziul Roman-Vodă* (1889-1901) şi dirijor al corului Episcopiei, aproximativ între anii 1912-1920. Corul gimnaziului era condus între 1908-1909 şi 1919-1922 de profesorul Anastase Petrovici, înlocuit, după prima perioadă (1909), de Atanase Popovici. Acesta a dirijat şi corul Episcopiei, prin 1908, alternativ cu Vucol Dornescu. Corurile şcolare, luând amploare încep să fie prezente şi în viaţa publică a oraşului, participând ocazional la diferite manifestări culturale şi religioase. Astfel, C. Borş, profesor de muzică la Gimnaziul de băieţi (1909-1915) şi dirijor la Episcopie în 1909, a participat cu corul de la *Roman-Vodă* la festivitatea de la 10 mai 1913, unde a cântat şi corul Şcolii Primare de Băieţi Nr. 2, condus de N. Popovici-Podaşcă, fost director al Societăţii *Miron Costin*. La aceste manifestări îşi aduceau contribuţia şi comunităţile etnice locale, mai ales cea evreiască, fiind mai numeroasă. Asociaţia Sportivă *Macabi*, pe lângă echipă de fotbal, mai avea şi un cor condus de preşedintele ei, avocatul B. Friedmann.

Gimnaziul *Roman-Vodă* l-a avut ca profesor de muzică, între anii 1916-1919, pe Ioan Cristu-Danielescu (1884-1966), cunoscut compozitor de muzică corală şi dirijor, autor a 34 de coruri pe două-trei voci, 12 coruri pentru patru voci mixte, diferite piese religioase şi a unei operete, „Ursul”. În 1918, nu cu mult timp înainte de Unirea de la 1 Decembrie, a compus *Voinţa Neamului*, acea *„Marseilleză a românilor”*, cu care a rămas în memoria poporului nostru. Premiera a avut loc la Teatrul *Modern* în cadrul unui concert

coral dat de formaţia Gimnaziului. Aceasta, conform documentelor, susţinea frecvent spectacole şi la sediul Societăţii *Miron Costin*.

Fostul profesor de muzică şi dirijor de la *Roman-Vodă,* între anii 1922-1925, Grigore Buică, s-a făcut cunoscut şi în calitate de compozitor de piese corale, printre care celebra *Salutaţi Oastea Română*, şi ca dramaturg (pe plan local) cu tragedia *Fiica lui Richelieu*.

Constantin Popa, fost profesor de muzică la Şcoala Normală, violonist şi dirijor, a rămas în memoria unor foşti elevi ca organizator şi animator al serbărilor şcolare.La aceeaşi Şcoală Normală, dar şi la Seminarul *Sf. Gheorghe*, a fost profesor de muzică vocală şi dirijor, între anii 1930-1932, Dumitru D. Botez.

Născut la Roman la 10 martie 1904 (m. la Bucureşti în 1987), localitate în care a urmat cursurile primare şi gimnaziale, dirijorul, compozitorul, profesorul şi publicistul D. D. Botez a însufleţit sub bagheta sa peste 1.500 de lucrări corale. Creaţia sa, însumând peste o sută de coruri, sintetizează spaţiul sonor al principalelor zone folclorice ale ţării, de la „meditaţia mioritică a Moldovei, îndârjirea manolică a Munteniei" la „severitatea de orgă a Transilvaniei". Concretizarea şi încununarea vastei sale experienţe ca pedagog al baghetei o constituie monumentalul „Tratat de cânt şi dirijat coral". Mai înainte de a fi fost numit profesor la Roman, D. D. Botez participa, de câte ori avea prilejul, la viaţa muzicală a oraşului. Astfel, îi găsim numele menţionat în programul a trei festivaluri muzicale locale, în cadrul cărora a cântat la vioară, alături de alţi doi muzicieni romaşcani, foşti absolvenţi ai aceluiaşi gimnaziu, Tomel Spătaru şi Nicolae Marcovici, dar şi de violonistul Ionel Ghiga (n. 1989 la Herţa m. 1974 la Bucureşti). Manifestările amintite, organizate de Cercul Studenţesc *Roman Vodă* au avut loc la Teatrul *Cobzaru*, la 11 aprilie 1926 şi 2 aprilie 1927 iar la Teatrul *Modern* la 3 aprilie 1929. În cei doi ani cât a fost profesor la Seminar, D. D. Botez a îmbunătăţit calitatea interpretării corale şi a îmbogăţit repertoriul cu noi piese religioase, patriotice şi populare.

Corul Seminarului era prezent nu numai la serbările şcolare, ci susţinea şi concerte corale în cadrul Societăţii *Miron Costin*, cum a fost, de exemplu, cel prilejuit de sărbătorirea lui N. Iorga la împlinirea vârstei de 60 de ani. Legat sufleteşte de oraşul copilăriei şi adolescenţei sale, D. D. Botez s-a reîntors de multe ori la Roman, în special pentru a veni în sprijinul dirijorilor de cor. Îndrumările pe care le dădea, cu multă fineţe şi afecţiune, au constituit adevărate lecţii practice atât pentru dirijorii de cor, dar şi pentru corişti.

În deceniul al patrulea al secolului al XX-lea, au mai activat ca dirijori, la Roman, N. Vasiliu la corul bisericii *Sf. Gheorghe*, C. Georgescu la Episcopie, doctorul Solomonov şi profesorul Ştefan Lozinschi, biserica *Sfinţii Voievozi*. (acesta din urmă a fost prieten de familie cu D. D. Botez).

Eugen Teofănescu, fost profesor de drept şi geografie la Liceul *Roman-Vodă* (1919-1934), prefect al judeţului Roman (1931), a condus şi corul Episcopiei, după avocatul Alexandru Mustea, aproximativ între anii 1920-1934.

Menţionarea frecventă în presa vremii, a prezenţei corului catedralei episcopale la diferite evenimente religioase şi culturale din Roman, dovedeşte o maturizare artistică a acestei formaţii, ale cărei realizări tind să se desprindă de acea suficienţă tipică multor formaţii şi dirijori de provincie, şi să pregătească momentele de emoţie artistică atinse în timpul scurtei, dar fructuoasei „domnii" a lui George Pascu.

Maestrul ieşean (1912-1996), dirijor, compozitor, profesor, estetician, şi filozof al culturii, a predat timp de 4 ani muzica vocală la Seminarul *Sf. Gheorghe* din Roman, între anii 1934 şi 1938, fiind şi dirijor al corului Episcopiei şi al bisericii *Sf. Voievozi*. Acest „intimist prin excelenţă", cum l-a caracterizat profesorul romaşcan Gh. A. M. Ciobanu, „*care face din biliotecă sală de audiţii, iar din sala de concert reuniune enciclopedică*", a compus şi muzică de scenă pentru unele lucrări dramatice: *Cenuşăreasa*, *Harap-Alb*, *Bălcescu*, *Mama*, *Barbă- Cot*, *Slugă la doi stăpâni* şi două lucrări instrumental-simfonice. În etapa romaşcană, ca şi alţi dirijori de prestigiu, G. Pascu a fost permanent oaspetele Societăţii Culturale *Miron Costin*, unde a susţinut şi conferinţe pe diferite teme (despre Gavriil Muzicescu), urmate de concerte corale.

Apogeul activităţii sale dirijorale, din cei patru ani petrecuţi la Roman, îl constituie concertul de la Iaşi, din 10 aprilie 1938.

În ziarul romaşcan *Ritmul Vremii*, se relatează deplasarea la Iaşi a „reuniunii corale a Episcopiei şi bisericii *Sf. Voievozi*, pe care tânărul profesor le-a dirijat cu ocazia comemorării lui Gavriil Muzicescu.

La slujba de pomenire ţinută la catedrala mitropolitană, G. Pascu a dirijat cele două coruri romaşcane reunite cu cele ale Mitropoliei (unde dirija Antonin Ciolan, n.n.), bisericii *Sf. Spiridon*, P. T. T. şi Ateneului din Tătăraşi. Cu acelaşi cor de 300 de oameni, a cântat la mormântul lui Gavriil Muzicescu, în afară de cântece religioase şi lucrarea acestuia *Trompetele răsună*, apoi, după-amiază, a susţinut un concert coral ce a avut loc la Ateneul din Tătăraşi. Prestaţia dirijorului George Pascu a stârnit o admiraţie unanimă, el primind în final, felicitări din partea maestrului Antonin Ciolan".

Ultimul dirijor din perioada interbelică, cu o activitate importantă pe plan local, derulată de-a lungul a patru decenii, a fost diaconul Dimitrie Teofănescu (n. 1909 la Gura-Văii, jud. Neamţ m. aprilie 1977 la Roman).

Ca elev seminarist l-a avut profesor de muzică vocală pe George Pascu. Şi-a început ucenicia de dirijor învăţând atât de la maestrul ieşean, cât şi de la fratele său, juristul şi profesorul Eugen Teofănescu, cel care până la venirea lui George Pascu dirijase corul Episcopiei mai mult de 10 ani.

Era înzestrat cu o voce rară, de bas profund, şi intona fără vreun efort deosebit *re bemol* şi chiar *do* din octava mare. Pe parcursul întregii sale cariere, a condus şi înfiinţat numeroase formaţii corale.

O primă menţiune întâlnim într-un articol din ziarul *Răsăritul*, în care se vorbeşte despre participarea lui Dimitrie Teofănescu în calitate de dirijor al corurilor Episcopiei şi Arsenalului Armatei la festivitatea din 1 Mai 1943. Într-o autobiografie rămasă în manuscris, Teofănescu mărturiseşte că în 1938 a înfiinţat Corul Învăţământului, pe care l-a condus până în 1943.

Tot din 1938, după plecarea lui G. Pascu, a fost profesor de muzică la Seminarul *Sf. Gheorghe* şi Liceul de Fete *Sturza-Cantacuzino*. Mai târziu, în 1957 a fost profesor şi la Liceul *Roman-Vodă*, la două şcoli generale şi la una de ucenici.

Desele sale mutări în mai multe unităţi de învăţământ s-au datorat şi schimbării regimului politic după 1948, care îl menţinea datorită talentului său vocal şi dirijoral.

După 1948 a fost chemat să organizeze activitatea corală din Întreprinderea Mecanică, C. F. R., Administraţia Financiară, Primărie şi chiar din Miliţia oraşului.

Câţiva pensionari longevivi, care, în urmă cu 50-60 de ani cântau în corul Episcopiei, îşi amintesc şi acum cu plăcere de vocea minunată şi talentul dirijoral al diaconului Dimitrie Teofănescu, sau „*popa Tache*", cum îl numeau numeroşii săi admiratori.

Meditaţiile lui "Azi"... la muzica unui "Mâine"

prof.univ.dr.
Melania BOŢOCAN

Am citit, nu de, mult, cel de al doilea volum al lucrării eseistului romaşcan, **Gheorghe A.M.Ciobanu**: „*Mileniul trei pe portativ*", apărut la Editura **Muşatinia** din acest oraş.

Ea mi s-a părut extrem de densă ca idei, foarte neobişnuită în privinţa conţinutului şi deosebit de sistematizată în privinţa elaborării şi desfăşurării tematice. Multe felicitări!

M-am gândit să aştern câteva din gândurile mele, în legătură cu acest volum.

Am parcurs, cu viu interes, noua lucrare din trilogia: „Mileniul trei pe portativ", ce are darul de a ne incita gândirea, prin ineditele faţete expuse, în legătură cu artele viitorului, în general şi a muzicii, în special.. Tot acest demers este privit prin prisma expoziţiei spectaculoase a artelor din zilele noastre, care ar trebui să tindă tot mai mult spre un conţinut elevat.

Cunoscând, îndeaproape, evoluţia accentuată a civilizaţiei contemporane, „*filosoful*" romaşcan se lasă purtat de cugetări de mare profunzime ştiinţifică, eseistică şi muzicologică, încât realizează o suită de eseuri despre nelimitata deschidere artistică a creatorului din timpurile viitoare. În ipoteza sa de demiurg, acesta va putea oglindi în operele sale, nu numai existenţa semenilor, ci şi pe cei de dincolo de ei.

Nicidecum, autorul nu intenţionează să impună un nou stil şi teorie, ci conceptul său artistic, izvorât din lumea apropiată, ţinteşte să cuprindă existenţa infinită a cosmosului.

Pentru a închega noul „sistem filosofico-estetic", renunţa la cel tradiţional geocentric, şi se lasă purtat de zborurile minţii spre depărtata lume cosmică. Dacă în volumul anterior s-a ocupat de dominanta tonală, cu pluralitatea sa major-minoră şi de cea modală cu ramificaţii astrale, acum, dornic de a depăşi exprimările limitate ale pământenilor, prefigurează bogatele aspecte ale universului cosmic. Sunt precizate ineditele estetice, graţie cărora omul creator poate depăşi spaţiul şi timpul apropiat şi se înalţă spre sferele de dincolo de realitatea imediată.

În conceptul său include trei originale spaţii concentrice: **Ortofonismul tonal**, prin care creatorul surprinde lumea apropiată; **Ontifonismul,** ce înlesneşte întrezărirea universului de dincolo de noi, ambele pregătind **Omnofonismul**, cu nelimitate modalităţi de configurare a lumii cosmice.

Autorul ne convinge că prin noile spaţii imaginate, creatorul poate străbate o infinitate de universuri. Dacă evenimentele lumii noastre efemere pot fi oglindite prin sistemul tonal, iar prin cel modal, cotidianul nostru se întrevede ca un complex cosmic, în volumul de faţa ne invită să fim părtaşi, nebănuitelor deschideri ale **Omnofonismului** ce ne poate modela şi transforma viaţa, de zi cu zi, în una cosmică.

Sunt analizate îndeaproape multiplele aspecte ale **Omnofonismului**, scriitura, sintaxa, cele 15 *categorii şi 18 fo*rme, autorul asigurându-ne că ne putem desprinde de efemerul teluric, dacă apelăm la multiplele forme ale **Omnofonismului**.

Prin ineditul său concept estetic, muzicologul romaşcan conferă artei sonore nebănuite perspective în viitor, în stare să redea fenomenele de dincolo de lumescul trecător şi nu doar pe cele din carapacea umană. Căci prin **Omnofonism**, orice creator poate accede la intuirea infinitului cosmic şi-şi poate făuri lucrări care surprind bogatele aspecte ale lumii externe.

Profund cunoscător al imperiului sonor cu imponderabilele sale revărsări sufleteşti, autorul ne oferă un complex de formulări estetice, care ne ajuta să cunoaştem cosmosul infinit.

Originală este şi viziunea sa cu privire la actul Receptării mesajului artistic, care va cunoaşte o mare transformare şi anume, beneficiarul artei va avea rol egal cu creatorul şi interpretul, căci receptarea artistică îi va produce, nu numai o bucurie estetică, ci şi o stare de creativitate. În locul aplauzelor tradiţionale, se sugerează derularea unui adevărat act ritualic, de cinstire a creatorului şi a artiştilor interpreţi, prin ridicarea publicului în picioare, cu mâinile îndreptate spre cer.

Totodată, scriitura operelor viitoare va da frâu liber unei receptări creative, cu posibilitatea unor noi *geneze* artistice.

Toate aceste viziuni originale prefigurează o nouă etapă din **istoria artelor**, prin crearea unor opere cosmice ideale, pogorâte, parcă din sfera cerească. Ele vor putea elimina vibraţia discontinuă din comunicarea umană şi, desigur, lucrările **omnofonice** vor înlesni aspiraţia omului creator, de a se ridica de la teluric, la cosmic.

Creatorii de mâine se vor putea îndrepta tot mai mult spre conceperea unor **opere celeste** înălţătoare căci, dintotdeauna, noi oamenii, *„**coexistăm** cu infinitul spaţial, **ne luptăm** spiritual cu acesta şi **ne vom contopi** cu el".*

Decupaje

Trăiri...

Cadranul timpului s-a oprit,
Îmi impune sonatele sale pe care nu le accept.
Sinceritatea celor inaccesibili e uluitoare.
Vin spirite pentru a linişti totul.

E inutil timpul care s-ar zice că şterge totul.
Doar şi timpul e o noţiune relativă.
Noi suntem doar nişte celule.
Mă revanşez cu gânduri sinistre.

Trecutul face ravagii cumplite de care nu scapi.
Implici în soarta-ţi dură oameni străini care te trădează.
Accesorii sensibile emană fiinţa tristă
În care te refugiezi de pustiul din jur.

Adorarea frumosului este o iluzie.
Crucificarea a fost şi ea o născocire.
Nevoia de regăsire a născut păcatul.
Nimic nu trebuie negat în universul unui mic suflet.

Angela BUŞILĂ

Un pictor...de Neuitat!

Emilia Ţuţuianu DOSPINESCU

Când mă gândesc la *Maestrul* **Victor STANCIU**, mă văd cu foarte mulţi ani în urmă, trecându-i pragul casei, unde domnia sa ascundea un mic atelier, în care se refugia ca să picteze.

Era un om micuţ de statură, îmbrăcat modest, cu un mers încet, cu ochii neastâmpăraţi, veşnic iscoditori, cercetând neobosit formele şi culorile din jurul său.

Această privire, adâncă, pătrunzătoare, şi-a redat-o foarte bine în autoportretele sale, în special cel datat din 1977.

Aspectul fizic nu-l dezminţea pe cel moral. Modest, calm, de o corectitudine şi cinste exemplară, artistul s-a dăruit ***Artei*** cu toată fiinţa sa, cucerind toate sufletele iubitoare de frumos din toată lumea.

S-a născut la Roman, în 18 noiembrie 1910. În anul 1944 a deschis prima expoziţie personală. Lucrările semnate de artist se găsesc în oraşele: Bacău, Râmnicu Vîlcea, Sighişoara,

Tîrgovişte, Timişoara etc. precum şi în diferite ţări, ca: Bulgaria, Austria, Franţa, Italia, Rusia, Germania, S.U.A., Canada, Grecia, Australia, Istrael, Afganistan, Polonia ş.m.d.

Dintre locurile prin care şi-a purtat paşii, ***Romanul*** a rămas popasul împlinirii sale artistice. Aici şi-a desăvârşit, în cea mai mare parte, arta convingerilor sale artistice.

Colindând cartierele Romanului, în căutare de modele, artistul ne-a fascinat cu ceea ce ieşea dintr-un colţ banal de mahala, ne-a extaziat cu diversitatea de peisaje care surprind, în culori vii, luminoase succesiunea anotimpurilor, ajungând până la acele modele de studii: *Portret de ţigancă, Bătrâni stând la masă, Doi fraţi, Dănuţa*, *Mucalitul, O soţie din Roman, Femeie, Zina* etc.

Tablourile pictorului Stanciu depăşesc vicisitudinile vieţii prin artă, caracterizându-se mult prin culoarea *albastră*.

Anotimpul *Iarna,* domină în cea mai mare parte arta sa şi a rămas predominant în pictura sa până la plecarea dintre noi.

Deosebit de importantă, de sensibilă, este motivaţia culorilor în arta sa de expunere. În timpul războiului, *iarna*- doar albul imaculat al zăpezii şi cerul albastru aduceau acele clipe, rare, de linişte care îi strecurau în suflet speranţa că va scăpa cu viaţă.

Victor Stanciu s-a constituit pentru arta romaşcană, într-un model de dăruire şi un exemplu pentru generaţiile care i-au urmat. Mai târziu, la vârsta senectuţii, artistul ne-a arătat că împlinirea unei pasiuni din tinereţe, dacă te respecţi pe tine însuţi, poate dăinui în pofida anilor care se rostogolesc peste om.

Raportul om-natură, dezvoltarea fizică şi psihică a omului, divinitatea şi factorii importanţi din armonia universului, încercarea de a cunoaşte tainele acestui *Univers*, constituie tot atâtea probleme şi frământări în arta artistului. El ne-a învăţat, prin tot ceea ce ne-a lăsat în opera sa, *cât preţuim şi cât primim* de la tot ceea ce ne înconjoară.

Chiar şi la vârsta de 90 de ani a existat la artistul **Victor Stanciu** o predilecţie spre gândirea pozitivă care te dezarma. Eliminând răul şi realizând o armonie între trup şi suflet, pentru a dărui tot ceea ce mai putea crea, pictorul a învins *eternitatea*.

În spiritualitatea noastră căutăm să conştientizăm cele mai înalte valori, uitând că spiritualitatea nu este întotdeauna specific religioasă.

Pictorul **Stanciu** ne-a învăţat cum să scăpăm din constrângerile dimensiunilor umane şi cum să ne hrănim sufletul cu tot ceea ce ne înconjoară.

Într-o lume previzibilă, din punct de vedere intelectual, apărată de orice mister şi aşezată în conformism, artistul Victor Stanciu ne-a dat prilejul de a descifra o viaţă sufletească în culoarea siderală a penelului său.

Artistul a vrut să ştim că sufletului său i-a plăcut să fie surprins şi a răspuns printr-o emoţionată şi desăvârşită imaginaţie artistică atunci când se afla în faţa şevaletului.

Privind în afară a dorit *Iluminare,* plăcerea entuziasmului înflăcărat, pe când sufletul său, întotdeauna retras, a căutat contemplaţia şi aspectele cele mai misterioase, mai umbrite ale lumii adâncurilor.

„*Mai am multe de făcut*”, îmi mărturisea artistul, cu ochii umezi, la împlinirea a nouă decenii de viaţă. În halatul albastru, chipul artistului strălucea ca un astru nepieritor, rupându-se de cele ce sunt trecătoare.

Dincolo de... orizont

Alexandru MIHĂILĂ

La sfârşitul lunii iulie 1996, am fost invitat de senatorul **Alexandru Radu Timofte** să particip, în calitate de ziarist, la depunerea jurământului militar la Unitatea de Grăniceri din Rădăuţi.

Acolo, în curtea cazărmii, sub un pom care ne dăruia, în acea zi de arşiţă, o umbră odihnitoare, l-am întrebat pe fostul ofiţer Alexandru Radu Timofte ce simte la reîntâlnirea cu unitatea, căreia, cu ani în urmă, îi fusese comandant.

Abia mai târziu mi-am dat seama, după lunga confesiune, care a clădit filă cu filă volumul ***Orizont după orizont***, că simpla mea curiozitate îi redeschisese o rană veche, cicatrizată greu, pentru că, între senatorul şi maiorul de atunci, timpul, care uneori vindecă prin înţelegere şi iertare, nu întotdeauna rezolvă fericit şi problema uitării, decupând din când în când, secvenţe de durere pe care le face să trăiască la fel de intens ca în momentul iniţial.

Îl cunoscusem în 1990, pe când îndeplinea funcţia de preşedinte al C.P.U.N.-ului Roman, un bărbat înalt ca un brad, încă tânăr, cu o faţă expresivă susţinută de o privire albastră şi deschisă şi, abia după ani, am aflat că fusesem colegi la Liceul "*Roman-Vodă*", amândoi la secţia umană (cum se spunea pe atunci şi poate cum se spune şi astăzi), având aceiaşi profesori ştiutori de carte bună şi autori de manuale şcolare, dascăli adevăraţi care, acolo, în oraşul nostru colbăit de provincie, ne cereau în acel timp să ignorăm apelativul "*tovarăşe profesor*", înlocuindu-l cu "*doamnă profesoară sau domnule profesor*". Fusese o vreme fermecată de candelabrele florilor de castani din "*grădina Mare*", unde, pe sub bolţi de verdeaţă, s-au întâlnit toate aleile adolescenţei noastre ca, apoi, să se despartă în drumuri, iar drumurile să se prefacă în destine.

Dar atunci, în 1990, proaspăt ziarist la Bucureşti, nu ne-am înţeles: scrisesem pentru "Flacăra" un material intitulat "*Strada Ştefan cel Mare*", poate cea mai lungă stradă din istoria noastră, pentru că străbate toate oraşele ţării, trece prin Basarabia, trece şi Oceanul ajungând în America şi, cu siguranţă, capătul ei este undeva în cer şi printre alţii îl intervievasem, evident la solicitarea mea, şi pe Radu Timofte. Nu ştiu căror împrejurări se datorează nepublicarea acelui reportaj predat la timp: nici înainte şi nici după '90, ajuns redactor la „Flacăra", nu mi se refuzase apariţia vreunui articol sau interviu. Atunci, însă, s-a întâmplat şi acest fapt a fost, presupun, interpretat la Roman ca o decizie a mea personală, izvorâtă dintr-o rea-voinţă, oricum, după puţine săptămâni, reîntâlnindu-l pe Radu Timofte, i-am simţit privirea albastră, rece şi imobilă.

După o vreme, însă, s-a auzit în ţară că romaşcanul nostru este o capacitate, un om de nădejde, remarcându-se printr-un deosebit profesionalism, fiind mereu în atenţia presei, şi, în general, având o presă bună, ceea ce, cu sinceritate spun, m-a mişcat în singurătatea mea din Capitală, bucurându-mă că romaşcanul a învins, că putuse demonstra că „*Nasc şi la Moldova oameni*" cum spune cronicarul şi bine spune, căci în Bucureştiul lui Mitică nu de puţine ori, mâhnit şi revoltat, l-am auzit pe acesta (n-a murit şi nu va muri niciodată) explicându-i Miţei Baston, sigur pe el şi doct, între două halbe de bere şi cinci mititei: „Moldovenii e proşti", de parcă n-am fi fost acelaşi popor şi îngerii ar fi atins cu aripile lor doar malurile Dâmboviţei.

Trecut în Cartea cu Personalităţi, Alexandru Radu Timofte n-ar mai fi avut nevoie de nicio prezentare, chiar dacă spiritul său dinamic şi-ar fi oprit ritmul şi ar fi rămas încremenit în împlinirile trecute: aşa însă, mereu neaşteptat în iniţiative Legislative, mereu pe drumuri, mergând nebuneşte cu maşina de la Bucureşti la Roman şi, de la Roman la Bucureşti, ca să auzi că în aceeaşi săptămână e pe undeva prin Franţa sau America sau Grecia şi iarăşi la Bucureşti, uitându-se din ecranul televizorului la noi, am găsit de cuviinţă să mă opresc mai mult asupra acestui om, pe care recunosc, în ciuda tuturor convingerilor mele politice, începusem să-l admir.

Intenţionasem să scriu o carte-interviu, dar ascultând benzile magnetice, am decis că n-avea rost să fragmentez cu repezişul întrebărilor această sinceră şi, uneori, dramatică mărturisire, care putea asigura prin ea însăşi substanţa şi consistenţa întregii lucrări.

Deschizându-şi sufletul în faţa cititorilor, **Alexandru Radu Timofte** ne invită la o temă de meditaţie străveche şi mereu actuală a DESTINULUI, care ne poate face să câştigăm sau să pierdem pariul cu viaţa.

În esenţă, volumul *Orizont după orizont* este drumul abrupt, pe care-l parcurge un om, simţind, suferind şi îndoindu-se la toate răspântiile lui.

Nici un orizont nu este mai frumos decât orizontul românesc, care mă atrage ca un magnet atunci când sunt departe și care mă cheamă neîncetat să revin, din toate colțurile lumii, mereu și mereu!

R.A. Timofte

MUZEUL DE ARTĂ ŞI CERCETAREA

Minodora URSACHI

Prin însăşi definiţia sa, *„muzeul este o instituţie cultural-ştiinţifică care are drept obiectiv colectarea şi conservarea bunurilor culturale şi valorificarea lor prioritar prin expunere, în scop de instruire, educare şi agrement al celui mai larg public*". Independent de proporţiile şi profilul lor, muzeele sunt concepute azi ca adevărate laboratoare sau institute de cercetare.

Cercetarea fundamentală şi aplicativă caracterizează activitatea unui muzeu deoarece ea generează şi garantează dezvoltarea patrimoniului, exercitarea funcţiilor cultural-educativă, de conservare şi restaurare.

La Roman, ideea înfiinţării unui muzeu de artă a avut de la început la bază munca de cercetare ştiinţifică. Accentul principal a fost pus pe subordonarea obiectivelor cercetării unor necesităţi culturale locale de moment şi de perspectivă.

Lipsa unui fond de bunuri mai vechi a impus, pe de o parte, constituirea propriului patrimoniu, iar pe de altă parte, cercetarea creaţiilor artiştilor originari din Roman şi împrejurimi sau care şi-au petrecut o parte din viaţă în această parte a ţării, corespunzător cu specificul expoziţiei permanente ce urma a fi organizată.

De la acumularea în decursul anilor a unor valori artistice (pictură, grafică, sculptură), aparţinând unor reprezentanţi de seamă ai artei româneşti din perioada interbelică şi din zilele noastre (Maria Ciurdea Steurer, Stavru Tarasov, Constantin Isachie, Nicu Enea, Jean Cosmovici, Adrian Secoşeanu, Petru Hârtopeanu, Aurel Vlad, Rodica Bondi, Corina Lecca, Constantin Bacalu, Gh. Iliescu, Iulia Hălăucescu, Gh. Apostu, Romeliu Copilaşi etc. provenite din donaţii, transferuri şi achiziţii, s-a trecut la evidenţa, conservarea şi valorificarea ştiinţifică a bunurilor culturale.

Muzeul de Artă Roman

Un loc aparte în cadrul activităţii de cercetare l-a ocupat studierea amănunţită a patrimoniului şi metodelor muzeologice de punere în valoare care să asigure un conţinut superior activităţii muzeale. Pentru fiecare lucrare în parte, s-a ţinut seama de toate semnificaţiile şi de toate proprietăţile ei ca obiect, de contextul fenomenului artistic din care face parte, iar fişele analitice întocmite sintetizează observaţiile privind trăsăturile unei şcoli/atelier sau caracterele specifice unui artist, genul artistic, aspectele stilistice care pledează pentru plasarea lucrării într-o anumită epocă, materialul şi tehnica de lucru, autenticitatea, analiza morfologică (elementele plastice în reprezentarea imaginii) etc.

De asemenea, pentru fiecare autor s-a întocmit fişa de artist, cu datele referitoare la viaţa şi pregătirea lui, etapele principale ale creaţiei, participarea la expoziţii în ţară şi străinătate, enumerarea lucrărilor din colecţia muzeului, completată cu cele aflate în alte muzee sau colecţii particulare, bibliografia articolelor şi monografiilor referitoare la artist.

Rezultatele acestor cercetări materializate în studii, articole, comunicări ştiinţifice apărute în reviste de specialitate sau de cultură, editarea monografiei Muzeului de Artă, pliante şi cataloage, publicarea a zeci de cronici de artă plastică în presă au adus la cunoştinţa tuturor celor interesaţi, valorile artistice pe care le deţine Muzeul, ca şi munca personalului de aici pentru protejarea şi valorificarea lor.

Menţinerea unui nivel înalt al activităţii expoziţionale (permanentă şi temporare), a altor manifestări culturale s-a datorat atât valorificării ştiinţifice a propriului patrimoniu, cât şi realizării unor programe educative, atractive şi accesibile unui public divers care a intrat direct în dialog cu operele de artă, ajutându-l astfel la înţelegerea încărcăturii lor ideatice şi emoţionale, la dezvoltarea imaginaţiei şi sensibilităţii gândirii artistice.

Continuitatea cercetărilor de lungă durată la Muzeul de Artă este impusă de necesităţile îmbogăţirii colecţiilor existente, a expoziţiei permanente, a studierii unor noi metode de lucru în domeniul conservării fondului de lucrări şi diversificării relaţiei cu publicul, a creaţiei artistice contemporane locale, precum şi introducerii în circuit a rezultatelor obţinute.

Sunt activităţi complexe, care se condiţionează reciproc, permiţând astfel muzeului să se dezvolte şi să-şi întărească calitatea de instituţie de cultură şi educaţie.

Toamna altfel

Iulia STOLERIU

Adevărul e că n-am iubit niciodată toamna... Aerul rece şi umed te trezeşte din dulcea visare din timpul verii.

Asta pentru că acum o văd cu ochii maturităţii. Numai ochi minţii îmi mai pot arăta frumuseţea ei din anii copilăriei...Poate că e vorba doar despre o atitudine şi anume, despre felul în care privesc şi percep astăzi o zi de toamnă.

Eu iubesc vara!

Mai păstrez încă o scoică şi câteva piese atinse de căldura ei...Încerc să desenez, imaginar de fiecare dată, un ţărm şi un ocean şi mă gândesc că aşa-mi voi regăsi echilibrul.Poate că este o atitudine potrivită unui visător, poate că e doar felul meu de a privi ziua de mâine.Poate că uneori avem nevoie să visăm şi nu mai ştim cum s-o facem?

Cred că toamna, ca un vechi învăţător, e singura care te trezeşte din visare. Înţeleaptă cum e ea, cu parfum desuet, îmi aduce aminte că nu sunt un suflet fără speranţă şi că trebuie doar să continue să fie atentă la detalii şi nuanţe. Deşi uitate demult de unii, detaliile nu fac altceva decât să vezi dintr-o altă perspectivă totul.

Cei care nu sunt atenţi la detalii se pot îmbolnăvi, mai ales când vine toamna, iar ceilalţi vor cunoaşte bucuria de a-şi trăi visele şi vor avea atitudinea potrivită în relaţiile cu ceilalţi.

E bine din când în când să ne aducem aminte ce spunea Octavia Paler, că "durează doar câteva secunde să deschizi răni profunde în inima celor pe care îi iubeşti şi că durează mai mulţi ani pentru ca aceaste să se vindece".

Elemente ale spiritualităţii geto-dacice în Cetatea de la Brad-Zargidava

Dr. Vasile URSACHI

Este bine cunoscut faptul că Muzeul din Roman deţine una dintre cele mai valoroase colecţii de obiecte de factură dacică descoperite până în prezent. Pentru perioada „clasică" a culturii dacice merită să amintim că această instituţie deţine un număr de peste 200.000 de piese înregistrate, la care se adaugă încă un lot mare de obiecte, a căror înregistrare a încetat să fie realizată în urmă cu circa doi ani.

Cele 42 de campanii de cercetare, care înseamnă tot atâţia ani în care am condus aceste cercetări, au adus nu numai această valoroasă colecţie, ci şi un mare volum de date ştiinţifice, publicate în sute de reviste de specialitate sau prezentate la numeroase sesiuni ştiinţifice în ţară şi peste hotare.

Rezultatele acestor cercetări au facilitat realizarea unui doctorat în 1986 şi apariţia, în anul 1995, a primei monografii din Moldova, care prezintă o „dava" dacică.

Merită să amintim şi faptul, că în ciuda unor acţiuni potrivnice din partea conducerii Complexului Muzeal Judeţean, la care suntem anexaţi, fiind singurul muzeu din ţară care are acest statut, toate campaniile de cercetare din 1982 şi până în prezent, au fost prelucrate ştiinţific de către conducătorul acestui şantier **(Fig. 1)**.

Referindu-ne la câteva aspecte care vizează viaţa spirituală a geto-dacilor în contextul descoperirilor de la Brad, încercăm o prezentare a câtorva elemente ce pot sta la baza unor reconstituiri privind religia, arta, folosirea scrisului, cât şi sistematizarea aşezării.

Un loc deosebit între descoperirile din această cetate îl ocupă construcţiile cu caracter de cult. Printre ele notăm un număr apreciabil de gropi, dintre care se remarcă o groapă cu adâncimea de peste 16 m. **(Fig. 2)** şi un diametru de 3,5 m., camera cu absidă din locuinţa-palat, sanctuarul cu cele trei faze şi construcţia cu aliniamente din aşezarea deschisă, ambele prevăzute cu coloane de lemn.

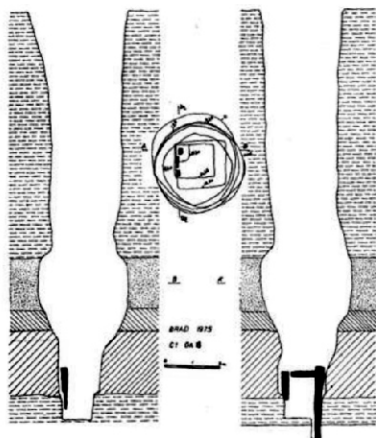

Fig. 10 Brad-1975 - C-1-Gr.18 - plan şi profil.
Legenda
1. Lut galben
2. Nisip
3. Prundiş
4. Nisip amestecat cu lut
5. Bârne de lemn carbonizat

Avem de a face cu construcţii diverse, în care diferenţa cronologică poate explica, mai bine, aceste decalaje în timp. Aşa, de pildă, Gr. 18, cu adâncimea atât de mare, care a fost datată la sfârşitul sec. al II-lea şi începutul sec. I î. Chr. poate constitui prima etapă în construcţiile de cult, legată de caracterul chtonian al religiei dacilor în perioada de început, în care zeul Zalmoxis îşi făcea apariţia sub pământ.

Mai târziu, sau mai bine zis în etapa următoare, când religia dacilor devine predominant urano-solară, documentată arheologic prin numeroase descoperiri la Brad, apar elemente noi de cult. Este momentul să amintim prima fază a sanctuarului cu construcţie dreptunghiulară, apoi cea cu absidă la care se adaugă camera absidată de la „palat", şi în sfârşit, sanctuarul cu coloane de lemn, care demonstrează, ca şi în celelalte zone ale Daciei, existenţa unui cult solar (**Fig. 3**).

Existenţa unui grup de construcţii cu caracter cultual în cetatea de la Brad pune problema existenţei unui centru religios pentru o zonă destul de întinsă din jurul cetăţii de aici. Ca şi în cazul marilor centre religioase din Munţii Orăştiei sau alte zone ale Daciei, sanctuarele de aici deveneau centre de pelerinaj al unei populaţii numeroase dintr-o zonă destul de mare, delimitată, probabil, pe alte considerente, în special economice şi politice.

Ele au constituit punctul de atracţie al populaţiei din jur cu care prilej s-au realizat schimburile şi influenţele fireşti între localităţi.

Ca şi celelalte activităţi ale geto-dacilor, arta a cunoscut o evoluţie continuă, care s-a manifestat, mai ales în ceramică, obiecte de podoabă, monede etc.

Arta monumentală, dar mai ales arta în lemn, deşi o presupunem a fi fost deosebit de avansată, nu ne-a lăsat nicio urmă, tocmai datorită caracterului perisabil al acestui material. Piatra, inexistentă în zonă, nu a constituit un material folosit de dacii de aici.

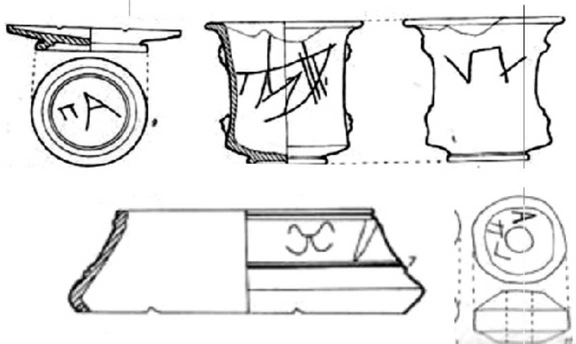
În acest fel, cele mai multe obiecte care vorbesc de arta dacilor se referă la realizările din ceramică, unde, atât unele forme, dar mai ales motivele decorative pictate în stil geometric, constituie opere de artă.

Alte piese, mai ales obiecte de podoabă, cum ar fi brăţările, cerceii, pandantivele, fibulele etc. din bronz, fier sau argint dovedesc măiestria meşterilor daci, care şi-au însuşit unele din tainele prelucrării metalelor, reuşind să creeze obiecte de podoabă de o mare valoare artistică, care nu sunt mai prejos de unele piese similare aduse din import.

Marea diversitate de motive decorative folosite la înfrumuseţarea uneltelor, obiectelor de podoabă sau a ceramicii lucrată la mână sau la roată, demonstrează o mare înclinaţie a meşterilor daci către arta geometrică, care caracterizează aproape în întregime arta acestui popor.

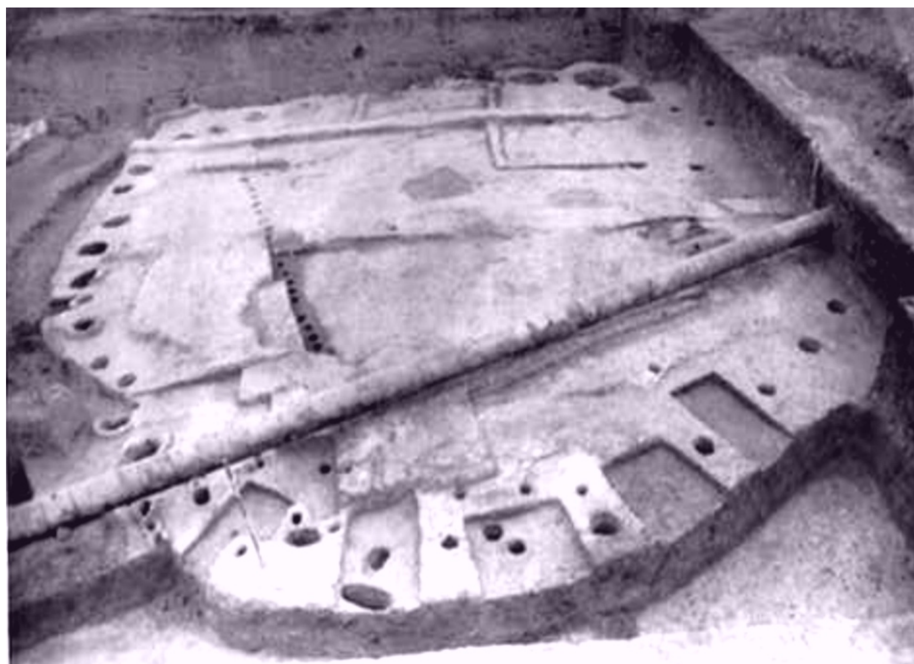
Fără a fi accesibilă majorităţii dacilor, scrierea a fost documentată în mai multe aşezări geto-dacice cercetate până în prezent, printre care şi cea de la Brad, com. Negri, jud. Bacău.

Cu excepţia câtorva cuvinte şi a unor texte mici descoperite la Sarmisegetuza şi Ocniţa, în celelalte aşezări aceste dovezi reprezintă doar litere sau grupuri de litere.

La Brad, deşi nu avem nici un text sau măcar un cuvânt întreg, cele câteva litere incizate pe vase, fusaiole sau diverse obiecte, ne dau posibilitatea să credem că din majoritatea locuitorilor de aici existau câţiva, probabil negustori, meseriaşi sau preoţi, care cunoşteau şi se foloseau de scriere **(Fig. 4)**.

Aşa după cum s-a observat, cele mai multe litere sau grupuri de litere, greceşti ori latine, s-au descoperit pe ceramica de import, ceea ce ar presupune că erau realizate de către negustori străini şi reprezentau fie semne de proprietate, fie semne de capacitate sau conţinut al vasului respectiv.

Dar, în afară de semnele de pe vasele de import, s-au descoperit şi litere sau grupe de litere, greceşti ori latine, pe vase sau fusaiole de factură locală, care presupune o folosire a lor de către aceştia.

Asemenea inscripţii au fost descoperite în mai multe aşezări dacice, ca de pildă la Grădiştea Muncelului, Ocniţa, Cetăţeni, Răcătău etc. şi constituie argumente de necontestat că dacii cunoşteau şi foloseau scrierea.

Analizând unele aspecte şi elemente constructive semnalate la Brad, putem consemna existenţa unui important proces de „urbanizare" a acestei localităţi, prin dezvoltarea meşteşugurilor, a comerţului, fortificaţiilor, sanctuarelor etc.

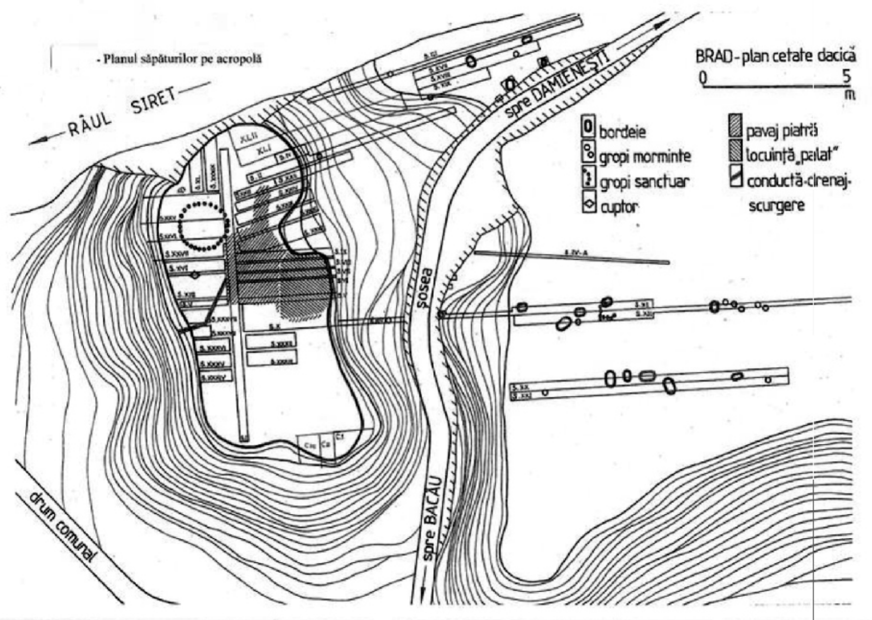
Toate acestea au dat un caracter de centru politic, militar, economic, administrativ, religios şi cultural pentru o întreagă zonă, devenind un punct care polariza un mare număr de localităţi dacice **(Fig. 5).**

Apariţia acestui tip de aşezare în sec. I î. Chr., când sunt semnalate majoritatea davelor de pe cuprinsul Daciei, demonstrează importanţa factorului economic în procesul transformării aşezărilor rurale în aşezări cu caracter oppidan-protourban.

Aceste „dave" deveneau centre politice, economice, sociale, religioase, meşteşugăreşti, comerciale etc., asupra unei regiuni întinse. Influenţa greacă în organizarea acestora este vizibilă, dar niciuna nu a ajuns la nivelul polisurilor.

Ele păstrează multe elemente tradiţionale, fiind întărite cu fortificaţii din lemn şi pământ, fără ziduri din piatră, de proporţii destul de reduse, dar intens locuite, folosind materialele de construcţie locale, mai ales lemnul şi păstrând un puternic caracter rural, legat de faptul că agricultura rămâne una din ramurile de bază ale economiei.

Intrate în statul dac constituit de Burebista la jumătatea sec. I î. Chr.,

fiecare din ele îşi păstra funcţiile pe plan local.

Destrămarea regatului lui Burebista nu a însemnat şi decăderea acestor importante centre de tip „dava".

Aşa cum s-a putut observa la Brad, precum şi în alte aşezări, doar caracterul militar al acestora a început să piardă din importanţă, în sensul unei abandonări parţiale a fortificaţiilor, când nu mai sunt refăcute sau întreţinute cu grija cu care se făcea mai înainte.

În schimb, celelalte funcţii iau o amploare din ce în ce mai mare, devenind cele mai prospere aşezări dacice din sec. I d. Chr.

Ele vor constitui şi după Burebista factorul economic, pe care se sprijinea întreaga forţă a dacilor, care au putut ţine piept, multă vreme, cu atâta înverşunare, celei mai mari forţe militare a epocii - forţa romană.

Note

Ursachi, V., Muzeul de Istorie Roman - 50 de ani, Roman, 2007, pp. 112-134.
Ursachi, V., Zargidava - cetatea dacică de la Brad, Buc., 1995.
Idem, pp. 79-83, fig. 24.
Ibidem, pp. 50-53, fig. 18.
Ursachi, V., Sanctuarul dacic din cetatea de la Brad, Mem. Antiq. XII-XIV, pp. 93-107.
Idem. Zargidava, Buc., 1995, fig. 7.
Idem. Elementele decorative ale cănilor geto-dacice, Arh. Mold., XVIII, Buc., 1995.
Ursachi, V., Zargidava, Buc., 1995, pp. 226-248.
Idem, Ceramica dacică pictată din cetatea de la Brad, Mem. Antiq. XV-XVII. pp. 43-97.
Daicoviciu, H., Dacia de la Buerebista la cucerirea romană, Cluj, 1972, fig. 55/1-2.
Berciu, D., Buridava Dacică, Buc., 1981, pp. 136-148, fig. 24-30.
Ursachi, V., op. cit., Buc., 1995, pl. 29/1; 34/6,11; 54/9; 97/2; 101/5; 118/3; 126/1,3; 132/1,2; 171/1,5; 189/9; 194/4; 199/5,8; 201/7; 213/4.
Idem, Cetatea dacică de la Brad în contextul culturii materiale şi spirituale ale dacilor estcarpatici, lucrare prezentată la Colocviul Internaţional „Civilizaţia geto-dacică - Cercetare - Prezentare - Integrare" - 2-4 iulie, 2009, Sfântu Gheorghe - Arcuş - Covasna, sub tipar.

Lume nebună...nebună...nebună...salvează-te!

 profesor Mihai ANDONE DelaHomiceni

Puţini sunt cei care conştientizează ce vremuri tulburi parcurgem, atât la nivel naţional cât şi la cel planetar.

Deseori, îmi imaginez România ca pe o corabie ajunsă-n mijlocul unui ocean, în momentul în care, între pasagerii ei, împărţiţi instantaneu în tabere diverse, ireconciliabile, a intervenit o luptă pe viaţă şi pe moarte şi în care s-au înrolat şi membrii echipajului.

Aceştia şi-au abandonat locurile de comandă, înregimentându-se ultimativ dictonului „care pe care", cu iz pirateric, timp în care, corabia pluteşte în derivă şi cu perspectiva sumbră de a eşua lamentabil pe ţărmul unei insule pustii sau să se scufunde chiar.

Se vor trezi oare cei contaminaţi din beţia luptei pentru putere înainte de a fi prea târziu? O predicţie e riscantă atâta vreme cât libertatea se confundă cu libertinajul, adevărul e ţintuit între pioneze şi „minciuna stă cu regele la masă" - atât cel care e la un moment dat în fruntea bucatelor cât şi a celorlalţi care adulmecă prada, când adversarul politic e cotat ca duşman şi tratat ca atare, când linguşeala are prioritate în faţa verticalităţii şi demnităţii, când tot ceea ce ne înconjoară reţine din spectru doar culorile alb şi negru şi care-s mutante în funcţie de direcţia dinspre care priveşti, în care o pătură supraprivilegiată are salarii şi pensii supradimensionate, în vreme ce mulţi nu au după ce bea o cană cu apă şi bogăţiile ţării sunt scoase la mezat ori pur şi simplu acaparate pe nimic de către clientela politică, economică, juridică dinspre toate azimuturile, o adevărată babilonie, o degringoladă generalizată.

Unii, adevăraţi hârciogi, strâng averi uriaşe pe pământ, care oricum sunt efemere, uitând de „averile" ce ar trebui agonisite pentru trecerea noastră pe celălalt tărâm.

Nu ştiu câţi dintre cetăţenii români din zilele noastre şi-ar mai jertfi viaţa pe altarul patriei şi credinţei în cazul unui cataclism nedorit, dar oricând posibil: război, calamităţi naturale, epidemii etc. aşa precum au făcut-o strămoşii noştri conduşi de Decebal, Mihai Viteazul, Constantin Brâncoveanu, Horia, Cloşca şi Crişan, Tudor Vladimirescu, Ion Antonescu şi mulţi alţii.

Pentru ei, glia străbună şi valorile de civilizaţie română erau sfinte, drapelul ţării imbold în acţiune iar credinţa în Dumnezeu busolă şi speranţă în victorie.

Astăzi, din nefericire, cei care aduc în discuţie expresii precum: „patrie", „patriotism" sunt persiflaţi şi catalogaţi drept „naţionalişti" de către nişte „Neica-Nimeni" interesaţi să descurajeze orice oponenţi în calea fărădelegilor lor.

În arena publică, competitori avizi de putere, în loc de argumente, recurg la „atac la persoană"(există şi o publicaţie cu această titulatură), cu şantaje şi artificii grosolane-în majoritatea cazurilor acompaniaţi interesat de cei din mass-media, cu vociferări specifice necuvântătoarelor, cu atacuri demonice împotriva celei mai valoroase şi apreciate instituţii în ochii românilor, Biserica, cu încercarea de a o decredibiliza(e notorie, în acest context, publicitatea deşănţată, bazată pe fapte reale sau fabricate, referitoare la greşelile câtorva clerici, făcându-se confuzia diversionistă între o instituţie cu misiune divină, spirituală, care dăinuie de 2000 de ani şi care va dăinui cât va exista omenirea şi câţiva dintre slujitorii săi care nu şi-au înţeles menirea.

La nivelul oamenilor de rând, parcă mai mult ca niciodată, s-au amplificat crimele, violurile(unele chiar incesturi), furturile, delaţiunea, neomenia, beţia, prostituţia, familiile destrămate şi copiii abandonaţi, drogurile, fragilitatea siguranţei publice, bolile de tot felul.

Lumea nu mai are sentimente, ci doar interese, a dispărut căldura căminelor părinteşti de altădată, nu mai există siguranţa zilei de mâine, expresia „*cuvânt de onoare*" e de domeniul arhaismelor, destui care au doar o spoială de cultură şi deloc „bun-simţ", cu aere de atoateştiutori, devin falşi moralizatori, acaparând ecranele televizoarelor şi paginile mass-media, în mare parte obediente.

Parcă o beţie generală, o drogare în masă s-ar fi insinuat peste tot şi în toate, că nimeni nu mai vede „luminiţa de la capătul tunelului", că Apocalipsa se apropie de noi sau chiar ne-a prins în mrejele sale, că trăim vremurile cele de pe urmă.

Acum, mai mult ca niciodată, se impune echilibru, înţelepciune şi multă, foarte multă credinţă autentică, nu mimată, în singurul nostru salvator Dumnezeu.

Altă cale nu există chiar dacă mai sunt şi căutări, dar care ocolesc Adevărul absolut, deşi e evident că nici o altă cale rătăcitoare nu salvează omenirea.

Încercări cu „soluţii" precum „globalizarea" ascund în realitate o nouă formă de colonialism, camuflată, prin care mai-marii lumii să dirijeze destinele tuturor naţiunilor, să dispară, finalmente: graniţe, tradiţii, culturi diverse, Biserica, întreaga specie umană să fie coordonată dintr-un Centru mondial, banul să-şi etaleze sintagma de „ochi al dracului" (care şi-a insinuat numele şi pe titulatura instrumentului cu care se operează, numit CARD, citiţi acest cuvânt de la dreapta spre stânga, precum fac evreii şi veţi vedea pe cine purtaţi în buzunar).

Unii care, când aud de implantarea CIP-urilor şi la oameni, cred că e rodul fanteziei unor flecari, însă dau dovadă de o crasă comoditate dacă nu cercetează („Biblia sau Sfânta Scriptură" Bucureşti, 1994) pentru a se convinge de pericolul uriaş care ne pândeşte. Aici, în capitolul „Apocalipsa Sfântului Ioan Teologul" (p.1394 1412) găsim scris: „*Fiara care defăimează pe Dumnezeu şi dă război sfinţilor*".

Numele „666". Ea îi sileşte pe toţi ca să-şi pună semn pe mâna lor cea dreaptă sau pe frunte.

Numărul fiarei e număr de om. Şi numărul ei este şase sute şaizeci şi şase" (cap. 13, p.1404); „Nu au odihnă nici ziua nici noaptea cei ce se închină fiarei şi chipului ei şi oricine primeşte semnul numelui ei" (cap. 14, p.1405).

Mereu răstignită prin vremuri, ţara noastră (numită pe drept cuvânt „Grădina Maicii Domnului" de către Papa Ioan Paul al II-lea) a scăpat de un demon răsăritean care ne-a rupt deseori hălci mari din trupul ţării, ne-a trimis înaintaşii în gulagul siberian sau direct în moarte, ne-a stors de bogăţii şi de roadele trudei celor ce au edificat o civilizaţie deosebită pe acest plai mioritic, ne-a distrus şi pângărit lăcaşurile de cult, cimitire şi pervertit cultura…cu un altul mai îndepărtat, din direcţie opusă, şi care apelând la mijloace mai sofisticate, vrea să ne răpească sufletele.

Prin alte cuvinte, am ajuns la răscruce, conform zicalei populare: „*Am scăpat de dracul şi am dat peste taică-său*".

Dezorientaţi şi bombardaţi mediatic cu pseudo-informaţii, suntem asemenea unui copac aflat într-un câmp deschis, pe timp de furtună, lovit din toate direcţiile şi nu ştim cum să ne apărăm. Lume nebună…nebună…nebună…salvează-te!

În această conjunctură, am ferma şi responsabila convingere că salvarea e întoarcerea noastră la credinţă, cea autentică şi trăită, nu formal, deoarece numai Creatorul suprem ne arată că singura cale spre mântuire e dragostea faţă de Tatăl nostru şi faţă de semeni. Şi semenul din preajma noastră e creat după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu.

De câte ori, înainte de a-l supăra cu ceva, fie şi verbal, gândim că aducem o ofensă lui Dumnezeu? Unii vor găsi scuze pentru răutăţile comise, uitând că o altă virtute creştină, alături de dragoste, este IERTAREA.

De câte ori, în rugăciunile dumneavoastre, a-ţi cerut lui Dumnezeu să vă dea puterea de a-l ierta pe cel ce v-a greşit? Uitaţi că Mântuitorul când era crucificat, adresându-Se Tatălui Său, a zis: „*Iartă-Le lor Doamne că nu ştiu ce fac*”!

De moment ce Apostolii şi istoricii vremii au demonstrat existenţa lui Hristos pe pământ vreme de 33 de ani, au relatat faptele şi minunile Sale, Răstignirea, Învierea şi Înălţarea la Cer, dacă mai există unii care se iau după Balivernele lui Darwin, n-au decât să se considere descendenţi ai maimuţelor, dar să nu otrăvească minţile tinerilor zilelor noastre.

Invit pe cititori să-l asculte mai cu luare aminte pe vestitul duhovnic Iustin Pârvu de la mânăstirea „Petru-Vodă” şi pe marele patriot creştin Dan Puric, pentru a sorbi adevărata învăţătură despre vremurile pe care le parcurgem şi căile de urmat.

Personal, am trecut prin două încercări grele, pe care nu le doresc nici duşmanilor mei: după ce, în 1975, am cununat şi un preot, în plin regim ateist, am pătimit 5 pedepse impuse de sceleraţii puterii iar soţia a fost scoasă din serviciu vreme de un an.

Un alt caz, în primii ani după evenimentele din decembrie 1989, când, în calitatea mea de preşedinte al Comisiei de cultură din cadrul Consiliului local Roman, m-am opus energic penetrării municipiului de către o sectă anti-creştină, Baha'i, şi un vis cutremurător, cum n-am mai avut niciodată decât în acea conjunctură.

Nu mi-am propus să scriu despre ele, ci doar să le punctez, întrucât m-au marcat profund şi, deşi aparent paradoxal, mi-au întărit credinţa în Dumnezeu, care m-a ajutat enorm de mult, deoarece rugăciunile mele n-au rămas fără răspuns.

E bine să nu uităm niciodată şi să constatăm că în vreme ce Biserica propagă credinţa în Dumnezeu, dragostea, frăţietatea, mila, bucuria, armonia, întrajutorarea, modestia, postul, rugăciunea, toleranţa, iertarea, responsabilitatea, hărnicia, adevărul şi alte virtuţi creştineşti…multe alte instituţii, direct sau voalat, invită la: ură, duşmănie, dezbinare, libertinaj, aroganţă, minciună, vorbe obscene, calomnie, lăcomie, beţie, lene, furt, cămătărie, avuţie, înşelătorie, îngâmfare, trufie, mânie, răzbunare(legea talionului), crimă, destrăbălare, adulter, cruzime, sodomie, erezie, hulire, închinare la idoli, mândrie, ş.a.m.d.

În continuare, voi adresa cititorilor câteva întrebări retorice, constatări şi invitaţie la meditaţie:

La Dumnezeu, Hristos, Sfântul Duh, deci Sfânta Treime, pe câţi dintre cei dragi i-ai văzut să se-nchine şi câţi mai respectă ritualuri creştine când atâtea ispite vin la ei şi la tine?

Fă-ţi din viaţa ta icoană şi ignoră-i pe atei, dacă nu îi poţi atrage lângă tine şi pe ei.

Sufletul e scânteia ce aprinde focul în tine…e încărcătura dumnezeiască spre bine, e flacăra veşnică, cea care rămâne, după ce trupul se dizolvă-n ţărâne…sufletul ţi-e deschis când bunătate emană, când dai în dar o pâine şi apă dintr-o cană, ori rogi Mântuitorul să-ţi vindece o rană.

Averile şi măririle trecătoare sunt glorii deşarte pentru cei care uită de moarte.

Nu puneţi televizoarele în faţa Sfintelor Icoane, că faceţi a Necuratului toane.

În ştiinţă s-au descoperit multe, precum se ştie, dar ştiinţa n-a putut crea nici-o fiinţă vie, fie chiar şi un firicel de iarbă, şi s-a demonstrat că-i inutilă şi oarbă, deoarece singurul de viaţă creator este Dumnezeul nostru, al tuturor.

Dacă, pentru că eşti OM, ai de suferit, nu uita că şi IISUS a fost chinuit.

Ce-i patria? Cum Eminescu zis-a: Tot ce cuprinde spaţiul din Nistru pân' la Tisa, unde-s femei frumoase, la fel ca MonaLisa, bărbaţi ce nu se-apleacă, precum turnul din Pisa.

Ce-i patria? Tu tinere să ştii: e creuzetu-n care, pe lume, OM devii şi „Tatăl nostru” sigur, de eşti creştin, reţii, că-i Alfa şi Omega şi-ţi este căpătâi. E şoapta de iubire şi ruga înălţată la Sfânta mănăstire.

Ai stat la sfat vreodată cu un bătrân la ţară? Durerea unui semen a putut să te doară? Ţi-a folosit cultura ca ura să dispară?

În copil se formează întâi OMUL şi apoi aştepţi să dea roade ca pomul.

Dragostea de mamă nu poate fi egalată de nimic, deoarece totul prin comparaţie, în afară de Dumnezeu, pare prea mic.

Din amonte spre aval, râul curge; lângă mal, un bătrân făcându-şi cruce: „Viaţa mea la fel se duce”.

În tinereţe, când îţi plângi morţii la cruce uiţi să-ţi plângi şi această perioadă a vieţii tale care se duce.

Ideile mari dau fapte pe măsură, la fel cum şi nimicnicia dă nesecată ură.

Singura imperfecţiune din natură e că nu găsesc medicament pentru ură.

Berzele mereu se duc, dar „copii nu mai aduc”; nu mai au acest reflex de când cei mici ştiu de „sex”. Poveştile le-au furat maturii, ce nu şi-au pus lacăt gurii.

Împotriva oricăror fiare, te aperi bine, dar contra animalului din tine?

Nu uitaţi magistraţilor nedrepţi ai acestor zile că, la Judecata de-Apoi nu veţi merge cu pile.

Unde-ai dispărut pudoare şi voi fete mari fecioare? Unde bun-simţ şi morală, unde temeinică şcoală, tradiţii şi ambianţă? Să mă plâng? La ce instanţă?

Când eşti la rugăciune, cu catapeteasma-n faţă, să vezi cu ochii minţii şi alt tărâm de viaţă.

L-ai văzut pe Dumnezeu? Zic cei fără nimic sfânt, care uită c-a lor viaţă-i ca un fulger pe Pământ şi cu-aşa-ntrebări absurde au răspunsul în mormânt, cum că toate ce-s pe lume, opera lui Iisus sunt.

Sufletul se hrăneşte cu amintiri, pe care, când pleacă din noi, le pregăteşte pentru Judecata de-Apoi.

Clopotele Bisericilor sunt glasul lui Dumnezeu pe Pământ.

La actele de caritate, credincioşii exultă iar ateii insultă.

Ai talent şi nu l-ai pus în lumină? E un afront la dotarea divină.

Dacă eşti creştin nu furi, nedreptăţile-nduri, nu blestemi şi nu înjuri, ţii post vineri şi miercuri, la biserici duci prescuri, iei din Biblie-nvăţături şi-n toate găseşti măsuri.

Cea mai bună călăuză ce-o doresc să-mi fie muză, e credinţa-n Dumnezeu şi aşa va fi mereu, încât am statornic vis, drumul către Paradis.

În infinitatea timpului, fulgerul şi viaţa omului au aceeaşi durată şi numai adevăraţilor creştini, veşnicia li-i dată.

Ce-alegi din viaţă, aşa trecătoare: să îi urăşti pe semeni ori să sădeşti o floare?; să te ascunzi în grote ori să zâmbeşti la soare?; să stai aici în ţară ori rob în lumea mare?

profesor Mihai ANDONE DelaHomiceni

MIHAIL SIMION- Memoria privirii

Iosif HAIDU

Experienţa privirii determină, în bună măsură, sensul memoriei noastre afective; ea întregeşte nu numai orizontul sufletesc, căruia îi adaugă etapă cu etapă, dimensiunile semnificative ale raportului cu realitatea şi capacitatea de a opera selecţii în universul reperelor caleidoscopice cu care se interferează permanent, dar se şi instituie ca un adevărat centru gravitaţional al sensibilităţii, făcând din multitudinea senzaţiilor şi percepţiilor noastre un spaţiu coerent şi personal în care ne prelungim, de fapt, cu întreaga fiinţă.

Există desigur nenumărate moduri de a privi. Calitatea fiecăreia dintre ele este strict determinată de ceea ce interioritatea noastră este „interesată" să reţină din fluxul vizual - gama extrem de largă a acestor semnale mergând de la cele cu valoare pur empirică până la abstracţiile cu un înalt grad de rafinament. În acest ultim caz privirea însăşi capătă o funcţie de organizare (conformă unei ordini interioare a subiectivităţii implicate) a spaţiului receptat, rezultatul - un fel de conspect al realităţii ce precede arhitectura imaginii finale - conferind identitatea unui mod sau altuia de a vedea lucrurile şi relaţiile dintre ele.

Pictura lui **Mihail Simion,** artistul căruia îi sunt consacrate, in memoriam, aceste rânduri, este - în ordinea de idei a celor spuse mai sus - un exemplu extrem de instructiv şi interesant în acelaşi timp, de

modul în care privirea poate fi emancipată de datele ei primare şi ridicată la rangul unei adevărate facultăţi creatoare.

Conlucrarea cu imaginaţia şi raţiunea ordonatoare nu este strivitoare pentru datul vizual în cazul picturii lui **Mihail Simion.** Fragmentele realului încorporate imaginii plastice inspiră nu pur şi simplu un sentiment de recunoaştere a existentului, ci chiar o identificare (senzorială fireşte) cu acesta.

Pictura lui **Mihail Simion** este un ansamblu care transcede însă, fără nici un fel de dificultate, condiţia unui decupaj savant, comunicând cu regularitate nu atât un mesaj distinct cât o atmosferă specifică pe care am putea-o aproxima prin comparaţia cu liniştea ireală, instalată plenar şi definitiv asupra unui spaţiu sensibil devastat (fără ca vreo urmă a dezastrului să fie prezentă) de terifiante furtuni sufleteşti. Printr-un astfel de „artificiu", **Mihail Simion** ajunge la potenţarea senzaţiei de calm, de trăire lirică sub semnul de echilibru al aspiraţiei spre durabil, aspiraţie în care îşi contopesc deopotrivă albiile nostalgice şi impulsul vital.

Primatul memoriei vizuale este un reflex al prezenţei altui gen de amintire şi anume, a celei care s-a sedimentat de-a lungul timpului în sensibilitatea artistului, evocând spaţiul său de provenienţă spirituală.

Motivul reîntoarcerii la acelaşi motiv pictural nu este neapărat explicit. Menţinerea permanentă într-un perimetru clar delimitat, absenţa oricărei tentaţii de a-l depăşi (către experienţe care nu-i sunt proprii) se constituie însă într-o adevărată axiomă a creaţiei pictorului. Semnificaţia acestei consecvenţe, căreia i se asociază rigoarea expresiei şi circuitul autarhic al comunicării (din necesitatea de a păstra echilibrul între sugestiile statornice ale tematicii şi cele adeseori imprevizibile ale modului de compunere plastică ce-i este propriu) nu are fireşte, nimic de-a face cu cantonarea într-o manieră convenabilă artistului. Resorturile ei sunt mai profunde şi ele invocă drept argument ataşamentul pictorului faţă de lumea în care şi-a plămădit datele esenţiale ale sensibilităţii şi nu mai puţin, ale capacităţii de a înţelege şi interpreta experienţele cu care s-a confruntat.

Pentru **Mihail Simion,** culoarea era drumul spre substanţa vizibilului care îl interesa pentru valorile avute în ordinea discursului său. Fără culoare în modul său de a percepe şi de a comunica, lumea şi-ar pierde strălucirea şi rostul.

Trăind cu nesimulată bucurie, spectacolul colorat al realităţii tangibile, **Mihail Simion** căuta să dea acestui spectacol un destin în propriul nostru efort de a cunoaşte lumea, desfăşurând în faţa noastră, ca pe o chemare, nemărginite orizonturi şi stări enigmatice. Atunci, ea rupe forma şi dezagregă materia, reducând-o la agitaţia generată de tensiuni cromatice.

De la astfel de ispititoare efuziuni, **Mihail Simion** se reîntorcea constant la elaborări riguroase pentru a reveni apoi, la fel de constant, la exclamaţia gestului spontan; din această permanentă nelinişte, din drumul mereu reluat de la un pol la altul al temperamentului său, mărturii de mare sinceritate, tablourile sale.

Fetişul Als ob sau Ascunderea Realităţii de valoare

prof.univ.dr.emerit Tudor GHIDEANU

Arhetipul fetişuluiFeti;i este, în plan social-politic potemkiniada, căci ştiut este că Potemkin (iubitul ministru al Ecaterinei ţarina, când aceasta a vrut să vadă, cu ochii ei, frumuseţea marii sale Patrii, Rusia) a trucat -cu geniu gogolian- **prin garduri mari de lemn vopsit proaspăt,** în **cele mai varii culori**, „*frumoasele sate ruseşti*" ale guberniilor prin care dorea să treacă deşteapta ţarină urmaşa velicului ţar Petru cel Mare.

În plan cultural românesc actual potemikiniada a luat chipul paţakinei; **Als ob** („*ca şi cum*"-*ul*) **ascunderii geniului sau Realităţii** (Eminescu): Nicolae Manolescu; Theodor Adorno (Minima moralia) -prin Andrei Pleşu; Constantin Noica -prin Gabriel Liiceanu; Adrian Păunescu- prin Cărtărescu etc. Anghel Rugină- prin toţi Escu de astăzi. Faţă de scamatoria asta penibilă, este nevoie de o **răsturnar**e (Kehre- cum a numit-o Heidegger) **necesară,** în fond de o **Repunere a valorilor la locul lor natural**, cel al **preţuirii**, şi **aprecierii laudative reale**, **pe măsură**, corespunzătoare. Să înlocuim, viguros, **kitsch-ul**, **ca şi cum-ul** (Als ob) în cultură şi artă, cu **valoare reală**, cu **genialitatea şi autenticitatea talentului**. Să iasă „*non ascunsul din ascundere*" ! să fie dezvăluit **Fondul**, ascuns după faţadă (Cf. Ilie Bădescu). Şi, pentru că această scamatorie, a **ascunderii realităţii valorice**, are roluri, feţe, trucuri în toate sferele vieţii sociale, să începem, **dez-ascunderea**, cu domeniul cel mai „*inofensiv*" al culturii, cu poesis (care, oricum, este opusul contradictoriu al „muncii" murdare-dirty work).

I.PAIDEIA - poesis

Odată cu lucrarea lui Ostwald Spengler **Declinul Occidentului** (Der Untergang des Abendlandes) s-a dezvăluit Adevărul că **Civilizaţia** este **ultima fază a culturii**, în care particularitatea plurală a culturilor cedează, tot mai accentuat, locul universalităţii Civilizaţiei. Nu întâmplător, filosoful-pedagog René Mahen, fost director al UNESCO, publica prin anii 1965-1966 o carte de propulsie, prospectivă şi de responsabilizare politică, Civilizaţia Universalului! subintitulată, predictiv şi previzional, Inventar al viitorului.

În ce ne priveşte, introducem ideea-principiu a **luptei dintre entropie şi negentropie**, ca una **dintre universalul nivelator** al **civilizaţiei cibernetice a Internetului** şi **pluralul trezit, întru unicitate şi valoare**, al **Culturii naţionale**. Trebuie să încercăm o definiţie: „cultura este un edificiu ierarhic, un **cosmos clădit pe piloni reali**, care îi definesc propriul, personalitatea şi prestanţa istorică. Pilonii care nu ştiu şi conturează un astfel de cosmos, **sunt valorile lui materializate**, **întrupate în** timp, personalităţile culturale ale poporului român".

Orice cultură concret-istorică este constituită din **etnospiritualitatea poporului în temporalitatea lui istorică,** vechimea, tradiţia folclorică, religia, poezia, filosofia şi şcoala, sintetizate de naţiune ca formă de comunitate umană de sinestătătoare,invarinată, al cărui **element de continuitate** este tineretul.

Dacă René Mahen propunea să gândim la o „*Civilizaţie a tinerilor*", eu propun o **Cultură a tinereţii prin personalităţile exemplare** a căror operă, acţiune şi viaţă constituie o Paideea. Adică să constituim nu abstracţia tineret, valabilă oricând şi oriunde se instituie *Noul*, *noutatea* ei: *să ne cunoaştem şi să iubim Personalităţile vii ale culturii şi Valorii*.

A.Paideea Poesis

Într-o viaţă reală de Cultură, cum este a noastră, desigur Poesis înseamnă, exemplar, **Eminescu**, dar şi **Blaga, Arghezi, Bacovia** şi ceilalţi ai Veciei. Dar înseamnă şi Nichita Stănescu, Dan Laurenţiu, Cezar Stănescu, Mihai Ursachi, Stelian Baboi, Ion Alexandru, Adrian Păunescu sau Grigore Vieru.

Prin „*elan vital*" şi „*calitate*" (cum ar zice Henri Bergson), Adrian Păunescu îi transcende prin două lucruri extrem de personale, concrete: el a făurit Cenaclul „Flacăra" şi şi-a constituit ca un Andrei Mureşan, un răsunet de deşteptare: **Cartea Cărţilor de poezie**, unică pe mapamond.

La Adrian Păunescu există o **Anabasis**, un urcuş sinoit, de la „Bârca la Viena", de la tumult folcloric la **Cântec** (Lied) şi **Cântare a Cântărilor**.

Poezia lui are stigmat odiseic, tumult emamelic, aidoma „*Doinei*" lui Eminescu, aidoma „*Morţii lui Fulger*" a lui Coşbuc (dar şi „*Noi vrem pământ*" !), *Psalmilor* lui Arghezi, „*Paşii profetului*" a lui Blaga. Totul **robit Iubirii**, ca **şi lui Dumnezeu**, robit patriei ca şi **Părinţilor din părinţi**, **Mamelor tinere** cu **Sfântul copil în** braţe, **Păcii şi Bucuriei Luminii**.

Să realizăm, trăind şi retrăind, ce a însemnat pentru generaţia noastră, precum şi pentru cele ce au urmat **Repetabila povară**. Să scrii despre Nichita Stănescu e greu. Trebuie să pătrunzi *Sensul Iubirii* ! Să scrii despre Marin Sorescu e greu. Trebuie să-l ai în tine, **Singur printre poeţi**, pe **Iona**, şi **Biblia toată**. Dar să scrii despre Adrian Păunescu e ca şi cum te-ai pierde în tandra pierzanie a **Feciorului de Împărat fără stea.** Dar care are, definitoriu Pământul, deocamdată:

„Pe pământ avem de toate,
Şi mai bune şi mai rele, Bune rele,
Şi-a putea, şi nu se poate,
Şi-nchisori şi libertate,
Şi noroi şi stele".

Într-o biserică străină, departe de Ţară, poetul-tribun, ca un paşoptist, intrigat şi pesimist, gen Mureşan, îşi destăinuie mărturisirea, rugat de preot să vorbească celor de un neam cu el, pierduţi în toposurile imigraţiei:

„Mă gândesc, instantaneu, la ce vor zice aceşti oameni dacă voi refuza.
Mă gândesc la ce vor zice duşmanii mei, ipocriţii puritani ai stângismului.
Mă gândesc la destinul meu
Mă gândesc la copilul meu(Andrei) care e cu mine
Mă gândesc la fetiţa mea, Ioana, care e în ţară
Mă gândesc la sănătatea ta, Elena.
Mă gândesc la bătrânii mei părinţi.
Mă gândesc la ţara noastră, care s-a ascuns de-atâtea,
Mă gândesc la demnitate şi datorie
Mă gândesc libertate.
Mă gândesc că (se gândeşte tânărul matur de doar 35 de ani) ***daca noi, comuniştii, n-avem îndoieli cu privire la dreptatea noastră şi la legitimitatea credinţei noastre, atunci e absurd, e meschin, e umilitor să ne temem a folosi toate posibilităţile noastre pentru a ne manifesta.***.".

Adrian Păunescu, *De la Bârca la Viena, şi înapoi*, 1981).

Manifest este poesis-ul lui Păunescu, contra singurătăţii şi nebuniei însoţitoare, într-o punere în **perpetuă răspundere** faţă de planeta Terra, faţă de viaţă, faţă de om, faţă de Patrie. Ca un colind de trezire:

„Totu-i metalic, totu-i de sârmă,
Singurătatea o simt pe şiră,
Doamne, planeta noastră etanşă
Nu mai trăieşte, nu mai respiră.
Florile dalbe, floare de plastic,
Abracadabra, trist de metale,
Noi vom cădea cu şoseaua în Cosmos,
Simt cum Pământul ni se prăvale.
Hai, ambalaţi cărătoarele voastre,
V-aşteaptă iată,
cerul şi groapa,
civilizaţie de solitudini
O să te mistuie Abracadabra" (Abracadabra)

Ca un Nietzsche, cel îndrăgostit metafizic de „*dans*" şi de ludică „*săltare*", **Adrian PĂ**UNESCU, la început de deceniu al 9-lea, din veacul XX, laudă şi glorifică „*revoluţia Beaatles a artei contemporane",* dar chiuie îngrijorat până la lacrimi, pentru tineretul nostru încazarmat, şi „*pregătit*" pentru a sfârşi între străini.

Este un memento paideic:

„Iertaţi-ne, băieţi ai noştri, că vă zvârlim în internate,
Că vă uităm cu pedagogii mai mult sau mai puţin cretini
Că vă privăm de duioşie şi vă privăm de libertate,
Că vă-nvăţăm încă de astăzi să fiţi străini între străini.
Băieţi lungani, dispuşi la jocuri, băieţi cu inimă bizară,
Iertaţi-ne încă odată că asistaţi în tristul veac
Când croitorii toţi lucrează croitorie militară,
Când internate şi cazarme, cadouri vouă vi se fac
Senzaţie de neputinţă, impresie de culpă gravă,
Pătrunde moartea în inima simplificatei noastre vieţi,
Că v-am adus pe lume-n veacul de întrebare şi otravă,
Şi că vă-nstrăinăm cu voia, iertaţi-ne prea trişti băieţi,
Şi nu uitaţi când de viaţă îmbătrânind, voi veţi fi gata
Iar noi vom trece-n bătrâneţe neimportant, tăcut, umil,
Să onoraţi cum se cuvine pe părinţii voştri plata:
Cum ei v-au dat în internate, voi să-i trimite-ţi la azil" (**Internate şi Azile**)

E-un ton profetic şi ieremediadic, prezent în Decalogul lui Păunescu, orizont rotitor şi rostuitor de Rosturi, servind cu onoare Iubirii: **Iubiţi-vă pe tunuri!; Şi, totuşi, Iubirea**!

Coerenţa intimă a **Poesisului** Poetului, este rotunditatea, în plinul ei vârtej de fiinţă, care se deschide pudic şi voluntar deopotrivă, ca o vatră fierbinte: **Patria** (Heimat)

„În lunga noapte a acestui veac,
în care toate clopotele tac,
în care neamurile îşi cer loc,
în care capete de sfinţi se coc,
în care însumi nu ştiu ce să fac,
să apăr, să adorm, sau să provoc,
în lunga noapte a acestui veac,
de-o apă repede, care-şi dă foc,
e atacat bătrânul lumii rac"(din volumul **Istoria unei secunde**, Ed. Cartea Românească, 1971).

Într-un amurg de secol XX când dintre cei mari, filosofii şi istoricii, logicienii şi etica valorilor naţionale îşi înalţă socluri de eternitate, pe: Noica, Botezatu, D.D. Roşca, Vasile Pârvan, Anton Dumitriu şi Ernest Stere, sau Al. Boboc, Al. Tănase, Al. Surdu cu Paideea lor universitară, Poesis-ul românesc întronează **Imnele iubirii** întru tineret, viguros şi plin de energie, **speranţa de libertate creatoare**, prin Ion Alexandru, Ion Gheorghe, Adrian Păunescu, Marin Sorescu, Constantin Barbu, Ilie Bădescu, şi ceilalţi.

Într-o zi viitoare, se va scrie despre actul faustic al acestora şi al altora, ştiuţi şi neştiuţi. Cu ce vor bara sau vor stăvili, apatrizii, clonele şi gândacii inculturii de azi străfulgerările de geniu ale **Imnelor** lui Ion Alexandru sau cele ale **Nostalgiei** lui Ilie Bădescu, ale **Dangătelor de clopot** din **Rezervaţia de zimbri**; **Într-adevăr; Iubiţi-vă pe tunuri, Cartea cărţilor de poezie?:**

„*Poesia este un risc pe cont propriu*", ne spune Poetul „*când totul se poate*", în lunga noapte a acestui veac, patria primeşte îndemnul lucid şi decis:

„Fii, ţara mea, aşa cum simţi că poţi,
du-ne pe toţi, hrăneşte-ne pe toţi,
eroi, poeţi, plugari,
jertfeşte-ne, alege-ne cum poţi,
la faptă şi la rang, mai mici mai mari,
du-ne pe toţi, aşează-ne pe toţi
la jugurile propriului destin,
pe cei ce-au fost, pe cei ce sunt şi vin,
o, ţara mea, dumnezeiescul nostru pământ,
cuvânt, miraj şi chin" (**În lunga noapte**)

De la Eminescu şi poate mai demult nu ni s-a vorbit, nu ni s-a predicat, de pe înălţime, că împotriva „*cuielor bătute în viori*", şi a tangajului istoric „*între bine şi rău*":

„ Da, mai avem câte ceva prin ţară,
ceva Carpaţi, şi-o apă tutelară,
şi râuri ce nu vor să curgă-afară" (*Da, mai avem*)

La Hölderlin, în stelara sa laudă către Heimat (Patrie), **Păunescu Adrian** vede, cu ochiul totdeauna limpede al inimii „*ţara ce de copii ei e grea, o mamă care naşte totdeauna*", şi îşi varsă durerea:

„Înrourată e această ţară,
şi de n-ar fi păzită de o stea,
un junghi i-ar scoate munţii toţi afară,
şi râurile i le-ar sufleca
aşa cum suflecă mâneca bizară
pe-o mână, alta, decât mâna ta (…)
„Noi nu putem s-o mai găsim pe-a doua,
nici nu râvnim. Aceasta ne ajunge.
Ca pe un suflet s-o pătrundă roua,
când stă plecată peste sfântul sânge
pe care rădăcina ei îl plânge,
din timp în timp,
să fie dreaptă cârma
Ea este ţara, Noi îi suntem urma."
(**Râuri**)

Poetul respectă cu sfinţenie **Limba română**, ca un Alexei Mateevici, pe care adesea îl citează cu veneraţie, precum şi prietenul său de dincolo de Prut, Grigore Vieru. El cheamă pe Anton Pann, măiestrul făurar de „*cuvinte potrivite*" cum le va zice „*marele alpha*" Tudor Arghezi, dar respingându-i pe piticii emfatici, ignoranţi şi fonfi limbuţi care „*antonpannează*".

Tainic, poetul vede legături pe care nu toţi au puterea să le vadă:

„Tu eşti, într-ascuns, povaţa soartei noastre, Anton Panne
suflet drept al povestirii şi victorios învins,
fiindcă vremea este aspră, fiindcă lumea are toane,
Anton Pann limba română bîlbâită-într-adins" (**Într-adins**).

Dunărea devine „*bandajul sângelui meu la ceasul rănilor hohoti*toare"(**Dunăre**).

Adânc şi cutremurător:

„Mă uit la tine şi văd că te schimbi,
nu eşti acelaşi de la o secundă la alta,
dar, râule, eu mă schimb şi mai mult
şi tu te uiţi la mine şi te faci că nu vezi
cum mă modific şi singura mea
veşnicie ţeapănă e rana,

aceasta pe care mi-o cuprinzi tu,
bandajul sângelui meu,
râule sfânt" (**Dunăre**). Un Heraclit **à rebours** ca la Eminescu: veşnic este numai **Codrulomul**, aici: **rana bandajul sângelui**: **Râul** (fluviul) omul. Metafora este extraordinar de grăitoare pentru o iubire cu adevărat divino-umană (teandrică).

Pavimentum, „*dulcele nostru pământ străbun, astfel pământul meu, străluceşte întunericul*", ca pe Muntele Sinai, astfel: „*pământul meu, sufletul meu, norocul meu,*
destinul meu, asediat ca Troia" (**Astfel şi eu altfel**).

Astfel poetul se ştie, în iarnă:
„*pe fundul adânc al lumii mele, şovăi şi plâng...*
în formă de arcă dorm, aprind focul, şovăi şi plâng"(**Eu toată iarna**) ca Eminescu scriind:
„*Şi oare, tot n-aţi înţeles*
că lumea nu mi-i dragă
când cu nimic nu m-am ales
din ea, o viaţă întreagă"…

Păunescu se ştie „*Poet retoric*":
„*Şi pentru ce te baţi mereu,*
şi te acoperi de ruşine,
când totul e predestinat
Să se rezolve de la sine?.

La "theatrum mundi" al zilelor noastre bicisnice, poetul ne strigă să-l „*colorăm pe clown*" să-l „*văruim*" să-l „*depravăm*" (ca şi când, nu el ar trebui să ne păcălească prestidigitatorul!) şi, apoi, să-l huiduim „*cu ninsoare*", să-l „*ungem cu palpitaţii*", să vedem „*ce şic îi şade*", transformaţie trucată, în care **aparenţa** devine (este) esenţă, prefăcutul (transformatul „*magic*"!) este însuşi autenticul (realul), de „*natură ce se joacă; iată lumea* !": în care:
„*În treptată vindecare plânge silnica mulţime,*
Ei de ea îi este jale, ei de ea îi este silă".

Dialectică fenomenologică, cu substituiri de noesă-noemă şi răsturnări de sens:
„*Ce ziceaţi? A fost o şoaptă dincolo de parapete,*
vorba lumii ne păruse taxiul şi josul schiaun,
şi din voi se nasc, când râdeţi, vrând şi ei să se desfete,
plozii veseli ai privirii, bieţi copii făcuţi cu clovn" (**Clovn**).

Cu certitudine, o astfel de poezie nu e pentru impersonalul No-body das Man= Domnul nimeni! Ci solicită, cere un public subiect, mult simţitor, aflat dincolo de empiria „*canaliei de uliţi*", a filosofiei politice de astăzi, cu „*apatrizii, clonele şi gândacii"* ei. Poetul:
„*fiu al iluziei şi ea pustie,*
poetul iată că primeşte, Doamne,
gustul mulţimii gata să-l condamne
şi gelozia ei care-l devoră" (**Fiu al iluziei**)

La Păunescu, familia este team de predilecţie, familia românească, desigur! Iar peste toate, **părinţii**: fie ca o imputaţie:
„*Luaţi cu treburi mari, de bună seamă,*
cu treburile grave dinspre moarte,
părinţii ne-au murit, plecând departe,
uitând atât: să spună cum ne cheamă (…)
şi-au mai uitat, în grabă, să ne spună,
unde suntem, pe ce pământ al lumii
Şi-au mai uitat, în graba lor firească,
părinţii noştri, Doamne, să ne nască."(**Părinţi uituci**)

Fie ca o **Rugă nou-testamentară**:
„*Enigmatici şi cuminţi*
Terminându-şi rostul lor
Lângă noi se sting şi mor
Dragii noştri dragi părinţi
Cheamă-i Doamne înapoi
Că şi aşa au dus-o prost
Şi fă-i tineri cum au fost
Fă-i mai tineri decât noi
Pentru cei ce ne-au făcut,
Dă un ordin, dă ceva,
Să-i mai poţi întârzia
Să o ia de la-nceput.
Au plătit cu viaţa lor
Ale fiilor erori,
Doamne fă-i nemuritori
Pe părinţii care mor.
Ia priviţi-i cum se duc,
Ia priviţi-i cum se sting
Lumânări în cuib de cuc
Parcă tac şi parcă ning
Plini de boli şi suferinţi
Ne întoarcem în pământ
Cât mai suntem, cât mai sunt
Mângâiaţii pe părinţi.
E pământul tot mai greu,
Despărţirea-i tot mai grea
Sărut mâna, tatăl meu!
Sărut mâna, mama mea!
Dar de ce priviţi aşa
Fata mea şi fiul meu?
Eu sunt cel ce va urma,
Dragii mei mă duc şi eu.
Sărut mâna, tatăl meu,
Sărut mâna, mama mea,
Rămas bun, băiatul meu,
Rămas bun, fetiţa mea,
Tatăl meu, băiatul meu,
Mama mea, fetiţa mea". (**Rugă pentru părinţi**)

Îşi vine să mori, să mori, să mori, şi să învii **la această Rugă a Bucuriei**, rugă a splendidei Treceri (**Paşte**) cântată de marele, uluitor de frumosul întru neam, Ştefan Hruşcă.

O cântă întreaga nespusa Modovă, Muntenia ca până la Marea cea Mare, Ardealul „*de la Dunăre la Sena, din Carpaţi la Pirinei*" Alecsandri „*de la Nistru până la Tisa*" (**Doina lui Eminescu**).

Împotriva tuturor detractărilor, delaţiunilor şi mârâiturilor puturoase, Poiesisul acestuia îşi are Expresia inedită: şi ca **Fiul îngenunchiat** şi ca un **Clopot la sânul mamei**, şi ca **Portret de rană** şi ca **Dor de fata mea**, dar şi ca: **Miros de coasă**, **Revanşa cerbilor**, **Renaşterea cailor**, **Chemare către ţărani**, sau ca **Mandat de Aducere-aminte**.

În anamneza lui trăită din rărunchi (Erlibnis), **Adrian Păunescu** ştie plenar, cunoaşte apofatic: **Unde plângem** şi **Monumentele**, pe **Martirii suferinţei româneşti**, şi, sub spectrul simbolic al prezentificării clipei: **Când s-a-ntors copacul de pe front**, ne pune responsabil, interogaţia capitală, funciară: **De când nu l-aţi visat pe Eminescu**?

Pentru că el ştie, cu adevărat, ce înseamnă: **A iubi**, **Plăcerea de a trăi**, **Singur, fără nimeni**, **Rugă pentru copii**, sub semnul neclar şi tulburător **totuşi**..!

Concretul existenţial şi singular de **Suflet al Păunului**, poetul şi-l **trăieşte** ca: **Mare miros de medicament**, **Făt Frumos castrat**, **Vărsat de floare, Adevărata jertfă**, **Senzuala captivitate, Marele fluture galben**, **Omega depresiv, Dor de sălbăticie** etc.

Bogat, extrem de bogat în metaforă, dar mai ales în **Idee**, poetul alege: **Lumina cu ochi negri** şi **Imposibila nuntă**, sub aria ternă a **Jugului de lacrimi**; dar tot el alege în **Ordine de zi** a sonetelor, ca şi altădată, doctorul marei mistici, Vasile Voiculescu, în: **Trecere** (el, poetul Adrian Păunescu), **Tăcerea de geniu** (Bacovia) **Sala de judecată** (Adrian Păunescu „*dă în judecată condiţia umană*"), **Dor de Cluj** („*Sfios intru-n Cluj ca în templul Ardealului, ce dor mi-e de Blaga, ce dor mi-e de Cluj*!)

Pe Adrian Păunescu l-au ales Parcele Poesis-ului românesc spre a trezi şi retrezi **Colinde pentru cei încercaţi cu suferinţa,** cărora le pune în faţă câte un „**Gazel**" de felul

eminescian arabic:

„*Cum se poate vedea Anul Nou din salon*
Ca o tulbure stea prin ninsori de tifon,
Un An Nou ideal, petrecut doar în gând,
Pentru cei din spital „La mulţi ani”!
Şi s-aveţi sănătate curând”

La orice boală, de oriunde şi oricând pe lumea asta colindul este singurul cadou ce cântă sănătatea:

„*Primiţi-l de la noi: e sănătatea*
Şi peste-un an e iarăşi Anul Nou.
E Anul Nou”

Poetul proiectează totul într-un **viitor posibil**, dorit:

„*Dar până-atunci, când din pământul nostru*
Pe boltă e un glob incandescent.
Primiţi voi, cei bolnavi, din partea lumii
Acest colind ca un medicament”.

Poetul este: „*Scoica mea de întuneric blând*” care la timpul regăsirii tale „*Orice alt cuvânt va înceta”*, căci

„*Parcă mi te-a rupt un val din şale,*
Eşti vertebra care îmi lipsea
(**Scoica**).

Pe cântecul străvechi:

„*Galbenă gutuie*
Dulce amăruie
Lampă la fereastră
Toată iarna noastră”,

poetul reface toată anamneza copilului din icoana mamei de Crăciun:

„*Mama mea n-avea nici globuri,*
Nici beteală şi nici stea,
Sărbătorile de iarnă
Cu gutui le-mpodobea
Mi-a pus mama o gutuie
În f ereastra dinspre drum
Şi o văd că luminează,
N-am puterea s-o consum
Parcă are-n ea ceasornic
Şi al mamei plânset sfânt
Luminează şi se stinge
O gutuie pe pământ”

Coşbuc, Goga, Eminescu, Vieru sunt toţi prezenţi, aici, ca la o Masă a Tăcerii, în **Colindul Gutuii din geam**. **Martirii suferinţei româneşti** (Horea, Cloşca, Crişan), *Goga şi Oltul, Medalie pentru Mihai Viteazul, Poarta Sărutului* (Brâncuşi), *Masă a neamului meu (Masa cu 12 copii)*, *Odă libertăţii*, şi toate, toate celelalte poeme, se adună, se unesc prin diversul de doruri: **Dor de fata mea, Dor de Preda, Ţuculescu, Dor de sălbăticie**, **Să ne iubim pe Ţărmul Mării Negre, Dor de Cluj, Dor de părinţi, Vlad Ţepeş din legendă**, **Monologul lui Decebal**, **Craiova my love**, ordonate, toate, **Dorului de Eminescu**:

„*Într-o lume relativă,*
Ce-a făcut şi-a desfăcut,
Eminescu-i remuşcarea
Dorului de absolut.
Dacă unu şi cu unu
Nu mai vor să facă doi
Eminescu este chipul
Infinitului din noi
Eminescuuuu...
Fără el oricare lucru
Şi-ar urma cărarea sa,
Fără el chiar steaua noastră
Dintre stele ar cădea
Pe pământul vechii dacii,
Când mai mare când mai mic
Dacă n-ar fi Eminescu
Viaţa nu ne-ar fi nimic
Eminescuuu...
El Moldovei îi e fiul
Şi Munteniei nepot,
L-a-nfiat întreg Ardealul,
Eminescu-i peste tot
Într-o lume relativă
mai avem un nume Sfânt
Eminescu-i România tăinuită în cuvânt
Emienscuuuu..”

Ceea ce îi dă temeiuri de a fi este că:

„*Şi totuşi există iubire*
Şi totuşi există blestem
Dau lumii, dau lumii de ştire
Iubesc, am curaj şi mă tem
Şi totuşi e stare de veghe
Şi totuşi murim repetat
Şi totuşi mai cred în pereche
Şi totuşi ceva s-a-ntâmplat.

Chiar dacă noi românii am ajuns **O rezervaţie de zimbri** o „*contractio in adjecto*” - o contradicţie în termeni, Poetul îşi cerne, lucid, propria boală, pentru unii stupidă **maladie**, a eternului pacient:

„*Eu n-am să mă fac bine niciodată,*
Mereu voi suferi de-o boală grea,
Simţindu-mi conştiinţa vinovată,
Că nu e totul gata-n ţara mea”.

Adrian Păunescu are răspunsul la toate întrebările interogatoriilor fonfe şi peltice, convins se bagă „*în treburile mari*”, dar nu ca unul „*ce se află în treabă*”, ci ca un Avva, Învăţător, Soldat, ce nu-şi părăseşte tranşeea:

„*Puteam să-mi fac în alte părţi avere,*
Puteam să fiu un bun european,
Puteam să am un os, cum au toţi servii,
Să-l rod meschin şi fără de idei”.

Cu înalt respect şi filială recunoştinţă îşi divulgă Credo-ul:

„*Eu sunt bolnav de Dumneavoastră, Ţară,*
Eu sunt bolnav de Dumneavoastră, Neam,
Nu e-năuntru hiba, ci afară,
Trăiam un veac, labil dacă eram”.

Decupaje

Marea gri

Pescăruşii-n jur mă înspăimână, gri,
Miros sărat, nisip pestriţ şi tare
Şi valurile-s surde, nici tu nimic nu ştii...
Întinsă stau, cu spatele la mare.

Sunt o străină caldă în recele pustiu
Şi nu mai simt nimic, nici răsărit de soare,
Văd peste umăr un cer curat şi strâmb...
Să mă prefac în spumă şi lacrimi albe să tot plâng,
Să mă scufund în dorul tău fără culoare,
Să sece marea asta şi lângă tine să mă ştiu!

Calp

De ce nu pot zâmbi cu fiinţa mea întreagă
când ochii tăi căprui surâd atât de clar?
De ce ceaţa sufletu-mi nu se dezleagă,
o ceaţă ce pluteşte-n-ne'nţeles amar...

Mă uit la tine-n gol, privirea mea neliniştită
se pierde-n nouri-fantasme aurite şi viclene.
Ce caut eu mereu şi ce-aş putea găsi la o-nălţime infinită...
Când lângă tine sunt pământ şi mă săruţi uşor pe gene?...

N. ROMANOV

MIRCEA BOSTAN
se gâlcevește cu sine și cu toată lumea

Constantin TOMŞA

După publicarea primelor patru cărţi de versuri, într-un interval de cinci ani (*Sabia cu lunetă*, 2000; *Dimineaţa adormiţilor*, 2001, *Alb umed*, 2003, *Chirurgia cuvintelor*, 2004) şi după o pauză de alţi aproape cinci ani, poetul **Mircea BOSTAN** revine în forţă cu o nouă plachetă de poezii, intitulată incitant *Cu Dumnezeu înainte şi cu dracu-n cârcă…, poeme acide* (în Seria *Poetica 2000*, a Editurii *Crigarux*) sau cu *titlu deşuchiat*, cum l-a caracterizat editorul cărţii criticul literar **Cristian Livescu** în postfaţa *O poezie tăioasă, incendiară*, unde succint şi elocvent girează valoarea literară a demersului poetic al autorului.

Menţionăm de la început că abordarea pamfletară, cu arome din Arghezi şi Caragiale (*La Moşi*, cu trecere prin poezia Anei Blandiana *Totul*, publicată în revista *Amfiteatru*, în ianuarie 1985, şi pentru care petei i s-a interzis să mai publice până în 1989; v. *Agenda cetăţeanului*), poate da naştere, chiar şi la autori mai experimentaţi, unui derapaj de la poezie la publicistică.

Desigur, un poet ca Mircea Bostan, doldora de lecturi şi, nu în ultimul rând, lecturi din cărţile de poezie, nu putea să nu fie contaminat puţin şi de Marin Sorescu. Avem în vedere ciclul *La Llilieci*, numai că poetul nostru nu s-a lăsat influenţat până la pastişă:

păşea în dorul lelii
că o ciocănise mă-sa
la cap
necontenit
mişcă-ţi hoitul fă
că râde lumea de noi
şi se-ntoarce tată-tu
în mormânt
că el tare le drămuia pe toate
om mai harnic
mai rar
fă paşi fă…
că intru în gura hoaştelor
ca acu trei ani în urmă
la o zi după parastasul
de nouă zile a lu' ăl
bătrân…
(*Perisabilitatea îndemnului*).

Oarece *urme* se observă şi din *cântecele ţigăneşti* ale poetului de la Vălenii de Munte (v. *balada delatorului*), dar nota personală, marca Mircea Bostan este, indiscutabil, prezentă peste tot.

Chiar de la prima poezie *la mezat*, un fel de sinteză a comportamentului nostru, al românilor, de-a lungul istoriei, autorul îl *ia tare* pe cititor, parcă vrând să-l avertizeze că, de această dată, îi propune un altfel de discurs liric, un discurs ce se apropie, prin vehemenţa tonului, de pamflet.

Dar, atenţie! Nu este un discurs prozaic.

Nu întâlnim enunţate direct, frust, norme de conduită şi nici lozinci. Sarabanda invectivelor versificate, ce duc gândul la cele din pamfletele şi din blestemele autorului *cuvintelor potrivite*, îi dă posibilitatea cititorului să ajungă la concluzia că **Mircea Bostan** nu iartă pe nimeni, indiferent că e vorba despre trecutul dinainte de *lovitura decembriştilor* (v. *ţara mea*) şi nici de după când *în ţara mea se fură şi se minte iarăşi se vinde frig, foame şi frică pe valută*, sau că arată cu degetul spre ograda noastră (*mai au scuipat la furcă / guri rebele / mai au venin / în creier / minţi tembele / se spurcă lumea / în pocnet cadenţat «mai au»*) sau a altora, indiferent de pe ce meridian al planetei (v. *adunare*).

Această carte, în întregul ei, cu mici excepţii, este un strigăt de revoltă al poetului prezent în miezul vieţii cotidiene, un strigăt de revoltă la care cred că va adera şi posibilul cititor (v. *să trăiţi*). Până şi o urare, la Mircea Bostan, se transformă în blestem, în invectivă: *succes din plin pupincurist vivace / iar la anul care vine / să te pupi în fund / pe tine* (*Urare*).

Indirect, amendează şi anumite ticuri verbale, calchieri, stigmatizându-le: **ca şi** *performanţă*, *a adus aportul*, *ai grijă de tine* ş. a., folosite cu inconştienţă chiar şi de oameni de la care nu te aştepţi.

Mai atragem atenţia asupra câtorva titluri: *ochi în ham*, scrisă cu ajutorul elementelor de prozodie specifice poeziei populare; *constant*, o fabulă originală şi sugestivă, cu o învăţătură demnă de reţinut; *ce-am gândit* şi *ţara mea*, două poeme în care sunt surprinse aspecte ale *vieţii înainte de evenimente*, când *totul era*

planifiîncurcat […]
ne înveleam cu plapuma fricii
încălzindu-ne la flacăra lumânării […]
ne hrăneam cu principii
de pe soclul alimentaţiei raţionale […]
în ţara mea înainte de evenimente
era frig foame şi frică la liber
după revoluţia agenturiştilor
în ţara mea
se fură şi se minte
Iarăşi
se vinde foame şi frică pe valută
cu ciorapii rupţi…

Trebuie să observăm că neutilizarea semnelor de punctuaţie este o modalitate prin care se oferă cititorului posibilitatea de a citi în mai multe feluri poezia lui Mircea Bostan şi, de aici interpretarea mesajului conţinut în varii moduri.

La un moment dat, cam pe la mijlocul plachetei ***Cu Dumnezeu înainte şi cu dracu-n cârcă***…, cititorul va descoperi o autocaracterizare prin care autorul îşi motivează intransigenţa din viaţa de toate zilele, intransigenţă transformată în vers:

cu siguranţă sunt defect
văd hidoşenia din omul animal
miros ca un varan şi-aud şi gândul
gloatei motivate de ciolan
sunt incomod
indezirabil vertical
când turma behăie prelung la unison…,

iar în final, o autopostfaţă din care va afla câteva concepte respectate de poet în cele cincizeci şi cinci de poezii pe care tocmai le-a citit: *…am primit şi câteva premii ce m-au încurajat să nu mă …descurajez şi să continui a mă* ***gâlcevi cu mine şi cu lumea*** (subl. n) *în care mi-a(u) fost dat să trăiesc, lume bună, rea, dar lume a mea, a noastră, că… ce va fi dincolo se va vedea !(?)*

Frumosul feminin la Eminescu

Gheorghe A.M. CIOBANU

În crezuri religioase, ca şi în creaţii artistice, nu pot fi numai şesuri largi, ci şi piscuri de Olimp, însetate de constelaţii şi aureolate cu veşnicie. Şi unele şi altele ne înconjoară cu adâncimile sufletului uman şi ne înalţă spre nesfârşituri. Şi unele, ca şi celelalte, ne dezvăluie, cu subtilitate, că fiinţarea umană nu e doar dimensiunea uniformă a unei biete planete, numită Terra, ci ea aparţine unui infinit dinamic, mereu în expansiune pentru noi, şi care se însumează, din ce în ce mai mult, în Marele Tot. Prin aceasta, filosofic gândind şi Sacrul, ca şi Poeticul, se întâlnesc, tendenţial sau cu adevărat, în infinitul Firii.

Creaţia eminesciană e şi ea, asemeni altor Piscuri spirituale ale omeniri, un astfel de Olimp, apartenent unui popor, zbuciumat şi de o istorie crudă, ci şi de un nepotolit miraj al spiritului ales. Carpatica noastră dăinuire a generat, cu har şi necesar, un Spirit al vieţii şi al vieţuirii, al firii şi al fiinţării: Eminescu.

Un demiurg nepereche, de la care au emanat gânduri şi sensuri profunde şi prin care el va aparţine, nu numai unei răscruci singulare a istoriei, ci şi lui Totdeauna.

Să zăbovim puţin la „lungimea de undă" supremă a creaţiei sale: *Iubirea.*

Din evantaiul foarte larg al acestei ziceri, poetul s-a lăsat întrupat în acel binom al ei, la care un „este" nu poate merge mai departe în timp şi spaţiu, fără a se dărui, reciproc unui alt „este". O năzuinţă cosmică, în care pluralul tinde către singular, iar acesta din urmă, către infinit.

De aceea, poate, religiile lumii, ca şi poezia ei, s-au oprit la ea şi biologic şi sacral. Iubirea bio-umană, care generează două infinituri: unul spiritual şi un altul, biotic. O însumare inversă a lor, fiinţele şi mai ales acelea umane, fiind dominate, ca o asimptoză, spre zero, de către cele două sensuri universale.

Creaţia eminesciană se opreşte îndelung la această dualitate angelico-demonică. O polarizare, între care se arcuieşte, asemeni „curbei lui Gauss", acest dualism ascendent şi descendent al fiinţării, asemeni unei arcuiri pe care poetul o doreşte Arcadă, simţind că devenirea ar putea-o transforma, cu uşurinţă, în Orizont.

De aici, poate şi visul autorului de a topi devenirea în statuar, de a-şi manifesta o atracţie, necosmică şi nevitală, de Antipygmalionism. La el, „clipa" ce trebuie „să mai rămână", era dorită a fi cu dimensiuni de eternitate. Un Univers staţionar, alcătuit din marmură curgândă. Un „amor marmoreean", care, totuşi, ajunge „*Mamă*" şi „*Mortua est*".

Feminismul devine astfel un „Feminiscianism", pe care autorul îl trăieşte, şi ca „prefemeic" „*Iubind în taină*", „*Atât de fragedă*" şi „*Amorul unei marmure*" sau „femeic" „*O, rămâi*", „*Venere şi Madonă*" şi „*Luceafărul*" sau ca „postfemeic" „De câte ori, iubito", „*Floare albastră*" şi „*O, mamă*".

Un univers eroto-eminescian integral, triadic şi diacronic, pe care poetul le trăieşte profund, extrăgând din fiecare, viziunea feminină, umană şi cosmică.

El o redă, ca pe o „alter-homo", venită, parcă, dintr-o altă lume şi dorind, acum, să metamorfozeze concretul. Dar omul e dominant şi ca perspectivă şi ca mobilitate.

Prefigurările eminesciene, cu privire la „*Îngerii*" sau „*Demoni*", „*Cătălina* „ sau „*Hiperion*", rămân, pe mai departe, tendenţiale.

E o „clausură", pe care poetul o „priveşte" de departe, o împleteşte cu geniul său poetic, vrea şi să fie, dar şi nu, cu ele şi atunci constituie o ipostază duală a iubirii umane, inspirându-se din creaţia populară, ipostază în care dăruirea omenească se oferă, ideatic, unei „Frumoase fără corp".

Masculinicul „*Miron*" se află în faţa unei astfel de „persoană feminină", care nu are un „corp în sine", ci doar un altul, frumos, dar dominat de o dualitate ontică, netelurică.

Poemul de mai sus emană şi poetic şi hermeneutic, o multitudine de sensuri, Femeia-simbol fiind parcă învăluită într-un „*zaïmph*" neteluric, dăruind, metafizic şi nu cotidian. Constelaţii noi de sensuri.

De altfel, ca o „**Frumoasă cu alt corp**" creionează Eminescu, teluric şi în lirica sa anterioară, ca o pildă în alter-imaginea ca de „*floare albă de cireş*".

Prin „*Frumoasa fără corp*", însă, Eminescu e metateluric ca viziune şi plurihermeneutic ca semnificaţii,"Frumoasa" fiind similară cu personajul hxperionic din „*Luceafărul*".

Multe din religiile lumii ridică la superlativ acest „alter".

Să amintim doar pe „Născătoarea creştină", a cărei har genetic aparţine unei alte fiinţări.

Se pot prefigura, dar nu teluric, Frumoase *abiotice,* sau numai dominate de cerebral, raportarea la un alt reper estetic posibil sau, deschise înspre antesciziune a perfecţiunii, o rezultantă metaforică dintre apolinic şi dionisiac, sau o viziune romantică, negerminativă, o desăvârşire feminină aflată în afara devenirii, care, de regulă evadează corpul uman, sau o fiinţare aflată dincolo de rezultanta unui „tot", coexistenţa a două stări inverse, o vieţuire a marmurei, sau o clipă fugară a interferenţei dintre expansiunea şi retracţiunea unei aceleeaşi fiinţe.

Şi multe alte întruchipări metalogice şi metatelurice, generate, totuşi, de aripile creatoare ale omului.Imagine de „*Frumoasă fără corp*", seismizează şi tradiţionala noastră viziune asupra alernativei despre viaţă-moarte, despre acel shakespearianic algoritm: „a fi sau a nu fi", când vocabula „sau" se înlocuieşte acum cu un „şi".

E o simultaneitate netelurică, nematerială, ce poate fi considerată altercosmică, antimaterială. Să ne gândim doar, fugar, că undeva, în folclorul nostru, pe lângă unele strigături sau alte ziceri, ne întâlnim şi cu acea ipostază despre un „dincolo" a „*Ciobanului fără corp*", din nemuritorul mit al „*Mioriţei*".

Sunt interferenţe şi rezonanţe ale unor viziuni „mega", ce deschid sau voalează multe din revărsările, fără capăt, ale demiurgismului sacru. Şi atunci, învăluiţi de realul sau metarealul eminescian, îl putem considera pe „*Luceafărul*" daco-latin, ca fiind „*Poetul nostru fără de murire*".

Simurgul
(fragment)

Violeta LĂCĂTUŞU

Geta ţinu să citească ea, expresiv notiţele prietenei sale:

Şedinţologia, fiică a şedinţomaniei.

Boala secolului: şedinţele.

Se cheltuie benzină, se consumă agende. Se tocesc scaune şi nervi şi se poartă cearcăne. Deci, se munceşte tovarăşi!

Şedinţe ordinare şi extraordinare. Şedinţe lărgite, şedinţe prelungite. Şedinţe fulger. Operative. Şedinţe de analiză. Şedinţe la toate nivelele: la comună, la municipiu, la judeţ, la...la partid, la sindicat, la femei, la cultură, la U.T.C., pionieri, judecătorie, la întreprinderi (şi în cadrul organizaţiilor locale, iar: la sindicat, la comitetul de partid al fabricii, la...).

Ce se poartă la şedinţe? Ţinuta de lucru şi autocritica. Critica şi tonul ridicat. Degetul arătător (îndreptar ideologic) străpungând aerul, indolenţa unora, prezentul şi viitorul.

Critica de sus în jos şi critica de jos în jos. Există şi o artă a şedinţofiliei.

Mai ales când sunt şi organele de la judeţ. Se arată succint ce e bine, în termeni omologaţi, dar urechile trebuie mângâiate cu leit-motivul: „Dar noi nu suntem mulţumiţi de aceste realizări!" (asta ca să ocoleşti răsuflatul „E loc de mai bine „ reluat după...)

Arta oratorului trebuie să fie desăvârşită (mai ales acu', după rotirea cadrelor): să nu rezulte că la reşedinţa de judeţ s-au desfăşurat acţiuni mai slabe, exclus! Dar nici să nu se renunţe la mândria locală.

Falsa modestie şi îngereasca critică!

Apoi trebuie lăsată o deschidere spre viitor, mobilizatoare. Cuvântul ***ireversibil*** *e fascinant spre a marca succesul unei societăţi.*

Cei mai iscusiţi vorbitori sunt cei care nu au complexe: nici gramaticale, nici intelectuale, căci e un lucru ştiut de oricine:

„Fie omu' cât de prost,
Mintea-i vine după post!"

Nu e vorba de Postul Crăciunului, nici al Paştelui, nici al Paştelui Cailor, ci de postul potrivit cu fotoliul, cu marca maşinii la scară, cu aprovizionarea de toamnă-iarnă de la cele mai competitive I.A.S.-uri...

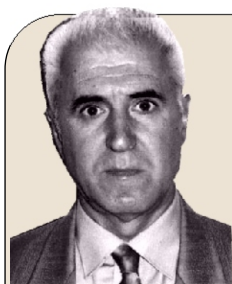
Dar harul rostirii! Pentru omologatul „E loc de mai bine", ochii se lasă în jos, liricoizi, pentru ca modestia, supunerea şi conştiinţa măreţelor împliniri pe care organizaţia le aşteaptă de la el să fie clare. Dar vocea? De la primele onduleuri emuvante se va ridica spre sfârşitul sloganului, în spiralate tonuri ale siguranţei şi încrederii, astfel încât ***bine*** *să aibă o rezonanţă viguroasă spre a conferi clipei angajate, maximă eminenţă.*

Nu vă mai spun de hăirupul din „Vom face totul"! Privirea şi vocea se vor uni imnic într-o verticalitate tranşantă, spiralată spre sublim. Această angajare extatică trebuie să emane în final, din acea punte spre viitor, care nu este altceva decât planul de măsuri. Un plan de măsuri! Acesta are şi el stilul lui. Nu oricine îl poate face. Se ştie că apogeul criticii într-o plenară conştientă, eficientă, forte se atinge când vine, în încheiere, rândul planului de măsuri.În curcubeie de infinitive sau forme de viitor reflexive dar, oricum dătătoare de imbolduri, planul de măsuri se ridică piramidal (şi apoteotic) placat cu date şi responsabilităţi concrete, până spre orizontul de noi culmi ale plenarei viitoare.

El trebuie deci criticat atunci când e bun, constructiv, tovărăşeşte, superior-colegial, sfătos, din punctul de vedere al virtuozului în materiale etern compilate din fel de fel de compilaţii, cu responsabilitate revoluţionară... Se încheie deci şedinţa cu concluziile şefului care trebuie notate cu sfinţenie chiar şi de către cel care a întocmit spiciul acestuia. De ce? Pentru că aşa trebuie!

O, tu ***a trebui,*** *rege al limbajului, tiran al bipedelor şi al tuturor regnurilor, despot al argumentelor, toiag al imperiilor, dar mai ales spaima viscerală a activiştilor!*

Ar mai trebui să vorbim, de asemenea, despre stilul ovariano- combativ sau despre cel insidios al andropauzei refulate, dar picanteriile despre acestea sunt prea cunoscute şi, oricum, en vogue."

ŞOTRONUL ALB

Puiu COSTEA

Moto: „*Atâta linişte-i în jur de-mi pare că aud*
cum se izbesc de geamuri, razele de lună."
(Lucian Blaga)

Deasupra mea, cerul, ca o mare întoarsă… „*Iris imens de ochi dumnezeiesc*" în creştetul Universului. Pe ţărmul îndepărtat al sufletului, eu aşteptând corabia pierdută în mările timpului.

Liniştea nopţii îmi ţiuie-n urechi. Gâlgâie în mine zidul atâtor ani de aşteptate… Cu mâna streşină la ochi privesc în zarea fiecărui gând. Limbile ceasului aleargă bezmetice prin poemul orei zero.

Acest galop schimbă destinul, aducând la ţărmul orizontului *Fata Morgana*, flămândă de trupul meu plin de furtuni. Un cântec de sirenă…vraja sângelui face să vibreze o harpă. Făgăduinţe de lotus arse pe rug, iluminând o amintire. Ca-ntr-o datină venind din primejdii, paşii caută urma ştearsă a acestui vis.

Din galaxiile sincerităţii am adus aici, pe ţărmul acestei primăveri, toate firele de nisip scurse într-un an de aşteptare. Cerul aparţine timpului iar noi aparţinem şansei acestui timp. Visez pe acest ţărm lipit cu fruntea de zborul ochilor tăi şi tu mă întrebi: „*ce culoare au acum ochii mei*?..."

Într-o asemenea noapte, bolnavă de linişte, când verbul a fi e un lux nepermis, întind mâna şi ea prinde a mirosi a cimbru sălbatic. Lanţul clipelor zornăie în albeaţa acestei ediţii terminate în zori.

Te caut!... Las un mesaj… O dâră de lumină într-un apel telefonic… Logaritmii acestui ceas se strivesc de sfârcul ţigării pe care uit să o mai aprind. Vocale rotunde te strigă. Ele nu mint. Sunt vii. Se leagă-ntre ele cu parâme de rouă să nu dispară în Triunghiul Bermudelor din cerul gurii mele. Tu îmi spui: „*ce folos, cuvintele… Faptele vorbesc*!" Te privesc aşa cum te-aş privi după o sută de ani…

Se apropie zorii. Clipa devine o tablă a înmulţirii cu zero. Tot spaţiul din jur e un şotron alb. Sar într-un picior până ajung la celălalt capăt. Acolo, deodată, eşti tu.

„*E atâta linişte în jur*…"

„Tot ce am port asupra mea... Tot ce-i al meu port cu mine” Herta Müller

Cristina PANAITE

Premiile Nobel au fost create de savantul şi omul de afaceri suedez **Alfred Nobel** (1833-1896). Cel care, în anul 1867, a inventat dinamita, a cerut, prin testamentul său, ca veniturile imensei sale averi să fie oferite în fiecare an „sub formă de premii celor care, în anul precedent, au adus cele mai mari servicii umanităţii.”

Averea lui Nobel a fost investită, iar beneficiul anual se împarte pentru premierea celor mai importante contribuţii din domeniul chimiei, fizicii, medicinii, literaturii şi păcii.

Nobel a propus ca premiile să fie decernate de următoarele instituţii:

-Academia Regală de Ştiinţă din Suedia, Premiile Nobel pentru Chimie şi Fizică;

-Institutul de Medicină Carolina din Stokholm, Premiul pentru Medicină;

-Academia Suedeză, Premiul pentru Literatură;

-Comitet alcătuit din 5 persoane alese din Parlamentul Norvegiei- Premiul pentru Pace;

Premiile au fost acordate pentru prima dată în anul 1901, iar în anul 1969, Banca Centrală a Suediei a instituit un Premiu pentru Economie în onoarea lui Alfred Nobel.

Câştigătorii Premiilor Nobel primesc o medalie, o diplomă şi o sumă de bani care la început a fost în valoare de 40.000 dolari SUA, ulterior a crescut la 1.000.000 euro.

În testamentul său, Nobel a introdus şi mai multe condiţii pe care ar trebui să le îndeplinească aspiranţii la Premiile Nobel:

-acordarea Premiului să nu ţină cont de naţionalitate;
-Premiul să nu se împartă la mai mult de trei persoane;
-Premiul să nu se acorde postum;

Pentru a fi admis în concursul de acordare a Premiului Nobel, un candidat trebuie să fie propus de o persoană desemnată în acest scop: foşti laureaţi ai Premiului Nobel, profesori renumiţi care fac parte din Comitetul Nobel, membri ai Parlamentelor internaţionale.

În luna septembrie a fiecărui an, Comitetele Nobel adresează, persoanelor alese pentru a desemna candidaţi, invitaţia de a prezenta înainte de 1 februarie a anului următor, propunerile lor.

Deşi mai mulţi scriitori români au fost nominalizaţi (Lucian Blaga, Nichita Stănescu, Mircea Ivănescu), niciunul nu a reuşit să obţină această prestigioasă distincţie. În anul 1956, Lucian Blaga a fost propus de câţiva intelectuali din Occident, între care Rosa del Conte şi Mircea Eliade, însă regimul comunist a refuzat să-i propună candidatura. Doar scriitoarea Herta Müller, originară din România, a primit acest premiu pentru lucrările sale scrise în limba germană.

Herta Müller s-a născut în anul 1953, în localitatea Niţchidorf, judeţul Timiş, într-o familie de şvabi. Tatăl scriitoarei a luptat pe frontul de Vest, în armata Waffen-SS, iar mama sa a fost deportată de ruşi într-unul din lagărele de muncă forţată.

Între anii 1973-1976, a studiat limba germană şi limba şi literatura română la Universitatea din Timişoara.

În această perioadă a făcut parte din „Grupul de Acţiune Banat”, Grup care milita pentru libertatea de exprimare, ajungând astfel în atenţia Securităţii.

În anul 1982, debutează cu volumul „Ţinuturile joase”(Niederungen), volum trecut prin furcile caudine ale cenzurei comuniste. Pentru curajul de a publica, doi ani mai târziu, acelaşi volum, în variantă necenzurată, în Germania, autorităţile române i-au interzis să mai publice.

Urmare a interdicţiei şi a refuzului de a colabora cu fosta Securitate, în anul 1987 a emigrat în Germania, împreună cu soţul său, romancierul Richard Wagner.

De la proză la poezie, aproape toate cărţile Hertei Müller cartografiază experienţa totalitarismului la persoana întâi.Activitatea literară i-a fost răsplătită cu numeroase premii şi distincţii:

-Premiul criticii pentru literatură (1993);
-Premiul literar *Franz Kafka* (1999);
-Premiul *CICERO* (2001);
-Premiul literar al oraşului Berlin (2005);

STEAUA POLARĂ

Navighez spre tine printre Scylla şi Caribda, având mereu în faţă Steaua Polară.

De acum nu mai visez, ci trăiesc în realitate. De dimineaţă, ceaţa şi soarele se luptă pentru supremaţie.

Sub malul blocului tău descopăr o mare de o tandră linişte.

Probabil dorm. Trec mai departe şi în urmă soarele prinde contur.

De asemenea şi speranţa. Pentru un răgaz privesc adânc în ochii tăi. Telefonul mă cheamă. Imperios simt nevoia comunicării cu tine; când îţi aud vocea trebuie să recunosc că realitatea are un alt echivalent decât visul. Menghina clipei mă strânge, dar tu ştii să mă desfiletezi, aducându-mă în braţele inegalabile ale unei realităţi palpabile. Între cimitirul evreiesc şi strada copilăriei simt magnetismul trupului tău.

Te-am visat că mă căutai, dar nu mă găseai, spui.

Cum de nu te găseam, spun. Te-am găsit deja. Eşti atât de pură şi de adevărată, ochii îţi strălucesc dezgolind apele adânci şi limpezi ale sufletului.

Facem planuri. Te sărut. Te îmbrăţişez... Şi timpul zboară...

Pentru prima dată în viaţă îmi încolţeşte sub suflet sâmburele geloziei. Soarele e din ce în ce mai sus. Eu plec. Tu pleci. Soarele e spre apus. Am revenit. Te regăsesc mai frumoasă, mai pură, mai fascinantă.

Vin peste noi stelele. După mulţi ani redescopăr pe cerul nopţii Carul Mare. Acolo e Steaua Polară. De fapt, tu eşti (pentru mine) Steaua Polară pe marea furtunoasă a acestui ultim ţărm.

Ea, adică tu, îmi indică nu Nordul ci Sudul călduros al sensului. Tu îmi dedici un cântec eu îţi dedic un cântec, şi ne revedem într-o parcare, din nou sub lumina stelei unice.

Ne-am branşat sub raza ei pentru o veşnicie şi încă o zi.

Noapte bună, visul meu!
Bună dimineaţa speranţă!

Puiu COSTEA

"Am învățat româna la 15 ani, când am ajuns în oraș, la liceu. Eram la vârsta la care citeam deja cărți, aveam deja privirea îndreptată asupra cuvintelor. Am constatat ce minunate sunt imaginile poetice în limba română, ce imagini senzuale creează ea. ***Limba română atinge în mod direct chestiunile existențiale.***

Așa este și în folcorul românesc, care este foarte autentic și grandios. Am învățat limba foarte repede, am și vrut să o învăț. La multe lucruri pe care le auzeam în română mă gândeam că se potrivesc în limba asta mai bine firii mele, mai bine decât așa cum erau formulate în germana mea maternă, care era un dialect al germanei.

După ce am învățat româna, semnificațiile lucrurilor au avut mereu două stații. De exemplu, în română "trandafirul" e un domn, în germană e o damă. Așa se nasc două perspective din același punct, iar acestea sunt împreunate în capul meu: nici nu le pot diferenția. Pentru că aceste două perspective coexistă, bineînțeles că româna scrie mereu cu mine", spune scriitoarea.

„Herta Müller este româncă în aceeași măsură în care e nemțoaică, la fel ca toți scriitorii germani proveniți din România.

Ea are România în sânge, chiar dacă, la fel ca în cazul multora dintre noi, are un complex dragoste-ură față de țara de origine.

Ajunge doar s-o auzi vorbind ca să-nțelegi cât de româncă e. Firește, opera ei e în germană, dar, ca și în cazul lui Panait Istrati, subiectele ei sunt românești, cadrul e românesc și ***chiar mentalitatea are de multe ori ceva absolut autohton. Nu e nicio îndoială că acest premiu suprem aparține puțin și literaturii române."***

Mircea Cărtărescu

„Acest premiu răsplătește o operă intensă ca o rană vie, produs al umilirii cotidiene și al dezrădăcinării identitare.(...) Premiul acordat acestei intelectuale curajoase, lucide, și verticale vine să răsplătească o operă de o coerență impresionantă și o opțiune anticomunistă cu deplină acoperire literar-existențială."

Paul Cernat

„Herta Müller s-a născut în România, a emigrat în Germania, scrie nemțește despre tragedia dictaturii sub care și-a trăit copilăria, adolescența, prima tinerețe și o face cu mult talent."

Ion Bogdan Lefter

„Perseverența cu care germanii au propus-o, aceasta ar fi a treia oară, ar trebui să ne dea serios de gândit asupra prestigiului pe care Herta Müller l-a dobândit ca scriitoare."

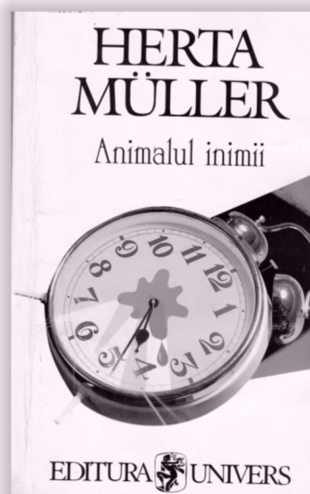
Cristian Teodorescu

Din anul 1995, Herta Müller este membră a *Academiei Germane pentru Limbă și Poezie.*

Opera sa a fost tradusă în peste 20 de limbi: engleză, franceză, greacă, italiană, poloneză, spaniolă, turcă, chineză etc.

După ce a fost nominalizată de trei ori, în anii 1999, 2008 și 2009, pe 8 octombrie, anul acesta, a fost declarată câștigătoare a Premiului Nobel pentru Literatură, pentru „densitatea poeziei și sinceritatea prozei cu care a descris plastic universul dezrădăcinaților". Herta Müller este a douăsprezecea femeie care primește acest premiu. Celelalte câștigătoare au fost:

1. Selma Lagerlöf (1909, Suedia);
2. Grazia Deledda (1926, Italia);
3. Sigrid Undset (1928, Norvegia);
4. Pearl S. Buck (1938, USA);
5. Gabriela Mistral (1945, Chile);
6. Nelly Sachs (1966, Germania);
7. Nadine Gordimer(1991, Africa de Sud);
8. Toni Morrison (1993, USA);
9. Wislawa Szymborska (1996, Polonia);
10. Elfriede Jelinek (2004, Austria);
11. Doris Lessing (2007, Marea Britanie);

Dintre cele peste douăzeci de volume ale autoarei Herta Müller, doar câteva au parte de o ediție în limba română:

-*Ținuturile joase* (Editura Kriterion, București, 1982);
-*Drückender Tango* (Editura Kriterion, București, 1984);
-*Încă de pe atunci Vulpea era Vânătorul* (Editura Univers, București, 1995);
-*Regele se-nclină și ucide* (Editura Polirom, Iași, 2005);
-*Este sau nu este Ion* (Editura Polirom, Iași, 2005);
-*Animalul inimii* (Editura Polirom, Iași, 2006);
-*În coc locuiește o damă* (Editura Vinea, București, 2006);

„ în casa cu fulgi
locuiește-un cocoș
în casa de frunze
aleea
în casa de-aluat
un cozonac
și-n casa de apă
un lac
în casa din colț
stă patrula
și dacă zboară unu-n
abis
firește e iarăși un
sinucis
în casa de hârtie stă
opinia-n ramă
și-n coc locuiește o
damă."
(În coc locuiește o Damă)

IN MEMORIAM

Omul, actorul și scriitorul Victor Ciutac

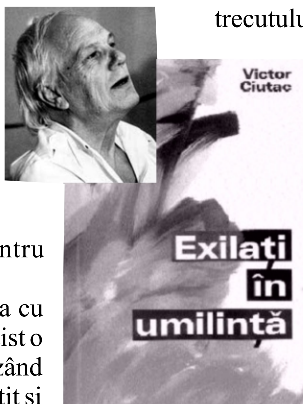

Angela BUȘILĂ

Victor Ciutac a fost unul dintre promotorii culturii si a valorilor românești, cu verticalitate și demnitate națională, activitatea sa rămânând înscrisă cu litere de aur în patrimoniul culturii basarabene.

Cunoscutul și îndrăgitul actor Victor Ciutac s-a născut la 2 ianuarie 1938, pe malurile Prutului în satul Șirăuți, Briceni. A făcut studii la Facultatea „Teatru și Film”, la Conservatorul din Chișinău, între anii 1960-1964. Inițial a jucat pe scena Teatrului Național „*Vasile Alecsandri*” din Bălți, iar din 1964, după absolvire activează în cadrul Teatrului dramatic „*A.S.Pușkin*”. Mai târziu, după reorganizarea teatrului, devine directorul artistic al Teatrului studio „Mihai Eminescu” (din 1994 Teatrul Național „*Mihai Eminescu*”).

Activitatea actoricească foarte prodigioasă s-a manifestat nu numai în ale teatrului, ci și în cinematografie. Actorul debutează în 1966 la Studioul „*Moldova-Film*” în filmul regretatului regizor Emil Loteanu, în pelicula „*Poienele roșii*”. De altfel, rolurile interpretate de Victor Ciutac în „*Poienele roșii*”, „*Lăutarii*”, „*Dmitri Cantemir*”, „Troița” sunt memorabile pentru cinematografia moldovenească.

Talentul înnăscut, munca asiduă și seriozitatea cu care a tratat arta dramatică, i-a conferit marelui artist o carieră de maestru al scenei și teatrului, realizând remarcabile și minunate roluri care îl vor face vestit și unul dintre cei mai îndrăgiți și populari actori ai Moldovei, în anii 70-80.

Tandemul de creație Victor Ciutac- Veniamin Apostol a făcut posibilă realizarea unui extraordinar spectacol consacrat al cărui text a fost scris de Dumitru Matcovshi. Era spectacolul „*Tata*” în care maestrul interpretează rolul principal. Alte piese de teatru în care Victor Ciutac și-a demonstrat pe deplin talentul actoricesc de excepție au fost: „*Pomul vieții*”, „*Io, Ștefan-Voievod*”, „*Zbor deasupra unui cuib de cuci*” ș.a.

În 2006, actorul se stabilește cu familia în „*dulcele târg al Ieșilor*”, fiind într-o continuă căutare a identității: „*Aș vrea să am și eu un nume, o adresă…*”, asemenea miilor de basarabeni.

Prin complexa sa personalitate, maestrul Victor Ciutac ne arată o altă latură a firii sale artistice odată cu lansarea romanului „*Exilați în umilință*”, în care găsim zbuciumul perpetuu al basarabenilor lipsiți de identitate. Astfel, descoperim o impresionantă personalitate scriitoricească pe care n-o cunoscusem. Lansarea cărții are loc în 2006 la Chișinău și, ulterior, pe 31 ianuarie 2007 la Iași în Galeriile de Artă „Pod Pogor - fiul”. Romanul „*Exilați în umilință*” radiografiază destinul unui om în căutarea identității. Este o carte tulburătoare despre crâncenele suferințe ale unei populații, a cărei vină a fost aceea de a fi negociată cu multă cruzime, cu teritoriu cu tot și fără putință de salvare; o carte despre iubire și suferință; o carte scrisă fără strigăte patetice, fără învinuiri stridente, despre dezrădăcinare, despre viață și moarte, despre fantomele trecutului și despre staza unui prezent delirant.

"După 45 de ani de teatru, am considerat că trebuie să am curajul să spun *Mulțumesc teatre, mulțumesc spectatori!* și să mă duc", a mărturisit artistul.

"*Mintea ciuruită de replici și ruginită de monologuri avea însă niște... fisuri, așa că am început să scriu. Eu mă conduc după două gramatici, cea rusă, din care nu s-a prins mare lucru, și cea română, pe care n-am dovedit-o*", se autoironiza **Victor Ciutac.**

"*Când am văzut eu că am deja o traistă de pagini, am început să mă întreb cine o să le citească*".

Presa românească a scris despre **„*Exilați în umilință*” că este un alt fel de „*Cel mai iubit dintre pământeni*”.**

A urmat a doua realizare scriitoricească a maestrului Victor Ciutac, „*Povestiri de acasa*”, la care ulterior s-a mai adăugat și o piesă de teatru.

18 ianuarie 2009, în aceeași zi, Basarabia a îmbrăcat haină de doliu de două ori.

Două pierderi incomensurabile au zguduit cultura românească de pe ambele maluri ale Prutului.

La Chișinău se stingea în urma unui tragic accident scriitorul Grigore Vieru, la Iași, altă capitală a Moldovei, se stingea de leucemie actorul Victor Ciutac.

Spre regretul foștilor colegi de la Teatrul Național „Mihai Eminescu”,**maestrul Victor Ciutac** a fost înmormântat la Cimitirul „Sfântul Pavel” din Iași, la 21 ianuarie 2009, așa încât să fie „*cu toții grămăjoară și fericiți*”, cum îi plăcea artistului să spună despre familia sa.

Gol

Când te-am văzut întâi purtai înșelătoare, haine negre
Și m-am mirat cum îți stăteau aproape nefiresc de bine,
Dar fiindcă ascundeau de ochii mei flămânzi prea multe taine
Cu miere-n voce te-am chemat și-apoi le-am smuls sălbatic de pe tine.

Născută-i parcă goliciunea ta din sorii mei și din dorinți.
Nici nu am tresărit și ți-am mușcat brațul de lut nestăpânită,
Degete-țurțuri șlefuite am topit în mângâieri fierbinți
Dar m-am oprit când mi-am dat seama că nici așa nu-s mulțumită.

Încep să te destram...Hălci de carne sfâșiate
În dinți de lapte-ncap în ale mele unghii roase
Și mușchii palpitând a viață îi smulg din ziduri încarnate;
Rămâne doar piept gol și-ți rup și ultimele oase.

Lumina clară să-mi feresc privirea mă face doar o clipă;
Atunci zâmbesc abia și inima-mi plăcut se strânge:
Cu aripi mici de raze-un suflet se ridică,
Atât de fraged, alb, ieșind din bălți de sânge.

Răsărit în Himalaya

Ce se aude-n depărtare-acum? Râsetele lor, oftaturi, viața...
Eu îmi îmbrățișez genunchii pe un vârf de munte,
Mă uit la ceru-atât de nalt, pe brațe-mi stă înnourata frunte,
Mi-a frig amar, pot să cobor, dar nu-mi doresc decât a cerului dulceață.

Oftez și eu cum ei oftează la mărgele-griji mărunte, împrăștiate,
Dar poate au și ei un rece Everest, cine mai știe?
În care se retrag să contemple zarea tot în a minții lor pustie;
Iar cerul meu sunt eu, e visul meu, îngeri, lumini adânc sperate.

Timpul aici e-un ceas la-ntors: Abia-apus însângerat,
Si iată ca acum răsare astrul alb, revelator,
Razele sale noi mă bat, le trag în piept cu dor,
Căci sufletu-mi ridica din cavoul său cu vestic roșu desenat.

Din cer a apărut, cald îmi zâmbește acest soare,
M-as agăța de el ca să mă urce-n locurile sale sfinte;
Deși în gând abia îl pot atinge, am o naivă fulgerare-n minte:
De mă ridic sunt mai aproape... Și imediat sar în picioare.

N. ROMANOV

Decupaje Decupaje Decupaje

Femeia şi orizontul ei în cadrul societăţii actuale

bibliotecar Honorina NAHOI

Cercetarea feministă a devenit astăzi o prezenţă acceptată sau contestată, în care studiile despre femei - studii de gen, studii feministe, fiecare cu specificul lor - s-au instituţionalizat şi au dat roade, încât se poate încerca o clasificare a temelor şi a tipurilor de abordări privind femeia în general şi particular existente astăzi.

Dacă până acum femeia era subordonată bărbatului, concepută de el, definită în raport cu el, ea nu era nimic altceva decât ceea ce bărbatul dorea ca ea să fie.

Această logică de dependenţă faţă de bărbat nu mai guvernează astăzi condiţia feminină.

Totul în viaţă femeii a devenit alegere, obiect de interogaţie şi arbitraj. În principiu, nicio activitate nu le este interzisă femeilor, nimic nu le mai fixează locul în ordinea socială; iată-le cu aceleaşi drepturi ca şi bărbaţii, dăruite imperativului modern de a defini şi de a inventa propria lor viaţă.

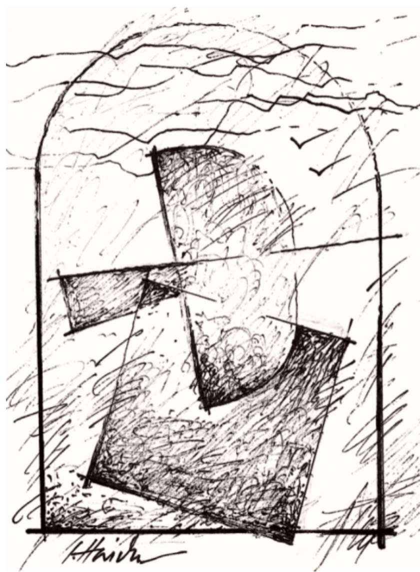
Dacă este adevărat că femeile nu deţin hăţurile puterii politice sau economice, nu încape îndoială că ele au câştigat puterea de a se guverna pe ele însele, fără o cale socială preordonată.

Femeia actuală, este stăpână pe ea însăşi, este creaţie 100% a ei.

Deşi stabileşte o ruptură majoră în istoria femeilor, modelul femeii contemporane nu coincide, câtuşi de puţin cu dispariţia inegalităţii între sexe.

Femei şi bărbaţi sunt, desigur, de acum înainte recunoscuţi stăpâni pe propriul lor destin, dar aceasta nu echivalează cu posibilitatea de a-şi schimba între ei rolurile şi locurile.

În zilele noastre, femeile şi-au câştigat dreptul la independenţă economică, la exercitarea tuturor atribuţiilor şi responsabilităţilor şi totuşi diferenţa dintre muncă masculină - muncă feminină se menţine din plin, femeile sunt în majoritate active, dar preponderent în sfera casnică.

Se încheie epoca în care femeile erau destinate rolului de subordonat, astăzi în confruntările politice femeie câştigă ferm.

Ideea că femeile vor regenera viaţa politică prinde tot mai bine.

În zilele noastre, bărbaţii votează în favoarea deplinei participări a femeilor la viaţa politică şi nu mai sunt dezonoraţi să fie subordonaţi unei femei în cadrul activităţii profesionale.

Un nou feminism apare, revendicând puterea de egalitate cu bărbaţii, încercând să împace femeile cu plăcerea de a câştiga şi cu spiritul de competiţie, care le invită să se lanseze în asaltul ierarhiei, debarasându-se de vechile inhibiţii.

În întreprinderi, femeile cu funcţie de conducere au atins procente îmbucurătoare. Modelul femeii şterse şi conciliante se vede concurat de cel al luptătoarei.

În majoritatea ţărilor, politicul rămâne un univers extrem de închis femeilor, cu excepţia ţărilor nordice. În toate guvernele, cu excepţia ţărilor nordice, femeile sunt minoritare şi foarte adesea le sunt repartizate sectoare considerate drept feminine (învăţământ, sănătate, etc). Constatarea e banală: politica rămâne în domeniul bărbaţilor.

Excluse de cercul factorilor de decizie, femeia reprezintă doar 5-6% din reprezentanţii aleşi în Senat sau Parlament. România apare pe locul 72 în lume, după multe ţări africane şi asiatice sau chiar America Latină.

Femeile din sfera politicului sunt mai pragmatice şi mai puţin carismatice decât bărbaţii, mai puţin carieriste decât bărbaţii, mai puţin fascinate decât ei de jocul puterii, mai puţin preocupate să obţină posturi, dar sunt înzestrate cu voinţa de a reuşi, percepută mai mult ca un mijloc decât ca un scop în sine.

Dacă pasiunea puterii pentru putere nu le caracterizează pe femeile lider, se poate emite ipoteza că femeile vor manifesta în viitor mai multe înclinaţii pentru a deţine posturi de responsabilitate politică ce se exercită în folosul binelui comunităţii, decât să se angajeze în luptă pentru a se situa în fruntea întreprinderilor în mod clar lipsite de ideal.

Putem afirma fără teama de a greşi, că pe viitor, femeile vor ocupa în număr din ce în ce mai mare posturi de înalt nivel de responsabilitate.

În întreprinderi, femeile cu funcţii de conducere au atins sau se apropie de 16% după Organizaţia de Cooperare şi Dezvoltare Economică. Procentajul femeilor în posturi de conducere şi administraţie a crescut constant. Acest proces al femeilor este însoţit de noi incitări la parcurgerea treptelor ierarhice. Apar tot mai multe lucrări de succes ce propun femeilor "reţete" în vederea avansărilor, sfaturi practice şi psihologice pentru a putea accede la posturile de decizie.

Îndepărtarea femeilor de la luarea deciziilor nu se manifestă mai puţin în lumea afacerilor. Dacă este adevărat că personalul de conducere feminin al întreprinderilor nu conteneşte să crească, eşaloanele superioare ale ierarhiei rămân masculine.

În lume, femeile ocupă 10-20% din posturile de conducere, dar această proporţie scade la mai puţin de 1% la nivelul consiliilor de administraţie şi a directorilor generali ale marilor consorţii şi firme.

În administraţia publică femeile nu reprezintă nici 1% din înalta ierarhie. Doar 1% din femei se numără printre cei cu venituri maximale.

În România nici o femeie nu conduce vreuna dintre principalele întreprinderi. Prezenţa marginală a femeilor în vârful piramidei este un fenomen universal foarte puternic marcat, prezent în sectorul public, cât şi în sectorul privat: cu cât urcăm pe scara ierarhică, cu atât vom întâlni mai puţine femei.

A fi mamă şi soţie o costă mult pe femeie în ceea ce priveşte domeniul profesional. Peste tot, femeile căsătorite culeg de pe urma diplomelor mai puţine foloase decât femeile celibatare; peste tot ele sunt mai puţin numeroase în funcţii de conducere decât cele necăsătorite.

Întreruperile profesionale cauzate de maternitate, timpul consacrat copiilor şi sarcinile casnice, sarcina mentală legată de responsabilităţile materne le împiedică pe femei în progresul lor în carieră. Tracasate de responsabilitatea lor de mame şi de cele profesionale, femeile îşi autolimitează proiectele de carieră, adoptă strategii de compromis care le conduce la situaţia de a fi mai puţin mobile şi mai puţin disponibile decât bărbaţii, mai puţin prezente la locul de muncă; mai puţin interesate în avansarea în posturi de conducere.

În aşteptarea momentului în care bărbaţii vor găsi oportun să se ocupe de copii şi de gospodărie şi vor considera că a da viaţă este un act profund uman, faţă de a-ţi risca viaţa într-o confruntare războinică, aştept timpul în care va dispărea teama înlăturării diviziunilor de gen.

Biblios

Constantin ENIANU

Informații de mare diversitate și complexitate din fondurile marilor biblioteci europene

Provocarea nu e *Biblioteca*, este locul unde te întâlnești cu un prieten cu care poți să rezonezi. Iar acest prieten îți garantează fără echivoc adevărata prietenie.

Aici e și locul unde poți cunoaște alte lumi, unde poți explora alte orizonturi necunoscute. Aici fragmente importante ale memoriei lumii sunt conservate, restaurate, studiate și îmbogățite permanent.

Prima carte tipărită în Occident, importantă nu doar prin măreția ei, ci și prin conținut, datează din secolul al XV-lea. Este vorba de Cartea Cărților, Biblia, tipărită de Johann Gutenberg în Mainz, Germania. Ea reprezintă o comoară în sine și pentru oameni, și e rar scoasă pentru a fi răsfoită din locul depozitării ei. S-ar putea spune că lângă această carte poate mai fi tipărită una singură, pentru ca un raft al unui dulap să fie suficient de încărcat: *Cartea de Bucate*. Și totuși omenirea a dovedit și dovedește că nu sunt suficiente aceste cărți pentru a fi împlinită spiritualicește și materialicește…

Cine răsfoiește Biblia amintită mai sus, poate vedea și înscrisuri de mână în nuanțe de roșu și albastru, inserții policrome stilistic-grafice, care agrementează tehnica tipografică inventată de Gutenberg.

Dar, în privința constituirii unei biblioteci, adică locul unde aveau să fie depozitate exemplare din cărțile ce apăreau pe parcurs, a pornit de la o decizie regală.

În 1537, regele Francis I, al Franței, le ordonă tipografilor și librarilor să depună câte un exemplar din fiecare carte vândută la regatul său. După cinci secole, această obligație se numește și astăzi *Depozitul Legal*. Domeniul s-a extins apoi la toate publicațiile, la toate informațiile audio-vizuale, ca și la siturile de internet.

La sfârșitul vieții sale, Francis I nu adunase decât circa o sută de lucrări tipărite.

Astăzi, moștenitorii acestui depozit de carte primesc peste 60.000 de titluri pe an la Biblioteca Națională a Franței.

Pe lângă cărți, această bibliotecă inventariază săptămânal patru tone de publicații periodice, printre care pot fi găsite și toate cărțile de telefon apărute în decursul vremii.

Teancuri și teancuri de spirit uman imortalizat pe hârtie, iar printre ele, ici și colo fantome…

Cu cât sunt mai mulți cititori care vin la bibliotecă, cu atât sunt și mai multe fantome.

Fantoma este fișa pusă pe raft în locul cărții care este consultată.

Proverbul latin: „ *Habent sua fata libelli*” e similar cu menirea oamenilor care le-au generat.

Fondul lor e supus istoricismului. Ele apar, trăiesc și dispar, precum omenirea. Dar, de secole continuă să existe, fiindcă în esență, numai oamenii trec, cărțile rămân.

Bine conservate și restaurate, lumina binelui lor vizionar în lume poate să persiste, iar răul să fie eradicat.

Elocvent este exemplul „trestiei gânditoare”, Lev Tolstoi, ce poate fi ascultat pe un aparat audio și în ziua de azi în limba lui Molière, la Biblioteca Națională a Franței:

„*Sufletul omului este limba lui Dumnezeu,* spune o zicală ebraică. *Omul este un animal slab, mizerabil dacă în*

The Gutenberg Biblie

sufletul lui nu arde lumina lui Dumnezeu.

Și când această lumină se aprinde în sufletul luminat de viziune, omul devine ființa cea mai puternică din lume. Și nici n-ar putea fi altfel.”

Astăzi, totul poate fi accesat cu ușurință pe computere personale din punct de vedere informațional, dar unii aleg totuși dialogul cu foile de hârtie, unde anumite detalii sunt totuși mai lizibile. Biblioteca franceză amintită, trece anual pe internet zeci de mii de documente, în comparație cu Google, care și-a anunțat proiectul de transpune digital 15 milioane de opere.

Alături de proiectul american, se instituie și unul european prin care vor fi accesate pe calculator de oricine, în limba sa maternă, este numai aceea de a invita la o călătorie către noi orizonturi, ci și aceea de a propune internauților navigări în noua bibliotecă virtuală descoperită.

Se poate spune că se împlinește proiectul de acum peste două mii de ani, din Alexandria, când regele egiptean Ptolemeu voia să adune într-o bibliotecă universală toate papirusurile din lume.

Crizele şi biblioteca publică!

Sergiu GĂBUREAC

Odată cu ratarea drumului rapid către democraţie, în celebra *Duminică a Orbului*, România a intrat într-un lung proces de stagnare, dacă nu chiar involutiv, agrementat cu tot felul de crize. Reale sau inventate. Trăim vremuri tot mai agresive. O agresivitate promovată din toate direcţiile. Cu largul concurs al *fazanilor* şi *vulpoilor* din mass-media, au loc tot felul de atacuri mediatice, care de care mai spectaculoase. Vânzătorii de fumigene şi tiribombe, din spatele uşilor închise, fac profituri uriaşe. Păpuşarii sunt în mediul lor. De cele mai multe ori, criticile lansate sunt fără niciun rost, câtă vreme nu sunt oferite soluţiile concrete de rezolvare a diverselor crize care apar dimineaţa, la prânz şi seara. Ne aflăm în plin Kafka, în care toţi fac predicţii, promisiuni şi nimeni nu se ţine de cuvânt.

E timpul să plecăm în analizele noastre, din orice domeniu, de la adevăruri extrem de dureroase într-o ţară unde, se pare, mama şmecherilor de şmecheri a fost şi este permanent gravidă. Ca şi opusa ei.

Ne aflăm în faţa unei Românii sleite de puteri regeneratoare şi extrem de confuză. Bietul cetăţean, privitor de canale şi canalii, consumatorul de ştiri, prostit şi incapabil de a-şi reveni din acest marasm, creat de politicieni şi mass-media, se află într-o continuă spaimă faţă de ceea ce se întâmplă şi nu mai înţelege nimic. Informaţiile ajung la el distorsionat, în funcţie de oră şi de provenienţă.

Asta, în condiţiile în care există, încă, o instituţie publică neutră, care asigură, *gratuit*, accesul la orice informaţie, informaţie prezentată atât oficial, cât şi de diverse mijloace media. Însă, puţini semeni, din România, cunosc misiunea bibliotecii publice şi a nenorociţilor de bibliotecari (cum recent ne caracteriza o demnă reprezentantă a uneia dintre cele trei puteri în stat, Mona Pivniceru).

Cauza cauzelor pentru situaţia actuală: nivelul intelectual precar al aleşilor, precum şi al celor puşi în funcţii de decizie.

Efectele deciziilor lor, din ultimii 20 de ani, sunt, în prezent, devastatoare pentru toate structurile României. Mai avem, pe deasupra, şi motivaţia crizei mondiale, deşi Polonia nu cunoaşte efectele ei ! Ca să dau un exemplu !

Cei mai mulţi nu ştiu că **biblioteca publică românească** revine tot mai accentuat la misiunea iniţială, cea de asigurare a accesului, gratuit, la informaţie, documentare, cercetare şi lectură pentru uşurarea vieţii oricărui cetăţean. Sunt numeroase situaţiile în care la simpla întrebare: *Ce este biblioteca publică?* primim răspunsuri ca pe timpuri: *Loc de petrecere a timpului liber !* sau *Locul de unde poţi împrumuta romane, poezii …*

Reducerea **bibliotecii publice** la componenta beletristică (*fiction* sau *sf*), ca loc de *petrecere a timpului liber* prin *cetirea* cărţilor şi nu ca loc pentru informare, cercetare şi documentare pentru persoanele în formare, reconversie profesională sau dedicate diferitelor preocupări intelectuale, înseamnă totala necunoaştere a misiunii şi a obiectivelor unei asemenea străvechi instituţii.

Criza de identitate, instalată odată cu trimiterea bibliotecii publice în rândul instituţiilor de cultură, de petrecere a timpului liber, a condus la eliminarea rolului principal al acestei instituţii de principal furnizor de informaţie din toate domeniile cunoaşterii.

O astfel de imagine a fost promovată, obsesiv, decenii întregi de regimul totalitar, tocmai pentru a trimite *biblioteca publică* în derizoriu şi a-i diminua importanţa în informarea, formarea şi civilizarea cetăţenilor. Tot ca efect al *crizei de identitate*, auzim permanent vorbindu-se despre noi şi noi servicii de bibliotecă, care, de fapt, sunt aceleaşi de peste două milenii şi jumătate.

Este, de fapt, un efect al complexului de inferioritate căpătat în timp. Tehnologiile de acces sunt noi, dar asta e cu totul şi cu totul altă poveste ! La fel, sunt lansate felurite propuneri *inteligente*, cum ar fi transformarea bibliotecii publice în *centru de informare comunitară*.

Ca şi cum nu acesta ar fi rostul bibliotecii publice încă de la apariţia ei !

Culmea e că astfel de propuneri vin chiar şi din interiorul breslei, de la cei numiţi în funcţii de conducere pe varii criterii, politice sau de clan, dar care nu cunosc istoria bibliotecii publice, care nu ştiu ce se întâmplă de fapt într-o bibliotecă, venind cu mentalităţile şi percepţiile lor exterioare.

Am întâlnit, ca să dau un exemplu, un contabil, acoperit vizibil de directorul venit din afara sistemului, care vroia să bage bibliotecarii publici la puşcărie pentru *furtul de carte*, pe care francezii îl numesc extrem de sugestiv *pierderi naturale*. Noroc că la Braşov mai sunt şi oameni raţionali.

Abia când începi să frecventezi o *bibliotecă publică* constaţi ce mult s-a schimbat rolul instituţiei în viaţa comunităţii postdecembriste româneşti.

Abia atunci îţi dai seama că aici, oricine poate obţine uşor cel puţin un răspuns la problema pe care o are.

Fie de ordin social, administrativ, economic, politic, filosofic, fie de ordin medical, cultural, sportiv…

Fie despre comunitatea în care trăieşte, fie despre România, despre Uniunea Europeană, despre Terra …

O informaţie care poate schimba cursul unei vieţi sau măcar o poate îmbunătăţi!

Că nu întâmplător *biblioteca* a fost creată odată cu implementarea programului *Homo sapiens* !

După revoluţia est-europeană din 1989, câteva consilii locale de tip judeţean, municipal, orăşenesc sau comunal (preşedinţi, primari, consilieri) au intuit sau conştientizat corect misiunea *bibliotecii publice*.

Şi-au asumat din plin responsabilitatea asigurării, în condiţii europene, a accesului la informaţie, cercetare, documentare şi lectură prin singura instituţie de utilitate publică, abilitată oficial.

În acest context s-a înscris şi *Biblioteca Metropolitană Bucureşti*, care, în ultimii ani, printr-un deosebit efort managerial, fizic, intelectual şi financiar, deloc de neglijat, susţinut logistic şi financiar de autorităţile locale, a reuşit modernizarea spaţiilor, precum şi introducerea tehnologiilor *IT* în toate filialele sale.

Acum se finalizează sistemul de operare *ALEPH*, care va da noi dimensiuni activităţii de zi cu zi a celei mai mari biblioteci publice din România. Ştim că nu este suficient, mai ales după ce 18 spaţii au fost retrocedate, primind în schimb doar 4 !

De ce este necesară o bibliotecă publică?

Mai toate formele de diseminarea a informaţiei, practicate în cadrul unei comunităţi, au diverse scopuri comerciale sau de manipulare, în funcţie de grupul de interese din spatele afacerii.

Nu este nimic rău în aceste demersuri şi sunt absolut normale într-o societate democratică.

Un exemplu: *Agenţia de turism XLMB* îşi face propria publicitate.

Biblioteca publică asigură, însă, accesul la informaţie privind **toate** agenţiile de turism din acea localitate, judeţ, ţară, planetă, ajutându-l direct pe cetăţeanul interesat de un serviciu sau altul.

Exemplele pot continua cu miile, în orice domeniu, avantajele fiind net în favoarea *bibliotecii publice*, o instituţie a prezentului şi a viitorului, una dintre *mâinile drepte* ale primarului în materie de civilizare, formare, pregătire continuă şi informare a membrilor comunităţii. Nu-i de mirare că statele din *nucleul dur* al Uniunii Europene au un sistem de *biblioteci publice* extrem de bine dezvoltat în care colecţiile pe suport hârtie şi cele pe baza noilor tehnologii, împreună cu aparatura ultraperformantă de acces, coexistă în locaţii ultramoderne.

Nu-i de mirare că, în aceste condiţii, cetăţenii din acele ţări se adresează, în primul rând, *bibliotecii publice*, în momentul în care au de rezolvat o problemă de ordin personal de orice natură: administrativă, publică, sanitară, educaţională sau de petrecerea concediului, diverse achiziţii, informaţii despre … sau despre ….

Nu ne mirăm de ce supuşii reginei Danemarcei, ca să dau un exemplu, frecventează biblioteca în proporţie de 57% !

Cu ce ne confruntăm?

Am şansa practicării uneia dintre cele mai frumoase meserii din lume, după aceea de *educatoare* la grupa mare. Sunt bibliotecar, şi nu orice fel de bibliotecar, ci **bibliotecar public**. 2600 de ani au trecut de la democratizarea informaţiei şi a lecturii publice pe Terra. Pentru cei care nu ştiu, profesia de bibliotecar este una dintre cele mai vechi meserii din actualul program divin. Cazurile celor care se trag din maimuţă nu ne interesează !

Ştiţi sau bănuiţi de ce *managerul* programului *homo sapiens* a pus biblioteca în funcţiune încă din zorii actualei civilizaţii. Aţi auzit, încă din clasa a V-a, de Uruk, Ninive, Assur, Ur, Babilon, Pergam sau Alexandria. A venit, apoi, Atena, prima mare democraţie ş.a.m.d. Nu este cazul să detaliez.

Am avut mult mai multe satisfacţii în ultimele decenii ca bibliotecar public. Asta, poate şi pentru faptul că printr-o întâmplare fericită am ajuns să fiu cooptat în echipa reformatoare a celei mai mari biblioteci publice româneşti: **Biblioteca Metropolitană Bucureşti**. Şi până la acea dată m-am implicat în interesante proiecte biblioteconomice.

Să continui, însă, decriptarea titlului comunicării: **Crizele şi biblioteca publică**.

De ce **crizele şi biblioteca publică** şi nu **crizele şi bibliotecile** ?!

Pentru că din cele trei sisteme de biblioteci existente peste tot în lume, **biblioteca publică** rămâne instituţia cu cea mai mare audienţă, vizibilitate şi importanţă într-o comunitate. A nu se înţelege că nu acord respectul cuvenit **Bibliotecii Naţionale**, biblioteca cea mai importantă a unei naţiuni, cu misiunea ei de stocare a cunoştinţelor şi a creaţiilor semenilor, mai mult sau mai puţin inteligenţi. Sau că nu recunosc importantul rol al **bibliotecilor specializate**. Al *Bibliotecii Parlamentului*, ca să dau un exemplu, foarte puţin accesată, în România, de cei care au ocupat şi ocupă locurile de parlamentari, fără a avea vreo contribuţie notabilă la evoluţia ţării. Din contră, cu serioase implicări în distrugerea bunurilor şi a ordinei naţionale, în baza legilor de ei făcute. De aici şi crizele de tot soiul. Recunosc, de asemenea, rolul **bibliotecilor şcolare** (gimnaziale, liceale, universitare) cu un puternic caracter educaţional-formator sau a altor biblioteci specializate din diverse zone şi domenii de activitate. În faţa tuturor **bibliotecarilor** din aceste instituţii mă înclin, dar de iubit din tot sufletul, îi iubesc pe bibliotecarii publici. Bibliotecari discriminaţi, mult mai prost plătiţi decât bibliotecarii din alte sisteme din România. Că nimeni nu sesizează anomalia e mai mult decât normal. **Criza morală**, bat-o vina.

De ce **crize** ?! Simplu. Pentru că sunt mai multe.

„*Vinovaţi*” de evoluţia sau involuţia comunităţilor ne facem şi noi, bibliotecarii publici, de pe orice meridian şi paralelă. Unele ţări, deşi nu au o lege a bibliotecilor, au biblioteci publice de rămâi *mască* (citez din tânăra generaţie n.m.). Acolo s-a urmat calea Atenei, pe când nouă, esticilor, ni s-a impus şi am acceptat, acum vreo şase decenii şi ceva, transformarea bibliotecilor publice în *lăcaşuri de cultură*, cum le mai spun şi acum, cu emfază, caţavencii timpurilor noi. Aceste locuri de *petrecere a timpului liber* şi-au părăsit, *volens-nolens,* misiunea, obiectivele şi scopurile iniţiale, fiind castrate ideologic. Bibliotecile publice s-au dezvoltat monstruos pe latura beletristicii, cu *droguri culturale* extrem de nocive, deşi aparent lucrurile păreau în regulă. Analizând conţinutul fondului de documente beletristic din acei ani, dar şi din alte domenii, constatăm cât de nociv a fost în realitate. Cât de *otrăvit* şi ce efecte secundare a produs de-a lungul timpului. Copacii vegetali erau din ce în ce mai mulţi. Şi, încă, mai sunt. Nostalgici şi uşor de prostit de *multisalvatorii* postdecembrişti !

Ştiau manipulatorii *vremurilor noi* cum să acţioneze. De multe ori, bibliotecarii profesionişti au fost înlocuiţi, în perioada proletcultistă, cu femeia de serviciu sau paznicul de la consiliul popular. Unii chiar au fost trimişi, împreună cu sute de mii de alţi semeni să cunoască formele de reeducare comunistă: Sighet, Piteşti, Râmnicu Sărat sau Canalul Dunăre - Marea Neagră. Să nu uităm!

Meseria de bibliotecar public a fost trimisă în derizoriu, marginalizată şi tratată cu dispreţ, chiar desfiinţată, în mediul rural, în 1974. Ani mai târziu, biblioteca publică românească este resuscitată şi-şi caută cu greu calea, ca **instituţie din sfera informaţiei**, din **sfera formării umane şi profesionale** prin metodele şi mijloacele specifice educaţiei permanente de tip european. **Biblioteca publică nu este o instituţie de cultură. Este mult mai mult.** E drept că are o puternică componentă culturală, dar componenta formativ-informativă este principala.

Bibliotecarii publici din România

Străinii se uită la noi, **bibliotecarii publici din România**, cu sentimente vizibile de compătimire, cu uimire şi cu multă-multă înţelegere. Cu multă compătimire întrucât nu pot înţelege cum de ne facem noi meseria în spaţiile meschine *asigurate* de administraţia publică locală, în subordinea căreia ne aflăm în condiţii umilitoare de trai, cu o salarizare care nu onorează profesia de **bibliotecar public**. Cu uimire, când văd că ştim ceva meserie, că suntem conectaţi la viaţa biblioteconomică mondială, că iubim oamenii şi că ne descurcăm onorabil în condiţiile date. Şi cu multă înţelegere la gândul că vom putea reforma, cândva, sistemul bibliotecilor în România. De la *biblioteca naţională* la *biblioteca publică* şi invers. De asta ne şi ajută, ori de câte ori au ocazia. Şi cărora le mulţumim din toată inima şi fără rezerve.

Să revenim la subiect. Iată, a venit Fundaţia *Melinda şi Bill Gates* să ne doteze tehnologic 1.500 de biblioteci publice prin programul *Biblionet - lumea în biblioteca mea* (26,9 milioane de dolari) ! Ai şansa să primeşti, în anumite condiţii, un modul *biblionet* cu 11 staţii de lucru, o imprimantă multifuncţională, două camere web şi *soft*-ul necesar. Există, însă, o mare problemă.

Unde să pui *IT*-ul, când majoritatea, din Cele aproape 3.000 de biblioteci publice din România, au sub o sută de metri pătraţi ? Acum, se fac tot felul de compromisuri, prin care se vor face dotări doar cu două-trei-patru staţii de lucru la o bibliotecă publică. Asta, din cauza **crizei spaţiilor** pentru instituţiile civilizatoare ale unei comunităţi !

Este, de fapt, cea mai veche criză din sistemul bibliotecilor publice din România.

Lipsa cronică a spațiilor de informare și de socializare a membrilor comunităților a condus la creșterea acțiunilor antisociale în micro-comunitățile românești, unde viața de cartier a fost distrusă odată cu construirea *lagărelor de beton*.

Lipsa spațiilor civilizatoare a dus la alienarea milioanelor de *anonimi*, tot mai vizibilă în comportamentul stradal comunitar.

Am văzut, la periferiile Madridului, ca să dau un exemplu, filiale ultramoderne de câte 2.000 m^2, construite în ultimii 5-10 ani, în care o treime este ocupată de colecții (cca 60.000 u.b.) și tehnologiile de acces, iar două treimi din spațiu este destinat activităților de socializare, câte 3-4 săli polivalente de diferite mărimi. În cele mai fericite cazuri, în cartiere noastre *beton*, din marile orașe, nu există decât *biblioteca publică*, ca zonă de informare, lectură și socializare, organizată, de cele mai multe ori, în spații liliputane.

Ce ușor se puteau rezolva, în primii ani de după Revoluție, astfel de probleme, mai ales în cazul filialelor! Și chiar s-au și rezolvat în câteva orașe. Fără îndoială că se impune demararea unui **program național** de construcție de localuri pentru bibliotecile publice mari, mici sau mijlocii. S-a tot vorbit, dar de concretizat n-am auzit să se fi realizat ceva.

Supraviețuirea bibliotecilor și perioadele de criză

Ne-am confruntat și ne confruntăm cu o gravă **criză a resurselor financiare**. Se știe că educația, formarea și civilizarea semenilor costă mult, dar și efectele, pe termen lung, sunt benefice în eliminarea multor neajunsuri în viața comunitară. Dacă educație / civilizație nu există, costurile vieții comunitare devin tot mai mari. Știți cât costă comunitatea românească un violator, un spărgător, un tâlhar, un bețiv, un criminal, un sinucigaș? Cât costă recuperarea unui copil răpit, a unei persoane căzute pradă drogurilor, o bătaie între clanuri, un meci între galerii *primare* ? Știți cât poate costa un simplu mers pe stradă sau o plimbare printr-un parc populat cu indivizi needucați ? Cât costă strângerea gunoaielor aruncate peste tot, un pom rupt, un bec spart, o bancă distrusă, întreținerea unei zone publice ? Cât costă bolile pe care, din lipsa unor informații elementare, furnizate gratis prin biblioteca publică, ni le-am provocat în timp ? Cât ne costă, din neinformare, țepele unor agenți comerciali, ale unor bănci, ale unor *instituții de binefacere* cu buletinul în mână ? Cât costă comportamentul huliganic și sfidător al aleșilor noștri ? Cât costă un needucat ajuns în sfera deciziei ?

Și asta pentru simplul fapt că mulți semeni de-ai noștri au făcut o școală de mântuială, nu au frecventat sau nu au avut la dispoziție un spațiu comunitar, care să le asigure civilizarea prin asimilarea de informații și noi cunoștințe. Multora le-a lipsit **puntea** prin care să-și continue educația și deprinderile căpătate la școală, prin care să aibă contactul minimal cu civilizația. Adică, le-a lipsit **biblioteca publică**.

Sediul central al Bibliotecii județene PETRE DULFU, Maramureș

Îndeplinindu-și misiunea, biblioteca publică contribuie la reducerea cheltuielilor publice și a stresului membrilor comunității generat de lipsa de informații care să îi ajute cotidian.

Din cauza crizei resurselor financiare, precum și a unui criteriu, cel de clasificare, la un moment dat, a bibliotecilor după numărul existent de documente, total neadecvat unei biblioteci publice, a condus la apariția bibliotecilor publice *obeze*, *depozitele-morgă* fiind arhipline cu documente inutile membrilor comunității. Știți cu toții la ce mă refer.

Biblioteca publică este o *bibliotecă de consum*, unde cărțile, din zonele cu acces liber la raft trebuie să fie mereu proaspete.

Ori noi avem, în multe locuri fonduri care bat ușor suta de ani, în timp ce rata de înlocuire europeană este de 7-10 ani. În Spania, ca să dau un exemplu, la copii, rata de înlocuire a documentelor era de 4 (patru) ani. Recent am văzut manifestându-se îngrijorarea națională pentru netipărirea, anul acesta, a manualelor pentru elevi, mărindu-se riscul de îmbolnăvire ! Mai există o criză, **criza rezistenței fizice a documentelor achiziționate**, care duce la irosirea unor sume importante pe cărți de *unic împrumut*.

Din fericire, editorii au înțeles, că nu realizează nimic alergând după profituri imediate. Mi-aduc aminte că prin anii '50 ai secolului trecut, mileniul al doilea, cărțile pentru bibliotecile publice erau special legate și clasificate.

Obiceiuri bune, continuate doar de bibliotecile publice din Occident! **Criza documentelor de bibliotecă din diferite domenii** a fost cauzată, în primul rând de factorul ideologic, iar după 1989 de goana după profit imediat a editorilor, când Sandra Brown et Co. făceau ravagii în tiraje de masă !

Abia acum se vede cât costă informația! Incoerența în achiziția de documente, neatingerea în foarte multe biblioteci publice românești a standardului românesc legal de achiziție anuală (minimum 50 de documente achiziționate la mia de locuitori, 250 la alții), lasă urme adânci în asigurarea informației proaspete și de calitate pentru membrii unei comunități, cu variate consecințe vizionate la știrile apocaliptice de la ora 5 p.m.

Criza IT-ului a dus la întârzierea nepermisă a conectării bibliotecilor într-un sistem informatizat național, prin lăsarea la bunul plac al managerilor locali în achiziționarea tehnologiilor informaționale.

Ea a fost favorizată și de lipsa unui control biblioteconomic profesionist, desființat la nivel național, alimentată, deseori, de goana după comisioane. Acum, când ajungem la interconectarea sistemelor, vedem că nu sunt compatibile!?

Criza stabilității personalului de specialitate este întreținută și de falsa imagine a profesiei de bibliotecar, văzută ca o meserie ușoară cu multe facilități, chiar dacă e prost plătită, pentru care nu se cere o pregătire deosebită.

Luând, apoi, contact cu realitatea dură a lumii biblioteconomice, demisia *bibliotecarului debutant* e o chestiune de săptămâni sau de luni.

Cei care depăşesc cinci ani au şanse sporite de a deveni bibliotecari publici. Câţi ştiu că un bibliotecar public se formează mai greu decât un agent de servicii secrete!?!

De asemenea, discriminările salariale, întreţinute chiar între diferitele tipuri de biblioteci din România, contribuie la alimentarea acestei crize, transferul la cele mai bine salarizate fiind normal.

Referitor la problemele de personal, la folosirea forţei de muncă în bibliotecile publice putem menţiona că nerezolvarea unor activităţi la nivelul naţional, spre exemplu, cele legate de clasificare-catalogare, determină ca mult personal de specialitate să nu fie folosit direct în relaţia cu utilizatorii, activitatea de bază a unei biblioteci publice.

Se vorbeşte intens de **criza lecturii de plăcere**. La aproape 20 de ani de la revoluţia est europeană, e mai simplu de răspuns la o astfel de întrebare. Ar fi fost şi mai uşor de răspuns, dacă s-ar fi pus întrebarea ***De ce se citea beletristică înainte de 1989***, dar nici aşa nu este greu.

Înainte de 1989, toţi eram simple legume, prinşi într-un sistem propagandistic care ne crea senzaţia că trăim din plin, în realitate, însă vegetam. Cei mai mulţi aveam dorinţe lăuntrice puternice, care erau satisfăcute, în parte, doar prin experienţele descrise de mari sau mici prozatori, poeţi, dramaturgi autohtoni sau străini, de filmele urmărite pe video în miez de noapte.

a. Schimbarea radicală, postrevoluţionară, a structurii celor 24 de ore, a ciclului scurt numit **săptămână**, a ciclului mediu **lună** şi a ciclului mare **an**, a determinat scăderea interesului pentru experienţele altora, oricât de meşteşugit ar fi fost puse în pagină. **Românii au scăpat la libertatea de a-şi trăi propria viaţă.** Fiecare doreşte, tot mai mult, să-şi trăiască segmentul dăruit, după propria voinţă.

Mai mult, lumea s-a săturat de conţinuturi moralizatoare (ca mod de viaţă), experimentale (ca tip de scriere), în vreme ce propria realitate demonstrează cu totul şi cu totul altceva, fiind mult mai simplă în aparenta ei complexitate. Astfel, tot mai mulţi îşi creează, conştient sau inconştient, propriile romane şi telenovele în care devin eroi principali, secundari … E suficient să urmăreşti emisiunile *live*, în special *talk-show*-urile, şi nu-ţi mai trebuie nicio (deşi prefer *nici o* n.n.) capodoperă a *fiction*-ului. Acum, ai Caragiale, Shakespeare, Dostoievski etc. în direct şi la o oră de vârf. Regulile sunt uneori ignorate şi atunci apare *cazul special*, care este îngurgitat de oamenii de acelaşi calibru. Nimic nou sub soare! Doar oamenii, ce trec prin timp.

b. Tânăra generaţie are ca obligaţii şcolare studierea unor creaţii literare. *Selecţia* făcută de cei care au responsabilitatea educării, are ca scop atragerea, spre lecturare, a marilor capodopere naţionale şi universale. Numai că, această selecţie fiind făcută în baza relaţiilor, a presiunilor, în programa şcolară ajung să fie introduşi mulţi autori contemporani care nu comunică nimic, dar care au de câştigat financiar de pe urma acestei includeri, produce respingere. Ediţiile curg, cu profiturile aferente, însă nimeni nu le citeşte, se copiază pe rupte. Elevilor, odată scăpaţi de obligativitatea studiului la şcoală, le piere şi cheful de a citi adevăratele capodopere. Deja şi-au format o convingere. E adevărat, falsă, dar asta e ! În plus, viaţa dă năvală peste ei. Vezi punctul **a**.

c. Sărăcia. Atâta timp cât peste jumătate din populaţia ţării umblă disperată după ale gurii, n-ai cum să-i ceri să se hrănească spiritual.

Timpul a căpătat o altă dimensiune. Timpul a început să fie valorificat la maximum de cei care conştientizează valoarea vieţii. Cei care apelează la biblioteca publică vin, în special, pentru obţinerea sau accesarea ***informaţiei*** de care au nevoie. Aşa se întâmplă pe tot mapamondul. De fapt, repet, se revine la funcţia de bază a bibliotecii publice ca ***principal furnizor de informaţii din toate domeniile cunoaşterii*** pentru toţi membrii comunităţii. Iar tineretul are nevoie, în primul rând, mai mult decât alţii, de informaţia care îi serveşte la o cât mai bună pregătire profesională şi la un trai pe măsură.

Biblioteca publică, instituţie civilizatoare prin însăşi natura ei, împreună cu ceilalţi factori civilizatori (*biserica*, *şcoala*, *medicul de familie*, *poliţistul comunitar*, *inginerul agronom, medicul veterinar* …) asigură cadrul general al evoluţiei unei comunităţi. Dacă nu ai un primar bun, consilieri locali, care să fie cu adevărat sfătuitori, dacă nu ai preot, educatori, învăţători, profesori, bibliotecari, medici, poliţişti, agronomi, profesionişti, în adevăratul sens al cuvântului, nu există vreo şansă pentru acea comunitate de a evolua.

Aceste *vip*-uri locale sunt extrem de importante pentru viaţa comunităţii.

Toate crizele enumerate au fost generate şi de **criza bunului plac,** a **comportamentului primar**. Am dus lipsă în toţi aceşti ani de oameni responsabili la nivelul comunităţilor. Uneori, chiar şi la nivelul bibliotecilor, de ce să nu recunoaştem ? Cei mai mulţi *aleşi* sau numiţi **nu au vrut**, deseori, să dezvolte această instituţie civilizatoare a comunităţii. Unii primari sau autorităţi locale, au distrus-o chiar şi pe cea existentă.

A se vedea, ca să dau un exemplu, situaţia bibliotecilor publice din judeţul Ilfov ! La capătul opus, pentru a vedea că se poate, judeţul Iaşi, cu bibliotecile publice informatizate sau pe cale de finalizare a informatizării serviciilor. E o problemă de mentalitate, generată de educaţia precară primită cu decenii în urmă. Aşa cum educaţia contemporană va avea efecte nocive sau pozitive peste alte câteva decenii.

Iată explicaţia simplă a diferenţelor tot mai accentuate între comunităţile locale româneşti ! Accesul la informare şi folosirea informaţiei pentru ridicarea generală a membrilor comunităţii, face parte din această ecuaţie a dezvoltării durabile a unei comunităţi şi societăţi.

Poate nu întâmplător, acolo unde biblioteca publică lipseşte sau nu funcţionează la parametrii normali, acolo există şi grave probleme de ordin social şi moral. Mii de autorităţi locale din România nu asigură accesul civilizat la informare, documentare şi lectură publică. Există o criză a spaţiilor pe care premierul Putin a rezolvat-o, la Moscova, prin transformarea a 800 de baruri în biblioteci publice. Ungaria are 7 cazinouri în toată ţara. România are peste 300 de săli de jocuri de noroc numai în Bucureşti ! Totul e ca autorităţile, naţionale sau locale, să dorească un popor civilizat şi nu o populaţie legumă.

Biblioteca publică este, nu numai în condiţii de criză, o formă de protecţie socială reală. Totul e să înţelegi şi să vrei să utilizezi numeroasele servicii asigurate, gratuit, prin această instituţie de utilitate comunitară. În România, drumul spre informarea corectă este extrem de greu ! Mai bine de un deceniu i-a trebuit Legii 544 / 2001 să apară, ţinută, premeditat, prin sertarele Parlamentului. Nici la opt ani de la promulgare nu produce efectele scontate ! Vizitaţi *site*-urile primăriilor, consiliilor locale sau judeţene, instituţiilor publice şi o să vă minunaţi ! În cele mai multe locuri biblioteca publică nici nu apare menţionată la instituţii utile membrilor comunităţii.

Criza morală postdecembristă, cu convulsii tot mai mari în ultimii ani, are efecte devastatoare. În astfel de condiţii, manipulatorii de profesie reuşesc să pună presiuni uriaşe pe creierele *uşor mobilate* ale multor semeni. Totul e consecinţa, firească, a nefuncţionării la parametrii normali a instituţiilor civilizatoare ale comunităţii în ultimii 60-70 de ani !

Dacă tot vorbim de criza morală, mai există o importantă problemă nerezolvată! Restituirea cărţilor confiscate prin Decretul Nr. 83 / 1949 şi alte reglementări ulterioare, măsuri care au dus la distrugerea a mii de valoroase biblioteci private din România.

În **zona Romanului**, ca să dau un exemplu, au fost confiscate bunuri de acest fel din 91 de locații. Cele mai multe au luat calea *Bibliotecii Naționale*, unde și acum sunt neinventariate milioane de documente, păstrate în condiții improprii și cine știe dacă, cele de patrimoniu, mai sunt. Altele au intrat în bibliotecile raionale și sunt menționate prin actele de evidență. Cine se ocupă de o asemenea reparație morală ?

Cu siguranță *avem treburi mult mai importante de făcut, tovarăși* ! Vă amintiți formula comunistă panaceu ?!

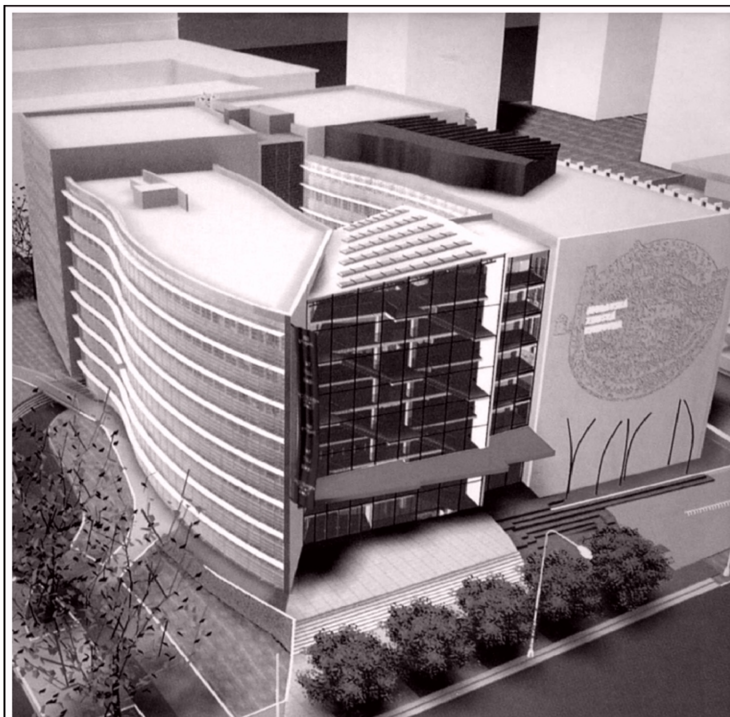
Implementarea de programe... eficiența informației

Lumea civilizată abordează, în cadrul diverselor întâlniri, subiecte biblioteconomice elevate, vizând implementarea a tot felul de programe și tehnologii ultrasofisticate, iar în România ne confruntăm cu probleme de Ev Mediu.

Aceasta-i România biblioteconomică a anului 2009 ! De la această realitate plecăm. În rest, discuții …

Cu 5-10 biblioteci publice recent construite, și acelea prin efortul autorităților locale inteligente și nu printr-un program național, nu se poate îndeplini misiunea civilizatoare pentru o națiune. Normal, cu o lege a bibliotecilor „fără dinți”, care nu are capitolul *Sancțiuni*, pentru a asigura pârghiile concrete aplicării ei, nu ai cum dezvolta rapid un sistem fiabil al acestor instituții de utilitate publică.

Și cu o lege în care există capitolulu *Sancțiuni*, nu rezolvi mare lucru în România, unde ai o justiție dornică doar de avantaje neverosimile. De aici tot felul de necazuri, pe care ni le-am provocat singuri, în ultimele două decenii, iar costurile plătite devin tot mai mari! Ni s-a spus la începutul anilor '90 ce se poate întâmpla în câțiva ani și n-am luat în seamă avertismentele. Acum servim drept exemplu, întregii Europe comunitare și chiar planetei!

Sediul central al Bibliotecii Publice din Brno

Biblioteca publică este spațiu social, uneori singurul în cadrul unei micro-comunități. Aici se întâlnesc oameni de diverse categorii, unde discută problemele lor și ale comunității. Digitizarea documentelor rezolvă probelema protejării unei categorii de documente și parțial problema accesului la lectură și la informare a cetățenilor. În condițiile în care există o mare **criză a comunicării**, dialogul direct cu oamenii și nu prin intermediul IT-ului, oricât de accesibil ar fi, este singura cale de prin care putem rezolva o criză de asemenea proporții. Studiile arată clar unde duce excesul de informatizare în relațiile publice. În spațiile bibliotecii publice au loc întâlniri, dezbateri ale membrilor comunității cu toți ceilalți factori ce contribuie la bunul mers al comunității, cu cei care pot rezolva problemele generale ale comunității (autorități, organizații nonguvernamentale, instituții, personalități). Așa cum era și în timpurile ateniene. Lipsa spațiilor de socializare duce la involuție, societatea căpătând aspectul vieții de vizuină, cu dezvoltarea exacerbată a instinctelor animalice.

Simpla trecere a pragului unei biblioteci publice de tip european rezolvă orice problemă a cetățeanului. Persoana în formare sau reconversie profesională (elev, student, șomer…) va găsi materialul necesar cercetării sau documentării pentru obținerea de bune rezultate în plan școlar, profesional, va găsi idei de afaceri, de reintegrare socială, oferte de muncă ... Cei dornici de un concediu plăcut, la costuri potrivite buzunarului lor pot accesa ofertele a mii de firme de profil. Alții cu probleme de sănătate și le pot rezolva, de multe ori, prin accesarea informațiilor și a suporturilor de informare deținute de *biblioteca publică*. Se pot face programări, rezervări, împrumut interbibliotecar, se pot obține *online* formulare, autorizații fără a te mai deplasa și a sta la cozi. Se poate comunica la distanță în timp real … Dar, câte nu se pot rezolva prin *biblioteca publică* !?!

În lupta cu existența cotidiană, cea mai eficientă armă este INFORMAȚIA ! De aceea, **biblioteca publică** este o instituție de importanță strategică. Este cel mai important serviciu civil de stocare și difuzare a informației dintr-o comunitate. Investiția în capitalul uman este esențială pentru menținerea sau dispariția unui popor. Investiția în biblioteca publică înseamnă menținerea unei instituții civilizatoare cu un mare impact în devenirea unei națiuni.

Biblioteca publică este o instituție a prezentului și a viitorului. Totul este să conștientizezi că există locul unde o poți accesa oricând, gratis ! Mă întreba o tânără ziaristă, de tip nou, cu ceva timp în urmă: ”*Cum, mai vine lumea la bibliotecă !?!*”. Da, domnișoară, i-am răspuns, spre uimirea ei. Totul este ca biblioteca publică să existe la standardele lumii civilizate.

Sigur că se poate și fără **biblioteca publică**. Așa cum fac deja unii *primari*. Așa cum se poate și fără școală, biserică, medic de familie, polițist comunitar, inginer agronom sau alți factori civilizatori ai unei comunități.

Însă, într-o astfel de situație nu mai putem vorbi de stat. De un stat de drept.

Specialiștii afirmă că unei națiuni, bine condusă, îi trebuie zece ani să renască din propria cenușă (vezi *tigrișorii* asiatici). Și i-am crezut. Nu l-am crezut pe marele *guru*. Și iată au trecut 20 de ani *brucanieni* !

În România, ne aflăm într-un moment de răscruce. Ori continuăm cu *pâine și circ*, direcția dată de Roma, ori abordăm cu toată seriozitatea linia biblioteconomică clasică ateniană de formare-informare a membrilor comunității. Nu zic să ținem alegerile locale la biblioteca publică, cum se făcea pe atunci, dar să-i informăm corect pe oameni cred că merită orice efort, financiar, material și intelectual.

Să nu înțeleagă cineva că mă plâng. Plânsul n-are rost. Trebuie doar să cântăm, mult mai des: *Deșteaptă-te române* ! Versurile le găsiți la noi, la bibliotecă !

În condiții de criză sau de normalitate, **biblioteca publică te așteaptă!**

DUPA DOUĂZECI DE ANI

bibliotecar Doina ENEA

"*Într-o sală a palatului Cardinal pe care o cunoşteam, în faţa unei mese cu colţuri bătute în argint aurit, încărcată cu hârtii şi cărţi, stătea un om cu capul sprijinit în mâini.*" Aşa-şi începea Alexandre Dumas romanul "*După douăzeci de ani*".

Romanul meu şi-al câtorva dintre colegi ar putea începe astfel: Într-o zi oarecare, ar spune unii, specială pentru mine, am urcat înfrigurată şi de ce să nu recunosc cu foarte mari emoţii, treptele Bibliotecii Municipale. De data aceasta nu ca cititor, ci pentru a fi în slujba lor.

Dintotdeauna holul şi încăperile instituţiei m-au impresionat şi m-au făcut să mă simt "mică". Încercam sentimente amestecate, ce nu pot fi descrise în cuvinte. Într-un asemenea lăcaş nu poţi să nu te simţi copleşit. Noutatea nu era clădirea sau sentimentele, ci meseria pe care urma să o fac şi despre care nici nu bănuiam cât e de complexă şi ce responsabilităţi, plăcute de altfel, implică.

Parfumul acelor ani îl păstrez în suflet neatins. Sunt clipe când m-apucă nostalgia anilor ce au trecut şi mi-e dor de-atunci…

De mine de-atunci, de colegele mele de-atunci, care fie s-au pensionat, fie nu mai sunt printre noi, de tot ce ţine de acei ani de început, când eram însetaţi de tot ce însemna biblioteconomie; era o "întrecere" tacită între noi, colegii "mai tineri", şi nu doream decât să ne ridicăm la nivelul colegelor cu experienţă, să le "furăm" meseria şi să-i pătrundem toate tainele.

Şi asta pentru că meseria de bibliotecar nu înseamnă doar să împrumuţi cartea sau s-o primeşti din circulaţie, stând comod la birou, iar cărţile nu sunt doar nişte volume, frumos aşezate pe rafturi într-o încăpere.

Până la raft drumul cărţii e lung: librărie, serviciul prelucrare catalogare, secţii de împrumut. Fiecare etapă presupune muncă, logică, bani şi nu în ultimul rând nevoile celor care ne trec pragul. Nu voi dezvălui toate secretele meseriei noastre. Mai spun doar atât: pe cât e de complexă, pe atât e de frumoasă şi nobilă dacă pui suflet. Nu pot să nu amintesc numele colegelor care ne-au marcat profesional şi de a căror muncă ne "*izbim*" zilnic: d-na Maria Vartolaş, d-na Dana Vega, D-na Adriana Popescu, d-na Virginia Panaite, d-ra Puşa Laic, d-na Maria Ionaşcu, d-na Elena Nicolof, d-na Tereza Fini (Dumnezeu s-o odihnească!). Dumnealor sunt acum la pensie, dar parte din sufletul lor şi munca de zeci de ani sunt aici, în sertarele cataloagelor, în registrele inventar, între coperţile cărţilor…

Timpul care trece ne "despoaie" ca un hoţ şi ne lasă suspinând în urma lui; dar singura comoară ce nu ne-o poate fura este cea a amintirilor şi a ceea ce rămâne în urma noastră.

După douăzeci de ani petrecuţi printre cărţi, nu pot spune că ştiu totul despre ele. Sunt mândră, însă, că mă aflu în slujba lor şi a celor ce au nevoie de ele.

Biblioteconomia nemţeană, apreciată ca exemplară la 20 de ani de activitate în ANBBPR

bibliotecar Ion ASAVEI

Staţiunea Lacul Roşu a fost la sfârşitul lunei octombrie, pentru câteva zile, capitala biblioteconomiei româneşti.

Asociaţia Naţională a Bibliotecarilor şi Bibliotecilor Publice din România (ANBBPR) a răspuns, astfel, invitaţiei Filialei Harghita în a-şi desfăşura summit-ul de toamnă, al celor 20 de ani de activitate, la înălţimea Cheilor Bicazului, aşa zisul „paradis" al Carpaţilor Orientali.

Neamţul a fost reprezentat la Conferinţa Naţională a ANBBPR printr-o delegaJie ceva mai numeroasă, condusă de către directorul Bibliotecii Judeţene „*G.T.Kirileanu*", Constantin Bostan, membru al Consiliului de Conducere al Asociaţiei, iar Romanul, de către bibliotecarele Emilia - Ţuţuianu Dospinescu şi Cristina Panaite, ultima în calitate de manager al Bibliotecii Municipale „*George Radu Melidon*".

Tema dezbaterilor, purtând titlul „*Dezvoltarea capacităţii organizaţionale a ANBBPR în contextul programului Biblionet*" s-a derulat pe două secţiuni, prima privind „Exemple de bune practici şi de comunicare, în filialele ANBBPR" şi o a doua, privind experienţa mai multor filiale din ţară, pe tema flexibilităţii în adoptarea serviciilor bibliotecilor la nevoile de lectură şi informare ale utilizatorilor.

Deosebit de interesantă a fost activitatea practică intitulată „*Cafeneaua ANBBPR - sesiune participativă de consultare a membrilor*", ce a abordat teme precum: „*Nevoile de formare şi dezvoltare profesională*", „*Priorităţile de politici publice*"; „*Comunicarea, cu şi între membri*" şi „*Colectarea şi diseminarea de bune practici*", teme ce au antrenat, pe grupe de interese profesionale, pe majoritatea celor peste 150 de participanţi ai întâlnirii.

Şi cum summit-ul din Lacu Roşu a avut un caracter aniversar, au ţinut să fie prezenţi la deschidere, Prefectul de Harghita, Constantin Strujan şi primarul de Taşca, Alexandru Drăgan, ultimul în calitatea sa de secretar al Asociaţiei Comunelor din România.

Legat de momentul de bilanţ al celor 20 de ani de activitate, cei prezenţi au putut afla prin Raportul prezentat de către Doina Popa, preşedintele ANBBPR, evoluţia activităţii asociative bibliotecăreşti în ultimele două decenii, capacitatea organizaţională şi principalele etape parcurse pentru definirea personalităţii instituţiei.

De subliniat faptul că biblioteconomia nemţeană s-a identificat în Raport prin activitatea sa dinamică, datorată directorului Bibliotecii Kirileanu, Constantin Bostan, ce s-a numărat printre membrii fondatori şi liderii executivi ai *Asociaţiei* şi unor bibliotecari ai aceleişi instituţii, ce, prin activităţile desfăşurate, au adus Bibliotecii Kirileanu o suită de premii naţionale, decernate de către ANBBPR în ultimii ani, culminând cu Premiul de Excelenţă primit de către **Constantin Bostan**, pentru întreaga sa activitate şi performanţele din managementul bibliotecii.

Dând „*Cezarului ce e al Cezarului*”, merită scoase în evidenţă contribuţiile acestuia în elaborarea Legii Bibliotecilor şi alcătuirea *Ghidului bibliotecilor publice din România* ambele lucrări, contribuind la fundamentarea paradigmei „bibliotecar - informaţie utilizator”, o nouă conotaţie a ceea ce înseamnă tipul hibrid de bibliotecă, unde cartea stă alături şi face casă bună cu celelalte mijloace moderne de informare, precum Internetul.

„*Sintetizând activitatea celor două zile de dezbateri biblioteconomice de la Lacu Roşu, se poate face aprecierea sinceră că activitatea de bibliotecă se află pe mâini bune, mai cu seamă prin tinerii ce au îmbrăţişat această muncă şi asta s-a putut constata prin comunicările prezentate de către aceştia, comunicări care au abordat o gamă largă de bune practici utilizate în bibliotecile unde lucrează. Raportându-ne la cele dezbătute la această întâlnire, putem califica activitatea Bibliotecii Kirileanu, ca foarte bună, fapt recunoscut, printre altele, şi prin selectarea Neamţului în primele judeţe din ţară, privind implementarea în bibliotecile publice a proiectului Biblionet, finanţat prin Fundaţia Bill & Melinda Gates*”, a afirmat **Constantin Bostan**, directorul Bibliotecii „G.T.Kirileanu” Neamţ, la întoarcerea de la Conferinţa ANBBPR de la Lacu Roşu.

Pledoarie

profesor Liliana MOLDOVEANU
Şcoala Nr.1, Roman

A citi o carte este ceva care ţine de mişcarea spiritului, este un fel anume de sporire a minţii; creşterea minţii ca lăcaş al priceperii tainelor lumii.

Cartea îndeplineşte nu minunea de a ne pune în contact nemijlocit cu oameni depărtaţi în timp şi spaţiu, cartea are menirea de a ne face să trăim în afara minciunii, nedreptăţii, prejudecăţii, manipulării. Este un mijloc de alinare a sufletului şi, în acelaşi tim,un spaţiu al descifrării gândurilor şi ideilor. Cartea îşi are graiul său.

Ea este cea care a valorificat omul, care l-a surprins prin puterea sa şi i-a dat speranţa de a-şi continua gândul.

Nu există cărţi bune şi mai puţin bune, interesante sau mai puţin interesante, toate cărţile sunt de folos, fiindcă te modelează şi îţi dau încredere. Citind, devii altcineva, fără a-ţi da seama. Atunci când ai impresia că nu găseşti o soluţie, că eşti abandonat, că totul se năruie în jurul tău, există o soluţie... Ia cartea în mâini, răsfoieşte-o, fugi cu gândul undeva într-un ungher ascuns, inspiră-ţi încredere şi citeşte filă după filă.

Aud din ce în ce mai des zicându-se că, în secolul vitezei, cartea este pentru majoritatea ceva facultativ. Internetul, televizorul, calculatorul câştigă teren în fiecare zi în detrimentul citirii unei cărţi. Mulţi nu îşi mai amintesc ultima carte citită; ei cred că lectura a devenit ceva inutil.

Nu se mai citeşte, poate din comoditate, poate din lipsă de timp, poate din cauza preţurilor mari ale cărţilor. Copiii nu mai citesc decât obligaţi, preferă televizorul şi calculatorul, neînţelegând că mintea le este voit manipulată. Înainte nu se găseau cărţi, acum se găsesc peste tot, dar nu li se mai acordă importanţă.

Am auzit iarăşi pe cineva zicând că viitorul cărţilor este incert şi că estimează că, în cel mult câţiva ani,cartea nu se va mai edita pe hârtie, ci pe CD-uri şi va fi citită numai pe calculator ! Îmi vine să râd ! Vor trebui probabil inventaţi şi nişte „roboţi de citit cărţi electronice”, care să poată fi folosiţi în pat, în fotoliu, în tren , în excursii sau acolo unde calculatorul este mai greu de folosit ! Sau ce se vor face adepţii calculatorului, cu orice preţ şi pentru orice, atunci când vor cădea reţelele electrice ?! Aşa, din senin, sau poate din cauza vreunei aurore boreale ce şi-a greşit traseul?! Dar nu numai atât ! Vindecarea de prost gust şi kitsch poate veni prin educaţie şi disciplină. Şi îmi place să cred că cea mai eficientă formă de educaţie este lectura. Poţi ajunge, uneori foarte uşor, miliardar în euro sau mare politician, dar incultura te va trăda ca pe un om ridicol. Handicapul lipsei de cultură nu poate fi acoperit nici de tupeu nemăsurat, nici de minciuni, nici de bani, nici de înalte funcţii politice în stat. De aceea, trebuie să ajutăm copiii,de la cele mai fragede vârste, să înţeleagă rostul cărţilor, aşa cum înţeleg rostul mamei sau al credinţei. Dacă ei vor creşte printre cărţi, atunci au o şansă să vadă lectura ca pe una dintre marile bucurii ale vieţii. Aşa cum diavolul poate fi răpus nu cu gloanţe, ci cu sfânta cruce, la fel glonţul cel mai eficient împotriva prostului gust este educaţia prin lectură. Pentru a mântui lumea, Dumnezeu a trebuit mai întâi s-o creeze. Pentru a fi dascăli, este nevoie, mai întâi, de elevi. Pentru a exista o ţară, trebuie să fie, mai întâi de toate, un neam. La fel putem spune şi despre cărţi. Pentru a fi cărţi de citit, trebuie, mai întâi, să existe scriitorii. Atunci când mor, scriitorii devin cărţi. Să-i citim ca şi cum am aprinde o lumânare la căpătâiul celor dragi ! Să încurajăm tinerii să-şi exprime gândurile şi sentimentele prin scris, căci sigur se vor găsi şi cei care-i vor citi.

Bucuria lecturii

Actul cultural este specific omului.

Dacă el s-ar fi preocupat de la început numai de satisfacerea celorlalte nevoi, n-ar fi ajuns prea departe.

Cărțile sunt singurele care au adunat cele necesare spiritului, în cuprinsul paginilor lor oamenii depunându-şi agoniseala minții, ele oferind dobânda cea mai mare. Ce-ar fi fost lumea fără cărți, biblioteci, şcoli ?!

Scriitorii sunt mari creatori de viață. Nu ştim despre ei dacă au trăit pe de-a-ntregul ceea ce au scris. În oazele lor de lucru au țesut destine omeneşti mai consistente decât viața însăşi. În jocul imaginației, au orchestrat viața, împletind destinele şi dirijându-le, înnodându-le şi deznodându-le, până la sfărâmarea lor definitivă pe ultimele rânduri ale paginilor cărții. Şi astfel trecutul a devenit istorie.

În bibliotecă, foamea de a şti ce gândeau nemuritorii clasici se împleteşte cu aceea de a şti ce gândeşte propria ta generație.

A citi este o artă, arta pe care niciun spirit inteligent nu şi-o refuză, arta care ne înalță sufleteşte, chiar când suntem obligați să trăim într-o lume plină de colb.

Un scriitor scrie pentru sine, pentru a răspunde unor imperative interioare misterioase, dar şi pentru cititori, cărora, generos, le dăruieşte rodul gândurilor sale Acei cititori vor considera cartea drept o oglindă în care ei şi autorul se confundă până la a deveni o singură identitate.

Scrisul conferă dimensiune cosmică existenței, ne face creatori, ne deschide mintea către explicații, către înțelegerea chintesențelor, acordând ritmul nostru interior cu ritmul cosmic..

Slovele cărții sunt semnele prin care o lume, lumea cea aievea, lumea văzutelor, se întâlneşte cu lumea sufletului nostru.

Lectura cărților nu poate deveni un ritual, decât repetând-o mereu. Fără repetiție, fără cărări bătătorite spre bibliotecă, nu există plăcere, după cum, fără repetiție, nu există nici dependență. Iar dependența devine un reflex când nu poți pleca undeva, fără să iei cu tine o carte, nu poți pune geană peste geană, fără să răsfoieşti măcar câteva pagini.

Cărțile trebuie trăite, nu doar evaluate, fiindcă atunci apare plictiseala. Iar în fața plictiselii, leacul cel mai bun este rafinamentul ochiului celui care citeşte. Citind, observi că nu te mai preocupă acțiunea, ci felul în care este ea scrisă, nu te mai încântă povestea ca atare, ci tehnica pe care o are scriitorul, nu te mai atrage deznodământul, ci acele răsuciri sintactice sau expresii fericite pe care autorul le găseşte,uneori, fără voia lui. Dar de toate aceste nuanțe nu-ți dai seama, decât după ce începi să te gândeşti la ele. Altfel spus, lectura începe cu adevărat să fie lectură, abia odată cu meditația pe marginea ei.

Să ne aplecăm în fața fiecărei cărți ca înaintea unui cufăr ce ascunde comori, uitat undeva ,sub nisip, sedimentat de foarte multe ori de indiferență.

Să ne apropiem de carte şi ni se va revela comoara! Dacă-i atingi paginile, cum ai mângâia petalele unei flori rare, vei simți parfumul ei binefăcător, vei pătrunde în lumea tinereții fără bătrânețe şi a vieții fără de moarte.

Să privim cartea ca pe rezultatul unei trude şi, atunci, asemenea fetei moşului din poveste, vom descoperi în micul cufăr averi inestimabile.

Să nu privim cartea cu aroganță şi obrăznicie, cu indiferență, căci atunci vom vedea în ea o peşteră plină cu balauri, vom găsi în ea cuvinte care dor, cuvinte care muşcă.

Să privim o bătrână de la sat, copleşită de truda pământului care n-a avut ocazia de-a învăța buchea cărții.! Mâinile ei aspre au zidit, alături de atâtea altele, libertatea de care noi ne bucurăm astăzi. Dar ea nu are cheia de intrare în peştera doldora de comori a bibliotecii pline cu cărți. Dar cât şi-ar dori s-o aibă ! Ea şi-a făcut din brazdă şi iarbă alfabet, din plug şi sapă şi-a încropit condei, Biblia i-a fost cerul cu nori şi stele, pământul- flori şi izvoare, bărbatul - iubire şi zâmbet. Ea acum răsfoieşte filele unei cărți de rugăciune, învechite de vreme şi rosteşte stihuri ştiute pe de rost de la străbuni. Cât şi-ar dori să poată citi şi multe altele.!. Tânjeşte în sine după taina aceasta a cititului, în timp ce noi păstrăm, de multe ori, cheia, undeva, într-un scrin uitat!...

Stau şi mă întreb…: o, babă anonimă, a fost nevoie, oare, să te naşti tu oarbă ca să ne dăm noi seama că putem vedea?!

profesor Liliana MOLDOVEANU
Şcoala Nr.1, Roman

Qu'est-ce que le bonheur?

 Mircea PANAITE
Şcoala Nr.1, Roman

Le vrai bonheur n'appartient pas et n'appartiendra qu' à celui qui est capable de le donner aux autres a son tour. Pour cela on n'est pas du tout necessaire de le detenir; or pour le posseder, on doit commencer par le donner aux autres. Le bonheur est issu seulement en vivant en bonne intelligence. Le bonheur ne se perd pas, on ne se gagne pas; le bonheur existe tout simplement.

On n'existe pas de recette pour le bonheur. Chaque individu c'est un exemplaire unique dans sa manière. On existe ainsi seulement des chemins etroits qui mènent vers le bonheur mais qui se trouve a notre côte. Pour le toucher on est necessaire de découvrir tout ce qu'on est vraiment à notre mesure, ce qui peut devenir notre ideal. Si on prouve la responsabilité lors qu'on prend les grandes decisions de notre vie, en réfletant sincèrement si le chemin choisi est vraiment pertinent pour nous-mêmes, on touchera aisément le bonheur.

Les chemins vers le bonheur sont systématiquement evités. On n'accomplit rien en demandant tout le temps si on est heureux et en regardent le bonheur tout comme quelque chose eloigné. Le bonheur cela veut dire la joie de chaque chose réalisée et surtout la compréhénsion de la motivation d'agir. C'est mieux vivre chaque moment de ta vie tout comme ce sera le dernier.

La nature peut nous donner le bonheur. Des milliers de gens touchent ici le silence de leur âme. Les paysages, la vegetation et les eaux courantes, transparentes donnent leur fraîcheurs en nous donnant le bonheur à la fois.

„Le bonheur peut être révélé dans un petit grain de sable du desert.''(P. Coelho)

L'arbre qui fremisse toujours devant ma fênêtre, le même depuis longtemps, les visages de mes parents, dont je les connais par coeur, les gens dont les chemins entrecroisent le mien , les plus belles fleurs du monde qui fleurissent chaque matin dans mon petit jardin, toutes ces presentes absolument merveilleuses et banales peuvent devenir de vrais eveniments essentiels de ma vie. Le bonheur se cache dans le coeur de la simplité. La tention dramatique de ces extremes s'appelle la vie. La vie s'appelle le bonheur.

Coordonatele relaţiei dintre grădiniţă şi familie

Cornelia STAICU
Grădiniţa Nr.3, Roman

Introducerea colaborării între părinţi şi educatorii specializaţi, comunicarea periodică şi permanentă între aceştia ca şi cooperarea în anumite momente sunt cerute chiar de eficienţa învăţării.

Există o reţea complexă de relaţii în cadrul unei grădiniţe. Aceste relaţii au un potenţial considerabil de influenţare a educaţiei copiilor, atât în sens pozitiv cât şi în sens negativ.

Parteneriatul educaţional se aplică la nivelul tuturor acestor relaţii.

Dintre aceste relaţii, cea mai activă, la nivelul realizării unui parteneriat, este relaţia educatoare - părinţi.

Colaborarea dintre grădiniţă şi familie presupune o comunicare efectivă şi eficientă, o unitate de cerinţe şi o unitate de acţiune când este vorba de interesul copilului.

Grădiniţa este prima treaptă a sistemului de învăţământ. Cele mai multe dintre coordonatele activităţii didactice pot fi influenţate de un start bun în relaţiile de la acest nivel.

Modul în care se explică mecanismele colaborării în şcoală poate fi adoptat şi la grădiniţă. Deosebirea este în favoarea grădiniţei şi se leagă de gradul de implicare, participare a părinţilor.

Implicarea părinţilor în problemele grădiniţei sau şcolii nu înseamnă numai plata unui sprijin material sau atenţionarea în legătură cu problemele copiilor lor. Ea este mult mai mult.

Se referă la constituirea unor relaţii pozitive între familie şi grădiniţă, şcoală şi la o unificare a sistemului de valori şi cerinţe relativ la copil.

Părinţii trebuie implicaţi permanent în activitatea grădiniţei, nu numai atunci când se ivesc probleme.

Educarea are posibilitatea unor întâlniri zilnice cu unul dintre părinţi. Depinde de ea ca aceste întâlniri să devină momente de comunicare.

Există, de asemenea, şi sistemul de voluntariat care poate implica părinţii sau bunicii în sprijinirea directă a activităţii din grădiniţă.

Toţi părinţii au nevoie de informaţii de bază referitoare la copiii lor. Ei au nevoie de asemenea să ştie care este scopul de bază al programului educativ la care participă copiii lor, care sunt obiectivele urmărite şi să fie la curent cu politicile educaţionale ale grădiniţei în general.

Majoritatea părinţilor apreciază informaţiile despre copilul lor, pentru că acestea contribuie la anumite decizii ale familiei pentru viitor. Mulţi părinţi oferă copiilor lor sprijin suplimentar în învăţare (limbi străine, calculator, dans, desen, muzică, sport etc.) în dorinţa de a deschide cât mai multe ocazii de integrare optimă şcolară şi socială, dar şi pentru că nu au încredere că la grădiniţă/la şcoală copiii învaţă ceea ce trebuie.

Unii părinţi au dorinţa şi timpul să joace un rol în activităţile din grădiniţă şi de la şcoală. Acest lucru este posibil în învăţământul preşcolar şi primar. Ei trebuie încurajaţi şi stimulaţi de educatoare şi profesori, nu respinşi.

Există un curriculum ascuns în spatele întâlnirilor aparent formale dintre părinţi şi educatori. Aceste mesaje ascunse influenţează deseori relaţia globală dintre şcoală, grădiniţă şi comunitate şi în mod precis relaţia dintre cadru didactic şi copil.

Toate aceste consideraţii sunt valabile în grădiniţă, având în vedere importanţa pe care o acordăm programului educaţional şi coordonatelor lui manageriale.

Este foarte important ca părinţii să simtă că sunteţi alături de ei când au de luat o decizie referitoare la copilul lor. Este vorba de orientarea spre o activitate sau şcoală când sunt cerinţe educative speciale.

În aceste momente este nevoie să daţi dovadă de tact şi de înţelepciune, căci, deşi puteţi deţine informaţii şi puteţi da sfaturi extrem de pertinente, decizia referitoare la soarta copilului trebuie luată împreună cu părinţii.

Centrele de resurse pentru părinţi sunt structuri construite în cadrul grădiniţei pentru a sprijini programul de educaţie timpurie. El este un spaţiu anume pregătit să asigure un mediu propice comunicării optime şi pozitive dintre educatoare şi părinţi, în mod individual şi în grupuri mici.

Ce fel de activităţi se desfăşoară aici? În acest loc al grădiniţei, care poate fi un hol anume amenajat sau o sală anume, se întâlnesc părinţii şi educatoarele în activităţile propuse pentru legarea unui parteneriat educaţional.

Tot aici, comitetul de părinţi îşi poate ţine întâlnirile periodice şi educatoarele pot invita de câte ori este de discutat o problemă, pe părinţii implicaţi pentru a evita întâlnirile la uşa grupei sau în faţa tuturor.

În afara bibliotecii, este bine ca la centrele de resurse pentru părinţi să fie o serie de broşuri educative care se adresează părinţilor.

Conţinutul broşurilor educative trebuie formulat simplu, clar şi pe scurt cu o tematică foarte variată. El trebuie să privească sănătatea, creşterea, dezvoltarea, educaţia, hrana, relaţiile copiilor.

Centrul de resurse pentru părinţi este bine să fie în responsabilitatea tuturor educatoarelor şi chiar dacă una dintre ele se va ocupa în mod explicit de programul lui, fiecare să aibă acces permanent şi periodic.

Activităţile planificate de CRP este bine să se desfăşoare după un program stabilit de toate educatoarele, împreună cu comitetul de părinţi.

În acest spaţiu se pot desfăşura şi activităţi cu sponsorii grădiniţei, acele unităţi şi întreprinderi care acceptă să sprijine cu surse materiale programul educativ.

Din lumea celor care nu cuvântă

 Educator Lenuţa ŞTEFAN
Grădiniţa Şcolii cu clasele I-VIII, Nr.9, Bacău

Lumea animală cuprinde un număr mare de vieţuitoare, pe diferite trepte de organizare, cu o mare diversitate de forme şi culori ca urmare a adaptării la diferite condiţii de mediu. Copilul a manifestat întotdeauna interes pentru curiozităţile naturii, pentru tot ceea ce iese din comun, pentru performanţe şi recorduri, indiferent de domeniul în care acestea pot fi întâlnite.

Pe cine nu-l încântă, începând din primăvară şi până în toamna târzie, priveliştea oferită de splendida policromie a plantelor şi vieţuitoarelor ?

Natura este o fantastică simfonie cromatică la care privirile şi trăirile noastre afective vibrează sensibil şi profund. Culoarea este o însuşire cosmică a existentei noastre, prezentă în viaţa şi activitatea noastră zilnică la fiecare pas: de la buchetul de flori, pe care ni-l dăruieşte cineva, la interiorul locuinţei noastre, de la ambianţa cromatică materială la picturi, simboluri şi semnificaţii. Culoarea, aceasta fermecătoare însuşire a tot ceea ce ne înconjoară, aduce în sufletul nostru bucurie sau tristeţe, căldură sau răceală, linişte şi prospeţime sau agitaţie şi preocupare, ne face să ne simţim mai aproape sau mai departe de ceva. Aşa cum exista o lume exterioară, obiectivă, a culorilor, tot aşa există o lume interioară, subiectivă , trăită a culorilor.

Dacă s-ar citi şi rezuma vreodată tot ce s-a scris, de la Aristotel şi până în zilele noastre, despre miraculoasa viaţă a necuvântătoarelor, cu siguranţă că ar fi nevoie de zeci de volume groase .

Este suficient să amintim numai cele 6 volume din "*Istoria insectelor*" de Reaumur sau cele 10 volume cu "*Amintiri entomologice*" ale lui Fabre, pentru a ne da seama cât de mult a interesat pe oamenii de ştiinţă orice aspect din viaţa acestor minuscule vietăţi.

Are lucrul acesta vreo importanţă mai mare pentru noi sau copiii dumneavoastră decât explozia informaţională de repere tehnicizate pe care ştiinţa ni le pune zilnic în faţă prin intermediul internetului sau al televiziunii? Vom deveni mai buni, mai înţelegători? Se va schimba viaţa noastră cu ceva dacă vom şti cu ce ochi să privim o albină, o furnică, buburuză sau o muscă ?

Copilul nu este educat numai de părinţi, de şcoală şi de colegii săi de joacă, pe copil îl educă tot ce-l înconjoară : câmpul, pădurea, râul, marea, munţii. Faceţi tot posibilul ca micuţii dumneavoastră copii să iubească tot ce este viu, tot ce îi înconjoară, pentru că fără dragoste faţă de natură şi vietăţi, omul nu poate să simtă din plin ceea ce numim, cu cel mai minunat dintre cuvinte - viaţa.

Învăţaţi-i pe copii nu numai să privească, dar să şi vadă. Câte lucruri interesante văd ei în lumea înconjurătoare?. Buburuza frumos colorată, pe care a privit-o toată iarna, acum nu mai este între geamuri. A plecat. "*O fi murit* ?", se întreabă şi vă întreabă.

Nu-l consolați, nu îi spuneți că a ieşit la aer în curte, în copaci. Nu-i spuneți nimic şi totuşi el plânge şi plânge şi va răspunde că o vrea înapoi, că era foarte mică şi foarte frumoasă, că o iubeşte şi că pe ea o vrea înapoi. Lacrimile îl uşurează. Înseamnă că ştie de milă.

Dragostea fără milă nu este dragoste. Învățați-i pe copii să aibă milă, să îi apere pe cei slabi, să iubească natura şi tot ce este viu.Ne place să privim insectele, în mod deosebit pe cele viu colorate.

Existența acestora este un joc continuu între viață şi moarte tocmai datorită coloritului.Unele insecte, în loc să se confunde cu mediul din care fac parte, se împodobesc cu un număr impresionant de culori violente şi iau atitudini provocatoare, care înspăimântă pur si simplu pe cei care ar îndrăzni să le atace. Aşa este lăcusta americană, care are fața, pieptul şi picioarele colorate în negru, roşu , galben şi verde, ca o mască de trib indian şi care, bineînțeles, nu poate trece neobservată.

Ea îşi previne astfel duşmanii: „*atenție, sunt periculoasă*!".

Prin frumusețea lor atrăgătoare, fluturii par să utilizeze cele mai ingenioase forme si modalități de apărare. Celebrul fluture diurn Machaon , cu o anvergură de aproape 10 cm, are la baza aripilor posterioare două pete roşii, violent strălucitoare, care au menirea să deruteze atenția duşmanului, căci, într-adevăr, aceşti "ochi" (petele roşii) atrag loviturile de cioc ale pasărilor într-o parte a corpului, care nu corespunde niciunui centru vital.

Oricare ar fi însă „arta camuflajului" la insecte, obiectivul ei este în ultimă instanță unul singur : apărarea, ceea ce înseamnă de fapt supraviețuirea.

În general, insectele multicolore, maestre de necontenit în arta camuflajului, încrezătoare în puterea lor, se recunosc între ele de la prima vedere şi nu vor caută niciodată să se ascundă fugind în locuri greu de găsit.

Se consideră că ele îşi semnalează anume aceste culori frapante duşmanilor, prin acestea atrăgându-le "atenția" că sunt periculoase.

Experimente făcute pe pasări şi şopârle au arătat că, dacă li se vor oferi acestora un lot de insecte, unele viu colorate şi altele cu culori mai terne, ultimele vor fi imediat atacate si devorate.

O viețuitoare - oricare ar fi ea - reprezintă pentru mulți dintre noi un autentic colț din natură, încărcat de sensuri si semnificații, care, de cele mai multe ori, ne farmecă şi ne amuză, alteori ne intrigă, dar care ne stârneşte de fiecare dată şi o justificată curiozitate.Majoritatea celor care au scris despre insecte nu s-au sfiit să mărturisească, că ştiu totuşi puțin şi că aproape cu fiecare incursiune în comportamentul acestora descoperă noi enigme care aşteaptă să fie elucidate.

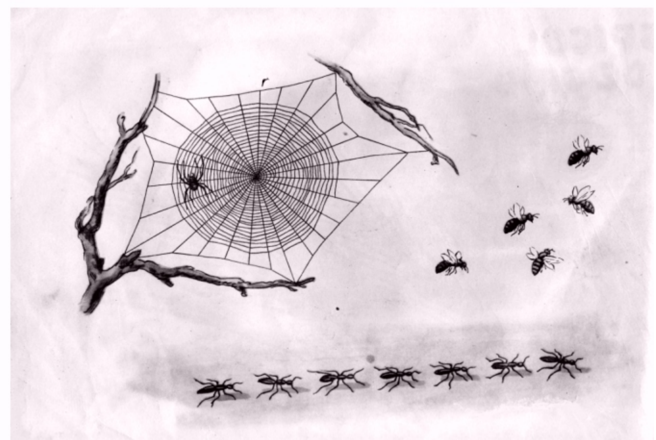
La realizarea tuturor performanțelor din lumea vie au contribuit atât natura, cât şi omul. Este greu de stabilit în ce proporție. Cert este că astăzi, mai mult ca oricând, omul participă tot mai activ la modelarea şi transformarea naturii în folosul său.

În activitățile desfăşurate la lecțiile de cunoaşterea mediului, observând insectele direct în locul unde supraviețuiesc, copii descoperă însuşirile lor, înfățişarea, alcătuirea şi mediul de viață.

Cunoştințele acumulate la "Cunoaşterea mediului" sunt sistematizate şi verificate prin activitățile de "Educarea limbajului" sau prin memorizări de poezii precum: „Furnica", „Gândăcelul" sau „Albina". În activitățile artistico-plastice şi practice, copii lucrează cu multă dragoste, dând viață necuvântătoarelor.

Trăim într-un univers cromatic, pătrundem în fascinanta lume a culorilor care l-a impresionat dintotdeauna pe OM. Dacă stăm în mijlocul naturii, o admirăm, încercăm să o înțelegem şi să o trăim, ea ne va reface capacitățile fizice şi intelectuale, ne înveseleşte : pur şi simplu, numai privind-o, ne regenerează.

Lucrări
Grădinița Şcolii cu clasele I-VIII, Nr.9, Bacău
îndrumător: educator Lenuța ŞTEFAN

Două jumătăți

Decupaje

Aş vrea să fiu un nor,
să plutesc peste frumusețea ta
ca să dau luminii dulceața ta
iar lumea asta are totul frumos
izvoare minunate, păduri exotice
dar nimic nu este ca tine...
mi-aş dori un tablou cu tine,
să privesc minunatul tău zâmbet etern
tu ai fi lumina dintr-o zi întunecată
în care oricine va dori să te vadă...
dacă ar fi o planetă pustie
ne-am duce acolo pentru veşnicie
tu eşti jumătatea din inima mea
şi aş vrea să fiu şi eu jumătatea ta.

Alexandru MAYERHOFFER
Şcoala Nr.5, Roman

Factorii comunicării eficiente în comunitate

Un factor al comunicării eficiente în comunitate trebuie să fie şcoala. Din punct de vedere al contextului comunicarea cuprinde contextul familial, şcolar şi social. Contextul influenţează atât ceea ce se comunică, cât şi maniera în care se comunică.

Preot Cătălin MICLĂUŞ

Biserica "Binecredinciosului Voievod Ştefan cel Mare şi Sfânt", Roman

Ca act în sine, comunicarea reprezintă un sistem de transmitere a unor mesaje. Acestea pot fi procese mintale sau expresii fizice. Oamenii preiau mesaje din mediul înconjurător şi le prelucrează pentru a le înţelege. De asemenea, oamenii lansează mesaje pentru a-şi atinge scopurile.

Comunicarea presupune reversibilitatea mesajelor în cadrul relaţiei care reuneşte două entităţi, chiar dacă mesajele nu sunt de acelaşi ordin. Ea implică crearea unui sens în funcţie de corelările neîntrerupte dintre facultăţile noastre de percepere a semnalelor, de bogăţia vocabularului (pentru a le decodifica), de imaginaţie (pentru a le interpreta), ca şi de memorie, pentru a le menţine coerente atunci când, la rândul nostru, devenim emiţători şi adresăm mesaje retur[1].

Acestea pot fi de tip "feedback" sau de tip "retroacţiune", reformulări conforme codurilor noastre vizând limbajul general şi limbajele tehnice care constituie vocabularul nostru personal sau răspunsuri personalizate la ceea ce am stabilit că se poate stabili ca semnificaţie pentru mesajele primite.

Comunicarea umană este un proces de tip tranzacţional, prin care oamenii transferă energii, emoţii, sentimente şi schimbă semnificaţii. Ea există în măsura în care se emit şi se recepţionează stimuli senzoriali, simboluri, semne şi semnale care poartă, la plecare, semnificaţia care li se atribuie, la sosire.

Este un proces prin care comunicatorul transmite stimuli cu scopul de a schimba comportamentul auditoriului. Comunicarea înseamnă totalitatea proceselor prin care o minte poate să o influenţeze pe alta[2], ea se realizează ca o relaţionare şi un schimb între societate cu forţele ei şi persoană cu forţele sinelui propriu[3].

Comunicarea pune într-o relaţie fluctuantă câmpuri şi dimensiuni multiple ale modului nostru de funcţionare, la nivel mintal, fiziologic şi social. Uneori acestea sunt complet identice sau cel puţin compatibile. Comunicarea interumană nu reprezintă un scop în sine, ci este un demers care dă sens activităţii umane în general şi comunităţilor în special.

Are implicaţii atât pentru limbajul ştiinţific, dar şi pentru limbajul obişnuit. Absenţa comunicării bazată pe reguli precise duce la adevărate acte de vandalism asupra limbajului şi la incapacitatea oamenilor de a se exprima corect. Orice act de comunicare este un act social care presupune o relaţie socială[4].

Societatea contemporană, atât din ţara noastră, cât şi din celelalte colţuri ale lumii se caracterizează prin absenţa preocupării pentru comunicare. Nu suntem interesaţi de înţelesul cuvântului şi al vorbirii, al comportamentului şi gesturilor, de scriere şi exprimare corectă şi fluentă.

Astăzi, societăţile lumii promovează o civilizaţie a discursurilor incoerente, a propagandei şi sloganurilor. Cuvântul nu mai transmite trăiri şi convingeri, ci doar justifică sentimente, limbajul se vulgarizează printr-o falsă democratizare socială, anonimatul este impus şi promovat, suntem martorii unei inflaţii verbale.

Comunicarea în cadrul comunităţii are caracteristici specifice, realizându-se în anumite condiţii şi implicând o infrastructură comunicaţională complexă. Acest tip de comunicare se realizează în următoarele situaţii: mai multe persoane trebuie să primească aceeaşi informaţie, cu acelaşi conţinut, informaţiile comunicate cuprind informaţii generale şi informaţii specifice, sursa nu ştie care sunt receptorii.

Comunitatea poate fi centralizată sau descentralizată. În primul caz, comunicarea se realizează rapid şi cu fidelitate, în cazul al doilea, comunicarea are un aspect creativ, inovator.

Comunicarea verbală are o caracteristică importantă permiţând un joc logic al întrebărilor şi răspunsurilor într-o înlănţuire spontană flexibilă. Nevoia de comunicare este esenţială pentru om.

Un factor al comunicării eficiente în comunitate trebuie să fie şcoala. Din punct de vedere al contextului comunicarea cuprinde contextul familial, şcolar şi social. Contextul influenţează atât ceea ce se comunică, cât şi maniera în care se comunică. Într-o altă clasificare contextul poate fi: fizic (mediul respectiv), cultural, sociopsihologic (statutul social al partenerilor, relaţiile dintre ei), temporal.

În limbajul comunicării, atunci când doi parteneri de discuţie se înţeleg perfect stabilesc un raport interpersonal. Acesta este genul de contact interpersonal în care te afli în deplină armonie, consonanţă şi sintonie cu partenerul şi te identifici cu el pentru a comunica mai uşor[5].

Comunicarea prin limbaj conţine un text, un context şi un subtext şi intră în categoria interrelaţiilor concrete, reglementator esenţial fiind statutul interlocutorilor, distanţele psihologice dintre ei, forţa personalităţii fiecăruia, angajarea afectivă şi atitudinală, structurile motivaţionale şi nu în ultimul rând inteligenţa lor.

Comunicarea acţională se exprimă în situaţiile practice, fiind alimentată de competenţă, talent, aptitudini, temperament şi grad de socializare.

Comunicarea comportamentală este un produs al socializării şi educaţiei, se manifestă prin politeţe şi reacţii comportamentale adecvate în situaţii cât mai variate. Se formează sub presiunea încărcăturii emoţionale a mediului şi se exprimă prin deprinderi şi obiceiuri.

Pentru a realiza un bun raport interpersonal trebuie ţinut seama de o varietate de elemente. Acestea sunt: spaţiul personal, privirea şi contactul vizual, strângerea de mână, postura, zâmbetul, gesturile deschise, evitarea răspunsurilor negative, provocarea răspunsurilor pozitive, formulările pozitive, tăcerile, înfăţişarea exterioară, amenajările interioare.

Relaţiile interpersonale sunt premisă şi rezultat al comunicării afective şi eficiente, devenind fundament al dezvoltării optime a persoanei.

Comunicarea eficientă este o comunicare integrală. Aşadar, trebuie să pornim de la o pedagogie a comunicării care cuprinde aspecte întâlnite în practica şcolară, relaţiile sociale şi un fundament ştiinţific. Trebuie folosite ştiinţa şi arta vorbirii, forţa tăcerii consimţite, autoimpuse, profunzimea şi provocarea întrebării şi polisemantismul neverbalului[6].

Stimularea dorinţei de comunicare şi accentuarea acesteia odată cu trecerea timpului are efecte remarcabile asupra personalităţii atât la copii cât şi la adulţi.

Comunicarea trebuie învăţată prin dobândirea instrumentelor de achiziţie a mesajelor şi prin conturarea capacităţii de acumulare activă a mesajelor.

Astfel comunicarea eficientă în comunitate se realizează prin articularea corectă a cuvintelor, acumularea vocabularului de bază, deprinderea cititului şi scrisului, familiarizarea cu regulile dialogului, învăţarea deprinderilor intelectuale de bază, înţelegerea limbajelor lingvistice şi a metalimbajelor, descifrarea noţiunilor specifice în context dat, abordarea interdisciplinară a conceptelor şi verificarea lor în condiţii noi,

> *„Oamenii se urăsc pentru că se tem unii de alții; se tem pentru că nu se cunosc; nu se cunosc pentru că nu comunică."*
> (Martin Luther King)

analiza fenomenelor şi situaţiilor.

Comunicarea eficientă nu este numai o transmitere de informaţie de către un locutor, ci şi replica interlocutorului care transmite la rândul său informaţii în urma decodării mesajului transmis, folosind toate mijloacele verbale şi nonverbale utilizate în contextul respectiv.

Comunicarea în comunitate poate fi verbală, vizuală şi nonverbală.

Odată învăţată, comunicarea eficientă trebuie dezvoltată ajungându-se la o artă a exprimării şi a receptării. Astfel interlocutorii pot să stăpânească un vocabular adecvat, să manifeste rigoare şi coerenţă în transmiterea mesajului, să adreseze întrebări eficiente şi să desprindă concluziile unei conversaţii, să dispună de propriile modalităţi de exprimare nonverbală.

Comunicarea eficientă în comunitate se realizează prin dezvoltarea fluidităţii verbale şi asociaţionale, fluiditate ideatică şi spontană. Un rol foarte important îl are şi personalitatea celui care comunică, evidenţiind echilibrul dintre suflet şi gândire, îmbinând inteligenţa cu înţelepciunea.

O artă la fel de importantă în cazul comunicării eficiente este arta de a asculta. Interlocutorii se consideră reciproc parteneri de comunicare, iniţiază conversaţii, descifrând aşteptările celuilalt, transformă situaţiile conflictuale în dialog, reacţionând, adecvat la situaţiile critice, argumentându-şi poziţia şi apreciind argumentele contrarii. Orice comunicare interpersonală şi implicit comunicarea eficientă în comunitate începe cu comunicarea cu sine însuşi. Pentru locutor persoana cu care poartă conversaţia este o reflectare a părerii proprii dacă suntem capabili să ne identificăm propriile gânduri, să ne clarificăm trăirile, să ne exprimăm sentimentele şi să ne valorificăm deplin posibilităţile comunicative pe care le avem. Starea de armonie şi împlinire cu sine însuşi şi cu cei din jur postulată de preceptele creştine trebuie să stea la baza unei comunicări eficiente atât intrapersonal cât şi interpersonal.

Orientarea exclusivistă spre propriul Eu trebuie înlocuită cu stimularea orientării către interlocutor prin utilizarea unui cod etic adecvat, a unei filosofii pozitive, altruiste, bine cunoscută de toţi membrii comunităţii. Pentru îmbunătăţirea comunicării trebuie alese mijloace semnificative pentru celălalt care să elimine cât mai mult cu putinţă efectele imaginaţiei individuale indiferent de contextul în care se desfăşoară comunicarea, de gradul de percepţie al interlocutorului şi de distorsiunile canalului de transmitere a informaţiei.

Comunicarea eficientă trebuie să aibă mai multe criterii utile: credibilitatea sursei, adaptabilitate prin ascultare activă şi discreţie, dialog (cuprinzând stilul, atitudinea, evitarea formulelor dubitative, expresiilor negative şi scuzelor exagerate, tonul, timbrul şi volumul vocii, limbajul corpului).

Comunicarea eficientă se realizează prin iniţiativă şi acţiune, succesul nu este niciodată complet, dar este perfectibil, însă fără cunoaştere, încredere şi efort susţinut aceasta nu se va realiza optim, aşteptările celorlalţi nefiind satisfăcute.

Sub toate formele ei, comunicarea este proiectivă în sensul în care exprimă caracteristici ale personalităţii şi ale dezvoltării atitudinilor, idealurilor şi stilului propriu.

Pentru a realiza o comunicare eficientă trebuie să ţinem cont de: componentele, implicaţiile, principiile şi regulile comunicării.

1. **Componentele comunicării sunt următoarele:**

❖ *Sursa*. Pentru a se realiza comunicarea trebuie să existe o sursă, un emiţător. În cazul nostru sursa este fiinţa umană. Comunicarea directă se realizează printr-un schimb de mesaje.

❖ *Mesajul* se transmite între cei doi interlocutori printr-un set de simboluri, printr-un cod. „În orice proces comunicaţional se recurge la coduri de diverse tipuri. Codul este un sistem de semne prin care se semnifică ceva, se receptează sau transmite un mesaj informaţional[7]".

❖ *Canalele de transmitere* fac posibilă realizarea schimbului de mesaje. Vorbirea este cel mai folosit canal.

❖ *Receptorul.* Fără a exista un receptor sau un destinatar al mesajului, comunicarea nu se poate realiza. Primitorul mesajului îl interpretează astfel încât este posibil ca mesajul ajuns la destinatar să nu mai fie mesajul iniţial. În comunicare cei doi interlocutori sunt pe rând sursă şi receptor pentru schimbul de mesaje.

❖ *Decodificarea sau interpretarea mesajului.*

❖ *Contextul* în care are loc comunicarea este foarte important pentru interpretarea mesajului.

❖ *Feed-back-ul* sau reacţia interlocutorului ne ghidează spre modul în care vom transmite mesajul următor pentru a ne putea face înţeleşi în modul cel mai optim.

2. **Implicaţiile comunicării.** În cadrul comunicării, întreaga noastră fiinţă, cu toate facultăţile ei, este implicată în interacţiunea cu semenii. Comunicarea este principalul factor care influenţează sănătatea familiei şi relaţiile cu ceilalţi.

❖ *Prin comunicare influenţăm şi suntem influenţaţi* datorită că cei doi interlocutori sunt alternativ sursă şi receptor pentru mesaje.

❖ *Comunicarea contribuie la modificări ale personalităţii*. Un mesaj pozitiv poate influenţa în bine viaţa interlocutorului, pe când un mesaj negativ poate înrăutăţi părerea despre sine a acestuia.

❖ *Comunicarea este ireversibilă* în sensul că fiecare mesaj transmis nu mai poate fi retras. Schimbarea de comportament se produce, iar psihicul este influenţat. Chiar dacă revenim cu un mesaj schimbat, interacţiunea s-a produs deja.

❖ *Fiecare mesaj comunicat este unic* având în vedere contextul unic în care s-a realizat.

❖ *Comunicarea implică o permanentă adaptare* la mesajele primite pentru a o putea desfăşura în direcţia dorită de noi.

❖ *Comunicarea necesită interacţiunea cu mesajul comunicat.* În urma decodificării mesajul respectiv este acceptat sau refuzat.

3. Principiile comunicării.

❖ *Omul nu poate să nu realizeze o activitate*. Prin activitate persoana îşi realizează aspiraţiile proprii sau legate de ceilalţi, se adaptează condiţiilor de mediu.

❖ *Omul nu poate să nu comunice*. Orice mişcare, gest sau cuvânt al fiecăruia dintre noi este o formă de comunicare.

❖ *Adevărul comunicat de noi nu este adevărul universal, ci adevărul personal*, adică înţelesul mesajului transmis nu este unul singur ci este înţelesul pe care noi i-l atribuim.

❖ *Comunicarea are o dimensiune informaţională şi una relaţională*. Nivelul relaţional ne arată cum să interpretăm conţinutul nivelului informaţional[8].

❖ *Comunicarea se realizează continuu* adică foloseşte toată zestrea noastră ereditară şi acumulată în viaţă.

❖ *Comunicarea se face în funcţie de nevoile interpersonale (incluziunea, nevoia de control şi afecţiunea).*

4. Regulile comunicării eficiente.

❖ *Comunicarea verbală şi cea nonverbală trebuie să fie complementare*, pentru a se evita situaţia transmiterii dublului-mesaj.

❖ *Comunicarea se realizează în ambele sensuri.* Fluxul informaţional circulă între cei doi interlocutori.

❖ *Fiecare persoană este unică şi trebuie respectată.*

❖*Comunicarea trebuie să fie deschisă* adică deplină.

❖*Comunicarea să treacă dincolo de manifestările văzute ale interlocutorului*, adică să căutăm să înțelegem mai mult decât ni se spune.

❖*Comunicarea presupune ascultare activă şi renunțare la prejudecăți*. Atunci când cineva ni se destăinuie trebuie să-i arătăm că ne interesează problema sa şi că suntem gata să-l ajutăm.

❖*Comunicarea trebuie să aducă o undă pozitivă în viața interlocutorului*.

Din punct de vedere practic, factorii comunicării eficiente în comunitate sunt următorii:

1. *Dorința de a aborda deschis o anume temă*, fără prejudecăți sau, altfel spus, sinceritatea şi franchețea în exprimarea convingerilor. De cele mai multe ori acestea sunt atribute unanim apreciate, chiar dacă receptorul nu este întotdeauna de acord cu semnificația mesajului. Transparența modului de abordare a unei teme face comunicarea plăcută, fluentă şi nu generează interpretări diferite.

Deşi este o condiție necesară nu este şi suficientă. Trebuie ca şi receptorul să se încadreze pe aceeaşi direcție a bunelor intenții. Este frustrant pentru un emițător sincer, deschis, să primească feed-back-uri opace, contradictorii, pline de subînțelesuri.

2. *Credibilitatea sursei.*

Nu ne putem imagina o comunicare eficientă, corectă în comunitate fără a avea o sursă credibilă. Credibilitatea se întemeiază pe două noțiuni fundamentale: *competență* capacitatea emițătorului de a-şi prezenta argumentele şi calitățile şi *încredere* lipsa intereselor privitoare la actul informativ şi a prejudecăților față de emițător şi receptor.

Credibilitatea predomină chiar şi asupra mesajului propriu-zis, implicarea şi relevanța la nivel individual fiind mai importantă decât conținutul ideatic. Cu toate acestea empiric s-a constatat că deşi efectul sursei credibile este puternic şi imediat, acesta nu durează mult provocând *efectul de adormire* care face ca sursele necredibile să aibă mai mare efect[9].

3. *Mesajul.*

Acesta reprezintă o modalitate de depăşire a impasului credibilității. În primul rând, mesajul trebuie să fie clar. Claritatea mesajului sprijină credibilitatea pe trei nivele: prezentarea unor informații concrete, date şi fapte exacte (*ce spune*), inteligibil şi cu aderență (*cum spune*) stabilind legături cu interlocutorul şi răspunzând problemelor personale ale acestuia (*cui spune*).

4. *Cunoaşterea suficientă a unui subiect.*

Putem aborda un subiect numai dacă posedăm un volum minim de cunoştințe. În acest caz limită, conversația este orientată către un set de întrebări bine alese pentru a ne lămuri asupra subiectului.

Dificultatea întrebărilor trebuie să fie medie şi să necesite răspunsuri moderate. Emițătorul întrebărilor trebuie să fie atent şi interesat de răspunsuri, chiar să folosească în decursul conversației noțiuni noi, dovedind astfel că şi-a însuşit deja noile informații.

5. *Cunoaşterea de sine.*

Aceasta este o condiție mai greu de îndeplinit, în viteza cu care se desfăşoară toate evenimentele şi în intensa exploatare a timpului, persoana nu mai este capabilă de o perspectivă critică asupra sa. Sensul evoluției trăsăturilor de caracter nu mai prezintă nici un interes. Superficialitatea vieții cotidiene se extrapolează în cunoaşterea Eului. Astfel sunt destule persoane care provoacă discuții fiind total nepregătite pentru răspunsurile pe care le vor primi. Iar când discuția a luat o turnură nedorită, singura şansă este de a abandona subiectul.

6. *Autodezvăluirea.*

Autodezvăluirea devine o forță relațională atunci când comunicarea dintre cei doi interlocutori se bazează pe utilizarea unor mesaje prin care conlocutorii dobândesc certitudinea sau se aşteaptă să fie înțeleşi de către celălalt1[0].

7. *Respectarea intelectului şi acceptarea celuilalt.*

Se referă la încercarea de evaluare a capacității intelectuale a receptorului astfel încât comunicarea să fie orientată pe nivele accesibile ale cunoaşterii. Pentru o bună reuşită a acestui lucru conversația trebuie să fie progresivă, de la lucruri simple, general cunoscute spre lucruri complexe, iar respectul pentru receptor trebuie să transpară în orice moment.

8. *Încrederea în opiniile celuilalt şi interesul pentru unicitatea sa.*

În timpul unei discuții trebuie ținut cont de ansamblul unic al experienței de viață al fiecărei persoane care are drept consecință apariția unor convingeri proprii asupra diferitelor probleme. Cine ar crede că deține adevărul absolut şi părerile celorlalți nu mai contează? Comunicarea eficientă are ca scop atingerea unui consens, lucru realizat dacă analizăm atent şi opiniile celuilalt.

9. *Dezvoltarea capacității de a-l iubi pe celălalt*

Mesajul sublim al creştinismului este dragostea față de aproapele. Aceasta trebuie transmisă şi în cadrul comunicării. Sub imperiul dragostei eficiența este maximă, iar teoretizările inutile.

10. *Etică în folosirea noțiunilor şi conținuturilor.*

Noțiunile transmise de emițător trebuie să se încadreze într-o înşiruire logică şi corectă, să fie clare şi îmbrăcate într-o formă estetică. Ele trebuie să reflecte pasiunea emițătorului în abordarea subiectului însoțită de dorința de metamorfozare a receptorului. Noțiunile folosite trebuie să nu genereze ambiguități care pot conduce la dezamăgirea profundă a ascultătorului.

11. *Conştientizarea influenței reciproce a dezvoltării de sine.*

Atunci când comunicăm folosim nu numai cuvintele, ci întreaga ființă, simțurile, mintea cu toate experiențele acumulate anterior. Rezultatul este situat pe axa dintre revelație şi dezamăgire. Suntem influențați atât supra conținutului informației cât şi asupra modului de abordare pe care îl vom folosi în comunicarea viitoare.

12. *Excluderea comunicării prin „dublu mesaj”.*

„Dublul mesaj” al emițătorului determină reacții dintre cele mai diferite ale receptorului. Acesta va participa la comunicare numai dacă este constrâns, dar este de presupus că va adopta şi el acelaşi „dublu mesaj”. Cazul cel mai fericit este cel în care un astfel de comportament nu este acceptat şi se acționează ca atare.

13. *Nevoia de control.*

Ca orice lucru bine făcut şi nevoia de limite în comunicare necesită nişte limite bine stabilite. Granița dintre pornirea firească de control şi manipulare este foarte fragilă. Dorința superiorilor de a fi ascultați de către angajați pentru a-şi îndeplini sarcinile trece de multe ori în planul manipulării. Intenția de manipulare este evidentă în cazul politicienilor care doresc voturile populației.

CONCLUZIE

Deşi *libertatea nelimitată de decizie este inalienabilă în cazul comunicării interumane şi al participării la viața socială*[11], în societatea modernă aproape toată lumea este afectată de lipsa contactului personal[12].

[1] Andre de Peretti, JeanAndre Legrand, Jean Boniface, *Tehnici de comunicare*, Editura Polirom, Iaşi, 2001, p. 8

[2] Ştefan Prutianu, *Manual de comunicare şi negociere în afaceri, Comunicarea*, Editura Polirom, Iaşi, 2000, p. 27.

[3] Ursula Şchiopu, Emil Verza, *Adolescența, personalitate şi limbaj*, Editura Albatros, Bucureşti, 1989, p. 289.

[4] Rosemarie Haineş, *Televiziunea şi reconfigurarea politicului*, Editura Polirom, Iaşi, 2002, p. 34.

[5] Ştefan Prutianu, *Comunicare şi negociere în afaceri*, Editura Polirom, Iaşi, 1998, p. 63.

[6] Constantin Sălceanu, *Comunicare şi relații interumane în management*, Editura Ankarom, Iaşi, 1997, p. 197.

[7] Paul Popescu Neveanu, Mielu Zlate, Tinca Crețu, *Psihologie*, Editura Didactică şi Pedagogică, Bucureşti, 1994, p. 69.

[8] Mihai Dinu, *Introducere în teoria comunicării,* Editura Universității, Bucureşti, 1993, p. 230.

[9] Doru Pop, *Mass media şi democrația*, Editura Polirom , Iaşi, 2001, p. 89.

[10] Steve Duck, *Relațiile interpersonale, A gândi, a simți, a interacționa*, Editura Polirom, Iaşi, 2000, p. 66.

[11] Ibidem, p. 70.

[12] Allan Please, Alan Garner, *Limbajul vorbirii*, editura Polimark, Bucureşti, 1997, p. 111.

CONCEPŢIA VASILIANĂ DESPRE ASCULTARE

† Ioachim BĂCĂUANUL
Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului şi Bacăului

Prin hotărârea Sfântului Sinod, la iniţiativa Preafericitului Patriarh Daniel, în anul mântuirii 2009, Biserica Ortodoxă Română omagiază în mod deosebit pe unul dintre cei mai mari dascăli ai lumii şi ierarhi, Sfântul **Vasile cel Mare**, de la a cărui adormire se împlinesc 1630 de ani. Împreună cu el, se comemorează toţi Sfinţii Capadocieni, pentru că au marcat, alături de Sfântul Vasile cel Mare, timpul mântuirii, lăsându-ne nouă *atâta nor de mărturii* despre viaţa şi activitatea lor.

În acest context tematic, încercăm să evidenţiem, în cele ce urmează, un aspect important al marii opere vasiliene, fundamental pentru întreaga Ortodoxie, în ceea ce priveşte organizarea şi desfăşurarea vieţii monahale- ascultarea.

În concepţia doctrinală a Sfântului Vasile, votul ascultării este un element esenţial al vieţii religioase, nu numai în monahism. Învăţătura lui despre această virtute apare diferit, urmând o succesiune cronologică. În **Scrisoarea a doua** către Sfântul Grigorie de Nazianz, Sfântul Vasile nu face nicio menţiune asupra ascultării, însă, mai târziu, când ajunge episcop, grijuliu pentru viaţa frăţească a păstoriţilor, elaborează, sub presiunea circumstanţelor, o întreagă doctrină despre ascultare. Întâi face elogiul celui care se angajează să asculte de cuvântul **Scripturii**. **Evanghelia** devine singura autoritate faţă de care nu trebuie făcut niciun compromis. Ideea mamă a Sfântului Vasile este următoarea: ascultarea fără condiţii faţă de poruncile divine, prevalând întru totul iubirea.

2009 - an comemorativ-omagial al Sfântului Vasile cel Mare, arhiepiscopul Cezareei Capadociei († 379)

Dacă iubirea de Dumnezeu pretinde că adevăratul creştin trebuie să se sustragă de la orice ispită care îl mână la păcat, iubirea faţă de aproapele îl invită pe om să se adauge fără rezerve la lucrarea comună care urmăreşte acelaşi ideal: *mântuirea*. Insistenţa sfântului asupra vieţii comunitare implică şi bazele ideii centrale care trebuie să stea la baza acesteia, ascultarea. Iată ce zice marele corifeu în prima Regulă Mică, răspunzând la întrebarea dacă este cu putinţă sau foloseşte cuiva ca să-şi îngăduie să facă sau să spună cele pe care le socoteşte bune, fără mărturia Scripturilor de Dumnezeu insuflate: <<*Domnul nostru Iisus Hristos spune despre Duhul Sfânt că „nu va grăi de la Sine, ci câte va auzi, pe acestea le va grăi*" (cf. **Ioan** 16,13), iar despre Sine însuşi: „Nu poate Fiul nimic să facă de la Sine." (cf. **Ioan** 5,19), şi iarăşi: „Că Eu n-am grăit de la Mine, ci Tatăl Care M-a trimis pe Mine, Acela Mi-a dat poruncă ce să spun şi ce să grăiesc şi ştiu că porunca Lui este viaţă veşnică; deci, cele ce grăiesc Eu, precum Mi-a spus Mie Tatăl, astfel grăiesc." (cf. **Ioan** 12, 49-50). După aceste cuvinte ale Domnului, cine va fi atât de fără de minte, încât să îndrăznească chiar şi să gândească ceva de la sine din moment ce, pe de o parte, foloseşte ca îndrumător pe Sfântul Duh şi Bunul Duh ca să se îndrepteze pe calea adevărului şi cu gândul, şi cu cuvântul, şi cu fapta, iar, pe de altă parte, este orb şi trăieşte în întuneric fără soarele dreptăţii, adică însuşi Domnul nostru Iisus Hristos, Carele luminează ca nişte raze poruncile Sale?>>[1].

Remarcăm faptul că în acest text admirabil nu este vorba de o lege rigidă a monahismului, ci de o ascultare personală, Biblică, de o relaţie filială cu Dumnezeul Cel Viu.

De fapt, în formulările ioaneice gândirea teologică este ca şi a Sfântului Vasile, încărcată de exigenţele interioare, iar modelele care ne sunt expuse sunt tot atât de apropiate ca şi propriile conştiinţe. Însă ce legătură se stabileşte între libera supunere faţă de voinţa dumnezeiască şi ascultarea arbitrară faţă de un superior ierarhic, în materie contingentă şi liberă? Sfântul Vasile reafirmă datoria fiecăruia de a fi, ca şi Hristos, servitorul sau slujitorul fraţilor săi, adică al aproapelui, căci aceasta supune sufletul la ascultare.

Iată ce zice în **Regula mică**, cea dintâi: <<în orice caz, fiecare trebuie să se supună, fie lui Dumnezeu, potrivit poruncii Sale, fie celorlalţi, potrivit aceleiaşi porunci. Căci este scris: „*Cel ce voieşte să fie mai mare, să fie cel din urmă dintre toţi şi slujitor al tuturor.*" (cf. **Marcu** 9, 35). Prin urmare, supui voinţa proprie Domnului, aşa cum şi El a făcut-o, şi Care a zis: „*M-am coborât din cer nu ca să fac voia Mea, ci voia Celui ce M-a trimis pe Mine.*" (cf. **Ioan** 6, 38)>>.

Însă Sfântul Vasile se întreabă el însuşi dacă „trebuie să asculţi necondiţionat pe toţi şi pe fiecare în parte". Şi răspunde: <<Deosebirea celor care poruncesc nu trebuie să vatăme ascultarea celor cărora li se dau poruncile, pentru că şi Moise nu a ascultat de Ietro care îl sfătuia cele bune (**Ieşire** 18, 19).

Totuşi, fiindcă există mare deosebire între poruncile care se dau (căci unele sunt contrare poruncii Domnului fie pentru că o strică, fie pentru că o întinează în multe chipuri prin amestecarea faptei oprite, altele sunt de acord cu porunca, iar altele, chiar dacă nu sunt de acord în mod vădit, ajută totuşi şi sprijină observarea ei), se cuvine să ne aducem aminte de Apostolul care spune: „încercaţi toate şi ţineţi ce este bun. De tot felul de rău să vă feriţi" (**I Tes.** 5, 20-22), şi iarăşi: „*Dărâmăm uneltirile şi toată trufia ce se ridică împotriva cunoaşterii lui Dumnezeu şi robim toată cugetarea spre ascultarea lui Hristos*" (**II Cor.** 10, 5). Drept aceea, dacă ni s-ar porunci ceva ce este de acord cu porunca Domnului sau contribuie la aceasta, se cuvine să o primim, cu mai multă sârguinţă şi cu mai multă grijă, ca pe o voie a lui Dumnezeu, împlinind (astfel) ceea ce s-a spus: „îngăduiţi-vă unul pe altul întru dragostea lui Hristos." (**Efeseni** 4, 2)>>[2].

Iată acum primul text al Sfântului Vasile, unde face menţiune despre superiorul ierarhic, slujitor al lui Hristos şi al fraţilor săi: <<*înaintea lui Dumnezeu trebuie să fie „ca un slujitor al lui Hristos şi ca un iconom al tainelor lui Dumnezeu*" (**I Cor.** 4, 1), temându-se ca nu cumva sau să se zică, sau să se rânduiască ceva împotriva voii lui Dumnezeu, cea mărturisită în **Scripturi**, şi să fie aflat ca martor mincinos lui Dumnezeu sau ca necinstitor de cele sfinte, prin aceea că ar introduce ceva străin de învăţătura Domnului sau ar neglija una din cele bineplăcute lui Dumnezeu; iar pentru fraţi să fie „ca o doică ce-şi hrăneşte copiii" (**I Tes.** 2, 7), având la inimă ca să dea fiecăruia după plăcerea lui Dumnezeu şi spre folosul deobşte al tuturor nu numai **Evanghelia** lui Dumnezeu, ci şi sufletul său, după porunca Domnului şi Dumnezeului nostru Iisus Hristos, Care a zis: „*Poruncă nouă vă dau vouă: Să vă iubiţi unul pe altul, precum Eu v-am iubit pe voi.*" (**Ioan** 13, 34). „*Mai mare dragoste decât aceasta nimeni nu are, ca sufletul lui să şi-l pună pentru prietenii săi.*" (**Ioan** 15, 13)>>[3].

PĂRTAŞI LA UN EVENIMENT ISTORIC

Arhidiacon Ciprian Ioan IGNAT

Operele ascetice vasiliene, în toată complexitatea lor, sintetizează magistral o anumită atitudine mistică specifică secolului numit -*de aur* -pentru crestinism, secol în care teologia a fost experimentată într-un mod plenar. Operele sale recapitulează şi dau sens unui mod de viaţă, poate cel mai râvnit în epocă, însă în acelaşi timp, ele vor deveni normă pentru întreg fenomenul ascetic de înţelegere a vieţii. Astfel, în perioada post-vasiliană nu se mai poate concepe cenobitismul în afara regulilor liderului capadocian. Între elevaţia teologică grigoriană şi oratoria electrizantă ioaneică, regula de vieţuire mistică vasiliană ne aduce în timpul şi spaţiul imediat şi practic al experierilor îndumnezeitoare.

[1] Regulile Mici,1.
[2] Regulile Mici, 114.
[3] Regulile Mici, 114.

Romanul, urbe muşatină, cu rădăcini adânc înfipte în istoria legendarului ţinut moldav înscris între apele Moldovei şi ale Siretului, a conturat anul acesta, 2009, o amplă şi bogată manifestare prilejuită de un eveniment spiritual deosebit.

Providenţă şi istorie

Străveche cetate de scaun, oraşul Roman este, de peste 600 de ani şi centru de spiritualitate pentru o eparhie la a cărei conducere duhovnicească şi administrativă s-au succedat peste 70 de ierarhi. Fiecare dintre aceştia au adus o contribuţie importantă în promovarea şi păstrarea dreptei credinţe, a valorilor spirituale şi tezaurului cultural, în imprimarea în conştiinţa păstoriţilor a idei de neam, ţară, de libertate şi dragoste.

În anul 2008, sub directa coordonare a Preasfinţitului Ioachim Băcăuanul, pe atunci arhiereu-vicar al Episcopiei Romanului, s-au organizat şi desfăşurat festivităţilece marcau împlinirea a 600 de ani de existenţă neîntreruptă a acestui centru de spiritualitate ortodoxă, al cărui teritoriu jurisdicţional, altădată vast, înglobat sub denumirea de ţinutul Ţării de Jos, mai cuprinde astăzi întregul judeţ Bacău şi municipiul Roman cu satele din împrejurimi.

Arhiepiscopia Romanului şi Bacăului

Anul acesta, Sfântul Sinod a aprobat ridicarea la rangul de arhiepiscopie, cu potrivita şi mai ales necesara titulatură de Arhiepiscopia Romanului şi Bacăului.

Pentru un astfel de moment istoric, dorind a înmâna insemnele specifice noii titulaturi, Preafericitul Părinte Daniel, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române, a hotărât marcarea evenimentului în ziua de 13 septembrie, anul mântuirii 2009.

Încă din zorii zilei de 12 septembrie, după Sfânta Liturghie, ierarhi, preoţi, călugări şi credincioşi au întâmpinat moaştele Sfântului Ierarh Teodosie de la Mănăstirea Brazi, fost mitropolit al Moldovei şi întâistătător al tronului Episcopal de la Roman, pentru o scurtă perioadă, respectiv 1671-1674.

Prezenţa sfintelor moaşte a fost un dar pe care Preasfinţitul Epifanie, episcopul Buzăului şi Vrancei a dorit să-l ofere credincioşilor prezenţi în număr mare la evenimentul istoric ce avea să se deruleze.

Procesiune cu moaştele Sf. Ierarh Teodosie de la Brazi

De altfel, darul s-a concretizat în oferirea unei mici relicve din sfintele moaşte ce vor fi păstrate în Catedrala arhiepiscopală spre cinstire şi închinare.

Bucuria zilei a continuat spre amiază, când aproximativ 100 de preoţi, câteva sute de credincioşi şi un grup de copilaşi îmbrăcaţi în costume naţionale au umplut curtea catedralei, întru întâmpinarea Preafericitului Părinte Patriarh Daniel, care i-a binecuvântat pe toţi şi s-a bucurat de primirea deosebită.

Întâmpinarea **PF DANIEL**, Patriahul Bisericii Ortodoxe Române

Cuvântul de întâmpinare a Preafericirii Sale, adresat de către Preasfinţitul Ioachim Băcăuanul, a fost acela de *„Bine aţi venit acasă, Preafericite Părinte Patriarh!”*, cuvânt ce cuprindea totul şi în acelaşi timp îi îngloba pe toţi cei prezenţi. Emoţia era de negrăit.

Spaţiul eclezial devenise comprimat parcă, pentru că nu-i putea cuprinde pe toţi cei prezenţi, şi în acelaşi timp extins, pentru că depăşea timpul, rememorând veacuri de istorie.

În cuvântul său, Preafericitul avea să dea sens cuvântului „mulţumire” ca expresie a activităţii neîntrerupte a acestei eparhii, în care ierarhii au ştiut să înmulţească darul lui Dumnezeu, să mărturisească învăţătura sănătoasă a Bisericii, să stăruie în rugă sfântă.

A doua zi, Catedrala arhiepiscopală a devenit o inimă pulsând de har şi binecuvântare.

De peste tot, din cele mai îndepărtate colţuri ale eparhiei, s-a îndreptat către Roman mulţime de popor.

Sfânta Liturghie a fost oficiată de Părintele Patriarh, fiind prezenţi 14 ierarhi, membri ai Sfântului Sinod al Bisericii Ortodoxe Române, peste 350 de preoţi şi aproximativ 8000 de credincioşi.

Corala elevilor de la Seminarul Teologic „Sfântul Gheorghe” din Roman şi corala „Ierotheos” a preoţilor din Protoieria Oneşti au oferit răspunsurile liturgice, rezonând în sufletele tuturor participanţilor.

Din partea Bisericii Romano-Catolice a fost prezent Preasfinţitul Episcop Petru Gherghel, care a transmis un gând de felicitare şi de preţuire. Au participat, de asemenea, înalte autorităţi de stat, judeţene şi locale, şi însuşi preşedintele ţării, d-l Traian Băsescu, care a dorit să consemneze acest moment istoric.

În cadrul Sfintei Liturghii, la momentul liturgic potrivit, Înaltpreasfinţitul Teofan, Mitropolitul Moldovei şi Bucovinei a dat citire Tomosului de ridicare a Episcopiei Romanului la rangul de Arhiepiscopie, iar Preafericitul Părinte Daniel a înmânat însemnele de arhiepiscop, Preasfinţitului Eftimie şi episcop-vicar, a Preasfinţitului Ioachim Băcăuanul, respectiv: mantia, cârja, camilafca şi cele două engolpioane.

Cuvintele ce s-au rostit au evidenţiat odată în plus rolul şi importanţa pe care le-au avut Eparhia Romanului şi Băcăului de-a lungul existenţei sale.

„Din conţinutul Tomosului Patriarhal, privind înălţarea Episcopiei Romanului la rangul de arhiepiscopie, s-a desprins motivaţia care a stat la baza istoricei hotărâri. Noul statut şi noua titulatură primite astăzi le considerăm a fi o recunoaştere şi o punere în valoare a multiplelor împliniri pastoral-misionare, administrativ-gospodăreşti, cultural-sociale şi spiritual-liturgice ale preoţilor şi credincioşilor, dar, mai curând, ale celor peste 75 de ierarhi care s-au înşiruit, unul după altul, de-a lungul veacurilor, pe scaunul vlădicesc al acestei de Dumnezeu păzite eparhii.

Dar momentul sărbătoresc nu este numai al nostru, ci al întregii Biserici Ortodoxe Române, deoarece toată activitatea bisericească a Eparhiei Romanului a fost permanent încadrată în sânul Bisericii poporului român bimilenar.

De aceea, astăzi, în cadrul acestui eveniment măreţ, ne gândim la toţi cei ce au făurit istoria acestei de Dumnezeu păzite Eparhii. Gândul nostru se înalţă cu pioşenie către miile de preoţi, călugări, dascăli, zugravi de icoane şi de biserici, copiştii de manuscrise ori meşterii iscusiţi în arta bisericească, ale căror opere mărturisesc geniul creator al poporului nostru, dar şi la sutele de generaţii de credincioşi, ţărani sau ciobani, răzeşi sau clăcaşi, care au ţinut şi promovat cu acribie tradiţiile sfinte, alături de ierarhii care le-au structurat identitatea de români ortodocşi.

Tot în aceste momente, ne mai aducem aminte de ctitorii înnoitori, ştiuţi şi neştiuţi, ai acestui loc binecuvântat şi de toţi ctitorii de biserici şi de mănăstiri din această eparhie. Gândurile noastre se îndreaptă cu recunoştinţă către mamele sfinte, care şi-au legănat pruncii cu dragoste de neam şi credinţă, către toţi cei care au consemnat istoria acestui neam binecuvântat.

Ne mai amintim de eroii care s-au jertfit pentru apărarea valorilor acestei eparhii şi suntem convinşi că sufletele lor sunt în mâna lui Dumnezeu, pentru că sângele lor a udat arborele libertăţii noastre.

De aceea, noi, generaţia care a fost rânduită de Dumnezeu să fie martora acestui eveniment de înălţare la demnitatea eclesială de arhiepiscopie a eparhiei din care facem parte, pe lângă faptul că ne aducem aminte de înaintaşii noştri, ne angajăm înaintea Prea Sfintei Treimi să păstrăm dreapta credinţă, pe care să o transmitem generaţiilor viitoare prin cult şi cultură creştină, prin evlavie şi muncă jertfelnică, prin apărarea identităţii naţionale şi prin promovarea tradiţiilor şi predaniilor ortodoxe care stau la baza culturii noastre româneşti.

Ne mai angajăm să împletim Ortodoxia cu ortopraxia, generozitatea cu bunătatea, iubirea cu slujirea şi ajutorarea semenilor, ca să rămânem ceea ce Hristos ne-a cerut să fim: lumina lumii şi sarea pământului." (din cuvântul de mulţumire adresat de **PS. Ioachim Băcăuanul, Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului şi Băcăului**).

Înmânarea însemnelor specifice noii titulaturi Arhiepiscopia Romanului şi Băcăului

Citirea Tomosului Patriarhal

Avem convingerea că, prin acest act istoric, în cetatea muşatină a Romanului s-a dăltuit o nouă pagină de istorie şi în acelaşi timp se consemnează o obligaţie morală pentru urmaşi: *de a păstra, perpetua şi, mai ales, îmbogăţi spiritual şi cultural opera înaintaşilor.*

Prima binecuvântare a Preasfinţitului Ioachim Băcăuanul în calitate de Episcop-vicar al Arhiepiscopiei Romanului şi Băcăului

Incursiunea istorică a icoanei- fereastră deschisă către absolut

 Maica NEONILA
Mănăstirea Măgura, Tg.Ocna

„*Creştinul se roagă în faţa icoanei, dar nu se roagă ei, ci lui Hristos. Privind la ea, privirea lui se îndreaptă spiritual spre Hristos, aşa cum mama privind la fotografia fiului ei, vorbeşte cu el, deşi ea nu confundă fotografia fiului cu fiul însuşi*”[1].

Părintele Stăniloae evidenţiază curat rolul icoanei în credinţa şi dogma creştină. Aşa cum mama uită de fotografie când priveşte la ea, şi îşi imaginează copilul plecat departe de casă, tot astfel şi creştinul uită de icoană.

Icoana şi Prototipul sunt cuprinse deodată prin simţire şi gândire, fără să fie confundate. Sau mai bine-zis, icoana este uitată, creştinul trăind propriu-zis relaţia cu Prototipul. Sfântul Teodor Studitul face clar această distincţie şi la fel trebuie să o facem şi noi.

Ce este aşadar icoana pentru creştini?

"*Este ca o prezenţă propusă privirii noastre, fie prin intermediul ochilor materiali, fie prin intermediul ochilor minţii şi ai inimii, este ca o fereastră deschisă asupra misterului pentru a putea intra în comuniune cu Domnul, cu Maica lui Dumnezeu, cu sfinţii*"[2], afirmă preotul Eugen Răchiteanu.

Istoria icoanei îşi are rădăcinile chiar în primele secole ale creştinismului.

Una dintre reprezentări se găseşte în catacombele creştine, în secolul al III-lea după Hristos. Imaginile arată un creştin rugându-se, căruia nu i se dă nici identitatea, nici vârsta, nici sexul, nici fizionomia, ci doar mâinile ridicare spre cer, în semn de rugă. După căderea Constantinopolului, s-au pictat icoane în Creta, Cipru, în Grecia şi Rusia, respectând tradiţia şi regulile şcolii bizantine.

În secolul al V-lea,la Constantinopol, este adusă icoana Sfintei Fecioare cu Pruncul (Hodighitria), atribuită Sfântului Luca[3].

Din picturile găsite în catacombe, poate fi realizată o clasificare pe trei grupe de simboluri, aşa cum arată părintele Eugen Răchiteanu: "*tot ce se referă la apă: arca lui Noe, Iona, Moise, peştele, ancora; apoi referitor la pâine şi vin: înmulţirea pâinilor, spicele de grâu, viţa de vie; tot ce se referă la imagini ale mântuirii şi la cei care sunt mântuiţi: tinerii în cuptor, Daniel între lei, Lazăr înviat, Bunul Păstor*"[4].

Actele Sinodului Quinisext din 691-692 constituie prima precizare oficială referitoare la icoană. Hristos nu mai este reprezentat prin simbolul Mielului Antic, ci înfăţişează aspectul său omenesc.

Chipul sfânt, icoana, devine obiect de cult în întreaga Biserică creştină. Împăratul bizantin Leon al III-lea Isaurul s-a ridicat împotriva reprezentării iconografice a lui Hristos şi a sfinţilor, considerând că asemenea reprezentări nu pot constitui obiect de venerare. Începe astfel criza iconoclasmului, care ajunge la apogeu spre anul 730. Totuşi, Sinodul VII ecumenic de la Niceea din 787 apăra cultul icoanelor cu toate argumentele teologice posibile.

Ziua de 11 martie 843 este instituită drept sărbătoare a Ortodoxiei. Icoana a suferit cea mai grea „criză" care a avut loc în sânul Bisericii Orientale.

Puţine icoane se mai păstrează de dinaintea perioadei iconoclaste.

Cele mai vechi datează din secolele VI-VII şi provin din mănăstirile greceşti şi copte din Egipt, Mănăstirea Sfânta Ecaterina din Sinai, Roma, Georgia creştinată din secolul al IV-lea"[5].

Convertită la creştinism în secolul al X-lea, Rusia devine un pilon principal în arta picturii iconografice bizantine. Drept mărturie, o face şi Patriarhul Fotie, promotorul evanghelizării slavilor, cinstea icoanele în mod deosebit, ceea ce a dus la răspândirea lor. Iconografii bizantini, între care Teofan Grecul (sec.XIV), călugarul Andrei Rubliov (1360-1430), canonizat de Biserica Ortodoxă Rusă în 1988, deschid calea unei picturi inteligente. Pictura iconografică a şcolii ruseşti atinge apogeul la sfârşitul secolului al XIV-lea şi începutul secolului al XVI-lea.

Părintele Stăniloae insistă asupra modului de percepţie a icoanei: „este un mod de a păstra conştiinţa perpetuării prezenţei Domnului între noi cu faţa Sa umană"[6] .

Continuă apoi, întrebându-se retoric: „*dacă Fiul lui Dumnezeu cel întrupat continuă să fie printre noi până la sfârşitul veacului prin toate puterile dumnezeieşti, mijlocite prin trupul Său, de ce nu ar continua să fie prezent şi lucrător printre noi şi prin faţa Sa, într-un mod care să ne facă conştienţi de această prezenţă cu faţa Sa? Dacă nu putem concepe că Domnul lucrează în noi puterile Sale fără mijlocirea trupului Său îndumnezeit, cum am putea gândi că El nu e prezent şi cu faţa trupului Său, prin care se manifestă în modul cel mai deplin intimitatea şi comunicabilitatea lui cu noi, sau infinitatea dumnezeiască de dragoste în forma feţei omeneşti care este, mai mult decât toate obiectele naturii şi mădularele trupului omenesc, expresia infinităţii, sau a legăturii omului cu infinitatea*"[7]?

Note:

1. **Pr. Prof. Dr. D. Staniloae,** *Ortodoxia* nr. 3/1978, pag. 475-487
2. Eugen Răchiteanu, *"Icoana în gândirea şi arta creştină de-a lungul secolelor"*
3. *Tradiţia ortodoxă spune că, la scurtă vreme după Cincizecime, Sfântul Evanghelist Luca ar fi pictat primele trei icoane ale Fecioarei Maria, din cele 12 pe care le-ar fi realizat in total, precum şi icoana Sfintilor apostoli Petru şi Pavel.*
4. Eugen Răchiteanu, *"Icoana în gândirea şi arta creştină de-a lungul secolelor"*
5. Egon Sandler, *Icoana, chipul nevăzutului. Elemente de teologie, estetică şi tehnică*
6. **Pr. Prof. Dr. D. Staniloae,** *Ortodoxia* nr. 3/1978, pag. 475-487
7. idem

Icoana ca prezenţă a transcendenţei

prof.drd.Ramona-Elena BUJOR

Într-un timp în care postmodernismul se pare că a ajuns la apogeul său, iar „principiile” sale sunt atât de bine aplicate, a vorbi despre *icoană, simbol implici,* înseamnă în primul rând a da un răspuns la o întrebare kantiană: Care sunt condiţiile de posibilitate ale unei icoane/simbol în *această* lume? Trebuie spus că unul dintre produsele postmodernismului, dar pe filiera ce duce chiar la universul impus de ştiinţa galileeană este următorul: realitatea este redusă numai la *această* lume (din perspectivă fenomenologică am putea spune, numai la planul *vizibilului)* negându-se astfel lumea transcendentă şi imanenta ei formele sensibile. Pe de altă parte, relaţiile în cadrul acestei lumi *sunt pur convenţionale,* relaţia între semnificat şi semnificant fiind una arbitrara, şi în niciun caz o legătură intimă. Acest rezultat nu este străin de faptul că s-a surmontat fundamentul nu doar al relaţiei intra-personale, ci al raportului fiinţei umane cu lumea: anume cel de *comuniune,* - înlocuit în gândirea modernă şi postmodernă de *comunicare.* Subliniem că este o distincţie ontologico-existentială între cele două forme ale acestei relaţii. Problema nu este doar formală, ţinând numai de un nou discurs al gândirii, ci este una de importanţă majoră, deoarece atinge chiar structura fiinţei umane. Dacă ne vom limita la *comunicare* ratăm destinul însuşi al omului, anume: caracterul său de *persoană.* În comunicare se urmăreşte circuitul unei informaţii între indivizi determinaţi de cadrul social-istoric.

Important este că ceea ce se comunică rămâne într-o exterioritate/alteritate obiectivă, cu totul netangenţială pentru fiinţa omului. Persoana însă nu se comunică, ci ea poate intra in *comuniune* cu o alta persoană. Filosofia contemporană, de la fenomenologia husserliana până la existenţialismul sartrian şi-a construit discursul în jurul a ceea ce s-a numit: transcendenţa conştiinţei umane. Existenţa nu înseamnă decât că omul se depăşeşte pe sine *către...,* iese din sine însuşi *spre...,* este *proiect.*

Dacă filosofia se poate mândri cu „descoperirea” sa, trebuie însă spus că Sfinţii Părinţi au mers mai departe, mai spre *homo absconditus,* spre abisul inimii, găsind fundamentul a discursului se justifică viziunea grecilor asupra materiei ca formă degradată, ca pseudo-realitate. Două rupturi esenţiale se observă între filosofia greacă şi creştinism, distincţii ce decurg una din alta: Dumnezeu creştin *se manifestă,* iese din Sine Însuşi - (şi să nu uităm că iubirea atât perihoretică, cât şi pentru fiinţa-umană este tocmai această *ek-stază)* - şi nu doar că se apleacă asupra materiei, dar se fenomenalizează/coboară în ea. Materia este ridicată şi sfinţită, odată cu trupul uman.

Poate părea, la o primă vedere, destul de ciudată afirmaţia Sfinţilor Părinţi, reluată şi de Dumitru Staniloae, în ale sale studii, adunate sub numele de *0 Teologie a Icoanei,* anume: simbolurile traversează întreg *Vechiul Testament,* ca simboluri profetice. Pare ciudat, pentru că cei mai mulţi dintre noi, ca şi iconoclaştii secolelor VII-IX, suntem tentaţi sa ne îndreptăm spre una dintre cele zece porunci: „Să nu-ţi faci chip cioplit şi nici un fel de asemănare a nici unui lucru din câte sunt în cer, sus, şi din câte sunt pe pământ, jos, şi din câte sunt din apele de sub pământ"*(Ieşirea20,4).* Dar aici trebuie sesizată diferenţa dintre *idol şi simbol* pe care o ignorau iconoclaştii, şi care poate fi explicată şi din perspectiva unei fenomenologii teologice: idolul este constituit de către *cogito-ul/Ego-ul* constituant, este constituit de mâna omului care îi dă sensul de a fi: acest lucru îl critică Legea Veche.

Transcendenţei care-i dă sensul de a fi: Dumnezeu *alege* obiectul din natură care să-l manifeste, cu alte cuvinte spunem ca Nevăzutul instituie simbolul. Şi ne ajută în acest sens, chiar cuvintele lui Dumnezeu adresate lui Moise, Avraam, de exemplu: *„...să faci doi heruvimi de aur../Acolo între cei doi heruvimi de deasupra chivotului legii, Mă voi descoperi ţie.../”* *(Ieşirea* 25,19 şi 22), sau „Fă-ţi un şarpe de aramă şi-l pune pe un stâlp...” *(Numerii* 21,8).

Dumnezeu nevăzut coboară *spre* om prin *intermediul* lucrurilor care investite cu o anumită putere/energie devin simboluri, adică ies din simplele relaţii naturale cu lumea, trimiţând nu spre un „dincolo" impersonal, ci spre un Dumnezeu personal care se manifestă fiinţei umane.

În acest sens, se poate spune că lumea, chiar şi după *cădere,* poate fi simbol, utilizând aici, evident, hermeneutica speculativă: lumea este simbol ce *arată,* înalţă mintea spre Creatorul său, deoarece Acesta se manifestă în ea prin *energiile/lucrările* Sale. Şi să nu uitam că, după Sfinţii Părinţi (Dionisie Areopagitul, Maxim Mărturisitorul, Grigorie Palama), *urcuşul* minţii si al inimii către Dumnezeu începe de la Cunoaşterea *logos-* ului lumii, pentru că în această lume, legată nu doar cauzal de Creatorul ei, Dumnezeu se face *prezent* prin energiile sale în lucruri-simboluri: „Căci întreg Cosmosul inteligibil se arată în întreg cosmosul sensibil în chip tainic prin formele simbolice, celor ce pot să vadă; şi întreg cel sensibil se află în cel inteligibil... În acela se află acesta, prin înţelesuri; iar în acesta acela, prin figuri...”. De aceea, relaţia între lume ca semnificat şi Referent este una, nu de la cauză la efect (relaţie produsă de o gândire fizicalista), ci una de participare/prezenţă erotică, atâta timp cât Dumnezeu a creat lumea din *iubire. Dubla mişcare de coborâre a lui Dumnezeu si de „urcare"* a lumii spre El este surprinsă de însuşi Apostolul Pavel: „Pentru că *de la El* şi *prin El* şi *întru El* sunt toate". *(Romani* 11,36).

Dar, simbolul rămâne o prefigurare a icoanei, aşa cum susţine Dumitru Staniloae, plecând chiar de la cuvintele pauline: *„... legea având umbra bunurilor viitoare, iar nu însuşi* ***chipul*** *lucrurilor...*” *(Evrei* 10,1). Şi aici, aş remarca două nuanţe, din perspectiva o dată fenomenologică şi totodată teologică. Simbolul nefiind *icoană* a lui Dumnezeu, înseamnă că nu-l reda pe Dumnezeu *cum* este El (în sensul Ipostatic al lui Dumnezeu, modul său tripersonic de existenţă), cu alte cuvinte este distinct de Dumnezeu atât prin *natura,* cât şi prin existenţă. De la simbolul *vizibil ne în-dreptăm* (pro-iectăm) ochii minţii spre un Dumnezeu nevăzut, *ne-înfăţişat.* Există un transcensus între două realităţi total deosebite. Pe această direcţie i-aş aduce o critică lui Jean Borella - dintr-o perspectivă mai mult dogmatică decât filosofică. Acesta stabileşte drept posibilitate de a fi a simbolului pe aceea a *co-naturalităţii* semnificatului cu referentul. (Jean Borella, *op. cit.,* p. 106.)

Dar, nu doar în privinţa simbolului cultural, ci mai ales în discursul teologic această identificare este clar respinsă, chiar şi în cazul icoanei. Mai mult, putem spune fără rezerve, că aici, principiul identităţii duce la *idolatrie.* Nu poate exista co-naturalitate între semnificat şi semnificant, ci doar o participare, cu dublu sens, cu doi vectori; nu insistăm aici, dar distincţiile realizate de către Sfinţii Părinţi în Sinoade şi în scrierile lor trebuie avute permanent în vedere: Natură/Fiinţă/Esenţă - Energii/Lucrări, Fiinţa Dumnezeirii - Cele Trei Persoane/ Ipostasuri şi Firea Dumnezeiască şi firea umană unite, dar nu confundate în Ipostasul Iisus Hristos (vezi Sinodul de la Calcedon, 451).

Pe de alta parte, fenomenologic vorbind, simbolul rămâne să menţină distanţa dintre om şi Dumnezeu, nefiind

nici chip al lui Dumnezeu, şi nici chip al omului. El se plasează într-o dublă exterioritate: o dată faţă de Dumnezeu - nefiind decât rezultatul energiilor Dumnezeirii - şi o dată faţă de conştiinţa omului - *o noemă* ce o ghidează pe aceasta din urmă, spre Dumnezeu. Dumitru Stăniloae va susţine faptul că simbolurile profetice păstrează o greutate a vizibilului: „*Simbolurile profetice ne prezentau pe Logosul-ul mai aproape, dar mai aproape numai în intenţie... sunt încă un zid prea puţin transparent între om şi Dumnezeu, ridicându-se mai degrabă ca un perete despărţitor pe care abia întruparea de fapt a Cuvântului îl va surpa*” (Dumitru Stăniloae, *O Teologie a Icoanei,* Editura Anastasia, Bucureşti, 2005, p. 73.).

Ceea ce separă însă radical, după părerea noastră, simbolul de icoană (Τiκογ), pe linie ontologico-existenţială, este putinţa de a fi a fiecăruia, anume Mijlocitorul. Dacă în primul caz, mijlocirea este constituită dintr-un „lucru”, învestit de lucrarea dumnezeiască, icoana îşi are raţiunea de a fi chiar în Chipul de o fiinţă cu Dumnezeu-Tatăl, anume Iisus Hristos - Icoana lui Dumnezeu, aşa cum se subliniază în *Evanghelia* lui Ioan: „Cel ce M-a văzut pe Mine a văzut pe Tatăl...” *(Ioan,* 14,9): Dumnezeu nevăzut, „*Fiinţa mai presus de fiinţă*” - după expresia areopagitică, coboară în vizibilitate, cu *chip văzut.* Mijlocirea spre comuniune este făcută de Chipul lui Dumnezeu, de Dumnezeu Însuşi.

Putem afirma astfel, împreună cu Dumitru Stăniloae că icoana „meşteşug" îşi are fundamentul ontologic în Icoana lui Dumnezeu: Hristos, acesta fiind o *Icoană fiinţială.* De aceea, dacă simbolurile sunt multiple, Icoana este Una, pentru că un singur Chip de o fiinţă cu Dumnezeu este, iar *prezenţa* lui Dumnezeu în acest Chip nu este numai o *lucrare,* ci este chiar Fiinţa Sa: Hristos este *Chip* al lui Dumnezeu şi Dumnezeu Însuşi: „*Căci El Însuşi s-a făcut om, s-a făcut subiect uman, fără să înceteze a fi şi subiectul divin arhetipic. S-a făcut chipul Său vizibil însuşi, întrunind în Sine şi arhetipul şi chipul”.*

Deosebirea dintre Icoana-Hristos Chip al lui Dumnezeu şi icoana lui Hristos este de factură ontologică: dacă de la Hristos la Dumnezeu-Tatăl se face o transcendere ca de la Persoană la Persoană, de la icoană la Prototip transcensus-ul merge de la natură/fiinţă la natură. în cazul *icoanei,* invers decât în perihoreza Treimii, este o identitate de ipostas şi o distincţie de flintă - exact ceea ce nu au înţeles iconoclaştii.

De altfel, această problemă ce a traversat istoria, având şi în prezent consecinţe (cultul protestant de exemplu) îşi are originea în neînţelegerea tainei hristologice: întruparea. A nu înţelege relaţia dinamică dintre Fiinţă şi Persoană/Ipostas şi în consecinţă ridicarea firii (şi a trupului) umane înseamnă a rata atât Revelaţia, cât şi *cum este cu putinţa* şi *ce este* mântuirea. Natura/Fiinţa nu *există* decât în Persoane, iar persoana nu este decât recuperarea într-un eveniment existenţial al naturii: modul de existenţă al Fiinţei. Ipostasul divino-uman, asumând firea umană, *chipul* ei a *ridicat-o* şi a îndreptat-o către Dumnezeu.

Iconoclaştii, în critica icoanei, se bazau mai mult pe o filosofie greacă, decât pe creştinism, susţinând că Logos-ul trebuie contemplat cu mintea trecând peste orice formă sensibilă. In viziunea lor, icoana ducea fie la nestorianism, fie la un absurd logic: în primul caz, pictorul nu putea reda decât omenitatea lui Hristos *fără* dumnezeirea sa, iar pe de altă parte, fie le-ar fi putut înfăţişa pe ambele, ceea ce era absurd, deoarece Dumnezeirea nu putea fi redată, circumscrisă, *de-limitată* în omenitatea finită. Ei ignorau tocmai ceea ce s-a stabilit ca Dogmă în *Conciliu/, de la Calcedon* (451), anume - *tainica unire ce menţine distincţia,* subliniată în patru puncte cheie, a celor două firi în acelaşi ipostas: „...să mărturisim ... pe Acelaşi desăvârşit în Dumnezeire şi pe Acelaşi desăvârşit în umanitate, Dumnezeu cu adevărat şi om cu adevărat... de o fiinţă cu Tatăl după Dumnezeire şi de o fiinţă cu noi după umanitate, ... pe Unul şi Acelaşi Hristos „*... cunoscut în doua firi”,* în chip „*neamestecat, neschimbat, neîmpărţit, nedespărţit (s.n.)”.*

De aceea trebuie clarificată problema icoanei şi astfel să se răspundă implicit la întrebarea nu doar a iconoclaţilor secolelor VII-IX, ci chiar a omului contemporan: Cum poate Dumnezeirea să *se exprime* în chip-icoană?

In primul rând, icoana nu este distinctă numai după natură de Prototipul ei, ci şi ca *mod de existenţă,* ura este *Cel* re-prezentat, şi alta *reprezentarea,* adică una este imaginea şi altceva Chipul viu. Astfel, întrebarea de mai sus dă naştere la o alta: Cum poţi să înfăţişezi Ipostasul, *taina* Persoanei cu cele două „caracteristici" ale ei funciar legate între ele: *iubirea* şi *libertatea,* deoarece „erosul dumnezeiesc este şi extatic?”.

Un prim răspuns 1-a formulat chiar Sinodul VII (787), unde s-au pus bazele iconografiei: „*Creştinii n-au făcut vreodată icoana firii nevăzute şi necuprinse, ci, întrucât Cuvântul S-a făcut trup şi S-a sălăşluit între noi, zugrăvesc şi redau în icoană cele ale iconomiei lui omeneşti*”.

Astfel, icoana este *asemănătoare* a Ipostasului Hristos şi nu a Firii dumnezeieşti, şi în acelaşi timp nu poate fi decât a unui Ipostas, deoarece numai Acesta *are Chip* şi *este Chip.*

Pe de altă parte, o imposibilitate a re-prezentării iconice a lui Hristos duce inevitabil la un Hristos *netrupesc* (monofizitism) şi la un Hristos *negândibil,* iar dacă gnoseologia în creştinism este într-o legătura strânsă cu *iubirea* şi *experierea* înseamnă că Hristos nu poate fi nici cunoscut ca Cel care ne iubeşte şi pe care noi putem să-l iubim experiindu-l pe El şi în acelaşi timp cunoscându-ne pe noi, în autentica noastră fiinţă.

Care este relaţia între icoana lui Hristos şi Ipostasul Hristos? Când conştiinţa umană se plasează *în faţa* icoanei, chipul lui Hristos, ea este *condusă* de către icoană spre Chipul cel Viu al lui Dumnezeu, pentru că aici nu se face depăşirea la un alt Ipostas, ci faţa Celui pictat este chipul aceluiaşi din Cer. Este doar un transcensus de la imaginea unei persoane la realitatea ei, pentru că „*icoana este imaginea lui Dumnezeu ce a luat înfăţişare omenească,* ***păstrându-şi chipul omenesc în vecii vecilor*** (s.n.)”.

Icoana *participă* la Arhe-tip, la Arhi-Chipul Dumnezeiesc, şi în acelaşi timp *mijloceşte,* este *calea* spre întâlnirea cu Dumnezeu, şi este „locul" unde începe comuniunea. Nu este vorba de un loc spaţial, ci unul spiritual, experienţial. Ca şi simbolul, icoana nu are realitate în ea însăşi, ci tocmai fiind *icoană* trimite dincolo spre Chipul original. Dar spre deosebire de simbol, icoana fenomenalizează *Faţa* lui Dumnezeu, Chipul Său real.

Icoana, şi subliniem acest fapt, nu este *reprezentare,* ci *reprezenta, re-înfăţişare.* Astăzi este necesar să distingem aceste noţiuni, deoarece mentalitatea noastră este tributară filosofiei moderne, pentru care întreaga cunoaştere se concentra în jurul termenului de „reprezentare”. Nu despre această gnoseologie ne vorbeşte icoana. Dimpotrivă, ea „aduce la prezenţă” ceea ce s-a adus pe sine însuşi la Prezentă, de aceea este „re”-prezenţă. În ea se *prezentifică,* se manifestă Însuşi Dumnezeu: El ni se *re*-înfăţişează şi *ne priveşte.*

Aici, credem, în opinia noastră, că icoana se deosebeşte net de simbol: ea este *chip* care *ne priveşte,* cu alte cuvinte relaţia conştiinţei umane cu icoana care conduce dincolo spre Arhi-Chipul, este o *relaţie personală.* Simbolul, am putea spune că doar *ne indică* drumul, pe când icoana este chiar *calea.* Mai mult, în simbol se fenomenaliza *lucrarea* lui Dumnezeu, pe când în icoană, coboară, *vine spre noi,* la prezenţă, Persoana divină, Dumnezeul personal.

Plecând pe direcţia unei fenomenologii a „*feţei*” pe care a dezvoltat-o în contemporaneitate Jean-Luc Marion, în lucrarea *În plus. Studii asupra fenomenelor saturate,* putem spune că răsturnarea fenomenologiei husserliene

este desăvârşită în cazul icoanei - a chipului. Privirea celuilalt *irupe* în vizibil ea scapă posesiei mele, şi astfel nu mai că Ego-ul meu nu o mai constituie ca obiect, ci sunt eu însumi constituit de ea; există o contra-intenţionalitate a privirii celuilalt şi mă obligă să mă situez în raport cu ea potrivit intenţionalităţii ei. Privirea, şi nu ochii fizici ai celuilalt, implică transcendenţa, pentru că ea mă invită spre nevăzutul ce-i indică: privirea este taina persoanei care se dez-văluie. Expresia feţei concentrează o *infinitate* de semnificaţii, şi de aceea filosoful francez va propune o *hermeneutică infinită* a chipului: privirea niciodată nu epuizează persoana, întotdeauna trimite către infinitul nevăzut ai celuilalt.

Mergând pe această direcţie, descoperim de ce icoana este mijloc de comunicare cu Dumnezeu. Pentru că, spre deosebire de simbol, chipul *cheamă, apelează* pe cel din faţa sa. Icoana nu doar cele două sensuri ale drumului *(catabasis* şi *anabasis),* ci ea face posibilă *întâlnirea* dintre cele *două persoane:* ea conduce pe cel ce o priveşte către Cel înfăţişat de ea, dar acest lucru este cu putinţă datorită relaţiei icoanei cu Prototipul, relaţie de participare-prezentare: în ea se prezentifică Dumnezeu Personal şi El este cel care mă *cheamă* către Sine, prin *intermediul* chipului redat în icoană. Şi nu pot să trec peste o remarcă a lui Jean Luc Manon, care asumă acea hermeneutică etică a feţei, a lui E. Levinas, împingând lucrurile mai departe, pe o dimensiune a unei etici existenţiale - i-aş spune - conform căreia, la limită, conştiinţa umană nu poate să adopte o poziţie de neutralitate faţă de chipul celuilalt: îl poate ucide, îl poate iubi, dar nu ignora: „...pot să o ucid, dar atunci mă voi simţi ucigaş pe veci, orice ar spune justiţia oamenilor; ...privirea celuilalt va apăsa asupra mea chiar şi după dispariţia ei fizică.. .faţa mi se impune: chiar, şi mai cu seamă, dacă îi întorc spatele sau dacă o ucid, ştiu că era vorba acolo de o cerere şi de o exigenţa."

Astfel, Hristos, la fel cum prin întrupare a coborât *spre/la* noi, prin chipul Său *re-dat, re~* coboară şi ne cheamă la El, ducându-se la Tatăl, al cărui Chip este.

Tocmai această *apelare* care nu poate fi decât *personală,* icoana neagă orice interpretare estetică a ei. Etimologic, *aisthesis* înseamnă cunoaşterea directă prin simţuri. Dar, trebuie accentuat faptul că, dacă icoana redă într-o formă sensibilă Chipul Logos-ului, acesta nu poate fi constituit ca obiect al percepţiei. Icoana nu se confundă cu tabloul cu subiect religios. Două aspecte sunt aici de nuanţat: în primul rând, ochii celui ce este în faţa icoanei nu se reduc nicidecum la cei fizici, biologici, ci sunt *ochii minţii,* ochi înduhovniciţi, deoarece dincolo de ceea ce face icoana vizibil se află „cele nevăzute": aşa cum spune Pavel, *a auzit* cuvinte de *nespus* (II *Corinteni* 12,4), aşa trebuie *văzute* cele care nu se văd. Există un „*post al ochilor*" care se îndreaptă pentru a surprinde Slava de pe Chipul lui Hristos, aşa cum Lumina Taborică a fost privită şi comunicată ochilor înduhovniciţi. Iar acest fapt este strict legat de o chestiune neînţeleasă de iconoclaşti: chipul trupului este al *trupului îndumnezeit,* al trupului înviat. Lucru ce caracterizează nu numai icoana lui Hristos, ci şi a Sfinţilor: chipurile lor manifestă Hristosul din ei, îndumnezeirea lor, icoana cuprinzând astfel nu numai chipul ci şi *asemănarea* cu Dumnezeu. La aceasta trimite şi fenomenalizează icoana: Dumnezeirea, nu ca natură, ci ca *persoană* şi ca *stare.* Se poate astfel vorbi de o „teologie vizuală", aşa cum argumentează Evdokimov în a sa lucrare.

Conştiinţa privitorului icoanei nu este una estetică, ci *religioasă.* El nu este un spectator ce admiră o pictură, ci este un *rugător.* Icoana este astfel „destinată comuniunii rugătoare, ea operează o întâlnire în rugăciune"[16]. Şi acesta este al doilea aspect: relaţia icoanei cu chipul este clar o relaţie *vie* şi personală, astfel că, aşa cum a subliniat unul din Sfinţii Părinţi, Teodor Studitul „Cinstirea icoanei urcă la prototip. închinarea amândurora e una; nu sfâşiată, nu împărţită. Dar faţă de prototip e fiinţială, iar faţă de icoană relativă... Cel ce se închină icoanei cuiva, fie a lui Hristos, fie a Născătoarei de Dumnezeu, fie a vreunui sfânt...în ea se închină celui a cărui icoană este".

Este cert faptul că, dacă „închinarea la icoană este *relativă,* ea este numai *mijlocul* comuniunii prin rugăciune, cu Cel înfăţişat de ea, iar Acesta este *prezent* prin ea, în inima rugătorului.

Astfel, din punct de vedere fenomenologic, *epocheia* nu se aplică numai formei materiale (lemnul, de exemplu) ci şi asupra dimensiunii estetice (cum ar fi îmbinarea culorilor) pentru ca mintea şi inima *să urce* spre Cel *dincolo* de orice formă şi dimensiune.

Şi trebuie spus tranşant că tabloul cu subiect religios este *idol şi* nu icoană: „*...aspectul estetic opreşte privirea şi devine obstacol*". Tabloul ne trimite către *altcineva* decât ei. El nu lasă nimic invizibil. Mai mult, conform lui Jean Luc Marion, tabloul opreşte privirea spre transcenderea lui, o blochează, asupra lui însuşi, captivând-o prin „admiraţie", „fascinaţie". Ea nu mai caută originalul, pentru că imaginea acestuia o saturează, o invadează.

Şi *idolul* (*Τιδράων*) apare: imaginea ia locul originalului, ultimul nici nu mai importă, şi oricum este inferior „estetic" copiei sale. Pictura „*nu dublează originalul, aşa cum o reproducere dublează strălucirea primului vizibil, rămas referinţa ultimă, dar îi confiscă strălucirea originară, şi o reduce la rangul de început descalificat obscur, ba chiar care trebuie uitat. ...asemănarea iradiază o strălucire atât de intensă încât depăşeşte originalul. ...asemănarea care face gloria picturii îşi uită ea însăşi originea.. .pentru ca în final să nu mai trimită decât la ea singură...* (J.L. Marion, *op. cit.,* p. 72.)

Idolul nu mai trimite la nimic, privirea se zdrobeşte de el, plasându-se astfel într-o imanenţă absolută. Idolul *se închide asupra lui însuşi,* neavând nicio relaţie cu *altceva transcendent lui.* Filosofia panteistă a lui Spinoza nu este străină acestei gândiri: a distrus Transcendenţa în favoarea unui imanentism incompatibil cu adevăratul creştinism: *Deus sive natura* a luat locul „*fiinţei mai presus de fiinţă*".

Putem sesiza o corelaţie nu numai etimologică, ci si ontologică între doi termeni, şi al treilea, opusul lor: *eidolon, diabolos* şi *simbolon.* Primii doi: închidere, repliere asupra sinelui, deci refuzul comuniunii ek-statice, şi în acelaşi timp negarea *uniunii,* iar ultimul, tocmai adunarea laolaltă, comuniunea celor ce după fire sunt distincte.

Astfel, icoana este opusă picturii estetice. Rugăciunea către Hristos cuprinde *simultan* chipul Său din icoană şi Slava Dumnezeirii Sale. Hristos şi chipul său se cugetă şi se experiază *împreună,* de aceea icoana este Teofanie, în ea se manifestă Parusia. În faţa icoanei eu nu sunt un spectator, ci *chem/invoc* şi *mi se răspunde,* şi nu pot să mă rog decât unui Dumnezeu cu Chip, şi nu-mi poate răspunde decât un Dumnezeu Persoană, şi nu unul abstract.

Şi nu pot încheia această lucrare fără să subliniez dinamica dintre *Prezentă* şi *Absenţă.* Prin icoană experiem ceea ce este *absent* empiric, absent din spaţiul logos-ului grec. Dar, orice absenţă este trăită numai pe fondul unei Prezenţe: *Cineva lipseşte de aici,* însă este Prezent *dincolo.* Referentul icoanei nu este imanent-empiric, şi de aceea nu se poate observa clin simţurile fizice, ci este Transcendenta Personală ce poate fi experiată numai cu ochii duhovniceşti: există o sfinţenie a văzului. Icoana, neputând fi idol prin însăşi definiţia ei: (chip ce trimite spre prototip) este sustrasă relaţiilor dintre obiectele lumii acesteia, tocmai prin faptul că semnificatul său este transcendent fiinţei lumii. Absenţa Arhi-Chipului din lumea aceasta, conform chiar principiului hermeneutic al lui Jean Borella, este sesizată numai din perspectiva experierii Prezenţei lui *altundeva,* într-un „dincolo" Viu.

Icoana mărturiseşte cuvintele lui Filip către Natanel: „Vino şi vezi", (*Ioan* 1, 46).

Spre o posibilă estetică biblică

profesor dr. Mihaela BĂLTOI

Literaturizarea creştină a **Bibliei** a început destul de timpuriu şi s-a manifestat ca o constantă estetică generatoare de forţe simbolice şi de structuri poetice. Poezia medievală, dramele liturgice, oracolele şi misterele, spectacolele cu caracter religios şi povestirile biblice au adus vechea lume ebraică în actualitate şi nu la întâmplare, ci cu un scop precis: relaţia omului cu Dumnezeu, cu semenii, cu sine însuşi şi cu morala sunt repere veşnice ale condiţiei umane, iar cele mai demne exemple pentru abordarea acestora sunt relatate în **Biblie**.

În literatura noastră se poate observa o creştere a interesului intelectualităţii pentru Antichitate abia începând cu secolul al XVIII-lea. Cultura suferă un proces de laicizare şi încep treptat, datorită traducerilor, să se resimtă influenţele clasicismului european. Se traduce din ce în ce mai mult din franceză, iar episcopul Chesarie al Râmnicului citeşte **Enciclopedia**. În acelaşi timp însă începe să se contureze ideea de naţiune şi sentimentul naţional. Astfel, în jurul anului 1780, apar creaţiile hibride, care au suportat şi influenţe populare, dar şi livreşti, în care poetul urmăreşte să-şi exteriorizeze sentimentele în scris, într-un ton religios şi meditativ.

Primele creaţii care ocupă un loc important în literatură sunt scrierile aşa-zis preromantice. „Perioada de preparare a romantismului nostru", acceptată sau contestată de unii istorici literari, preromantismul românesc nu constituie o mişcare literară în sine, ci doar o punte de legătură între două culturi diametral opuse ca ideologie şi estetică literară. Prin intermediul preromantismului, manifestat mult mai pregnant în Anglia sau în Franţa, se renunţă treptat la raţionalismul secolului al XVIII-lea, la cultul raţiunii, la aspiraţia către universalitate, căutându-se refugiul în natura care atrage firi visătoare şi iubitoare de singurătate, sensibile şi sentimentale. „Se afirmă o nouă ierarhie a facultăţilor omeneşti, în interiorul căreia primul loc îl ocupă nu raţiunea, ci valorile afective."

Noua literatură nu mai cultivă claritatea şi echilibrul, ci stări vagi şi nelămurite ale conştiinţei. Omul şi existenţa sa pământească creează adevărate conflicte interioare, la care preromanticul nu găseşte soluţii decât în natură, în trecut şi în **Biblie**.

Iluminismul nega religia, religiozitatea şi providenţa divină; preromanticul aspiră spre o religie şi îşi caută echilibrul psihic în concretizarea ei; romanticul va avea o religie şi o credinţă: în sine, în Dumnezeu, în Satan sau în ideea de dreptate. Toate acestea îşi încep existenţa în **Biblie**.

Literatura europeană oferă destul de multe posibilităţi de departajare a celor două curente artistice: preromantism şi romantism. Nu atât de evidentă este însă selecţia în ceea ce priveşte literatura noastră. Cert este faptul că, începând cu anul 1830, se încheagă la noi o literatură originală, aflată sub influenţă occidentală, dar izvorâtă dintr-un teren românesc, din realităţile şi sentimentele proprii.

Revoluţia franceză a produs mutaţii importante în mentalitatea europeană a secolului al XIX-lea şi a redat în primul rând demnitatea pierdută în faţa monarhiilor tiranice. Indiferent de spaţiul în care şi-a manifestat influenţa, speranţa unanimă era de a restabili armonia cosmică, de a înlătura nedreptăţile sociale, de a reconcilia spiritele, astfel încât să fie „o turmă şi un păstor".

Astfel de atitudini se remarcă odată cu apariţia scrierilor lui Ion Heliade Rădulescu, Grigore Alexandrescu sau Cezar Bolliac şi se manifestă , în egală măsură în mai toate ramurile culturii: literatură, jurnalism, istoriografie, lingvistică, filozofie sau corespondenţă intimă.

Cristalizată în atitudini spirituale noi şi în simboluri inedite, noua atmosferă culturală poate fi reevaluată în vederea elaborării unei doctrine estetice vizând anumite concepte care să se plieze pe ecourile biblice ale epocii.

Romanticii resimţeau adânc analogia dintre Dumnezeu şi om în ceea ce priveşte capacitatea de creaţie, între cuvintele lui Dumnezeu şi cuvintele artistului, între revelaţia scripturistică şi revelaţia poetică, astfel încât raportările la **Biblie** nu trebuie explicate, ci subînţelese din paginile creaţiilor. Astfel, privit în ansamblul său, lirismul românesc din prima jumătate a secolului al XIX-lea oferă premise pentru noua încercare de a contura o asemenea doctrină.

a. Misiunea poetului şi a literaturii.

Mesianismul şi profetismul sunt coordonatele esenţiale ale acestei noi ideologii. Înşişi promotorii revoluţiei franceze, istoricii şi ideologii ei se consideră profeţi şi martiri ai naţiunii. Modelul tipic este Napoleon Bonaparte, erou mesianic, care se agită printre mase şi oferă arme, bani şi mâncare celor săraci. De asemenea George Gordon Byron „a răspuns deziderаtului unanim de a fi fost un erou al trăirii prin aventură şi unul al spiritului prin creaţie poetică."

Poetul este un factor civilizator şi un acerb luptător pentru apărarea drepturilor naţiunii din care face parte. El „încetează de a mai fi avocatul ordinii existente şi îmbrăţişează cauza popoarelor, a claselor sau a păturilor oprimate." Rolul literaturii depăşeşte esteticul în favoarea misiunii sociale pe care o are de îndeplinit poezia. Scriitorul se dedică în totalitate cauzei luptei sociale a taberei sale. El este un ecou al naţiunii, o voce care prin scrierile sale conduce spre salvare şi progres.

Ion Heliade Rădulescu surprinde magistral această misiune în articolul „*Pentru poezie*": „în toate veacurile, oamenii cu inima uscată şi rece au dispreţuit pe poeţi, şi laudile veacurilor viitoare i-a răsplătit după vrednicie. Cele mai vechi religii, cele mai înţelepte legi, cele mai însemnătoare civilizaţii, toate sunt datoare poeţilor. Ei mergea înaintea tutulor noroadelor lumei întregi cu lira în mână pe deosebite drumuri ce au umblat. Poeţii singuri au dat pricină şi au împins înainte spre sporire toate înţelegerile. Dacă soţietatea este un trup, sintimentul poeziei şi al meşteşugurilor este sufletul care îl însufleţeşte şi îl înnobilează."

Imaginea lui Moise, singurul muritor care a comunicat cu Dumnezeu pe Muntele Sinai şi a revelat poporului ales voia acestuia, a fost receptată de romantici ca un „vates arhetipal", în corespondenţă simbolică cu luptele social-politice ale secolului. Moise taumaturgul, vizionarul, poetul şi profetul rămâne simbolul poetic al artistului ce are drept solie instaurarea binelui şi înlăturarea răului, conducerea spre eliberare şi mijlocirea către cer.

În viziunea lui Heliade Rădulescu, orice muritor poate urma pe Moise şi poate ieşi din rândurile obişnuitului doar în „sanctuarul artei". Tot Heliade caută esenţa poeticului în transcendenţă: „Fii ai meşteşugurilor, poeţilor, artiştilor, oameni a căror imaginaţie este vie şi a căror inimă este generoasă, lăsaţi lumea să vorbească din interes sau din stimă. Voi totdeauna când veţi voi puteţi să fiţi ca dânşii; ei însă nu sunt destoinici ca să ajungă vreodată în starea voastră. Fiinţa lor este simplă şi proastă; traiul lor este al trupului, care îl au toate dobitoacele, cu deosebirea numai că o pornire mai delicată pentru om îl face mai lesnitor şi mai plăcut. Dar fiinţa voastră este îndoită, ca şi natura voastră; pre lângă traiul trupului, care se târăşte câteva zile aici pre pământ, voi mai uniţi şi traiul sufletului, a cărui patrie este în ceruri.

Puşi în mijlocul oamenilor ca nişte patriarhi ai înţelegerii, voi prin meşteşugurile voastre v-aţi adâncit asupra frumosului formelor; prin filozofie aţi cuprins frumosul cugetării; prin poezie aţi croit frumosul în limbi. Sora meşteşugurilor şi a filosofiei, poezia dar, le este a lor soaţă în veci nedezlipită."

Poetul uneşte mistic natura umană cu transcendentul prin poezie, la fel cum Dumnezeu a unit omul cu dumnezeirea prin naşterea lui Mesia. . Dincolo de versificaţie, de forme frumoase şi de meşteşug, poezia este o expresie miniaturală a esenţei divine. Dialectica acestui nou statut se construieşte pe câteva idei clare, ce se desprind din cele spuse anterior: timbrul religios al romanticilor, aspiraţia spre absolut, intuiţia totalităţii cosmice şi menirea unică, înălţătoare şi responsabilă atribuită poetului.

b. Promovarea adevărului şi sinceritatea creaţiei.

În strânsă legătură cu ideea de mesianism se relevă cel de-al doilea punct al esteticii romantice şi anume **promovarea adevărului şi sinceritatea creaţiei**. Astfel, o operă literară are ca scop ajutorarea oamenilor, direcţionarea lor spre virtute şi spre ocolirea viciului. Dintotdeauna „noroadele" s-au condus după poeţi şi poezie, consideră Heliade. Aceştia, prin experienţele lor revelează adevărul: „ unii zic că sentimentul religios şi poetic, ideea nemărginirii, nădejdile şi mustrările cugetului, imaginaţia omului şi conştiinţa, facultăţile fiinţei sale celei morale, toate lucrurile acestea sunt nişte himere; nimic nu este adevăr decât acelea ce putem simţi şi pipăi, toate celelalte sunt nişte păreri metafizice.[…]Cu adevărat, nou nu mai suntem încă în vremea când numai nişte cântece de amor să fie destula a face a se mira lumea cu noi. Duhurile au trebuinţă de o hrană morală mai statornică şi mai cuviincioasă la vrednicia omului."

De cele mai multe ori, la adevăr s-a ajuns nu doar pe calea experienţelor personale, ci şi pe calea celor experimentate anterior. **Biblia**, în aspectele ei esenţiale a fost actualizată în funcţie de cerinţele epocilor, oferind un adevărat suport moral şi un cod valoric de referinţă. Textul **Bibliei** este dinamic şi asigură răspunsuri pentru orice epocă: virtuţile evocate de Heliade sau de Alexandrescu sunt prelucrări poetice ale virtuţilor pauline definite în spiritul adevărului revelat de Dumnezeu profeţilor sau lui Moise. **Biblia** oferă nenumărate modele pentru poetul pus în slujba adevărului. Gânditorul, profetul, vizionarul de geniu, cel ce depăşeşte condiţia comună a muritorului de rând prin transcendere, revelaţie şi har îşi găseşte corespondentul aici. Adam recreează lumea prin faptul că o „numeşte" , Moise reveleează adevărul divin, David ipostaziază modelul virtuţilor creştine, iar Hristos restabileşte pacea şi liniştea paradisiacă. **Biblia** ca şi **Apocrifele** ei au constituit în felul acesta principala instanţă care i-a convins pe romantici să practice arta adevărului şi a sincerităţii, chiar dacă de cele mai multe ori realitatea nu conferă decât motive de lamentaţie.

c. Concepţia pesimistă despre ordinea lumii

Tonul lamentaţiilor psalmistului biblic şi al meditaţiilor **Ecclesiastului** a răspuns nevoii de suferinţă pe care au resimţit-o romanticii. Se poate identifica o ipostază a poetului marcat de o **concepţie pesimistă despre ordinea lumii**, un alt punct al doctrinei romantice de factură biblică.

Imaginea răului domină lumea romantică, iar Satan, eroul damnat al **Bibliei** ocupă un loc privilegiat în acest spaţiu poetic. El încifrează esenţa răului şi lipsa binelui şi este reprezentat în cele mai hidoase forme. Îşi începe cariera literară în paginile primei cărţi din **Pentateuhul** lui Moise şi devine o temă centrală în paginile romanticilor, unde ipostaziază de obicei imaginea rebelului fascinant şi sumbru, mândru de căderea sa şi dispus oricând să provoace noi căderi. Alături de el stă Cain, înzestrat de Byron cu „semnul lui Cain , de neşters", când victimă, când vinovat. Ambele personaje biblice devin arhetipuri ale răului atât în poezia lui Heliade Rădulescu, cât şi în cea a lui Alexandrescu sau Bolliac.

Ion Heliade Rădulescu îşi manifestă neîncrederea în instaurarea binelui, chiar dacă poezia sa oferă fundamente morale pentru refacerea lumii într-un nou spirit. Este convins de faptul că răul domneşte jos, pe pământ şi „că suntem încă departe de acea împărăţie a cerului, adică a păcii, a dreptăţii şi a fericirii prevestite de Mântuitorul."

Pe un ton lamartinian, împrumutat de poetul francez tot din paginile **Bibliei**, Grigore Alexandrescu deplânge existenţa amară a omului pe pământ şi cântă retragerile şi fuga filocalică de lume, regăsirea în sânul naturii care oferă matricea existenţei primordiale. Viaţa pe pământ este asemenea unei frunze, va spune **Ecclesiastul** şi va fi susţinut de poetul nostru meditativ şi elegiac.

d. Romantismul biblic

Sublimarea sensibilităţii şi a trăirilor imediate, iată o altă coordonată estetică a romantismului biblic. În articolul „Pentru stil", Heliade defineşte noţiunea de sublim ca o „idee repede, care, exprimată la vreme sau prin grai, sau prin limba naturii atinge inima, deşteaptă mirarea şi înalţă sufletul."

Sublimul romantic se construieşte pe spontaneitatea vorbei şi chiar a tăcerii, dincolo de cuvinte bine alese şi aşezate cu măiestria talentului şi a meşteşugului. După modelul biblic al înţelepţilor şi profeţilor neştiutori de carte, poetul romantic va refuza formele, va scrie fără meşteşug, nu de dragul artei, ci pentru că vorbele simple ascund înţelesuri adânci. Este o manifestare prerafaelită în literatura noastră romantică, o reînviere a artei primitive, simple şi naive, a formelor neşlefuite şi păstrătoare de sensuri. Iată câteva aspecte ale romantismului nostru care ne îndreptăţesc să afirmăm faptul că poeţii noştri au citit **Biblia** şi au simţit biblic.

Trecând prin aceste dominante lirice ale gândirii paşoptiste româneşti, vom încerca un scurt itinerar literar care să pună în lumină numele poeţilor care s-au întâlnit cu **Biblia** pe domeniul artei lor.

Primii noştri romantici sunt poeţi, iar lirismul lor elegiac meditativ, profetic sau naţionalist îşi propune în primul rând transcenderea sufletului dincolo de limitele trasate de spaţiul teluric. Iniţiatorul acestui tip de lirism este Ion Heliade Rădulescu, cel care-l descoperă pe Lamartine prin intermediul traducerilor pe care le face şi care nu se mai poate dezlipi de acesta, suprimându-l în ritmurile lirismului său.

Heliade impune în peisajul romantic paşoptist imaginea unei firi contorsionate. Pe de o parte, poetul trăieşte la culme elanurile unui suflet ce se acordă cu durerile naţiei: „scularea aceasta e pentru binele, pentru fericirea tuturor stărilor societăţii", spune el în *Proclamaţia de la Islaz* , adăugând că „poporul român voieşte o proprie ţare, unită în dragoste, compusă de fraţi", exprimându-se într-un ton biblic frapant chiar dacă scopul scrierii este politic şi militar: „Cu noi este Dumnezeu, fraţilor! În numele lui sculaţi-vă şi îngerul răzbunării dumnezeieşti va striga pe toţi vrăjmaşii şi va doborî cal şi călăreţ, carele şi armele lui vor fi risipite ca pulberea şi planurile lui împrăştiate ca fumul. La arme, români! La armele mântuirii noastre!" Pe de altă parte însă, poetul eşuează în ceea ce priveşte acceptarea celorlalţi şi împăcarea biblică pe care o propovăduieşte. Cert este faptul că el rămâne un şef de generaţie intuitiv, care nu lasă talentele să se stingă şi care propovăduieşte evanghelia naţionalismului şi a carităţii pe un ton mesianic.

Heliade Rădulescu îl descoperă şi îl susţine temporar pe Grigore Alexandrescu, cu care mai târziu avea să se duşmănească cumplit.Ca poet, descoperim la Alexandrescu „o pornire firească spre o cugetare mai înaltă, mai abstractă, spre

meditație; și dacă uneori versurile lui sunt înecate și greoaie, o lovitură de aripă ne vestește urcarea apropiată. Poetul se avântă într-un zbor falnic pentru a pluti în văzduhul liniștit; de acolo pământul nostru i se pare o jalnică vale de plângeri, departe, departe, în care ne frământăm în zadarnice și neputincioase zvârcoliri."

Alături de aceștia, Cezar Bolliac se remarcă prin „refuzul efemerului". Voința sa primară a fost ca prin scris să se ridice deasupra efemerului și a încercat în fel și chip sfâșiindu-se între contemplație și spirit practic. „Mi-a plăcut să-mi fac niște visuri dulci și să mă rătăcesc într-o lume ideală", spune poetul în prefața **Meditațiilor** sale. În același timp însă este un temperament revoltat și revoluționar preocupat de soarta țării și a celor umili, militând pentru dezrobirea țiganilor și pentru eliberarea robilor. Este atras și de poveștile biblice, realizând un superb poem exotic, inspirat de **Istoria Suzanei** . Chiar dacă poetul și gazetarul Bolliac este mai aproape din punct de vedere ideologic de Iluminism se remarcă la acesta câteva leitmotive care pătrund în romantism prin intermediul preromanticilor: fragilitatea soartei, cochetăria cu moartea, aspirația spre puritate, iluziile amorului și angoasa existenței.

Un alt partizan al revoluției de la 1848 este Dimitrie Bolintineanu, a cărui valoare se regăsește atât în opera sa, cât și în susținerea ideilor revoluționare în țară și în străinătate. Poetul este conștient de faptul că misiunea lui este determinată de interesele societății, dar nu-și refuză plăcerea de a demonstra faptul că ochiul său artistic este îmbătat de culoarea spațiilor exotice, realizând pagini artistice extrem de valoroase în **Florile Bosforului** sau **Conrad**.

Și peste aceștia răsună glasul profetic al lui Alecu Russo, unul dintre cele mai tipice spirite ale generației sale, un luptător pentru libertate și identitate națională, un apărător al istoriei și al tradiției, un progresist și un misionar. Russo participă afectiv la soarta unei nații pe care o identifică, nu de puține ori, cu cea a poporului Israel. Într-un ton mai cald și mai domolit decât al colegilor săi de generație din Muntenia, Russo adoptă poza unui revelat căruia cerul îi încredințează un mesaj izbăvitor.

Un merit de necontestat al tuturor este reforma prozodică. Poeții încep treptat să se desprindă de formele canonice ale poeziei și adoptă versul lung, alexandrinul românesc, strofa polimorfă și rimele albe. Este explicabilă această revoluție prozodică prin faptul că poezia nu mai este un simplu act estetic, ci o expresie a sufletului care se manifestă plenar și neîngrădit în rândurile ei.

Poesis

 Constantin ENIANU

acord divin

dacă iubești nu înșeli nicicând
chiar dacă o pedeapsă perfidă
în cale se arată cu grabă rupând
firul încins de simțire candidă

de aceea tu fii alături de mine
să-nvingem pe rău aici și acum
căci el nu poate decât prin venine
ca să-și păstreze inima de fum

și Cerul cu noi va fi totdeauna
acordul cu sârg să susțină
iubirea de toate-i unită în una
că cine iubește nimic nu dezbină

așa păcatul la toți și la toate apune
în vraja hrănită cu pisc și genune

căință

dacă sufletul și trupul sunt în bifurcare
primul ține calea spre cerurile înalte
de-aceea nu mă ponegri încalte
când numele de om e-n destrămare

trupul e substanța mireanului de-acum
și-aici ce se confruntă-n teme
istorice de oase și carne prin sisteme
rătăcite-n fapte spre formele de scrum

mecanica duală pe rute separate
sufletul în Cer și trupul pe Pământ
hamletizând au conservat cuvânt
prin somn și moarte viață să arate

purtător prozaic de Prinț al Suferinței
păstrez noul nume consacrat Căinței

alintarea inconștienței

în firea ta se luptă reci materii
ce spirite înnăbușesc perfid
în mintea mea rămân memorii
să-nfrângă-acumulările de vid

și ne convingem amintind că unici
vom fi rupând raport de lume
ca înțeles să ai în ce comunici
spre bunul trai al clipelor în sume

sedus confort scos din natură
întreg concurs își desfășoară
în fața societății clar-sperjură
alimentând sofisticări pe scară

astfel se petrec vieți în disperare
cu alintarea inconștienței temerare

atavism

trupul tot mereu se schimbă
gândirea peste el descrește
și rău se formulează-n limbă
cu-amarul moștenit ce crește

mărirea ta s-a dus cu Roma
amoR citirea ei inversă
de-aceea ai amar sub forma
deștelenirii drept aversă

Decebal e Anteu carpatic
pe când Cezar bețivul care
îi lasă-n loc de vin tomnatic
delir de glorii pe sub soare

mor anteice credințe vane
în AmoR destin de stane

Archytas

armonia sufletului sau muzica sferelor
coborâtă pe pământ cu gândul la Archytas
acusticul armonizator al erelor
lucrurilor acordate de-adâncul veritas

mă-ndupleci spre a ta iubire
pe care mi-o dai femeie miloasă
când trec ca viteazul în ştire
de-a vieții izbândă slabă sau grasă

iubirea mea vei cunoaşte când mor
căci în viață sub ură mă-nveți
că durerea aduce feriri
precum apa primenirea

cerul fiind acelaşi cu mu
precum împlinirea după

cântec de trecere

Trec subtil și-aiurea-n gând
semne trag de păr pe rând
şi mă doare-n gene rana
că-s uşor de greu ca pana
şi un fir de parce torc
ca să pot rosturi să storc
din lumina largă plasă
şi îmi cat iubită casă
iară setea de fecioare
o las lumii trecătoare
şi iubirea de vecie

bătrânețe

tot mai mică devii ca Sibila din Cumae
totuşi mare păreai spunând că nu-ți pasă
de poezia mea îngrijită ca o casă
curată modestă şi neştiută-n lume

amintirea păstrezi în cuvinte solare
un templu de oase s-adoarmă sub gând
eu sunt pentru tine oricum şi oricând
plăcerea-ndemnată la calmă uitare

oricum n-am să fiu decât ce am fost
mister în ruină c-am zis te iubesc
cu glas de copil străbătând vis ceresc
oricând pe-a mea glie ca bun adăpost

mințindu-mă cu ştire rătăceşti mereu
punctul tău de spațiu acelaşi cu al meu

etoetilism

că adevărul nu mai aduce miere
când minciuna necesară-i apă
pentru vorbe fără noimă de agapă
un suflet des alimentat de fiere

mai demn e-n mers şi nesfiit
pe drumul său sfidând mistere
deschise-n lucruri efemere
închise-n ochi descumpănit.

din anturajele prietenoase
clar sentimentu-i cel iubit
în tot miracolul descumpănit
pe cei simțiți scoate din case

şi-i ademeneşte la o agapă
că deznădejdea nu bea apă

iubirea

nu-i moartea groază-n toate
există altceva care domină
tribut plăteşte când e-n vină
măreață trece-n uneltiri pătate

sub vina asta o plăcere-n sine
se prelucrează că-i din fire dată
ea adevărul recunoaşte-ndată
ea pe minciuna resimțită-n bine

de are trup ca semn şi nume
va confunda o miere cu venin
iar suferințe va trata cu glume

eu îi las suflet într-un corp aldin
cu el să-şi dreagă bun renume
iubirea spaima morții în declin

Daniel CORBU

EONUL MARELUI DESANT

Tu-mi spui că după Golgota
orice tragedie e imperfectă
că mai uşor dezintegrezi un atom
decât o prejudecată că înăcriți de lume
mulți se vor din nou în pântecul mamei
că laşitatea-i frânghia de împodobit bucuria.
Tu-mi scrii "dintr-un infinit dormind
visător şi trimbulind"
că dimineața-i o zdreanță
atinsă de zei
că s-au înmulțit agențiile vidului
şi că urmând cu noi asaltul mai binelui
din bine
au apărut Golologia Neantologia
şi alte ştiințe ațoase de inaugurat libertatea
desfrâului
că Manualul bunului singuratic
(la care-am lucrat şapte vieți prin peşterile
tibetane)
e otrăvitor aberant cețos pentru pricăjita noastră
planetă
că orice avort e mecanică oarbă
că ne-amăgim peste măsură cu jocul de-a
baba-oarba
şi de-a „unde sunt cei care sunt".
Dragul meu şi pe acestea
le cunosc în amănunt.

BREVIARUL SAU ÎNVĂȚĂTURILE NEÎMBÂNZITULUI ERETIC DANIEL CORBU CĂTRE EL ÎNSUŞI

ŞI NU FACE PARADĂ DE VORBE.
Spală-ți sufletul cu mai mult curaj
şi mergi înainte!
Scrie scrisori lui Lucilius
trage cu urechea la ospățul înțelepților
nu rămâne prea mult în loc
să nu-ți îmbobocească pe limbă
iluzii.
Hei!, şi nu aşa încet
împingând ziua cu sfială
ca pe căruțul invalidului!

NOPȚI CU LUNĂ PESTE HEMATIILE VISULUI

O vară întreagă au căzut stele
şi nimeni n-a ştiut să-mblânzească furtuna.
Ostenit am privit în oglinzile oraşului:
VODKĂ. ÎNJURĂTURI. MĂTREAȚĂ. POEȚI.
TRIUMFALĂ PROVINCIE!
Ce bine ne cunoşti prafule ieftin ilustrativ
dă-ne nouă azi ce ne dai şi mâine
şi izbăveşte-ne pre noi de hazardul cel rău!
Halte târfe roboți!
Cei condamnați să ducă vecia mai la vale
fără repaos la carul deşertăciunii împing.
Cineva târâie funia peste lucrurile lumii
contemplând cu nesaț
gâtul norului negru convalescent.
Biserici imne ceruri.
Aseară într-o cafenea din Copou
prin fumul de țigări ca-n nouri
Moartea îmi vorbea în sanscrită
despre grijile ei.
Ostenit am privit în strâmbele oglinzi:
Vodcă. Înjurături. Mătreață. Poeți.
Atâtea regrete şi tot atâta spumegândă
speranță.
Nopți cu lună peste hematiile visului.
Postmoderniştii dorm
Buciumul tace cu jale.

RÂUL CE TRECE PRIN INIMA MEA

Să vină seara.
Aşteptarea să limpezească noi vânători
de cuvinte vânători cu ogari alergând.
Tac. Uneori semăn cu refugiile
îmi înghesui singurătatea-n oglinzi
(nici o victorie)
cineva mă ademeneşte cu vorbe ca monezile
fierbinți.
Mamă, nu e moartea
trecem fiecare cu o altă icoană în mâini
roua deconspiră sigiliile luna
descuie toate uşile
îți mai aminteşti râul ce trece prin inima mea
mamă de când mă ştiu adorm cu mâinile goale
ce să fac
exist şi eu ce subțire mi-i umbra.

CENTURA NEAGRĂ

De-atâta timp port centura neagră
a Deşertăciunii
fără vârstă printre-ale lumii lucruri
fără vârstă.
Biografii îmi modifică mereu data naşterii
Dumnezeu pe a morții.
M-am născut a doua zi de Paşte
a anului 195... Era 7 april.
Iisus abia înviase şi până la Înălțarea
de-a dreapta Tatălui mai erau câteva zile.
Ursitoarele mi-au prezis că voi fi bogat.
Şi n-am fost.
Că voi fi fericit. Şi n-am fost.
O, dar biografii ştiu mult mai mult!
Ei modifică mereu data naşterii
Dumnezeu pe a morții.

De-atâta timp port centura neagră
a Deşertăciunii.
Fie-mi, Doamne al văzutelor şi nevăzutelor
şi acest păcat o virtute!

GENERAȚIA OBOSITĂ

Dar cine să mai vadă cele o mie de mirese
dansând în fiecare noapte la marginea Nilului?
Şi cine cohorta de îngeri şi
vechiul burg dezmierdat ca un clopot?
Cu zilele târându-se albe ca arginții trădării
(de care nici Iuda nu mai are nevoie)
într-o cameră feed-back înțesată cu amintiri şi
Păianjeni
prietenul meu plecat pe-un fir de alcool
îşi sorbea gloriola
admonestând deşertul din clepsidră.

SCRISOARE DESCHISĂ

Nici eu nu voi muri de înțelepciune.
De două anotimpuri scriu neîntrerupt această
scrisoare.
Îmi amintesc întâmplări fericite între cărți totdeauna.
*Îmi spunea uneori mama: „**Fericirea ta mă sperie!**”*
Adormeam cu muntele vrăjit sub pernă
şi visam cruciada terfeloagelor
dimineața auzeam respirația privighetorii într-un lan
de cucută.
*„**Fericirea ta de om singur mă sperie!**”- îmi*
spunea mama.
Tânăr eram.
Continuam să călătoresc prin cărți
în anotimpul posac se-ntorceau verbele călătoare
mă visam
şoarece
sfinx
anticar
ieşeau mirările la porți
întrebându-se pe care rug se macină zorii.
*„**Fericirea ta de om singur rătăcind prin biblioteci***
***Mă sperie**!”- îmi spunea mama.*
Tânăr eram şi poate că fericit
Cum stam aşa înalt şi cu carnea în floare pe oase.

NOPȚILE CU MIROS DE CERNEALĂ

Încă un pas către marea singurătate
dar tu eşti puternic ca zeii
şi nu ştii că disperarea te caută prin oraş
iar tinerețea ta e un pumn de grâu
aruncat porumbeilor din piețe.
Încă un pas către marea singurătate
şi vine toamna cu zâmbetul unui blând general
în rezervă
trecut prin spasmele a două
războaie mondiale
şi tu, chiar tu zâmbeşti preamărind nopțile
o, nopțile cu miros de cerneală
în care ții discursuri fluturilor de lampă
sunt încă un pas către marea singurătate.

Cecilia Bănică PAL

Re-trăire

Port umbra propriului trecut,
Un joc din negru şi lumini
Pecetea primului sărut
Domneşte în ochii mari, senini.

Din trupul candid de fecioară,
Păstrez mirosul de salcâm
Sub care stam odinioară,
Plutind pe-al viselor tărâm.

Uimit, simt cum mireasma lui
Zburdând, deschide-o poartă,
Intrând în sufletu-mi vrăjit
De tot ce-a fost odată.

Pe crengi, dormind înfăşuraţi,
Ciorchinii grei de floare
Tresar din somn înfioraţi,
Simţind o lină boare.

Iar, eu, trecând cu umbra grea
Un joc din negru şi lumini
Aş vrea din nou să mai rămân
Să simt parfumul de salcâm.

Regrete

Fugeau cernite, zilele de toamnă,
Sub ploaia murdară de fum nemilos,
Doar apa curgând, îndrăzneaţă şi deasă,
Râdea şi-ţi intra pân' la os.

Năluci din poveşti rătăceau zgribulite
Pe străzile înguste, străine, tăcute…
Şi-n jocuri fluide şi-n salturi grăbite,
Timid, sărutau statuile mute.

Îmi strâng în tăcere pe trupul trudit
Sacoul, şi merg înainte
Zăresc printre norii cei negri plecând
Iubirea ce-n mine murise.

Mi-e frig şi-aş dori o frunză, măcar,
Să-mi stea pe obrazul cuminte.
Să râdă de mine strigând: „în zadar,
Aştepţi înc-o vară fierbinte!”

Dar paşii mă poartă, din nou, într-un parc
Cu trup răvăşit şi gol de cuvinte...
Simt vântul, nebunul, îmbrăcat într-un frac
Cântând distonant, printre flori veştejite.

Iluzii moderne

Ne hrănim cu iluzii sintetice
fabricate în străinătate
fără trăiri autohtone
fără alaiul vorniceilor
fără cinstirea eroilor
fără meşteşugul olarilor
fără pânze
ca de păianjen lucrate
de mâini curate
de ochi luminoşi
de fete fecioare
cu dalbe picioare
şi trup mlădios
Ne hrănim cu iluzii sintetice
fabricate în străinătate
fără obiceiuri păstrate
în cutii sculptate
de bătrânul
ce se-ncăpăţânează
să aibă porţi ca-n satul lui Blaga
sau să vadă Poarta sărutului
zâmbindu-i printre norii
deşi ai nepăsării.
Ne hrănim cu iluzii sintetice
fabricate în străinătate...
să nu uităm însă
că din spaţiu celest mioritic
curg spre noi
şi hora
şi doina
şi dorul
făcându-ne nemuritori.

Toamna-detaliu

Bolta cerească trup de balaur
zvârcolindu-se tembel
copacii leagăne iernatice pentru
păsările statornice
frunzele zdrenţe colorate pe trotuarele
nemăturate
ciorile pete negre pe vârfuri
încă verzi
aleele dâre gri cu urme de
pantofi cu toc
castanele piei de arici căzute pe
straturi de flori veştejite
lacul oglindă ştearsă de vânt
nebunatic
băncile mumii învelite în pustiu
mucurile de ţigară lacrimi strivite
sub tălpi pierdute
grădina de vară sticle goale dormind
pe mese sub pălării uitate

eu sunt un hamei şi m-agăţ de toamnă
mângâindu-i coapsele

Metamorfoză

Lângă mine câinele
nările lui două baloane
ce se mişcă ritmic
umflându-se şi dezumflându-se
străduindu-se să prindă fumul
scăpat din țigara
pe jumătate arsă.

Am dresat câinele
l-am învățat ce-i poziția bipedă
l-am pus s-alerge
să-nvârtă coada
condus de o baghetă
ca la ruletă.

Câinele meu
saltă-n sus şi-n jos
ca un zmeu bătut de vânt
-dacă-l cert- stă cu botul în pământ
ascultând cuvânt cu cuvânt
apoi se uită în ochii mei
socotind că-i, fără temei
mustrarea mea.

Nu lasă pe nimeni să se apropie
latră gros şi zgomotos
se repede furios
la toți care-l deranjează.
sau...îl marginalizează.

Câinelui meu
i-am cumpărat o mască de om
şi l-am făcut domn
l-am îmbrăcat în frac
i-am pus o pălărie fistichie pe cap
un baston argintat
şi-am pornit-o la plimbat
pe-o stradă îngustă-pe-nserat.

Un întârziat ce părea cam beat
s-a oprit în fața mea
râdea, mă-nghiontea, mă insulta...
speriat i-am spus câinelui
„Sari la el”
s-a uitat însă mirat
n-a reacționat
când apoi enervat l-am întrebat
de ce nu m-a apărat
a sărit înfuriat
şi tăios mi-a replicat
„Ai uitat m-ai făcut domn.
Cum să mai sar, eu, la om?...”

Fiorii istoriei

Mă regăseam pe căi târzii
Strivind sub pasul meu uşor,
Umbre de zei mă-nfior
Ieşind din templele pustii.

Sorbeau un aer de demult
Cu domni, cu regi şi împărați.
Erau în zale îmbrăcați
Iar pieptu-acoperit de scut.

Se-nvălmăşeau ca norii grei
Arcuri, săgeți, care de luptă
Intrând în bătălia cruntă,
Oştenii-păreau nişte zmei.

Veniră apoi, în urma mea,
Haiduci vestiți, din codrii mari.
Vijelioşi, cu trupuri tari,
Pe cai-ce-aveau în frunte-o stea.

Aşa plecară, an de an
Vremuri de glorii şi durere...
Iar osemintele sub lan
Se transformau în flori şi stele.

Vorbeam trecutului apus
Plimbându-mă-n singurătate
Şi mă gândeam la cei ce-au plâns
Pe zidurile vechi, uitate.

Fereastra cerului

Mă uit şi-o văd zâmbind printre nori
mă uit şi-o simt înlăuntrul meu
licărind când mai slab, când mai puternic
-ea-
e fereastra cerului şi mă rog
să nu se închidă niciodată
pentru mine.

Dacă n-am purta în noi
o fereastră deschisă spre cer
am trece prin lumea frumosului
fără să-l vedem

Dacă n-am purta în noi
o fereastră deschisă spre cer
am trece prin lumea urâtului
fără să-l detestăm

Dacă n-am purta în noi
o fereastră deschisă spre cer
n-am cunoaşte lumea iubirii
şi a urii
fără să-ncercăm
să iubim mai mult decât urâm.

Porția de viață

Tata citeşte ziarul
mama umple borcanele cu zacuscă
eu îmi consult orarul
în jurul meu bâzâie o muscă.

Tata citeşte ziarul
când râde când înjură
mama şterge borcanele la gură
le fixează capacele
eu deschid o carte
dar gândul fuge în altă parte

Tata răsfoieşte ziarul şi mormăie
„ăştia-s nebuni”
mama aşează borcanele
le numără, le mângâie
apoi bombăne am terminat nu mai pot
eu stau cu cartea deschisă
o vorbă nu scot

Tata trânteşte ziarul
mama şterge aragazul
mobilul sună
eu sar ca o nebună
-ştiu cine e-

Mama se-ncruntă, se-nfurie, strigă
„e-o sărăcie”
Tata glumeşte perfid zâmbeşte
„dar ce vrea unul din cei 500
de miliardari
sau dintre parlamentari?”
eu mă uit pe fereastră
văd bolta cerului din care curge
seninul albastru
şi strig: „Vin îndată!”
cobor sărind câte trei trepte
odată
în urmă răsună o voce
supărată
„und' te duci, tu, fată?”

Cecilia Bănică PAL

Pr. Cătălin VEGA

Joaca de-a secunda

Ne ridicăm din neputințe
Să aruncăm cu inima în vânt
Împrăştie de grija urma
Spre drumul cel tăcut...
Am aşteptat puțin aluatul
Să dospească în muguri azi
Copacii ce coboară spre securi
Îți dau răsplata să le-o furi
Natura căutării este moartea...

Scara

Lumină întreruptă de vânt,
Norul cunoaşte căderea
Între realitate şi vis
Omul lift fără etaj
Alunecă ca o frunză.
Aşezământ de speranță
Şi neîmplinire spre scară,
Lumina urcă frumos
Şi coboară întreruptă de vânt.

Nostalgia privirii

Tu adormi sub visele mele
Te înalți să muşti cu tâmplele,
Sub sprâncene ard văpăile noastre
Cât de mult ascund comorile de tine
Se închid gândurile mele ruine.
Şi lacrimile se adună să cunoască
Esența ta de zi şi noapte;
Ce frumos răsărit s-a ascuns
În apus, petale de floare roiesc zarea...

Omul-nor

Imperii decăzute de nori
Toarnă povara dintre nadir
Şi latent veşnicia urmează
În paşii celor patru bătrâni
Cuprinsul de trepte fântâni
Seacă zarea de şoaptă şi vis
Nor singuratec de mic paradis
Imaginea lui reflectă cumva
Pe om şi pecetea din inima sa?

Zbor în doi

Ochii mei îşi află odihna în palmele tale
Lungi, ca nişte aripi se înalță
Peste țărmul meu de muguri...
Tu, soarele meu îmi vânezi privirile
Şi le ascunzi departe de lumea tăcerii
În inima ta creşti din cuvinte lumina
Să mă îngroape la existență,
Ca un copac cu rădăcinile înfipte în cer
Tu seva mea mă creşti la eternitate.

Nostalgia frunzelor coapte

Am găsit o lacrimă
Şi o petală ce alerga
Spre linişte umbra
Se ascunde de soare,
Ce frumos paradisul
Fără de nume moare
Căutarea îşi caută uitarea
Pe o petală o lacrimă.

Iubirea

Mă închid în mine,
cu degetele formând pumnul…
şi aştept, ca el să se desfacă
în petalele unei flori.

Când sunt înconjurată de iubire
degetele-mi devin petale,
ce-mi mângâie tandru sufletul…
Iubirea mi-a schimbat lacrima în zâmbet,
deznădejdea în speranță,
egoismul în dăruire.
uneori
pentru mine ea este bucurie, frumusețe.
alteori
lacrimi şi întrebări fără răspuns.

Ştiu că oricât aş înfăşura licuriciul,
nu-l pot ascunde.
La fel se-ntâmplă şi cu iubirea mea…
lumina ei răzbate
prin cea mai întunecată noapte.

Doina ENEA

Sunt

Pr. Alexandru ZAMFIR

Sunt cartea
Fără coperți
Uitată pe raftul
Șubred
Și umed
Al unui anticariat
Scos
La vânzare
Pe preț de nimic
Pentru că nu am
Coperți
Măști
Transformate în
Platoșe
Ia-mă la tine
Citește cât poți
Cât vrei
La întâmplare
Și apoi
Așează-mă pe noptieră
Pune-mi semn
Visul
Neînceput
Te veghez
Și
Așteptăm
Împreună
Răsăritul

Sunt
Și inimă obosită
Viață risipită
Și clipă vlăguită
De prea multe
Gânduri
Și cuvinte
Și prea puține
Fapte

Sunt pașii
Nefăcuți
Încă
Pe drumul
Neaflat
Dintre
Cele două
Maluri
Despărțite
Ca de fiecare dată
De o prăpastie.

Sunt vreascul smuls
De sub frunzele
Moarte
Ale anilor
Trecuți
Voi arde să încălzesc
Mâncarea
Celor flămânzi
De cuvinte.

Sunt frunza
Căzută
În toamna târzie
Mă ninge
Lacrima cerului
Mă încălzește
Apoi
Raza de primăvară
Și mă feresc
Putred
Dând foc
Spre lumina
Firului crud
De iarbă

Sunt lumânarea
Ceară
Și
Fir
Credință
Și
Dragoste
Nădejde
Că nu te va stinge
Vântul
Nechibzuinței
Mele

Sunt zâmbetul
Născut
Din politețe
În fața unei
Glume proaste
A vieții.

Sunt preșul
Din fața ușii
Intrați !
Nu vă descălțați
Lăsați-mi mie
Noroiul
Pașilor voștri.

Sunt cărămida
Zidită
Ană jertfită
În zidul
Ce desparte
Două
Lumi.
Mă macin
Cad
Și las curioșilor
Loc
Să privească
Dincolo
Prin
Inexistența
Mea.

Sunt cuvântul
Nerostit
De frică
Răspunsul
La întrebarea
Pe care
Nu ai să o pui
Niciodată.

Sunt cel ce
Încă este
Fără să se străduie
Să fie
Sunt cântecul
Ce aduce somn
Din
Nesomnul
Legănat
De vise.

Sunt ulucul
Care
Adună
Lacrimile cerului
Căzute
Pe tabla
Ruginită
De prea mult
Plâns.

Sunt ziua
Ce se prăbușește
În asfințit
Mergeți spre odihnă !
Din neodihna
Mea
Mâine
Voi fi
Altul.
Alta.

Sunt brazda
Sub care stă ascuns
Grăuntele
Dă-mi lumină
Căldură
Zâmbet și
Lacrimă.
Vreau să rodesc.
Ceea ce cu pietre
Mari
Rotunde
Și grele
Veți sfărâma
Mâine.

Sunt floarea
Ucisă
Spre a fi
Dăruită
Voi smulge
Un zâmbet
Și voi rămâne
Pentru
Câteva zile
Martor tăcut
Agonizând
În vază
Om
De vază.

Autoportret cu penumbrã

 Elena DRAGU

Poesis (I)

Lui Rembrandt

Uf, ce vacarm!
şi poemul meu neterminat suspendat aseară pe o ramură de ceară…
siluete incerte alunecând fulgerător pe rotile de fosfor aprinse pe ruguri de propria trecere
Sunt
Asemenea unui op luxos legat în piele stacojie cu file volatile de eter
Degetele
prelung îngândurate ale nopții foiletează atent, împresurate lent de semnele discrete de safire.
Pagini
cu transparențele bleuatre, gonflându-se hieratic, par rătăcite aripi de columb.
Conturul subțire, roşiatic, are decisă alură de val.
Caligrafia perfectă a poemelor se clatină lilial.

poesis (II)

degetul auster nelogodit al poeziei
urmărind ridul tristeții;
arcade lent gânditoare pândind
zonele erogene ale ideii;
puls diafan abia recunoscut
al cuvântului tău întomnat
adeverind eternitatea iubirii;
doliul albastru al clipei
sunând ora clară a spaimei;
ai putea înțelege orologiile timpului
dacă ar suna toate odată
asurzitor;
pot să ştiu doar că da
că va fi pliscul de-argint -
stilet sidefat al cocorului;
cu ochiul prelung înfipt în al meu -
mă va smulge fulgerat
mie însămi ca necunoscându-mă
în peşterile singurătății
lângă apele limpezi şi verzi
irizând ca vaste ecrane;

poesis (III)

chip clătinat al himerei
între epiderma bronzată a amiezii şi plânsul selenei;
nebuloase de pulberi atomi levitând ai visării intrând lăturiş sub pielea albastră a orei;
trist acrobat în plasa cuvintelor aruncată la întâmplare peste prăpastia călătoare a nopții dezbrăcând-şi pielea vărgată ca şerpii în ghimpii uscați ai surâsului;
îşi urmează însângerată foşnirea fâşâind prin desişul ideilor
trup sidefat al venerei purtând la gleznă casta brățară a ceții;
îmi rămân în urmă doar oasele aburind încă sub nourii albi şi scămați ai tristeții;

Poesis (VII)

fereastra
fluturată gri spre golul secundei;
clănțănind la răstimpuri
vizitatoare de ceață tăcute
surâd înaintând în pâlcuri bleuatre
spre pragul înalt irizat
aburind prea reci nenăscutele;
prin ziduri îşi arată făptura
atât cât să le recunosc prezența
cu lobul fierbinte al spaimei
sub crusta lucioasă atomică a orei;
dogoritor şi meschin apusul zilei acestea;
lungi picioare de păianjeni aprinşi pe dinăuntru
scarabei fulgerați ai cuvintelor
alunecând secerați în marea străină
albind târziu târziu
un cerc de ivoriu-n abisuri;
pasărea rară a tăcerii cu plisc rotitor
cu vuiet de tunet în aripi
în pocnete repezi
în cristalul verde brumat
perforează în cercuri perfecte
copci aburinde dispuse simetric
gheizere roşii albastre în pulberi se-anină
de degetul subțire întins al surâsului
de pajiştea bleu a ochiului tău eterat;
alizee ciudate din trista savană;
bacante cu tirs înflorat;
şi lacuri fierbinți viscerale
şi pleoapa-ți târzie
şi pleoapa întinsă şi rece a nopții;

Poesis (VIII)

O lacrimă mi s-a oprit aseară, hieratică şi albă,
într-o geană, stalactită funerară.
În zori, începu în jurul meu o zarvă nemaipomenită.
Litere de promoroacă,
silabisind à mi-voix,
întind pergamente foşnitoare şi lungi,
lucioase ca apele în soare
şi fac eforturi disperate să le țină aşa,
căci hârtia - vâslind ca o aripă -
stă să le scape;
sau, mai rău, să le rănească mortal
dacă ar zvâcni, ca iarna, neaşteptat,
un sul de zăpadă.
Se strigă neliniştite, aleargă, se-nghesuie,
rotunjesc gurile lor ştirbe
şi clipesc nevinovate ca sirenele
îndreptând irişii lor licăritori
spre ochiul meu îndepărtat, auster şi sonor.
Iau lornionul spre o corectă edificare,
dar, brusc interesată, mă aplec surâzând.
Cel mai neliniştit pare (i),

sare ca un ied, behăie ca o căpriță;
A (mare!) poartă o tichie albastră cu ciucuri aurii,
vorbeşte răguşit şi cam în dodii;
(m) sau (n), înghesuite cum stau
nu le pot identifica exact,
bombăne nazalizând franțuzit
în timp ce miss (L), splendidă, orange,
se lasă dusă de-o lentă acoladă de ritm;
(s) are un caligrafic cap de argint,
sâsâie înțelept şi-mi face, prea evident, curte,
gest care mă cam nelinişteşte,
recitând perfect ceva din Paul Valéry.
(înfumuratul !);
bondocul de (o), cam verzui,
dă să mi se prindă în plete
vrând să vină cu pâra
sau să-mi sufle peste suflet,
umflându-se de râs,
măscări;
(z) îşi desface înfrigurată o fundă parfumată
de pe mijlocu-i de fată
şi se dă peste cap -
a pus la cale o şotie: s-o cred (N),
aceasta, destul de emancipată.
orfeu purtând scarabeul de aur pe umărul drept
îşi trece şalul tăcerii pe celălalt

poesis (IX)

Pătrund uneori în estuarul câte unui cuvânt până
când orizontul vertebre subțire-mi atinge c-un deget paing
fluid fosforescent picurând într-un ritm nesperat
peste claviatura caldă a oaselor
ca în nopți de naufragiu infatuat marinar țin strâns
între degete chipul himerei arătându-mi profilul
C-un clips rotitor indicând perpetuu nordul

În loc de epilog

Pe caldarâmul
lustruit de rotirea perfectă
a himerei de lux,
paşii mei inteligenți,
trădând înțelegerea veacurilor,
rememorează fazele surâsului
orientat după pătrarele Selenei.
Artera prezentului
captează sângele meu albastru
dizolvând capsula
cu esența distilată
a amărăciunii.
Îmi arog inutil şi demodat
rolul unui paj al lui Hamlet
rostind solemn
patetic epitaf.

Cântec de Cosânzeană

Flori de măr am presărat,
în cărarea ta am stat
şi cu glasul dus, scămat,
pentru tine am chemat
umbre sure, destrămate,
să te strige de sub noapte,
să te strige de sub nuc,
să rămâi de gând năuc.
Umbre bune să te-adune,
să te vindece de lună,
gând străin să îți apună,
gând de lună să îți stângă,
să te-adune înspre strungă.
Să te-adune înspre seară
la fântâna din ogradă,
la fântâna dintre tei,
apă vie ca să bei.
Iie albă ca să lepăd,
fir de-argint în jur să-ți depăn
din mâna norocului.
În crugul sorocului
pe pământul viu să stai,
odihnă să nu mai ai.
Cu nime să te aduni,
să te numeri, să te-mbuni.

Mai bine-ar fi fost să cadă -
moale lacrimă, bolnavă,
spulberată-n vânt şi-n vis -
tăcerea cu duhul nins.
Tăcerea cu duh de piatră
durerea să mi-o împartă
la chipul meu plângător
cuprins lung de un fior
şi la inima mea trasă
pe roatele frigului,
în boaba pelinului.
Tăcerea cu fruntea pală,
cu mireasma ei de ceară
punând ochilor de fum
pungă vânătă de scrum.
Cearcăn greu de iederă
ca plânsul de negură.
Frunză verde, cetină,
gândul tău tot tragănă;
sub fruntea pe care-o culci,
în vorba pe care-o urci,
în inima pe care-o sui
pe măgura nimărui.

Versuri

Pr. Cornel PAIU

dintotdeauna mă gândesc la tine
dar mereu prea târziu
cortul meu de crengi m-ascunde de căldură şi de lupi
ba şi de pământul răzvrătit de oase mă ascunde
dintotdeauna mă gândesc la tine aripă de-nţelesuri
dar mereu prea târziu pentru lutul orb ce strigă

*

din sus în jos
din jos în sus
aceleaşi asemănări
aceleaşi diferenţe
chiar şi-acelaşi ecou răscilind cadenţa
ierbii
luminii secerând florile ierbii
rădăcinile reci
care povestesc totdeauna pământului
poveştile razelor de soare
a privighetorilor a bufniţelor
dar şi a balaurilor din pridvoarele
suliţelor care-i ucid
(repede ucişi şi uitaţi în zugrăveala vechilor
noilor iconari)

*

m-apropii de rotitoarea lume de trup şi de netrup
de timp de har de vânt înainte şi după
de tot ce moare de tot ce trăieşte
după beznă după marea iluminare
în tăcere şi-n netăcere
m-apropii de rotitoarea lume şi-mi spun
mă-nvârt în vârtelniţa lumii
sunt parte din roata lumii spiţă cilindru osie
în vâltoarea vijelioasă din vârtelniţa lumii
curg înfloresc şi rodesc şi mă culeg piatră
în golul care mă-ntregeşte care-mi întregeşte cuvintele
care-mi întregesc seminţele strălucitoare

*

iată pe nodul hârtiei un fluture
nod pe aţă
în lut
ţi-e aşteptarea
umflu iată nodul şi-aştept
tu aşteptare
alandala
invazia visătoarelor obiecte
cisterne care se cred balene
tramvaie care se cred omizi
maşini care se cred cărăbuşi sau buburuze
trenuri care se cred şerpi
şi osteneala care se crede trecătoare
adică gata să ţâşnească din formele
care identifică gândurile despre limită
Răsturnarea poate fi şi cauză şi efect
aleg verticala nimicului
(aşa cum se şi ordonează aripa
aşa cu de altfel se şi rânduieşte istovirea)

*

hotarul ferestrei: pasărea de piatră
norul obosit
(hotar deschis: pasărea cu pene de iubire)

*

prin fereastra de care noaptea invocă albii copaci
albii fluturi cu dinţi de lapte
(fac tainic semn ferestrei
şi-ascunzătoarea se mută-n pereţii rotunzi ai funiei
care atârnă de cer)

*

în fiecare dintre noi un perete aşteaptă
mâna aceea aproape neomenească
care să-i deschidă fereastra

*

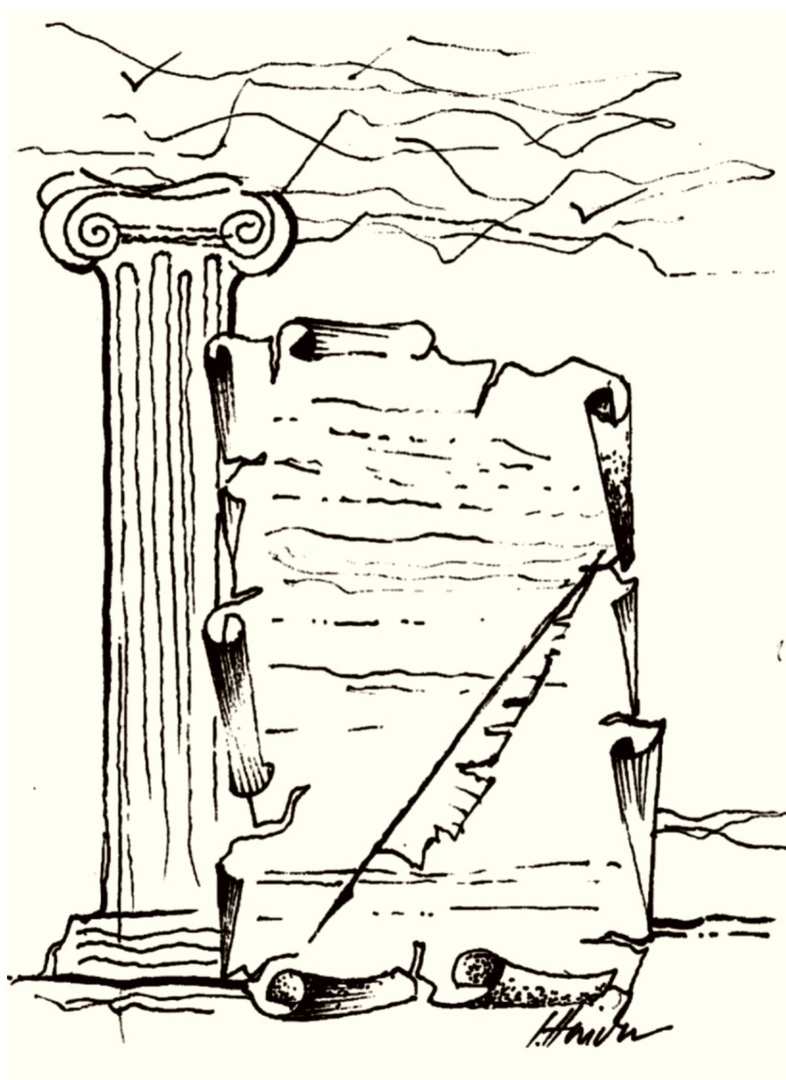
scăparea constă în cugetare
izbăvirea constă în gând
(când eşti uitat ai scăpat
te-ai izbăvit de năluci
şi de foc şi de ger şi de urât)
asemănarea constă în lumină
neasemănarea în viclenie
asemănarea constă în moştenire

*

dacă aţi plecat atunci întoarceţi-vă pe aici îngerilor
întoarceţi-vă
de pereţii galbeni am atârnat serile pietrelor străvezii
şi ghearele nucilor putrede şi agonicele vămi
lunecătoare
am atârnat goana
malul rotund
tremurul ghearelor
agonia ultimului ceas
cristalele gândurilor
câinii opaci
scările zacerii
sângele clocotitor al disperării
roţi dinţate de carne
costume şi cămăşi decolorate de timp
tablourile mâniei
desenele minciunilor
nenorocirea amintirilor
cercurile vieţilor cercurile tuturor vieţilor
funiile prinţilor
întoarceţi-vă pe aici îngerilor dacă aţi plecat
şi-mi aduceţi şi păsările vineţii
să-mi rămână pe umeri de stibină
pe umerii de privire şi de strigăt
pe umerii vitraliilor

*

când sunt doar o piatră
mă aplec uşor
undeva într-o margine de vatră
suflu în scrum
iau piatra care sunt
cu două degete de cândva
şi-o strâng până se macină nisip
peste care aştept să treacă o apă
sau aştept să treacă
peste
vestea unei ape
(sau o aripă sau vestea unei aripi)
să strâng nisipul iar într-o piatră frământată
pe care s-o rostogolesc printre degete infinite

Responsabilitatea asupra opiniilor exprimate de autorii articolelor aparține exclusiv acestora

Sediul redacției: Str. Nicolae Titulescu, nr. 5, Roman
cod 611002, Tel/Fax: 0233.74.46.28

E-mail: asociatia.grmelidon@yahoo.com

SOCIETATEA CULTURALĂ
"George Radu Melidon"
&
revista

Melidonium

ADRESA:
Str. Nicolae Titulescu nr.5
Biblioteca Municipală Roman
jud.Neamț, cod. 611002
CONT: RO87BRDE280SA29292912800
BRD Roman

Email: **asociatia.grmelidon@ yahoo.com**

Revista *Melidonium* publică materiale de factură culturală, științifică și spirituală. Autorii de pretutindeni pot deveni colaboratori ai acesteia, cu mențiunea responsabilității asupra opiniilor, argumentelor sau părerilor exprimate. Manuscrisele reținute se publică în ordinea necesităților redacționale. Materialele nepublicate nu se restituie.

Preț: 8, 00 lei

Revistă de cultură
editată de Editura MUȘATINIA

Tipar executat la Tipografia **Priftis**
Email: priftis2004@yahoo.com

Director
fondator-realizator
Emilia Țuțuianu
DOSPINESCU

ISSN 2066-0585